

HU
SOC

ปีที่ 16 ฉบับที่ 1
มกราคม -
มิถุนายน 2565

**JOURNAL OF
HUMANITIES
AND SOCIAL
SCIENCES**

**BANSOMDEJCHAOPRAYA
RAJABHAT UNIVERSITY**

ISSN 1906 - 1102 | วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2565)

Vol. 16 No. 1 (January - June 2022)

ISSN 1906 - 1102 (Print)

2673 - 0073 (Online)

วัตถุประสงค์

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กำหนดออกปีละ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน) และฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม) ของทุกปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์ นักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ได้เผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัย รวมทั้งได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นทางวิชาการ และการวิจัยในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาในศาสตร์ดังกล่าวต่อไป

ขอบเขตเนื้อหา

บทความวิจัยและบทความวิชาการที่เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์และ บทความหนังสือในสาขาที่เกี่ยวข้องทางศาสตร์มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้แก่ ปรัชญา ศาสนา ภาษาและวรรณกรรม จิตวิทยา ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ คีตกวีศิลป์ ศิลปกรรม มานุษยวิทยา บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ วัฒนธรรมศึกษา การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์กับการพัฒนา คติชนวิทยา นิเทศศาสตร์

ทุกบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewer) ที่มีความเกี่ยวข้องกับศาสตร์ดังกล่าวไม่น้อยกว่า 3 ท่าน ซึ่งทั้งผู้เขียนและผู้ประเมิน จะไม่ทราบข้อมูลรายชื่อของกันและกัน (Double - Blind Peer Review)

ข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความต่าง ๆ ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ถือเป็นความเห็นและความรับผิดชอบของผู้เขียน

จัดพิมพ์โดย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

1061 ซอยอิสรภาพ 15 แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพฯ 10600

โทรศัพท์: 0 2473 7000 ต่อ 2073 มือถือ: 081 - 657 - 4023

อีเมล: husocjournal@bsru.ac.th เว็บไซต์: <http://huso.bsru.ac.th/husocjournal>

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลินดา เกณฑ์มา
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

บรรณาธิการบริหาร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทชชยา วนนະบวรเดชน
คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาปี คงอินทร์
รองคณบดีฝ่ายประกันคุณภาพการศึกษา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

กองบรรณาธิการฝ่ายวิชาการ

รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติ กิตติเลิศไพศาล
สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญวรรณ กำคำ
สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณวดี ชัยชาญกุล
สาขาวิชาภาษาอังกฤษ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลลดา พงศ์พัฒนโยธิน
สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาณี พัดทอง
ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญมิ่ง คำประเสริฐ
สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นนท์ณิ ดุลยทวิสิทธิ์
สาขาวิชาอาเซียนศึกษา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภัค มหาวรากร
ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กองบรรณาธิการฝ่ายประสานงาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ อ่อนตา
สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสวี ศรีราชเลา
สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาปี คงอินทร์
สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (ค.บ.)
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อารีย์ รุ่งแสง
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

อาจารย์อุตร หลักทอง

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

อาจารย์นิศาชล ฉัตรทอง

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

อาจารย์กุลชาติ ทักษ์ไพบูลย์

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

นางสาวศิริขวัญ ปิ่นเพชรสวรรค์

นักเอกสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

กองบรรณาธิการฝ่ายพิสูจน์อักษร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประภาพรณ หิรัญวัชรพฤกษ์

สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วรุณรัตน์ คนซื่อ

สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพิชฌาย์ นพวงศ์ ณ อยุธยา

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

กองบรรณาธิการวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

อาจารย์สุภัทรา จันทะคัต

สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เฉลิมทรัพย์ กรณจักรวุฒิ

สาขาวิชาภาษาอังกฤษ (ค.บ.)
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิลเบิร์ต อีเด็นส์ เมามีสรี

สาขาวิชาภาษาอังกฤษ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

อาจารย์ขวัญนภา วัฒนรัตน์

สาขาวิชาภาษาอังกฤษ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

อาจารย์พิพิพร อินพานิช

สาขาวิชาภาษาอังกฤษ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

อาจารย์สไบทิพย์ คิมทอง

สาขาวิชาภาษาอังกฤษ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

กองบรรณาธิการฝ่ายศิลปกรรม

อาจารย์ ดร.วิสิทธิ์ โพธิวัฒน์

สาขาวิชาออกแบบกราฟิกและอินโฟร์
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านประเมินคุณภาพบทความ (Peer Reviewer)

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.สุจิต เพียรชอบ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสตราจารย์กิตติคุณสัญญา สุจนายา

ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเด่น บุญปก

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รองศาสตราจารย์ ดร.ธเนศ เวศร์ภาดา

คณะมนุษยศาสตร์และประยุกต์ศิลป์

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนา รณเกียรติ

ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สุปณี พัททอง

ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิธอร พรอำไพสกุล

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์ภรณ์ บุญประเสริฐ

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านประเมินคุณภาพบทความ (Peer Reviewer)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภัค มหาวรรกร

ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภาวดี นนทแก้ว

วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

ศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ดึงสัญชี

ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลป์

คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

รองศาสตราจารย์ ดร.ทองเจือ เขียดทอง

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

อาจารย์ ดร.บรรลือ ขอรวมเดช

ภาควิชาจิตรกรรมไทย วิทยาลัยเพาะช่าง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ สิริสุนทร

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

รองศาสตราจารย์ ดร.อาภรณ์พันธุ์ จันทรสว่าง

ข้าราชการบำนาญ

อาจารย์ ดร.ศักรินทร์ ณ น่าน

คณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐศิรินทร์ ว่างานนท์

สาขารัฐศาสตร์ ภาควิชาบริหารรัฐกิจ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านประเมินคุณภาพบทความ
(Peer Reviewer)

อาจารย์ ดร.ชนัด เผ่าพันธุ์ดี

ผู้ช่วยรองอธิการบดีด้านการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พลโท ดร.ประสารโชค ฐะนุติ

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อาจารย์ ดร.ไพโรจน์ ทองคำสุก

สำนักการสังคีต กรมศิลปากร

อาจารย์ ดร.วิเชียร ฤกษ์พัฒนกิจ

สถาบันอาหาร

อาจารย์ ดร.ศักดิ์นาถ สนธิศักดิ์โยธิน

สำนักผู้ตรวจราชการกรม สำนักงานประกันสังคม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรากร จันทะสาโร

สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ ดร.ดาริณี ขำนาญมอ

สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทบรรณาธิการ Editorial

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้มีการปรับเปลี่ยนช่วงเวลาในการเปิดรับพิจารณา และเผยแพร่บทความเพื่อตอบสนองความจำเป็นและความต้องการในการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ ตลอดจนการนำองค์ความรู้จากงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ทางวิชาการของผู้อ่านให้เท่าทันต่อสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างยั่งยืนในปัจจุบัน ทั้งนี้ ฉบับที่ 1 เริ่มเผยแพร่ช่วงต้นเดือนมกราคมและฉบับที่ 2 จะเผยแพร่ในช่วงต้นเดือนกรกฎาคมของทุกปี โดยจะเริ่มตั้งแต่ฉบับปีที่ 16 ฉบับที่ 1 เป็นต้นไป

ในส่วนของวารสารฯ ปีที่ 16 ฉบับที่ 1 นี้ มีบทความวิจัยและบทความวิชาการที่ผ่านการพิจารณาทั้งจากกระบวนการตรวจสอบเบื้องต้นโดยกองบรรณาธิการและมติเอกฉันท์ของผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก จำนวน 9 บทความ ประกอบด้วยบทความจากแขนงวิชาการทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ การวิเคราะห์บทละคร การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ทางภาษา การศึกษากลวิธีการสื่อสารอัตลักษณ์ของสินค้าท้องถิ่น ทักษะคิดต่อรูปแบบการประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ทางภาษา การศึกษาองค์ประกอบพิธีกรรมสำคัญทางศาสนา การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย แนวคิดการบริหารจัดการด้านศิลปะ การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์/โบราณคดี แนวทางพัฒนาสมรรถนะบุคลากรในองค์กร การสร้างสรรค์สื่อสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมเชิงท่องเที่ยว และบทวิจารณ์หนังสือ อีก 1 เรื่อง เกี่ยวกับบทเรียนเพื่อโลกหลังการระบาด (Ten Lessons for a Post-Pandemic World) โดยบทความเหล่านี้ ถือเป็นขุมความรู้อันทรงคุณค่ายิ่งที่สะท้อนวิถีการใช้ชีวิตของบุคคลจากหลากหลายอาชีพของสังคมไทยในช่วงยุคเปลี่ยนผ่านทางเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง วัฒนธรรม และการสร้างแนวคิดในการปฏิบัติตนในช่วงยุค New Normal

ในนามกองบรรณาธิการ ขอขอบพระคุณผู้อ่านทุกท่านที่ให้การสนับสนุน ตลอดจนอาจารย์ นักวิชาการนักวิจัย และบุคคลทั่วไปที่สนใจเผยแพร่ผลงานทางวิชาการกับวารสารฯ ทั้งนี้ กองบรรณาธิการมีปณิธานสำคัญยิ่งในการที่จะ

บทบรรณาธิการ Editorial

ดำรงรักษาคุณภาพทางวิชาการของวารสารไว้ รวมถึงพัฒนากระบวนการ
ในการผลิตและตรวจสอบคุณภาพให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นบนมาตรฐานของ TCI
และเกณฑ์มาตรฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาปี คงอินทร์

จริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (Publication Ethics)

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่ ดังนี้ เพื่อเป็นพื้นที่ในการเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ ดังนั้น เพื่อให้การเผยแพร่เป็นไปอย่างถูกต้อง โปร่งใส และสอดคล้องกับมาตรฐานการตีพิมพ์ที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จึงได้กำหนดแนวทางปฏิบัติ และจริยธรรมการตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการ โดยได้กำหนดบทบาทสำหรับผู้นิพนธ์ (Author) บรรณาธิการวารสาร (Editor) และผู้ประเมินบทความ (Reviewer) เนื่องด้วยบุคคลทั้ง 3 กลุ่มดังกล่าวเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน จึงใคร่ขอให้บุคคลทั้ง 3 กลุ่มนี้ได้ศึกษาและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อประโยชน์ต่อผู้อ่านและแวดวงวิชาการต่อไป

บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์ (Duties of Authors)

1. ผู้นิพนธ์ต้องซื่อสัตย์ มีคุณธรรม และมีจรรยาบรรณในการวิจัย การดำเนินงานและการรายงานผลการวิจัย
2. ผู้นิพนธ์ต้องรับรองว่าผลงานที่เขียนขึ้นได้มาจากข้อเท็จจริงจากการศึกษา ไม่บิดเบือนข้อมูลและไม่มีข้อมูลที่เป็นเท็จ
3. ผู้นิพนธ์ต้องมีความรับผิดชอบต่อผลงานของตน และรับรองว่าผลงานไม่เคยถูกตีพิมพ์หรือกำลังอยู่ในระหว่างขั้นตอนการพิจารณาตีพิมพ์ที่ใด
4. ผู้นิพนธ์ต้องระบุชื่อผู้เป็นเจ้าของผลงานร่วมทุกคนอย่างชัดเจนในกรณีที่ไม่ได้เขียนคนเดียว

จริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (Publication Ethics)

บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์ (Duties of Authors) (ต่อ)

5. ผู้นิพนธ์ต้องอ้างอิงผลงานของผู้อื่นที่ปรากฏอยู่ในงานของตน รวมทั้งการเขียนบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้
6. ผู้นิพนธ์ต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ และระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)
7. ในกรณีที่ผู้นิพนธ์ทำผิดข้อตกลง วารสารจะตัดสิทธิการตีพิมพ์เป็นระยะเวลาอย่างน้อย 2 ปี และวารสารจะแจ้งผู้นิพนธ์และหน่วยงานที่ผู้นิพนธ์สังกัดแล้วแต่กรณีหรือทั้งสองอย่าง

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Duties of Editors)

1. บรรณาธิการมีหน้าที่ดำเนินงานวารสารให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของวารสาร ปรับปรุงและพัฒนาวารสารให้ได้มาตรฐานสากลอย่างสม่ำเสมอ
2. บรรณาธิการมีหน้าที่ดำเนินการงานวารสารโดยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้นิพนธ์ ผู้อ่าน ผู้ประเมินบทความ และผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคัดเลือกบทความ เพื่อเข้าสู่กระบวนการประเมินคุณภาพเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร โดยพิจารณาจากความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ
4. ระหว่างการประเมินบทความ บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง
5. บรรณาธิการมีหน้าที่ตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผู้อื่น (Plagiarism) และการนำบทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นแล้วมาเสนอเพื่อขอรับการตีพิมพ์ซ้ำเพื่อให้บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว

จริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา (Publication Ethics)

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Duties of Editors) (ต่อ)

6. หากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นหรือการนำบทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นแล้วมานำเสนอเพื่อขอรับการตีพิมพ์ซ้ำ บรรณาธิการจะหยุดกระบวนการประเมินบทความและหากบทความได้รับการเผยแพร่ไปแล้ว บรรณาธิการจะใช้สิทธิในการถอดถอนบทความและแจ้งผู้นิพนธ์หรือหน่วยงานที่ผู้นิพนธ์สังกัดแล้วแต่กรณีหรือทั้งสองอย่าง
7. บรรณาธิการไม่ตีพิมพ์บทความในวารสารเพื่อป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน
8. บรรณาธิการจะปกป้องมาตรฐานของทรัพย์สินทางปัญญาจากการแสวงหาผลประโยชน์และความต้องการทางธุรกิจ

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Duties of Reviewers)

1. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับของบทความที่ส่งมาเพื่อขอรับการประเมินแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง (Confidentiality)
2. ผู้ประเมินบทความต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์หรือเหตุผลอื่น ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นอย่างอิสระได้ โดยผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้น
3. ผู้ประเมินบทความควรทำการประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาจากคุณภาพของบทความเป็นสำคัญ ไม่ใช่ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ
4. หากผู้ประเมินบทความพบว่าบทความที่ประเมินมีส่วนหนึ่งส่วนใดที่มีความเหมือนหรือความซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่น ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบด้วย

สารบัญ Table of Contents

บทความวิจัย

การวิเคราะห์บทละครของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคลในฐานะวรรณกรรมเพื่อการแสดง ภาสพงศ์ ผิวพอใช้	1 - 27
การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องสี่ในวัฒนธรรมไทย สำหรับนักศึกษาชาวจีน Ping Mao และภาณุพงศ์ อุดมศิลป์	28 - 43
การสื่อสารอัตลักษณ์สินค้ากระเป๋าทอของกลุ่มผู้ผลิต และผู้ประกอบการ ดารินทร์ คำพันธ์ และสุจิตรา เปลี่ยนรุ่ง	44 - 68
ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ ในอำเภอนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด สุนทร ทวีถาวรสวัสดิ์ และอรรพรรณ ศิริวงศ์	69 - 85
ความสำคัญของเพลงในการสอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาติ สุนงา ศักดิ์ชัยสมบูรณ์	86 - 124
งานนมัสการหลวงพ่อพะและสมโภชเมืองพิจิตร: องค์ประกอบและบทบาทของพิธีกรรม อภิวัฒน์ สุธรรมดี ชนิกานต์ ยศปัญญา สุพรรณธิดา ประดิษฐ์สอน และมนัสวี หิมพานต์	125 - 149
แนวคิดที่ได้ในการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ร่วมสมัย ผ่านบทสวดโพชฌังคปริตร ธนนท์พัชร อัครเสมาชัย	150 - 176

สารบัญ Table of Contents

บทความวิจัย

การพัฒนาความสามารถด้านการสอนภาษาอังกฤษ ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยใช้การสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยง ตามแนวทาง SAIFON สายฝน ทรงเสี่ยงไชย	177 - 211
--	-----------

บทความวิชาการ

กระบวนการสร้างสรรค์กิจกรรมทางศิลปะที่ชุมชนสามารถ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่“แลวี่ถิลาว-ไทย บางไส้ไก่ หิรัญรุจี” อุบลวรรณ ไตอวยพร สีนินาถ เจริญศรี ตังปณิธาน อารีย์ กนกโฉม สุนทรสัณณะ และศุภกรณ์ ดิษฐ์พันธุ์	212 - 230
--	-----------

ปริทัศน์หนังสือ (Book Review)

บทเรียนเพื่อโลกหลังการระบาด ประยงค์ อ่อนตา	231 - 236
---	-----------

การวิเคราะห์บทละครของพระเจ้าวรวงศ์เธอ
พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคล
ในฐานะวรรณกรรมเพื่อการแสดง
The Analysis of Her Serene Highness Princess
ChalermkhetrMagala's Plays
as Performance Literature

(Received: Oct 6, 2021 Revised: Nov 23, 2021 Accepted: Dec 8, 2021)

ภาสพงศ์ ผิวพอใช้¹
Passapong Pewporchai

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของบทความวิจัยนี้คือเพื่อศึกษาวิเคราะห์บทละครของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคลในฐานะวรรณกรรมเพื่อการแสดงโดยการวิจัยนี้เป็นการศึกษาจากเอกสารโดยศึกษาจากบทละครของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคลในหนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงพระศพ เมื่อปี พ.ศ. 2500 พระองค์ทรงมีความสามารถในการประพันธ์บทละคร โดยพระนิพนธ์ขึ้นมา 2 เรื่อง คือ ปันหยิมสาหรัง ซึ่งดัดแปลงจากตำนานแปลเรื่องอิเหนาบ๊อบของอินโดนีเซียดั้งเดิม และ รุ่งฟ้าดอยสิงห์ ซึ่งดัดแปลงมาจากนวนิยายชื่อเดียวกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ ผลการศึกษาพบว่า บทละครนี้มีคุณค่าในฐานะการเป็นวรรณกรรมเพื่อการแสดง โดยแบ่งออกเป็น ด้านเนื้อหา ด้านการสร้างตัวละครและด้านการใช้ภาษา และยังทำหน้าที่ในการสะท้อนค่านิยมและสังคมในสมัยนั้น ๆ รวมถึงเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้และส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของบุคคลอีกด้วย

คำสำคัญ: บทละคร วรรณกรรมการแสดง พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคล

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Abstract

The objective of this research is to study and analyze the plays composed by Her Serene Highness Princess Chalermkhetr Magala as performance literature. This study is documentary research. The data was collected by studying the dialogue and musical plays composed by the princess which were published in a book commemorating the royal cremation ceremony in 1957. The princess was a talented composer who composed two plays, namely “Panji Misarang” which was adapted from the book translated from the original Indonesian legend and “Rungfa Doi Sing” adapted from the novel of the same name. This type of plays was performed by adding parts of songs into spoken dialogues. From the analysis, the plays were found to contain performance literature value in terms of their content, character creation, and language use. It is critical for plays to hold such values and act as a tool to promote learning and creativity of individuals and society in a certain period.

Keywords: Plays, Performance Literature,
Princess ChalermkhetrMagala

บทนำ

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคลประสูติเมื่อวันที่ 10 มีนาคม พุทธศักราช 2435 โดยเป็นพระชายาของพลโทสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ายุคลทิฆัมพร กรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ ตันราชสกุลยุคล มีพระโอรส 3 พระองค์คือ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าภาณุพันธุ์ยุคล พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมทิฆัมพร และพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนุสรมงคลการ โดยพระองค์ทรงเป็นพระธิดาในสมเด็จพระราชปิตุลาบรมพงศาภิมุข เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดชและหม่อมม้าน บุนนาค (คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย, 2555)

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคล ทรงสนพระทัยในงานด้านศิลปะและทรงโปรดการแสดงเป็นอย่างมาก ดังที่พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนุสรมงคลการ พระโอรสได้กล่าวไว้ในคำนำหนังสือบทละครเรื่อง ปันหิมีสาหรั้ง และ รุ่งฟ้าดอยสิงห์ พระนิพนธ์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคล ซึ่งจัดพิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคล เมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พุทธศักราช 2500 ความว่า

“เกือบตลอดพระชนม์ชีพ แม่ทรงโปรดการเล่น
ซึ่งศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นการละครหรือดนตรี เท่าที่ชีวิต
ของข้าพเจ้าได้เห็นมา ไม่เคยขาดได้เลย หากจะพูดแล้ว
ก็เกือบจะเรียกได้ว่าบุคคลในพระบรมราชวงศ์จักรีเกือบ
ทุกพระองค์และทุกคนต่างก็มีความสนพระทัยและสนใจ
ในศิลปอันสูงส่งนี้ด้วยกันทั้งนั้นไม่มากก็น้อย ดังที่จะได้เห็น
ผลงานอันยิ่งใหญ่ในทางศิลปะ ที่แต่ละพระองค์และบุคคล
ได้มอบให้เป็นสมบัติไว้กับชาติไทย

ครั้งหนึ่งแม่ทรงอ่านเรื่อง ‘ปันหยิมิสาหรั่ง’ บทพระนิพนธ์ของทูลกระหม่อมลุ่มกรมพระนครสวรรค์วรพินิตทรงแปลและนิพนธ์เป็นร้อยแก้วจากหนังสือภาษามลายู เรื่องนี้เป็นต้นเรื่องซึ่งแปลงมาเป็นเรื่องอิเหนาของเรา แม่ทรงโปรดได้ทรงขอประทานอนุญาตเจ้าพิธีกรมหมื่นนครสวรรค์ศักดิพินิจมาเป็นบทละคร และได้นำแสดงในปีพ.ศ. 2495 เป็นที่นิยมในหมู่คนดูมาก ต่อมาจึงได้ทรงถอดเรื่อง ‘รุ่งฟ้าดอยสิงห์’ ของ นายเลียว ศรีเสวก ซึ่งใช้นามปากกาว่า “อรรวรรณ” ซึ่งเป็นหนังสือร้อยแก้วที่มีผู้นิยมมากมาถอดเป็นบทละครเพื่อเป็นการทดลอง เพราะนายเลียว ศรีเสวกกับครอบครัวของข้าพเจ้ามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดอย่างเป็นกันเองมาเป็นเวลานาน ผลทดลองละครเรื่องนี้ก็นับว่าได้ผลเป็นที่น่าพึงพอใจ เช่นเดียวกัน บทละครเรื่อง ‘รุ่งฟ้าดอยสิงห์’ ได้แสดงเป็นครั้งแรกเมื่อพ.ศ. 2497”

จากคำกล่าวของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าอนุสรรมงคล การข้างต้น นอกจากสะท้อนให้เห็นความสนพระทัยด้วยใจจริงแล้วยังสะท้อนให้เห็นความพยายามของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตรมงคลที่จะสืบสานคุณค่าทางด้านการดนตรีและละครอีกด้วย

“ปันหยิมิสาหรั่ง” และ “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” นับเป็นบทละครพระนิพนธ์ที่พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตรมงคลได้ทรงปรับและดัดแปลงจากเดิมเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัยและสะดวกต่อการดำเนินการแสดง อีกทั้งยังเป็นบทละครที่พระองค์โปรดมาก ด้วยเป็นบทละครที่ได้ทรงพระนิพนธ์เป็นบทละครอย่างสมบูรณ์ บทละครสองเรื่องนี้เป็นบทละครที่มีคุณค่าในด้านการดัดแปลงงานเขียนให้เป็นบทละคร และยังสะท้อนความนิยม

ของยุคสมัย โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2500 ที่มีความนิยมเรื่องราวเกี่ยวกับชนเผ่า หรือเรื่องราวในท้องถิ่นของประเทศ อาทิ นวนิยายของหลวงวิจิตรวาทการที่โด่งดังในยุคนั้น เป็นต้น

นอกจากนี้ ชลดา เรื่องรักซ์ลิขิต (2557, น. 214) ได้ศึกษาและกล่าวถึงบทละคร “ปันหยิมisahring” ว่าพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคลทรงพระนิพนธ์บทละครพันทางเรื่องปันหยิมisahring ซึ่งเป็นเรื่องอิเหนาอีกสำนวนหนึ่งของไทยที่มีโครงเรื่องและเนื้อหาต่างจากบทละครในเรื่องอิเหนาและดาหลังที่เคยมีมาแต่สมัยอยุธยาและสืบทอดมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ เพื่อแสดงในงานฉลองวันประสูติเมื่อ พ.ศ. 2495 ที่วังมั่งคละสถานหรือวังมั่งคละเวศน์ซึ่งเป็นวังที่ประทับของพระองค์ทรงได้เนื้อหาจากพระนิพนธ์เรื่องอิเหนา ซึ่งสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธุ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิตทรงแปลจากต้นฉบับภาษามลายูเรื่องทิกะยัต ปันหยี สะมิหริง ซึ่งเป็นร้อยแก้วและมีร้อยกรองแทรก โดยทรงเก็บความและดัดแปลงเนื้อหาให้กระชับเพื่อให้เหมาะแก่ผู้ชมสมัยใหม่ ทั้งยังทรงนำคำบางคำ กลอนบทละครบางวรรคและบางบทในพระราชนิพนธ์บทละครในเรื่องอิเหนาของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยมาไว้ในเรื่องปันหยิมisahringด้วย

ภาพที่ 1 พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคล
ทอดพระเนตรละครและโขน
(ธนิต อยู่โพธิ์, 2494)

ในส่วนบทละครเรื่อง “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล ได้บรรยายไว้ในตอนต้นของบทละครว่า บทละครเรื่องรุ่งฟ้าดอยสิงห์นี้ได้เขียนจากเค้าโครงของนวนิยายที่เขียนโดย “อรรณพ” เมื่อพระองค์ได้อ่านแล้วรู้สึกชอบใจ จึงขออนุญาตจากเจ้าของ มาดัดแปลงเป็นละครเพื่อจะให้ศิลปินทั้งหลายประเภทที่เคารพนับถือได้มาร่วมแสดงในงานวันเกิดของพระองค์ท่านโดยทั่วถึงกัน (สุดารัตน์ กัลยา, 2540)

วิณา วิสเพัญ (2549) และเสาวนิต วิงวอน (2555) ได้กล่าวถึงความสำคัญศิลปะการละครว่าเป็นแหล่งรวมของศิลปะทุกแขนง มีส่วนสำคัญในการยกระดับจิตใจของมนุษย์และให้คุณค่าเชิงสาระแก่ผู้ชม นอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพ และคณะ (2545) ยังกล่าวถึงหน้าที่ของละครว่า ละครมีหน้าที่ในการสะท้อนทัศนคติ สังคม ค่านิยม และเป็นกลไกการเรียนรู้ รวมถึงเป็นที่ปลดปล่อยทางจิตใจของผู้คนในสังคมอีกด้วย

โดยทั่วไปวรรณคดีการแสดงไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อความบันเทิงแก่ผู้ชมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ยังมีคุณค่าหรือประโยชน์ในด้านอื่น ๆ อีกมาก ดังที่ นิดา มีสุข (2543) กล่าวถึงความมุ่งหมายของการแต่งวรรณคดีการละครว่าประกอบด้วย 1) วรรณคดีการละครเป็นหนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อประโยชน์ทั้งการแสดงและการอ่าน 2) วรรณคดีการละครมุ่งให้ความบันเทิงเป็นหลัก และ 3) ใช้เป็นสื่อปลูกฝังแนวคิดที่ผู้สร้างวรรณคดีการละครต้องการ ดังนั้นในบทความวิจัยนี้ผู้วิจัยจะศึกษาถึงคุณค่าบทละครของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคลในด้านการเป็นวรรณคดีการแสดงว่ามีลักษณะการดัดแปลง เพิ่มเติม เรื่องราวและกลวิธีการประพันธ์อย่างไร ให้ความเหมาะสมในการจัดแสดงเป็นละคร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบทละครเรื่องบันยิมิสาหรั่งและรุ่งฟ้าดอยสิงห์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าเฉลิมเขตมณฑลในฐานะวรรณกรรมเพื่อการแสดง โดยวิเคราะห์ในด้านของเนื้อหา ด้านการสร้างตัวละคร และด้านการใช้ภาษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัย โดยศึกษาจากเอกสาร (Content Analysis) ขอบเขตการวิจัยคือบทละครในพระนิพนธ์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมณฑล 2 เรื่อง คือ บันยิมิสาหรั่ง และรุ่งฟ้าดอยสิงห์ หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงพระศพของพระองค์เอง เป็นข้อมูลหลักในการวิจัยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการดำเนินการค้นคว้า โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ดังนี้ คือ 1) เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทละครและวรรณกรรมเพื่อการแสดง 2) ศึกษาบทละครที่นำมาใช้วิเคราะห์
2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล
3. ขั้นสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมณฑลทรงรักและสืบทอดศิลปะด้านการดนตรีและละครอยู่เสมอ และได้ทรงนิพนธ์บทละคร 2 เรื่อง คือ “บันยิมิสาหรั่ง” และ “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” ซึ่งถือเป็นบทละครที่ได้ทรงนิพนธ์ไว้อย่างสมบูรณ์และได้รับความนิยมจากคนดูเป็นอย่างมาก โดยบทละครทั้ง 2 เรื่องนี้พระองค์ทรงดัดแปลงจากเดิมเพื่อให้ทันสมัย

และสะดวกต่อการฝึกซ้อมจึงนับว่ามีคุณค่าในด้านการดัดแปลงให้เป็นวรรณกรรมเพื่อการแสดงเสาวนิต วังวอน (2555) กล่าวว่า วรรณกรรมการแสดงนับเป็นวรรณกรรมที่แต่งขึ้นเพื่อใช้เป็นบทในการแสดงประเภทต่าง ๆ การพิจารณาคุณค่าของวรรณกรรมการแสดงไม่อาจใช้หลักเดียวกับวรรณกรรมสำหรับอ่านได้ทั้งหมด แต่ต้องศึกษาลักษณะเฉพาะของตัวบทควบคู่ไปกับองค์ประกอบของการแสดงด้วย จึงจะเข้าใจและประเมินค่าวรรณกรรมการแสดงซึ่งเป็นวรรณกรรมรูปแบบหนึ่งได้อย่างถูกต้อง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์บทละครทั้ง 2 เรื่องของพระองค์ในด้านคุณค่าด้านการเป็นวรรณกรรมเพื่อการแสดง โดยแบ่งประเด็นในการวิเคราะห์ 3 ประเด็นคือ ด้านเนื้อหา ด้านตัวละคร และการใช้ภาษา ดังในประเด็นต่อไปนี้

1. ด้านเนื้อหา

ด้านเนื้อหา จะเห็นว่า พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมณฑลได้ปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงเนื้อหาบางส่วนในบทละครให้มีความเหมาะสมจะเป็นวรรณกรรมเพื่อการแสดง อาทิ การปรับให้มีการดำเนินเรื่องที่รวดเร็วขึ้น การบรรยายเหตุการณ์ผ่านการเจรจาของตัวละคร มีการปรับเปลี่ยนเนื้อเรื่องให้มีความเหมาะสมกับการแสดงมากขึ้น โดยมีการดำเนินเรื่องที่รวดเร็ว มีการปรับเปลี่ยนตัวบทบางตอน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1 มีการดำเนินเรื่องรวดเร็วขึ้น

บทละครของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมณฑลเป็นบทละครพันทางและเป็นบทละครพูดสลัปรำ อย่างไรก็ตามจะเน้นบทเจรจาและการบรรยายเรื่องเป็นสำคัญ ถือว่ามีบทรำน้อย ดำเนินเรื่องด้วยบทร้อยกรองที่แต่งเป็นกลอน รวมถึงใช้การบรรยายเป็นร้อยแก้วประกอบด้วย โดยเฉพาะการบรรยายเรื่องย่อตอนเริ่มเรื่อง ตลอดจนในฉากต่าง ๆ แต่ละฉากเป็นเหตุการณ์สั้น ๆ บางฉากมีกลอนบทละครเพียง 1 บทเท่านั้น มีเพลงหน้าพาทย์และเพลงร้อง ส่วนมากให้ตัวละครเจรจาเป็นร้อยแก้วและมีคำบรรยายร้อยแก้วเพื่อให้ดำเนินเรื่องได้รวดเร็วเหมาะสมกับเวลาในการแสดง และทำให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อเรื่องที่รับชมได้

1.1.1 การเปิดเรื่อง

บทละครของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตทรงมณฑลจะเปิดเรื่องด้วยการบรรยายเรื่องย่อ เพื่อให้คนดูเข้าใจพื้นเรื่องโดยละเอียดก่อนจะรับชม โดยในเรื่องย่อจะบอกถึงลักษณะสำคัญของตัวละครในการดำเนินเรื่องนั้นว่าเป็นใคร อุปนิสัย บุคลิกหน้าตาและรูปร่างป็นอย่างไร รวมถึงบรรยายถึงฉากในเรื่องประกอบ ซึ่งจะช่วยให้ผู้ชมเห็นภาพและเข้าใจเนื้อเรื่องได้มากยิ่งขึ้นเพื่อการรับชมอย่างมีอรรถรส หลังจากนั้นจึงเริ่มเข้าสู่เนื้อเรื่อง

1.1.2 การบรรยายเหตุการณ์

ในการบรรยายเหตุการณ์ต่าง ๆ จะไม่ค่อยมีบทบรรยายมากนัก โดยจะเน้นการแสดงออกหรือบอกผ่านการกระทำของตัวละครเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามในบางเหตุการณ์จะบรรยายอย่างรวบรัดและจะมีลักษณะเป็นบทร้อยกรองมาแทรก ส่วนมากจะเป็นการพูดเจรจา เพราะมุ่งดำเนินเรื่องให้รวดเร็ว ดังตัวอย่าง

เรื่อง ปันหยิมisahรั้ง

กาหลัง: ขอบใจเจ้ามากนัก ที่มีความจงรักภักดีต่อข้า เจ้าเดินทางเหน็ดเหนื่อย มาจงไปพักผ่อนกันเสียที่ ตำมะหงง (ตำมะหงงรับคำพระเจ้าค่ะ) จงไปจัดตักทาล้างลูกหลวงให้ปันหยิมอยู่ (ตำมะหงงคลาตออกไปกับศิริกัน) นี่แน่ะ สิ่งหลูกข้า ปันหยิมไปพักตักทาล้างที่อายะจัดให้เขาเจ้าต้องกินข้าวร่วมกับเขานะ (ศิริกันฮึดฮัด แต่ต้องยอมทำตามด้วยกลัวพระราชบิดา)

(กะเรียนทองชั้นเดียว)

เมื่อนั้น	ศิริกันคุมคิดริษยา
ฝันพระทัยถวายบังคมลา	ชวนปันหยิมลีลาจากวังในฯ

(ในระหว่างเดินทางมาที่พักที่จัดให้ปันหยีนั้น ต้องมีตำรวจรายทาง กันพระกลดต้องมีประชาชนหญิงชาย คอยดูแลเมืองให้โจษขมเขย รูปโฉมปันหยีต่าง ๆ ว้างาม ประดุจปะตาระชะคัสเสด็จจากฟ้ามาสู่ดินและทำให้หลงรัก กันต่าง ๆ ระหว่างทางเดินนั้นให้ศิริกันอิจฉาปันหยี ยึดยึด ที่มีคนนิยมมาก และอยากจะสวดั่งปันหยีบ้าง เหตุการณ์ เหล่านี้พี่เลี้ยงทั้งสี่เห็นตลอดและสอดรู้ภายในใจศิริกัน จึงเอามาล้อเรียนในเวลาเลี้ยงอาหาร)

(ปันหยีมิสาหรั่งและรุ่งฟ้าดอยสิงห์, 2500, น. 100 – 101)

เรื่อง รุ่งฟ้าดอยสิงห์

สิงหะ: ถ้าหากว่าพี่จะสาบานว่าจะรักน้อง จนวันตาย นอกจากดวงใจของเจ้าที่รักยังจะมีสิ่งใดตอบแทน ให้พี่ชื่นใจบ้างละยอดรัก

(แล้วหนุ่มก็ก้าวเข้าไปยังแท่นบูชา จุดธูป จุดเทียน นมัสการพระพุทธปฏิมากร แล้วพนมมือปฎิญาณ)

(ม่านมงคล)

ข้าแต่องค์พระสัพพัญญูเจ้า ขอน้อมเกล้าอัญชูลี
จิตตั้งมั่นด้วยอำนาจ แห่งพระพุทธชอนันต์
ไม่เหันจะรักรางปร้างราฯ

(ปันหยีมิสาหรั่งและรุ่งฟ้าดอยสิงห์, 2500, น. 190)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าการบรรยายเหตุการณ์ในเรื่องปันทิมีสาหรังและรุ่งฟ้าดอยสิงห์ มีการวงเล็บข้อความเพิ่มเติม เพื่อบอกลักษณะการแสดงออกหรือกำกับการกระทำของตัวละครให้สามารถสื่อความหมายที่สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง และผู้แสดงสามารถแสดงได้ตามบทบาท อีกทั้งยังเป็นการช่วยลดเนื้อเรื่องการบรรยายบางส่วนเพื่อให้การดำเนินเรื่องมีความกระชับชัดเจนมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

1.2 มีการปรับเปลี่ยนเนื้อเรื่อง

บทละครเรื่อง “ปันทิมีสาหรัง” และ “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล พระองค์ทรงได้ดัดแปลงเนื้อหาบทละครมาจากเค้าเรื่องเดิม กล่าวคือ บทละครเรื่อง “ปันทิมีสาหรัง” ได้ดัดแปลงมาจากต้นฉบับของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต และดังที่ได้ทรงกล่าวไว้ในคำบรรยายวันแสดงว่า “...ผู้แต่งขอกราบถวายบังคม ขอประทานอภัยโทษในการที่ได้ดัดแปลงเป็นละคร เพื่อจะให้เข้ากับการแสดงและร้องรำนี้ มีบางอย่างจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงไปบ้างเล็กน้อย แต่ก็ได้พยายามที่จะมิให้เสียเค้าโครงเดิมของเรื่องไป” นอกจากนี้ บทละครเรื่องปันทิมีสาหรังยังเป็นบทละครที่เน้นบทเจรจาและการบรรยายเป็นสำคัญ รวมถึงมีการปรับแต่งท่วงทำนองขึ้นใหม่ โดยส่วนใหญ่เป็นทำนองเพลงชาวซึ่งสามารถสอดคล้องกับเนื้อเรื่องได้เป็นอย่างดี ส่วนเรื่อง “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” ทรงดัดแปลงมาจากค่านิยายเชิงมรณของ “อรวรรณ” ดังที่พระองค์ได้ทรงกล่าวไว้ว่า “ข้าพเจ้าได้อ่านแล้วรู้สึกชอบใจจึงขออนุญาตจากเจ้าของมาดัดแปลงเป็นละครพูดสลักรำ ตามความพอใจของข้าพเจ้า เพื่อที่จะให้ศิลปินทั้งหลายประเภทที่เคารพนับถือข้าพเจ้า ได้มาร่วมแสดงในงานวันเกิดของข้าพเจ้าโดยทั่วถึงกัน ทั้งนี้เพราะข้าพเจ้ามีใจรักและคิดจะเชิดชูศิลปินอยู่เสมอ อีกประการหนึ่ง “อรวรรณ” กับข้าพเจ้าก็คุ้นเคยกัน “อรวรรณ” นั้นนับถือรักใคร่ข้าพเจ้าเหมือนญาติผู้ใหญ่ที่เคารพคนหนึ่งของเขา ฉะนั้นเมื่อข้าพเจ้าออกปากขออนุญาตต่ออรวรรณก็ไม่ขัดข้อง และยินดีมอบด้วยความเต็มใจ” นอกจากนี้ยังมีการดัดแปลงในด้านการเพิ่มเนื้อเรื่อง

ด้านการตัดทอนเนื้อเรื่อง และด้านการเปลี่ยนแปลงเนื้อเรื่อง ดังตัวอย่างในเรื่อง “ปันหยิมisahring” ซึ่งชลดา เรืองรักษ์ลิขิต (2557) ได้ศึกษาไว้ก่อนหน้านี้

1.2.1 การเพิ่มเนื้อเรื่อง

บทละครเรื่อง “ปันหยิมisahring” ได้บรรยายถึงภูมิหลังก่อนเริ่มแสดงเพื่อให้ผู้ชมได้รับรู้รายละเอียดในเบื้องต้น มีการปรับแต่งทำนองเพลง มีการเพิ่มหรือแทรกบทตลกต่าง ๆ ทั้งที่มีบทแน่นอน และเปิดโอกาสให้ตัวละครได้กล่าวเองตามแต่จะเล่น เพื่อเพิ่มสีสันความสนุกสนานให้แก่ผู้ชม และเพื่อความต่อเนื่องระหว่างเปลี่ยนฉากหรือเนื้อหาของเรื่องเป็นต้น

1.2.2 การตัดทอนเนื้อเรื่อง

ตัวอย่าง ในตอนต้นของบทละครเรื่อง “ปันหยิมisahring” ผู้นิพนธ์ทรงตัดรายละเอียดเรื่องเทพยดาจุติมาเป็นกษัตริย์วงศ์เทวา 4 พี่น้อง ได้แก่ระตุกริปัน ดาหา กาหลัง และปิูกันธาสำหรับ โดยนำไปไว้ในคำบรรยายก่อนแสดงละคร ดังตัวอย่าง

เรื่องย่อ ยังมีชาวกระยาหัง (สวรรค์) พร้อมใจกัน
จุติลงสู่มนุษย์โลกพิภพ ต่างก็มีจุติมาเป็นกษัตริย์ในมนุษย์โลก
คือ ระตุกริปันหนึ่ง ระตุดาหาหนึ่ง ระตุกาหลังหนึ่ง และ
องค์ที่สี่เป็นหญิง ทรงพระนามว่า คันทะลำหรี ทรงผนวชเป็นชี
ซึ่งภาษาชะวาเรียกว่า ปีกู (ภิกษุ?) อยู่ ณ กุหนุง (เขา)
ชื่อว่ากุหนุงวิลิส กษัตริย์ทั้งสี่พระองค์นี้ รวมพระราชบิดา
มารดาเดียวกัน...

(ปันหยิมisahringและรุ่งฟ้าดอยสิงห์, 2500, น. 1)

จากนั้นเริ่มต้นบทละครด้วยฉากท้องพระโรงเมือง
ดาหาทันที

1.2.3 การเปลี่ยนแปลงเนื้อเรื่อง

ประเด็นการเปลี่ยนแปลงเนื้อเรื่องนี้ จะเห็นได้อย่างชัดเจนจากการปรับเปลี่ยนชื่อเรื่อง กล่าวคือ พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมงคล ได้ตั้งชื่อเรื่องว่า ปันหยิมisahrang เพื่อจำแนกเรื่อง ปันหยิมะมิหรงและเรื่องปันหยิมisahrangออกจากกัน และยังมีการปรับเปลี่ยนชื่อเมืองคือ เมืองกูรีปันและกาละหลัง เป็น กูรีปัน และกาหลัง นอกจากนี้ ยังมีการเปลี่ยนชื่อของตัวละคร เช่น ฉบับเดิม (อิเหนา ฉบับแปลจาก หิกะยัต ปันหยิ สมะมิหลัง) ใช้ชื่อว่า ปันหยิยาเหียงกะสุมา จรกา แต่ในบทละครนี้ ใช้ชื่อว่า ระเด่นอินุกระปาตี (บทละครเรื่องปันหยิมisahrangและรุ่งฟ้าดอยสิงห์) อีกทั้งยังมีการเปลี่ยนชื่อปวีรารคนสนิท จาก อุบุน อุบุน อินหนัง เป็น อุบุน แอหนัง เปลี่ยนตำแหน่งตัวละครจาก ปาตีห์ เป็น ปาตี และ ปูปาตี เปลี่ยนชื่อจาก เกน บาหยัน เป็นบาหยัน อีกทั้งยังเปลี่ยนชื่อ เกนสำหจิต เป็นสำหจิต แต่อย่างไรนั้นคนไทยก็คุ้นกับชื่อ บาหยัน และ สำหจิต มากกว่าเพราะเป็นชื่อที่ใกล้เคียงกับพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนา ยังเปลี่ยนแปลงชื่ออื่น ๆ เช่น ตาหมัน เปลี่ยนเป็น สตาหมัน และ บันยารัน สำหรี เป็น สำบันยา รวมทั้งการดัดแปลงคำกริยา คำว่า มะงุมบาหระ เป็น มะงุมมะงาหระ และคำนาม คำว่า ตูหลา ตูอะห์ ในบทละครใช้คำว่า ตูลาปา ซึ่งใกล้เคียงกับคำว่า ตูหลา ปาปา ในพระราชนิพนธ์เรื่องอิเหนาของรัชกาลที่ 2 ซึ่งมีความหมายว่า เสนียดและอัปมงคล เป็นต้น (ชลดา เรื่องรักซ์ลิต, 2557)

2. ด้านตัวละคร

ตัวละครมีความสำคัญอย่างมากสำหรับการทำการแสดงและการดำเนินเรื่อง เนื่องจากจะทำให้ผู้ชมเข้าใจ ประทับใจ ตลอดจนมีความรู้สึกร่วมในการแสดงนั้น ๆ อย่างไรก็ดีบทบาทการแสดงของตัวละคร จะเห็นได้อย่างเด่นชัดก็ต่อเมื่อผู้แสดงมีความสามารถในการถ่ายทอดบทบาทของตัวละคร อีกทั้งบทละครก็ถือว่ามีความสำคัญเช่นกัน ในแง่ส่งเสริมให้ตัวละครได้แสดงบทบาทและอารมณ์ได้อย่างครบถ้วน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การสร้างตัวละครให้มีชีวิตชีวา

ในบทละครของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิม
เขตรมงคลได้สร้างตัวละครให้มีชีวิตชีวา มีความสมจริงและให้เหมาะกับการแสดง โดยได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครตามเนื้อเรื่องได้อย่างสอดคล้องเหมาะสม เช่น การถ่ายทอดความตลกขบขัน การทะเลาะวิวาท การก๊วยพาราตี เป็นต้น เพื่อให้ผู้ชมได้รับชมการแสดงได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะ การสร้างตัวละครให้มีชีวิตชีวาจะช่วยให้เรื่องดูจริงจังและเร้าอารมณ์ให้ติดตามเรื่องได้โดยตลอด ด้วยการกำหนดบุคลิกลักษณะและอารมณ์ของตัวละครให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่องและการดำเนินเรื่องได้อย่างมีจังหวะ เพื่อให้คนดูได้รับอรรถรสอย่างเต็มที่

นอกจากนี้การสร้างตัวละครให้มีชีวิตชีวาในบทละครเรื่อง “ปันหยีมิสาหรั่ง” และ “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” ยังแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนผ่านการออกภาษา เนื่องจากบทละครทั้งสองเรื่องเป็นเรื่องเกี่ยวกับชาติพันธุ์ ดังนั้นจึงมีส่วนสำคัญที่ช่วยให้ตัวละครมีลักษณะที่สมจริง เสริมให้เรื่องราวในบทละครมีความชัดเจนเหมาะสมยิ่งขึ้น ตลอดจนมีส่วนเสริมให้ละครนั้นดูมีความหนักแน่นและน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น เช่น มีการใช้ภาษาถิ่น การพูดเป็นจังหวะตามบทบาท เช่น บทเสรำก็จะเขียนให้พูดอยากสะอึกสะอื้นหรือเมื่อตัวละครจะขาดใจสิ้นชีวิตก็จะเขียนให้ตัวละครพูดขาดเป็นห้วง ๆ เพื่อความสมจริง ดังตัวอย่าง

เรื่อง รุ่งฟ้าดอยสิงห์ (การใช้ภาษาถิ่น)

รุ่งฟ้า: (พูดกับสุริยา) พี่ชายข้าชมว่าเป็นสวยกว่า
สินค้าแน่ะ จะว่าอย่างไรจะ แม่สาวกะเหรี่ยง ?

สุริยา : ข้าเจ้าบ่หู้จ่าอู้ฮั่นหยัง เพราะข้าเจ้าบ่ใจสินค่านี
(ผาเรื่องชอบใจลงนั่งขัดสมาธิเอียงคอถาม)

(ปณฺหยมิสํหาหฺรํงและรຸ່งฟ้าดอยสิงห์, 2500, น. 169)

เรื่อง ปันหยิมิสาหรั่ง (การพูดเป็นจังหวะตามบทบาท)

ประหม่อม: จัน -- ตะ -- หรา -- ลูก -- รัก -- จะได้ไม่เห็น -- หนา -- แม่ --
 -- อี๊ (สะอึก) ต่อ -- -- ต่อไป -- -- แล้ว, แม่ถูก -- -- ถูกฆ่า --
 -- ลา -- -- ลา (สะอึก) ลา -- -- จูบแม่ -- -- ครั้งสุดท้าย -- --
 -- ลูก -- -- ลูกรัก -- -- แม่ -- -- แม่ -- -- ลาแล้ว (กอดจันตะหรา)

(ปณฺหยมิสํหาหํและรํงพําดอยสิงห์, 2500, น. 21)

เรื่อง รุ่งฟ้าดอยสิงห์ (การพูดเป็นจังหวะตามบทบาท)

อ้ายฟ้า: (สะอื้น) พ่อขอสัญญาว่าจะทำตามลูกรักของพ่อ
 (รุ่งฟ้ายิ้ม แล้วจับหัตถ์พระบิดาขึ้นทูลเกล้า อ้ายฟ้า เเงยพักตร์
 ขึ้นมองท้องฟ้า เหมือนจะวิ่ง วอนเทพเจ้าแห่งแสงสว่าง มิให้
 โจร เพื่อยับยั้งมัจจุราชนันทรัง คักด์แล้วก็พูดขึ้นอย่างคร่ำครวญ)
 ลูกพ่อ ลูกพ่อ จะให้พ่อทำประการใด ?

สิงหะ: ทำ-ตาม-ที่--ลูกทั้งสอง--ขอ--ไว้--ข้า--เจ้า-จะจง
- - มี - - รุ่งฟ้า - ไป - สู่ - - สวรรค์ - -ข้า - - เจ้า - - จะไม่ -
ทอดทิ้ง - - เธอ

(ปิ่นหยัมิสาหรั้งและรู่่งฟ้าดอยสิงห์, 2500, น. 218)

2.2 การเพิ่มบทบาทตัวละครประกอบ

ในประเด็นนี้บทละครของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมวงค์ได้เพิ่มบทบาทให้แก่ตัวละครประกอบทั้งตัวละครประกอบที่มีบทบาทในการดำเนินเรื่องและตัวละครประกอบที่ช่วยเสริมบรรยากาศในการแสดง ให้การแสดงมีอรรถรสมากขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 ตัวละครประกอบที่มีบทบาทในการดำเนินเรื่อง

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมวงค์ได้ให้ความสำคัญแก่ตัวละครประกอบอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมให้ตัวละครเอกมีความโดดเด่นมากยิ่งขึ้น เช่น ตัวละครที่เป็นพี่เลี้ยง ขุนนาง ข้าราชการต่าง ๆ ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีบทบาทที่ชวนขบขันเพื่อให้การแสดงนั้น ๆ สนุกสนานยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยผ่อนคลายความเครียดจากเหตุการณ์สำคัญอีกด้วย ดังตัวอย่าง การให้มะเดหวี ตัวละครประกอบ เข้ามาปลอบนางเอกในเรื่อง

เรื่อง ปันหยิมisahวัง

จันตะหรา: ข้าไม่ให้เอาไป ข้าจะกอดของข้าอยู่นี้แหละ
(มะเดหวี ส่ำหิด บายัน เข้าไปประคององค์จันตะหราออกมา)

มะเดหวี: อายะยันดา รับสั่งให้คลุมพระศพไว้ ปล่อยให้
เขาเชิญพระศพขึ้นพระแท่นเสียเถิดนะคะ องค์คือย่าดื้อ
แม่เห็นพระทัยแล้วว่ารักพระมารดา

บายัน: ทรงเชื่อเสด็จแม่เถิดนะเพคะ

ส่ำหิด: เดี่ยวอายะยันดาจะทรงกริ้วนะเพคะ เจ้านาย
ของส่ำหิดทรงเชื่อส่ำหิดเถิดนะเพคะ

(ปันหยิมisahวังและรุ่งฟ้าดอยสิงห์, 2500, น. 23)

2.2.2 ตัวละครประกอบที่เสริมบรรยากาศในการแสดง

นอกเหนือจากตัวละครประกอบที่มีบทบาทในการดำเนินเรื่องแล้ว ยังมีตัวประกอบอื่น ๆ ที่เข้ามาแสดงบทบาทเพียงเวลาสั้น ๆ เพื่อเสริมบรรยากาศในฉากนั้น โดยไม่มีความสำคัญต่อการดำเนินเรื่อง อย่างไรก็ตาม ตัวละครประกอบที่เข้ามาแสดงบทบาทเพียงสั้น ๆ นี้ จะช่วยสร้างบรรยากาศของการแสดงในแต่ละฉากให้มีชีวิตชีวาและสมจริงยิ่งขึ้น อีกทั้งมีส่วนช่วยเสริมบทบาทของตัวละครและการดำเนินเรื่องที่สำคัญอีกด้วย ดังตัวอย่าง

เรื่อง ปันหยิมisahวัง

อาหยัง: ดุชิ ไม่ช่วยข้าจับนี้

ข้าหลวง 1: โอ้, ข้าหลวงไล่จนเหนื่อยแล้ว (อาหยังผลักไป)

ผลึกมา ข้าหลวงเลยหนีไป แอบนินทา)

ข้าหลวง 2: (กำลังหอบอยู่) แหม, เหนื่อยเกือบตาย ฉันทจับไม่ได้

ข้าหลวง 3: ดูเถะเธอ นายเราละเป็นอย่างนี้แหละ จะเอาอะไรเอาให้ได้ดังพระทัย

อาหยัง: (ตามมาพบข้าหลวงกำลังนินทาก็ไล่ทุบ) ดุชิหนีมา ยืนแอบเสียได้ไม่เห็น

(ปันหยิมisahวังและรุ่งฟ้าดอยสิงห์, 2500, น. 10)

เรื่อง รุ่งฟ้าดอยสิงห์

หัวหน้ากะเหรี่ยง: ถ้าเช่นนั้นก็เริ่มเดินทางเถิด ข้าเจ้าจะจัดให้คนของข้าเจ้านำไปส่งให้ถึงที่ (แล้วเฒ่ากะเหรี่ยงก็จัดขบวนจรรรจ์จำนวนหนึ่งพร้อมด้วยม้า ส่งให้อารักขานางให้ปลอดภัย)

สุรียา: ข้าเจ้าขอลาไปก่อน ขอขอบคุณท่านอย่างสูง
ในความอารีครั้งนี้ หากเสร็จธุระแล้วบางทีข้าเจ้าจะมาเยือนท่านอีก
(แล้วสุรียาก็เริ่มออกเดินทางแต่เพลานั้น)

(ปันหยิมisahวังและรุ่งฟ้าดอยสิงห์, 2500, น. 234)

จะเห็นได้ว่าการสร้างตัวละครมีความสำคัญ
ต่อการแสดงละครอย่างยิ่ง ในแง่มีความสัมพันธ์กับการดำเนินเรื่อง และ
เปิดโอกาสให้ตัวละครได้แสดงบทบาท บุคลิก และลักษณะนิสัยได้
อย่างเหมาะสม อย่างไรก็ตามการสร้างตัวละครที่ดีก็เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้
เรื่องดำเนินไปอย่างสมเหตุสมผลและดึงดูดผู้ชมให้ติดตามมากยิ่งขึ้น

3. ด้านการใช้ภาษา

บทละครเรื่อง “ปันหยิมisahวัง” และ “รุ่งฟ้าดอยสิงห์”
ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคลซึ่งถือเป็นวรรณคดี
การแสดง ได้สะท้อนให้เห็นการเลือกใช้คำในการประพันธ์ได้อย่างเหมาะสม
มีความเรียบง่ายแต่ยังคงไว้ซึ่งความงามอย่างวรรณคดี กล่าวคือ มีการใช้ภาษา
พูดผสมผสานกับการใช้คำราชาศัพท์ การใช้คำหยาบ คำชวนชบช้น

ผู้นิพนธ์บทละครบทละครเรื่อง “ปันหยิมisahวัง” และ
“รุ่งฟ้าดอยสิงห์” ได้ใช้ภาษาพูดทั้งในบทบรรยายและในบทสนทนา ทั้งที่
เป็นบทเจรจาและบทร้อง ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ชมให้เข้าใจได้ง่ายและชัดเจน
ตลอดจนสะดวกต่อการดำเนินเรื่องด้วย

การใช้ภาษาพูดในการบรรยายความ ดังตัวอย่าง

เรื่อง ปันหยิมisahวัง

เมื่อนั้น ปันหยิมייםแยมแจ่มใส
จึงชวนสองบุษบាយใจ เสด็จไปขึ้นรถแก้วสุรภาพ ฯ

(ปันหยิมisahวังและรุ่งฟ้าดอยสิงห์, 2500, น. 50)

จากตัวอย่างข้างต้น มีการใช้ภาษาพูดในการบรรยายความในคำว่า “ยิ้มแย้มแจ่มใส” เพื่อสื่อความหมายว่าปณิธานอันดีในการใช้ภาษาพูดบรรยายเช่นนี้เป็นการสื่อความหมายถึงอารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร

เรื่อง รุ่งฟ้าดอยสิงห์

(พม่าโลม)

ครั้นถึงจึงเข้าไปเฝ้าบังคม	ก้มเกล้าเล้าถวาย
ข้ากับสิงหะพีช	คัมทำยกองหลังรังพล
พบพวกไทยใหญ่ช่มอยู่	ลูกสองต่อสู้นั้นแดกรัน
พวกเราเหล่าที่อพยพ	ประจันเช่นฆ่ากระจายไป
ฟาดฟันหัวขาดหลายคน	มันพบเช่นฆ่าตักชัย
ทหารหญิงชายบลัลย์	โหดร้ายไม่เมตตาปราณี

(ปณิธานสังขารและรุ่งฟ้าดอยสิงห์, 2500, น. 160)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า “ฟาดฟัน” หมายถึง การต่อสู้ที่ใช้อาวุธมีคม ผู้ประพันธ์ใช้การบรรยายเป็นภาษาพูด เพื่อสื่อความหมายที่ชัดเจนให้ผู้ชมสามารถรู้ว่าเป็นเหตุการณ์ที่มีความอันตราย

การใช้ภาษาพูดในบทสนทนา ดังตัวอย่าง

เรื่อง ปณิธานสังขาร

กิริปัน: อินุลูกรัก มีลูกมีเมียเสียสักที่จะดีกระมัง
(กับประไหมสุหรี) อะดินดาจะเห็นด้วยไหม ?

ประไหม: แล้วแต่สังขารจะทรงโปรดเกิดเพคะ

กิริปัน: ว่ายังงี้ ? อยากจะมีเมียหรือยัง อาเยจะได้ไป
ขอเขาให้

อินุ : แล้วแต่อาเยยันดาจะทรงโปรดเกล้า ฯ

(ปณิธานสังขารและรุ่งฟ้าดอยสิงห์, 2500, น. 14)

จากตัวอย่างข้างต้น บทสนทนาของกวีป็นเป็นการใช้คำบรรยายตรง ๆ โดยใช้คำว่า “เมีย” ทั้งนี้เพื่อให้เหมาะสมแก่พฤติกรรมของตัวละคร และแสดงถึงความสนิทสนมในความสัมพันธ์พ่อและลูกระหว่างกวีป็นและอีนุ และเป็นการเพิ่มความสนุกสนานให้เรื่องอีกด้วย

เรื่อง รุ่งฟ้าดอยสิงห์

รุ่งฟ้า: มะขึ้น คำแล้วไปอาบน้ำอาบท่าพักผ่อน
หลับนอนเสียไป (หันไปทางพวกข้าหลวง) พวกเจ้าก็เหมือนกัน
ไปพักผ่อนเสียไป (พวกข้าหลวงถวายเป็นคัมแล้วคลานออกไป)

(ป็นหิมีสาหรงและรุ่งฟ้าดอยสิงห์, 2500, น. 186)

จากตัวอย่างข้างต้น ใช้ภาษาพูดในบทสนทนา ในคำว่า “อาบน้ำอาบท่า” เป็นภาษาพูด ซึ่งเป็นภาษาที่ชาวบ้านใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้สื่อความหมายเข้าใจง่ายและชัดเจน และผู้ชมสามารถเข้าใจได้

ทั้งนี้ นอกเหนือจากตัวอย่างดังกล่าวมาแล้ว การใช้ภาษาพูดอาจจะเห็นได้อย่างเด่นชัดทั้งจากการใช้คำอุทาน การเน้นเสียง การใช้คำลงท้าย การใช้ภาษาถิ่น การใช้คำซ้ำ ตลอดจนการใช้คำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ เป็นต้น ซึ่งการใช้ภาษาในลักษณะดังกล่าวนี้จะช่วยให้ผู้ชมเกิดจินตนาการร่วมไปกับตัวละครและสภาพสังคมในยุคสมัยนั้น ๆ ด้วย

ลักษณะเด่นในการใช้ภาษาเพื่อการนิพนธ์บทละครอีกประการหนึ่งก็คือ การใช้ภาษาพูดผสมกับคำราชาศัพท์ จัดว่าเป็นการไม่เคร่งครัดในการใช้คำราชาศัพท์ซึ่งพบในบทละครทั้งสองเรื่อง

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมวงคล ได้ใช้คำในการประพันธ์ได้อย่างเหมาะสม มีความเรียบง่ายแต่ยังคงไว้ซึ่งความงามอย่างวรรณคดี กล่าวคือ มีการใช้ทั้งภาษาพูดอย่างสามัญชนและการใช้คำราชาศัพท์ เพื่อให้สอดคล้องกับบทละครซึ่งเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับ

ชนชั้นกษัตริย์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทรงต้องการให้ผู้ชมเข้าถึงเข้าใจได้ง่ายขึ้น ดังตัวอย่าง

เรื่อง ปันหยิมisahรง

ปันหยี: เมื่อคืนเป็นอย่างไร บรรทมหลับดีหรือพระเจ้าค่ะ

อินุ: หลับสบายมาก ชวนแขกมาแล้วชวนนอนเป็นเพื่อน
ด้วยไม่ยกนอน ทั้งให้เพื่อนคนเดียว

(ปันหยิมisahรงและรุ่งฟ้าดอยสิงห์, 2500, น. 59)

จากตัวอย่างข้างต้น อินุใช้คำกริยาว่า “นอน” แทนคำว่า บรรทม จะเห็นว่าในบทพระนิพนธ์ อินุนั้นไม่เคร่งครัดในการใช้คำราชาศัพท์ เมื่อสนทนากับปันหยี ทั้งนี้เป็นการแสดงออกถึงความสนิทสนมและความรักที่อินุมีต่อปันหยี

เรื่อง รุ่งฟ้าดอยสิงห์

อินทรปัต: พ่อจะคิดดู (นิ่งคิด)

(พม่าไชยา)

หมื่นดาวเรืองเมียรัก	ฉิวพัทตร์เสร์าสลตหมตราตรี
ไทยใหญ่ไม่หยุดราวี	จำต้องตามตีต่อกร
นางไครไผ่ผันสันติสุข	เป็นทุกข์เฝ้าทอดอุทัยถอน
เจ้าห่วงผัวลูกเฝ้าวิงวอน	ให้ส่งทูตจรรไปเจรจา ฯ

(ปันหยิมisahรงและรุ่งฟ้าดอยสิงห์, 2500, น. 160)

จากตัวอย่างข้างต้น อินทรปัตใช้ คำว่า “เมีย” แทนคำว่า พระมเหสี ใช้คำว่า “ผัว” แทนคำว่า พระสวามี และใช้คำว่า “ลูก” แทนคำว่า พระโอรส ทั้งนี้เป็นการสื่ออารมณ์ความรู้สึกระหว่างตัวละครที่มีต่อคนในครอบครัวจึงใช้ภาษาชาวบ้านแทนการใช้คำราชาศัพท์

ทั้งนี้ในบทละครต้องการแสดงให้เห็นว่ากษัตริย์ก็เป็นมนุษย์ปุถุชนธรรมดา มีความบกพร่องได้ดังเช่นบุคคลทั่วไป บทบาทตัวละครจึงได้มีการใช้คำสามัญ คำราชาศัพท์แบบชาวบ้าน อีกทั้งผู้ชมส่วนใหญ่ก็เป็นชาวบ้านในละแวกนั้น ไม่ได้มีความรู้เรื่องคำราชาศัพท์มากนักเพื่อการสื่อสารให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจผู้ประพันธ์จึงได้ใช้คำที่สามารถเข้าใจได้ง่าย

นอกจากนี้ยังมีการใช้คำหยาบ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความบันเทิง ส่งเสริมการดำเนินเรื่องให้มีความสนุกสนานและให้ผู้ชมเข้าถึงอารมณ์ของตัวละครมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่าง

เรื่อง ปันหยิมisahรัง

ลิฏ: ใครทำลูก บอกมาซิ ใครทำลูก ?

อาหยัง: (สะอื้นพลางพูด) หยิงเจ็บใจระเด่นจันตะหรา

กับประไหมสุหรีแม่

เขายืมเยาะหยิงต่าง ๆ เมื่อเห็นหน้าหยิงทีไร

ลิฏ: อีนางประไหมสุหรีกับลูกของมันนะรี ?

อาหยัง: เพคะ, อาเยะยันดากำลังโปรดเขาทั้งแม่ทั้งลูก

ตั้งแต่ได้รับตุนาหงัน

ของระเด่นอินดูได้หน้าได้ตาปลื้มใจกันใหญ่ทั้งก๊ก

แม่มะเดหวีก็พลอยไปด้วย

(ปันหยิมisahรังและรุ่งฟ้าดอยสิงห์, 2500, น. 17)

จากตัวอย่างข้างต้น ลิฏ ใช้คำว่า “อี” เรียกนำหน้าชื่อนางประไหมสุหรี ซึ่งคำว่าอีนั้นเป็นคำนำหน้าเรียกชื่อผู้หญิงที่แสดงถึงความดูหมิ่นและเหยียดหยาม จะเห็นได้ว่าตัวละครลิฏนั้นกำลังดูหมิ่นนางประไหมสุหรี จึงได้เรียกคำนำหน้าชื่อเช่นนั้น

เรื่อง รุ่งฟ้าดอยสิงห์

สร้างโต: อะไรกัน สุรียา จันทรา ?

จ๊กกะ: อย่าเลือก

สร้างโต: (ตั้ง) มึงว่าแม่นางจันทราไม่ใช่หรือ ?

จ๊กกะ: (สะอื้น) อ้ายสร้างโต กูบอกมึงก็หนแล้วว้า

เรื่องที่เกี่ยวข้องกับแม่นางไม่ให้อิงไป

สร้างโต: ก็เหมือนกันแหละ กูก็บอกมึงก็หนแล้ว

เมื่อจะพูดสิ่งใดมีแต่เหตุแล้วไม่มีผล อย่าพูดดีกว่า จงจำไว้ ภาษิต
กูที่เคยสอนมึงมีว่า คนฉลาด คือนิ่ง ฟัง แล้วดูด้วยตา

(ปณฺหิมิสาทรงและรุ่งฟ้าดอยสิงห์, 2500, น. 246)

จากตัวอย่างข้างต้น มีการใช้คำหยาบ ในคำว่า “เลือก” หมายถึง การยุ่งเรื่องของคนอื่น และใช้คำสรรพนาม “กู” “มึง” ในการสนทนาระหว่างตัวละคร แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของตัวละครที่มีความสนิทสนมกันอีกด้วย

การใช้คำหยาบนอกจากจะแสดงถึงพฤติกรรม อารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร การใช้คำหยาบในบทประพันธ์ยังสามารถสร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้ชมได้ เช่น การใช้คำด่า การล้อเลียน เพื่อเพิ่มอารมณ์ของละครให้เกิดความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น

นอกจากการใช้คำหยาบเพื่อให้เกิดอารมณ์ในการรับชมแล้วยังมีการใช้ถ้อยคำเชิงขบขันเพื่อจุดประสงค์ดังกล่าวด้วยเช่นเดียวกัน กล่าวคือหนึ่งในจุดมุ่งหมายของการแต่งวรรณคดีการแสดงคือเพื่อให้ความบันเทิง ความสนุกสนานแก่ผู้ชม ดังนั้นจึงมักจะปรากฏการสร้าง ความตลกสนุกสนานจากบทบาทพฤติกรรมการแสดงออกของตัวละคร รวมถึงการใช้ภาษาที่นำเสนอเน้นให้เห็นการนึกคิด บุคลิกลักษณะ กิริยาท่าทางซึ่งการใช้คำขบขันนี้มีความสำคัญในแง่ช่วยส่งเสริมให้การแสดงเกิดการสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน ดังตัวอย่าง

เรื่อง ปันหยิมิสาหรง

อินุ: เจ้านีช่างอ่อนหวานนี้กระไร หวานจับใจพี่ มาเถอะ
เราไปด้วยกัน (ต่างคนจับมือกันและแยกกันขึ้นม้าเดินเคียงกันไป
ไปยังยะรุเดะ) พี่ยะรุเดะพี่จึงสั่งทหารของเราให้หยุดรบได้

ยะรุเดะ: พระเจ้าคะ (หันไปสั่งทหาร) ทหารพักอาวุธจาก
หมู่ทางชาวขยายแฉวพัก

ประสันตา: บอกไม่เชื่อเห็นไหม เปลี่ยน ร. รบ เป็น ร.
รักแล้วไหมละ

อินุ: อดพูดไม่ได้ ขึ้นนั่งเป็นนอกแตกตาย

ประสันตา: แหม ปันหยิมินะ ถ้าเป็นผู้หญิงละก็ – ฮือ
นี่เป็นชายยังแค่นี้

ปุนตา: คูชี ทรงม้าเคียงกันราวกับดาวสองดวงที่สุกใส
เคียงเดือน

อินุ: พวกพี่นี่ละก็ เรากียิ่งกระดากอายอยู่พูดอยู่ได้
(เพลงแขก)

(ปันหยิมิสาหรงและรุ่งฟ้าดอยสิงห์, 2500, น. 57)

เรื่อง รุ่งฟ้าดอยสิงห์

มะโป้: (ทำหน้าฉงน) ท่านจะเหมาหมคนี่ทีเดียวหรือ ?

สุรียา: ถูกแล้ว เหมาหมคนี่แหละ ท่านแปลกใจไรเราคเนว่า
สินค้าทั้งหมดราคาดังไม่เกินกว่าทองคำหนึ่งแท่ง (ควักทองออกมา
จากย่าม 3 แท่ง) เราให้ท่านทั้งสามแท่ง จะพอไหม ?

มะโป้: (ตาโพล่งตะลึงตาลานรับทองมือสั่น) โอ สามแท่ง
เทียวรี เป็นพระคุณที่สุด ดีเหลือเกินข้าจะได้ไม่ต้องเหนื่อยแรง
ไม่ต้องนำสินค้าไปขายถึงไทยใหญ่ ที่ท่านกรุณาให้ นี้ ก็เกินแล้ว

(ปันหยิมิสาหรงและรุ่งฟ้าดอยสิงห์, 2500, น. 163)

จากตัวอย่างในเรื่องปันหยีมิสหาหวังและรุ่งฟ้าดอยสิงห์ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าการใช้คำชวนชมขั้นนั้นมีความสำคัญ ในการสร้างความบันเทิงแก่ผู้ชม ซึ่งคำชวนชมส่วนมากจะเป็นคำสามัญทั่วไป ที่ผู้ชมสามารถเข้าใจได้อย่างง่าย ไม่มีความซับซ้อน ดังเช่น พฤติกรรม ตัวละคร เพศ การใช้คำหยาบ เพื่อสร้างความชวนชมแก่ผู้ชม ซึ่งนับว่าเป็นคุณค่าการใช้ภาษาที่เอื้อให้การแสดงมีอรรถรสสมบูรณ์มากขึ้น

จะเห็นได้ว่าบทละครเรื่อง “ปันหยีมิสหาหวัง” และ “รุ่งฟ้า ดอยสิงห์” ของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมณฑล มีคุณค่า ด้านการเป็นวรรณคดีการแสดงอย่างเด่นชัด เนื่องจากมีความกระชับรวดเร็ว เน้นบทที่ให้ความบันเทิงสนุกสนานแก่ผู้รับชม เลือกใช้ภาษาในการประพันธ์ ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับการทำการแสดงละคร ตลอดจนได้คำนึงถึง ผู้ชมเป็นสำคัญ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวีเคราะห์บทละครของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิม เขตมณฑลในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงคุณค่าของบทละครในพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมณฑลในฐานะที่เป็นวรรณกรรมเพื่อการแสดง อันประกอบไปด้วยคุณค่าด้านเนื้อหา ด้านตัวละครและด้านการใช้ภาษา ซึ่งมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงองค์ประกอบทั้งสามด้านนี้ให้เหมาะสม กับการแสดงมากขึ้น ดังที่ สุดารัตน์ กัลยา (2540) ได้กล่าวว่า ลักษณะ ของบทละคร พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเขตมณฑลทรงนิพนธ์ เป็นร้อยแก้วบรรยายเหตุการณ์ต่าง ๆ สลับกลอนบทละคร โดยลำดับฉาก ตามลำดับเหตุการณ์ มีบทร้องและเพลงประกอบการดำเนินเรื่องทำให้ เนื้อเรื่องน่าสนใจ บทละครเรื่องนี้เหมาะกับการแสดงกลางแจ้ง โดยเสด็จ พระองค์หญิง ทรงออกแบบฉากโดยอาศัยสถานที่จริงในวังเป็นส่วนสำคัญ ในการรังสรรค์ฉาก

การวิเคราะห์บทละครเรื่อง “ปันหยีมิสาหรั่ง” และ “รุ่งฟ้าดอยสิงห์” พระนิพนธ์ในพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคลในแง่ของคุณค่า พบว่าบทละครของพระองค์ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ความบันเทิงแก่ผู้ชมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ยังปรากฏแนวคิดต่าง ๆ รวมอยู่ด้วย คือมีการสอดแทรกแนวคิดเกี่ยวกับสังคม ค่านิยมของคนในสมัยนั้น เช่น การละเล่นเรื่องราวเกี่ยวกับชนเผ่าหรือคนในท้องถิ่นซึ่งได้รับความนิยมจากผู้คนในเมืองหลวงที่อยู่ในยุคดังกล่าว

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบบทละครนี้กับวรรณกรรมการแสดงเรื่องอื่น ๆ ที่ต่างยุคสมัยและอยู่ในยุคสมัยเดียวกัน ถึงเรื่องของการใช้สำนวนทางภาษาและวัฒนธรรมที่ปรากฏในเรื่องนั้นๆ ว่ามีลักษณะเหมือนต่างกันอย่างไร

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษาเชิงวิเคราะห์บทละครของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชตรมงคล” ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. (2545). *สื่อบันเทิง: อำนาจแห่งความไร้สาระ*. กรุงเทพฯ: ออล อีเก้นท์ พริ้นท์.
- เฉลิมเขตมงคล, พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า. (2500). *ปณิธิมิสาหรั้ง และรุ่งฟ้าดอยสิงห์*. กรุงเทพฯ: อักษรประเสริฐ.
- ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต, (2557, กรกฎาคม - กันยายน). ปณิธิมิสาหรั้ง: บทละครเรื่องอิเหนาอีกสำนวนหนึ่งของไทย. *วารสารราชบัณฑิตยสถาน*. 39(3), 214-236.
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2494). *พิธีไหว้ครู ตำราครอบโคลนละคอน พร้อมด้วยตำนาน และคำกลอนไหว้ครูละคอนชาตรี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พระจันทร์.
- นิดา มีสุข. (2543). *วรรณคดีการละคร*. สงขลา: ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วิณา วิสเพ็ญ. (2549). *วรรณคดีการละคร*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: อภิชาตการพิมพ์.
- คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย. (2555). *ลูกท้าวหลานเธอ ที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จ ในราชสำนัก*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุदारัตน์ กัลยา. (2540). *การแสดงที่วังมัจฉะสถาน*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- เสาวนิต วิงวอน. (2555). *วรรณคดีการแสดง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศักติโสภาคการพิมพ์.

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง *สีในวัฒนธรรมไทย*
สำหรับนักศึกษาชาวจีน
Development of a Supplementary Reading Book
on Colors in Thai Culture For Chinese Students

(Received: Aug 29, 2021 Revised: Nov 20, 2021 Accepted: Dec 9, 2021)

*Ping Mao*¹, *ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์*²
Ping Mao, Panupong Udomsilp

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง *สีในวัฒนธรรมไทย* สำหรับนักศึกษาชาวจีนให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับนักศึกษาชาวจีน ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมจำนวน 8 บท ประกอบด้วย บทที่ 1 สีกับอาหาร บทที่ 2 สีกับเครื่องแต่งกาย (ตอนที่ 1) บทที่ 3 สีกับเครื่องแต่งกาย (ตอนที่ 2) บทที่ 4 สีกับสถาบันพระมหากษัตริย์ (ตอนที่ 1) บทที่ 5 สีกับสถาบันพระมหากษัตริย์ (ตอนที่ 2) บทที่ 6 สีในประเพณีไทย บทที่ 7 สีกับสำนวนและบทที่ 8 คำเรียกสี กลุ่มเป้าหมายคือนักศึกษาชาวจีน ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 วิชาเอกภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง *สีในวัฒนธรรมไทย* สำหรับนักศึกษาชาวจีนมีค่าประสิทธิภาพ 87.6/86.3

¹นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

²อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 และมีค่าดัชนีประสิทธิผลคือ 0.81 แสดงว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง *สีในวัฒนธรรมไทย* สำหรับนักศึกษาชาวจีนมีประสิทธิภาพ นักศึกษามีการพัฒนาจากการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมและได้รับความรู้ความเข้าใจด้านภาษาและวัฒนธรรมไทยเกี่ยวกับเรื่องสีมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: หนังสืออ่านเพิ่มเติม วัฒนธรรมไทย สี นักศึกษาจีน

Abstract

The aim of this research is to create a supplementary reading book titled Colors in Thai Culture for Chinese students in order to reach the Effectiveness Index Criteria of 80/80 as well as to develop the reading skills and understanding among Chinese students. The researcher divided the supplementary reading book into eight chapters: 1) Colors and Food; 2) Colors and Costumes (Part I); 3) Colors and Costumes (Part II); 4) Colors and Royal Institutions (Part I); 5) Colors and Royal Institutions (Part II), 6) Colors in Thai Tradition; 7) Colors and Idioms; and 8) Color Terms. The targeted groups were third-year Chinese undergraduate students majoring in Thai Language. The findings showed that a supplementary reading book for Chinese students with a performance value of 87.6/86.3 was higher than the designated criteria of 80/80. It had an Effectiveness Index of 0.81. This means that the supplementary reading book for Chinese students had efficiency as the students developed and improved themselves from reading it. As a result, they had better understanding of Thai language and Thai culture in terms of colors.

Keywords: Supplementary Reading Book, Thai Culture, Color, Chinese Students

บทนำ

ในชีวิตประจำวันเราต้องเกี่ยวข้องกับสีเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นอาหารการกิน เครื่องใช้ การแต่งกาย วัฒนธรรมและความเชื่อ มักเกี่ยวข้องกับสีทั้งสิ้น สียังสามารถสื่อความหมายที่ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ได้ ดังเช่น สีแดงให้ความรู้สึกอบอุ่น ร้อนแรง แสดงสัญลักษณ์ของความกล้าหาญ ความเป็นนักสู้ สีเขียวให้ความรู้สึกร่มเย็น สดชื่น แสดงสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ สีทองสื่อสัญลักษณ์ว่า การมีคุณค่า ความสำคัญ ความสูงศักดิ์ และสีขาวสื่อสัญลักษณ์ว่าความสะอาดบริสุทธิ์ (อนันต์ ประภาโส, 2558, น. 15) โดยสรุปแล้ว สีมีบทบาทสำคัญในชีวิตเรา นอกจากใช้ตกแต่งสิ่งของให้เกิดความสวยงามแล้ว สียังมีอิทธิพลต่ออารมณ์ความรู้สึกและความเชื่อในวัฒนธรรมของมนุษย์อีกด้วย

ในสังคมปัจจุบันมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ย่อมเป็นปัจจัยสำคัญที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมเรื่องสีและการสื่อความหมายที่หลากหลาย เนื่องจากคนแต่ละชาติมีภูมิหลังทางวัฒนธรรมและการนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน จึงทำให้คนแต่ละชาติมีความเชื่อเรื่องสีที่แตกต่างกัน ในสังคมและวัฒนธรรมของคนจีน มีประวัติการใช้สีมายาวนาน เช่นคนจีนเห็นว่าสีเหลืองเป็นสีแห่งแผ่นดิน เป็นสีของจักรพรรดิจีนในช่วงเวลาอันยาวนาน และเป็นสีที่ใช้ประดับพระราชวัง ยานพาหนะ เสื้อคลุมและเครื่องทรงขององค์จักรพรรดิ ซึ่งในสมัยโบราณสีเหลืองเป็นสีแห่งอำนาจ (Wang Xinyao, 2001, p. 64) ในสังคมไทยก็มีสีเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยหลากหลายเช่นกัน นักวิจัยชาวต่างชาติเห็นว่าประเทศไทยมีความเชื่อเรื่องสีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยในหลายด้าน รวมถึงด้านโบราณคดี ศิลปะทางศาสนาพุทธ สถาบันพระมหากษัตริย์ การท่องเที่ยวและประเพณีไทย สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสีและมีลักษณะเฉพาะของความเป็นชาติไทย ซึ่งสีในสังคมไทยจึงเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมไทย (Duan Yuanbing, 2015, p. 141)

ภาษากับวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์ การเรียนรู้วัฒนธรรมของประเทศไทย จะช่วยให้เกิดความเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมไทยไปด้วย ถ้าไม่มีความรู้ด้านวัฒนธรรม จะเป็นปัญหาและอุปสรรคในการทำ ความเข้าใจ ความหมายของคำบางคำในภาษาไทย เช่น คำว่า ผ้าเหลือง เป็นคำศัพท์ ที่มีวัฒนธรรมไทยแฝงอยู่ ถ้าผู้เรียนไม่มีความรู้ทางวัฒนธรรมไทย จะไม่เข้าใจ คำนี้มีความหมายว่า พระสงฆ์ เนื่องจากพระสงฆ์ของไทยต้องห่มผ้าสีเหลือง ที่เรียกว่าจีวร เพราะฉะนั้นจึงใช้ผ้าเหลืองเรียกแทนพระสงฆ์ ซึ่งเป็นวัฒนธรรม ทางศาสนาของประเทศไทย การเรียนภาษาไทยจึงต้องเรียนวัฒนธรรมไทย ไปด้วย จะช่วยให้เกิดความเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมไทย ทำให้เข้าใจ ความหมายในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของประเทศไทยได้ถูกต้อง และเหมาะสมรวมทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อภาษาไทยและ ประเทศไทย ตลอดจนทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (นวลทิพย์ เพิ่มเกษร, 2547, น. 269)

สำหรับหลักสูตรภาษาไทยของประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญกับการเรียนวัฒนธรรมไทยโดยมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย มีการจัดรายวิชาวัฒนธรรมไทย และมีการใช้ตำราเรียนภาษาไทยพื้นฐาน ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย Lin Xiumei (2558, p. 39) ได้กล่าวถึง การจัดแบบเรียนภาษาไทยของจีนไว้ว่า “เราไม่เพียงแต่ให้ความสำคัญ แก่ความรู้ทางภาษา เช่น การใช้คำ คำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน คำพ้อง ฯลฯ เท่านั้น หากยังแทรกวัฒนธรรมหลากหลายสลับเข้าไปด้วย เพราะภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม” การเรียนรู้วัฒนธรรมไทย นอกจากมีส่วนช่วยในการเรียน ภาษาไทย ยังมีส่วนช่วยในการส่งเสริมความเข้าใจและความสัมพันธ์ระหว่าง ทั้งสองประเทศ ตำราเรียนภาษาไทยที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีเนื้อหาที่เกี่ยวกับ วัฒนธรรมและสังคมไทยค่อนข้างมาก และเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย ในหลายด้าน เช่น ในตำราเรียนภาษาไทยระดับอุดมศึกษา เล่มที่สอง เป็นตำราเรียนภาษาไทยที่เน้นเรื่องสังคมและวัฒนธรรมไทย มีวัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยอย่างรอบด้าน ในตำราเรียนเล่มนี้มีบทเรียนได้กล่าวถึงเรื่อง “สี” ในวัฒนธรรมไทยด้วย ในบทเรียนนี้ได้กล่าวถึงสีกับความเชื่อของคนไทย เนื้อหา รวมถึง การใส่เสื้อตามความเชื่อสีประจำวัน การใช้สีเพื่อแสดงทัศนคติ การใช้สีในธงชาติไทยและมีบทอ่านเสริมได้กล่าวถึงสีประจำพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ คนไทยใช้สีในหลายลักษณะ ในบทเรียนได้กล่าวถึงเรื่องสีไว้บางเรื่องเท่านั้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า *สีในวัฒนธรรมไทย* น่าจะมีอีกมากที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยในหลายมิติที่น่าสนใจ ผู้วิจัยจึงสนใจทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง *สีในวัฒนธรรมไทย* เพื่อใช้พัฒนาทักษะการอ่านและเสริมความรู้ด้านวัฒนธรรมไทยให้แก่ผู้เรียนชาวจีนให้หลากหลายยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง *สีในวัฒนธรรมไทย* สำหรับนักศึกษาชาวจีน เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับนักศึกษาชาวจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำราเรียนและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาและวัฒนธรรมให้ผู้เรียนชาวต่างชาติ วิธีการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมและเรื่อง *สีในวัฒนธรรมไทย*

2. นำข้อมูลที่ได้ศึกษามาสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง *สีในวัฒนธรรมไทย* สำหรับนักศึกษาชาวจีน จำนวน 8 บท ได้แก่

- บทที่ 1 สื่กับอาหาร
- บทที่ 2 สื่กับเครื่องแต่งกาย (ตอนที่ 1)
- บทที่ 3 สื่กับเครื่องแต่งกาย (ตอนที่ 2)
- บทที่ 4 สื่กับสถาบันพระมหากษัตริย์ (ตอนที่ 1)
- บทที่ 5 สื่กับสถาบันพระมหากษัตริย์ (ตอนที่ 2)
- บทที่ 6 สื่ในประเพณีไทย
- บทที่ 7 สื่กับสำนวน
- บทที่ 8 คำเรียกสี

แบบทดสอบระหว่างเรียนแบบปรนัย 4 ตัวเลือกจำนวน 80 ข้อ
แบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนแบบปรนัย
4 ตัวเลือกจำนวน 40 ข้อ

3. ประเมินประสิทธิภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมและแบบทดสอบ
ผู้วิจัยนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน
เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของหนังสืออ่านเพิ่มเติม
ในด้านการจัดรูปเล่ม ด้านเนื้อหา ด้านภาพประกอบและด้านคุณค่าประโยชน์
ที่ได้รับ ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขหนังสืออ่านเพิ่มเติมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
ทั้ง 3 ท่าน เช่น การสะกดคำ การอธิบายคำศัพท์ให้ชัดเจนขึ้น การจัดเรียง
เนื้อหาของบทอ่าน การขยายเพิ่มเนื้อหาให้บทอ่านมีเนื้อหาที่สมบูรณ์มากขึ้น
และการเพิ่มรูปภาพประกอบเป็นต้น หลังแก้ไขแล้วผู้วิจัยนำหนังสืออ่าน
เพิ่มเติมไปปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทเพื่อปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง

4. ผู้วิจัยนำหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่สร้างขึ้นไปทดลองกับกลุ่มทดลอง
จำนวน 2 ครั้งซึ่งครั้งแรกทดลองกับนักศึกษาชาวจีนจำนวน 1 คน และครั้งที่ 2
ทดลองกับนักศึกษาชาวจีนจำนวน 3 คน เพื่อปรับปรุงแก้ไขหนังสืออ่าน
เพิ่มเติมให้มีคุณภาพดีขึ้น หลังจากทดลองครั้งที่ 2 อาจารย์ที่ปรึกษาเห็นว่า
เครื่องมือสมบูรณ์แล้ว ผู้วิจัยจึงนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายเพื่อดำเนินการ
ทดลองหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม

5. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติหาค่าประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้สูตร E1/E2 และค่าดัชนีประสิทธิผล E.I. (ประสาธน์ เนืองเฉลิม, 2556, น. 214-220)

6. สรุปและอภิปรายผลการทดลอง

ผลการวิจัย

หลังจากทดลองใช้เครื่องมือหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง *สืในวัฒนธรรมไทย* สำหรับนักศึกษาชาวจีนครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 กับกลุ่มทดลอง ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทนิพนธ์ จากนั้นผู้วิจัยได้นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นนักศึกษาชาวจีนระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 3 สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 9 คน เพื่อหาประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง *สืในวัฒนธรรมไทย* สำหรับนักศึกษาชาวจีน โดยมีผลการทดลองดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากคะแนนที่กลุ่มเป้าหมายทำแบบทดสอบระหว่างเรียน จำนวน 8 บทเพื่อหาประสิทธิภาพของกระบวนการ E1

แบบทดสอบระหว่างเรียนมีทั้งหมด 8 บท แต่ละบทมีข้อสอบจำนวน 10 ข้อ ข้อละ 2.5 คะแนน คะแนนเต็ม 100 โดยมีรายละเอียดดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลประสิทธิภาพแบบทดสอบระหว่างเรียนในการทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย (E1)

คนที่	คะแนนแบบทดสอบระหว่างเรียน							
N=9	บทที่ 1	บทที่ 2	บทที่ 3	บทที่ 4	บทที่ 5	บทที่ 6	บทที่ 7	บทที่ 8
1	100	100	90	90	90	90	80	100
2	100	100	80	80	80	100	90	80
3	90	100	90	80	90	90	80	90
4	100	90	70	90	80	90	90	80
5	90	90	90	80	80	90	90	80
6	90	100	80	70	90	80	100	90
7	100	90	90	80	80	90	80	90
8	80	90	80	80	90	90	80	80
9	90	90	80	90	80	80	100	90
Σx	840	850	750	740	760	800	790	780
$\bar{X}$	93.3	94.4	83.3	82.2	84.4	88.9	87.8	86.7
E_1	87.6							

จากการวิเคราะห์ผลคะแนนจากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียน ซึ่งเป็นประสิทธิภาพกระบวนการ E1 มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 87.6 คะแนนเฉลี่ยแบบทดสอบระหว่างเรียนของแต่ละบทมีค่าประสิทธิภาพที่ต่างกัน บทที่ได้ค่าประสิทธิภาพมากที่สุดคือ บทที่ 2 สึกับเครื่องแต่งกาย (ตอนที่ 1) ค่าประสิทธิภาพอยู่ที่ร้อยละ 94.4 มีนักศึกษาจำนวน 4 คน ได้คะแนนเต็ม เนื่องจากบทที่ 2 มีเนื้อหาเกี่ยวข้องข้องกับการใช้สีธรรมชาติ ในการย้อมผ้า เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเสื้อผ้าซึ่งเป็นสิ่งสวยงาม นักศึกษาเป็นกลุ่มผู้หญิงจึงสนใจเนื้อเรื่องเป็นพิเศษ และในบทเรียนมีภาพประกอบ

จำนวนมาก มีการอธิบายภาพ นักศึกษาจึงเข้าใจ ส่วนบทที่มีค่าประสิทธิภาพสูง รองลงมาคือบทที่ 1 สื่ักับอาหาร ค่าประสิทธิภาพอยู่ที่ร้อยละ 93.3 มีนักศึกษาจำนวน 4 คนได้คะแนนเต็ม บทนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้สีธรรมชาติที่ใช้ผสมในการทำอาหาร รวมทั้งอาหารคาวและอาหารหวาน ซึ่งเรื่องอาหารการกินเป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต นักศึกษาบางคนช่างสังเกต เคยได้เรียนรู้วัฒนธรรมด้านนี้จากประสบการณ์ในการดำรงชีวิตอยู่ในประเทศไทย และบทนี้มีภาพประกอบจำนวนมาก ทำให้นักศึกษาเข้าใจบทนี้ง่ายขึ้น

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากคะแนนที่กลุ่มเป้าหมายทำแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนเพื่อหาประสิทธิภาพของผลสัมฤทธิ์หลังเรียน E2

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนมีข้อสอบทั้งหมด 40 ข้อ ข้อละ 2.5 คะแนน คะแนนเต็ม 100 คะแนน ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 ผลประสิทธิภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน ในการทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย

คนที่	แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน คะแนนเต็ม 100 คะแนน
1	95
2	97.5
3	90
4	90
5	85
6	82.5
7	80
8	77.5
9	80

ตาราง 2 ผลประสิทธิภาพแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน ในการทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย (ต่อ)

คนที่	แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน คะแนนเต็ม 100 คะแนน
ΣF	777.5
$\bar{X}$	86.3
E_2	86.3

จากการวิเคราะห์ผลคะแนนจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน ซึ่งเป็นประสิทธิภาพของผลสัมฤทธิ์หลังเรียน E_2 มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 86.3 ผู้วิจัยสังเกตได้ว่า คะแนนเฉลี่ยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยแบบทดสอบระหว่างเรียน เนื่องจากนักศึกษาทำแบบทดสอบระหว่างเรียนทันทีหลังจากอ่านบทเสร็จ ยังจำเนื้อหาและคำศัพท์ได้ดี และทำที่ละบทเรียน ต่างจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน ซึ่งเป็นการทำหลังเรียนครบ 8 บทและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนครอบคลุมเนื้อหาทั้ง 8 บท ซึ่งนักศึกษาอาจจะจดจำเนื้อหาทั้งหมดไม่ได้ จากผลคะแนนระหว่างเรียนพบว่า มีนักศึกษาจำนวน 4 คนได้คะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน 90 คะแนนหรือมากกว่า 90 คะแนน โดยมีคะแนนสูงสุดคือ 97.5 คะแนน จากการสัมภาษณ์นักศึกษาพบว่า นักศึกษาเข้าใจเนื้อหาในหนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นอย่างดี และมีความตั้งใจในการอ่านบทและการทำแบบทดสอบ มีการจดคำศัพท์ที่ไม่เข้าใจเพื่อนำไปหาความหมายเพิ่มเติม นักศึกษาจึงมีความก้าวหน้าจากเดิมอย่างเห็นได้ชัด

3. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์จากคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน

ตาราง 3 แสดงผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนแบบทดสอบก่อนเรียนและแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน

คนที่	แบบทดสอบก่อนเรียน คะแนนเต็ม 100 คะแนน	แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน คะแนนเต็ม 100 คะแนน	ผลต่าง
1	45	95	50
2	37.5	97.5	60
3	32.5	90	57.5
4	25	90	65
5	25	85	60
6	27.5	82.5	55
7	25	80	55
8	22.5	77.5	55
9	25	85	60
คะแนนรวม	265	782.5	517.5
E.I.	0.81		

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่า คะแนนรวมของแบบทดสอบก่อนเรียนคือ 265 คะแนน คะแนนรวมของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนคือ 782.5 มีผลต่างกันคือ 517.5 คะแนน ค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.81 แสดงว่านักศึกษามีการพัฒนาจากการอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง *สืในวัฒนธรรมไทย* สำหรับนักศึกษาชาวจีน จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า นักศึกษาได้คะแนนค่อนข้างต่ำจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน เนื่องจาก

นักศึกษาไม่มีความรู้หรือมีความรู้น้อยที่เกี่ยวกับเรื่อง *สีในวัฒนธรรมไทย* ทั้ง 8 บท และนักศึกษามีความรู้คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาทั้ง 8 บทน้อย รวมทั้งขาดความเข้าใจความหมายคำศัพท์ ทำให้นักศึกษาไม่เข้าใจในคำถามที่อ่าน นักศึกษาจึงได้คะแนนน้อยในการทำแบบทดสอบก่อนเรียน หลังจากนักศึกษาได้อ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง *สีในวัฒนธรรมไทย* สำหรับนักศึกษาชาวจีน จึงทำให้มีการพัฒนามากขึ้นจากเดิม

สรุปได้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง *สีในวัฒนธรรมไทย* สำหรับนักศึกษาชาวจีน มีค่าประสิทธิภาพ $E1/E2 = 87.6/86.3$ ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ $E1/E2 = 80/80$ และมีค่าดัชนีประสิทธิผลคือ 0.81 แสดงว่าหนังสืออ่านเพิ่มเติมเล่มนี้ มีประโยชน์ในการช่วยเสริมความรู้ทางด้านภาษาและวัฒนธรรมไทยให้กับผู้เรียนชาวจีน

อภิปรายผลการวิจัย

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง *สีในวัฒนธรรมไทย* สำหรับนักศึกษาชาวจีนนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่อง *สีในวัฒนธรรมไทย* ผู้วิจัยเห็นส่วนเกี่ยวข้องอยู่ในทุก ๆ ด้านในสังคมและวัฒนธรรมไทย ไม่ว่าจะเป็นอาหารการกิน การแต่งกาย ความเชื่อ สถาบันพระมหากษัตริย์ งานประเพณี และการใช้ภาษามักเกี่ยวข้องกับสีโดยตรงและยังมีคำศัพท์เฉพาะที่ใช้เรียกชื่อสีอีกจำนวนมากในวัฒนธรรมไทย สีจึงเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมไทย หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง *สีในวัฒนธรรมไทย* สำหรับนักศึกษาชาวจีนมีความสำคัญคือ ช่วยให้นักศึกษาชาวจีนพัฒนาทักษะการอ่านและมีความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมไทยเกี่ยวกับเรื่อง “สี” มากยิ่งขึ้น เนื่องจากภาษากับวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด การสอนภาษาและวัฒนธรรมไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เพราะฉะนั้น การจัดการเรียนการสอนวัฒนธรรมไทยให้กับผู้เรียนชาวจีนที่เรียนภาษาไทย จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจภาษาไทยมากขึ้นและปฏิบัติตัวได้ถูกต้องในบริบทสังคมไทย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลและการสัมภาษณ์นักศึกษาจีนที่ใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง *สี่ในวัฒนธรรมไทย* สำหรับนักศึกษาชาวจีน ผู้วิจัยพบว่า นักศึกษาได้รับความรู้ด้านวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้นและมีการพัฒนาด้านการใช้ภาษาจากการอ่านหนังสือ นักศึกษาได้รับความรู้เกี่ยวกับคำเรียกสีเฉพาะเพิ่มมากขึ้นและเข้าใจวัฒนธรรม ความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง “สี่” เพิ่มมากขึ้น ในบทอ่านแต่ละบทมีเนื้อหาที่ต่อเนื่องสัมพันธ์กัน ความยากง่ายของเนื้อหาในหนังสือเหมาะกับระดับของผู้เรียน และนักศึกษาเข้าใจเนื้อหาในบางบทได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีความใกล้เคียงกันทางวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมจีนในบางประเด็น นอกจากนี้ เนื้อหาที่น่าสนใจเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวนักศึกษา นักศึกษาสามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน แต่ก่อนอาจจะไม่ได้สนใจศึกษาให้ลึกซึ้ง หลังจากอ่านหนังสืออ่านเพิ่มเติมเล่มนี้ นักศึกษารู้สึกมีส่วนร่วม เห็นความเชื่อมโยงกันระหว่างสิ่งที่เรียนมาจากหนังสืออ่านเพิ่มเติมและประสบการณ์ในชีวิตจริง และผู้วิจัยได้สอดแทรกวัฒนธรรมจีนที่เกี่ยวข้องในแต่ละบท ทำให้นักศึกษาเกิดความเพลิดเพลินในการอ่านและสนใจเนื้อหาสาระที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสุภัทรา อักษรสุเคราะห์ (2532, น.15) ได้กล่าวถึงประโยชน์หลายประการของการเรียนวัฒนธรรมของเจ้าของภาษา ได้แก่ “สามารถเพิ่มพูนความสำนึกเรื่องของวัฒนธรรมเจ้าของภาษา กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนภาษาต่างประเทศ มีทัศนคติที่ดีต่อวัฒนธรรมของชนชาติอื่น พัฒนาความสามารถในการสื่อความหมายกับวัฒนธรรมเจ้าของภาษาอย่างถูกต้องและเหมาะสม สามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาได้ในสถานการณ์จริงและปลูกฝังความเข้าใจในการตีความวัฒนธรรม ค่านิยม และทัศนคติของเจ้าของภาษา”

ส่วนเรื่อง *สี่ในวัฒนธรรมไทย* ได้ปรากฏในตำราเรียนภาษาไทยสำหรับนักศึกษาชาวจีน ซึ่งมีเนื้อหาสั้น ๆ นักศึกษาที่ได้เรียนจะรับรู้วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสีมาก่อนข้างน้อย แต่หนังสืออ่านเพิ่มเติมมีส่วนช่วยขยายเนื้อหา

เรื่องราวต่าง ๆ ทั้งคำศัพท์เฉพาะ วัฒนธรรมความเชื่อที่มีอยู่ในสังคมไทย จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจวัฒนธรรมไทยได้เพิ่มมากขึ้น และยังมีภาพประกอบ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่กว้างขวางขึ้น จึงสามารถส่งผลให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็วขึ้นและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง *สีในวัฒนธรรมไทย* สำหรับนักศึกษาชาวจีนขึ้นมา เพื่อเสริมความรู้ความเข้าใจวัฒนธรรมไทย มากยิ่งขึ้น และจากผลการวิจัย ผู้วิจัยพบว่า การใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง *สีในวัฒนธรรมไทย* สำหรับนักศึกษาชาวจีน มีประโยชน์ในการช่วยเสริมความรู้ทางด้านวัฒนธรรมไทยให้กับผู้เรียนชาวจีน เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ วัฒนธรรมและสังคมไทยมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การเรียนรู้เรื่องภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศและการเรียนรู้วัฒนธรรมไทยถือเป็นสิ่งจำเป็นของชาวต่างชาติที่สนใจศึกษาภาษาไทย ซึ่งรวมทั้งที่เรียนอยู่ในประเทศไทยและต่างประเทศ หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง *สีในวัฒนธรรมไทย* เล่มนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ผู้สนใจ สามารถนำไปต่อยอดหรือขยายความรู้ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย และวัฒนธรรมจีน

2. งานวิจัยเรื่อง หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง *สีในวัฒนธรรมไทย* สำหรับนักศึกษาชาวจีนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สามารถเป็นแนวทางในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมในเรื่องอื่น ๆ และผู้ที่สอนภาษา และวัฒนธรรมไทยสำหรับนักศึกษาต่างชาติ สามารถหยิบยกหนังสืออ่านเพิ่มเติมชุดนี้ ไปใช้ในชั้นเรียนได้ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา เกิดความรู้ และความเข้าใจด้านภาษาไทยและวัฒนธรรมเฉพาะเรื่องสีได้ด้วยเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- ประสาท เนืองเฉลิม. (2556). *วิจัยการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวลทิพย์ เพิ่มเกษร. (2547, พฤศจิกายน). การสอนภาษาและวัฒนธรรมไทยแก่ชาวต่างประเทศ. *วรรณวิทัศน์*. 4, 268-278.
- สุภัทรา อักษรานุเคราะห์. (2532). *การสอนทักษะทางภาษาและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนันต์ ประภาโส. (2558). *ทฤษฎีสี*. ปทุมธานี: สิประภา.
- Duan Yuanbing. (2015). Thai Culture in Color. *Journal of Yunnan Socialist College*. 2(141), 85-105
- Lin Xiumei. (2558). ภาษา วรรณคดีไทย และการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ: การเรียนรู้และสร้างสรรค์จากสังคมไทยสู่สังคมโลก ครั้งที่ 2. การประชุมวิชาการระดับชาติ วันที่ 25-26 มิถุนายน 2558 ณ โรงแรม Swissotel te Concorde Bangkok: กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Wang Xinyao. (2001). Color and Culture. *Journal of Jiangnan University*. 18(5), 62-64

การสื่อสารอัตลักษณ์สินค้ากระเป๋าโอท็อป
ของกลุ่มผู้ผลิตและผู้ประกอบการ
The Communication of OTOP Bags' Identity
by the Group of Producers and Entrepreneurs

(Received: Oct 26, 2021 Revised: Nov 23, 2021 Accepted: Dec 8, 2021)

ดารินทร์ คำพันธ์¹, สุจิตรา เปลี่ยนรุ่ง²
Darin Kumphun, Sujitra Plianroong

บทคัดย่อ

บทความวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การสื่อสารอัตลักษณ์และความชื่นชอบกระเป๋าโอท็อปของผู้บริโภคกลุ่มมิลเลนเนียล” โดยนำเสนอผลของวัตถุประสงค์ข้อแรกคือ “เพื่อศึกษาการสื่อสารอัตลักษณ์สินค้ากระเป๋าโอท็อปของกลุ่มผู้ผลิตและผู้ประกอบการ” โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษาค้นคว้าเอกสาร (Documentary Study) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากบุคคล 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ผลิตและผู้ประกอบการโอท็อป และ 2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกระเป๋า จาก 3 ชุมชน ได้แก่ กลุ่มวังใหม่ประดิษฐ์ จังหวัดสระบุรี กลุ่มตัดเย็บกระเป๋าผ้าไหม จังหวัดกาฬสินธุ์ และกลุ่มแปรรูปผ้าย้อมสีธรรมชาติ จังหวัดสกลนคร ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารอัตลักษณ์สินค้ากระเป๋าโอท็อปแบ่งเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1) อัตลักษณ์กระเป๋าโอท็อปเกิดจากที่มาของบริบทชุมชนผสมผสานกับอัตลักษณ์ประจำถิ่นในชุมชน จนทำให้เกิดตัวตนของกระเป๋าที่แตกต่างกัน ซึ่งอัตลักษณ์ที่สอดคล้องกันของกระเป๋า

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิเทศศาสตร์การตลาด มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

โอทอปจากทั้ง 3 ชุมชนคือใช้วัสดุที่มาจากท้องถิ่นของตนเอง ต้องเป็นกระเป๋ารักษ์โลก รูปทรงต้องมีเอกลักษณ์เฉพาะและต้องพกพาสะดวก ส่วนที่ 2) การสื่อสารอัตลักษณ์สินค้ากระเป๋าโอทอปที่สำคัญได้แก่การใช้วิธีการและเทคนิคผ่านเครื่องมือการสื่อสารการตลาดทั้งออนไลน์และออฟไลน์ รวมถึงการจัดกิจกรรม (Event) และการสร้างเรื่องราว (Content) ส่วนที่ 3) ความต้องการการพัฒนาและการสนับสนุนด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านองค์ความรู้ เรื่องการพัฒนา การจัดการด้านการตลาดเพื่อการส่งออกและการสนับสนุนงบประมาณและเทคโนโลยีจากภาครัฐ

คำสำคัญ: การสื่อสารอัตลักษณ์ อัตลักษณ์กระเป๋าโอทอป
ผู้ผลิตและผู้ประกอบการ

Abstract

This article is a part of the research title “The Communication of Product Identity and the Preference of Millennial Consumers for OTOP Bags.” The aim of the article is to provide the study results regarding the way the producer group and entrepreneurs communicate about their OTOP bags’ identity. The researcher used qualitative research methods as a means of collecting data by conducting documentary research as well as in-depth interviews. The interviews were conducted with two groups of research participants - the group of producers and entrepreneurs, and the other of bag designers from three communities including Rung Mai Pradit Group from Saraburi Province, the silk bag tailor group from Kalasin Province, and the natural dyed fabric transformation group from Sakon Nakhon Province. The results of the study reveal that the communication of OTOP Bags’ identity consists of three parts. First, the identity of OTOP bags originated from the community context combined with the community’s local identity. Such combination creates the differences among products’ identity. The consistencies of OTOP bags’ identity from these three communities are that all of the bags are made from local materials and are environment-friendly of which shape has been designed to be unique and easy to carry. Second, the primary marketing communication techniques that the OTOP bag producers and entrepreneurs used to communicate about their bags’ identity are organizing special events and creating contents through both online and offline channels including

events and content creation. Lastly, the OTOP bag producers and entrepreneurs demand the improvements and supports in several areas. For instance, they would like knowledge on product improvement, a support for exporting their products, and financial and technological support from the government.

Keywords: Identity Communication, Identity of OTOP Bag, Producers and Entrepreneurs

บทนำ

โครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” เคยถูกระบุให้เป็นส่วนหนึ่งในนโยบายเศรษฐกิจชุมชนที่สำคัญของประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนเพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนที่เป็นสมาชิกในชุมชนและท้องถิ่นในปัจจุบันสินค้าโอท็อปมีหลากหลายชนิดที่ยังคงได้รับความนิยม เนื่องจากเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยมีคุณค่าและเอกลักษณ์เฉพาะตัวและยังใช้วัตถุดิบภายในประเทศ ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้า ของใช้ของแต่งบ้านหรือแม้แต่กระเป๋าสตางค์ซึ่งในสมัยก่อนความหลากหลายด้านผลิตภัณฑ์โอท็อปนั้นถูกจำกัดในวงแคบทางเลือกของผลิตภัณฑ์มีน้อย รวมไปถึงขาดการสื่อสารอัตลักษณ์อันโดดเด่นของสินค้าให้ไปถึงผู้บริโภค เนื่องจากชาวบ้านขาดโอกาสในการเรียนรู้ทั้งด้านการสื่อสารและการตลาดให้เท่าทันตลาดภายนอก ประเด็นดังกล่าวจึงเป็นอุปสรรคที่สำคัญในการปรับตัวให้ทันกับความต้องการของลูกค้านั่นเอง

อย่างไรก็ตามแม้ว่าในปัจจุบันสินค้าโอท็อปประเภทกระเป๋า มีการพัฒนาสินค้าขึ้นมาจากเดิมให้ตรงใจผู้บริโภคมากขึ้น แต่ก็ยังพบว่ายังไม่สามารถออกแบบสินค้าให้มีความทันสมัยทั้งทางด้านรูปแบบ รูปทรง สีสันทะลุการใช้งาน และพบว่าปัญหาของกลุ่มสินค้าประเภทกระเป๋าโอท็อปนั้นยังคงมีปัญหาด้านต่าง ๆ อีกหลายด้าน อาทิ ด้านการผลิตที่ไม่สามารถผลิตได้ทันเมื่อมีการสั่งซื้อจำนวนมาก ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการผลิตที่ทันสมัยสินค้าไม่มีตราสินค้าและขาดบรรจุภัณฑ์ที่ดีขาดการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่รวมถึงสิ่งที่สำคัญที่สุดคือยังไม่มีช่องทางการประชาสัมพันธ์โฆษณาทางด้านต่าง ๆ และช่องทางการจัดจำหน่าย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเกิดข้อสงสัยว่ากลุ่มผู้ผลิตและผู้ประกอบการในฐานะที่เป็นผู้ส่งสาร (Sender) หรือผู้กำหนดรายละเอียดของสินค้านั้น มีการระบุอัตลักษณ์ความเป็นกระเป๋าโอท็อปของตนเองอย่างไร และมีการสื่อสารออกไปยังกลุ่มลูกค้าผ่านวิธีการใดเพื่อให้ถึงกลุ่มเป้าหมายใหม่ ๆ หรือไม่ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลตั้งต้นในการออกแบบสอบถามให้กับคนที่คาดว่าจะเป็กลุ่มเป้าหมายใหม่

ได้ในอนาคตเพราะการสื่อสารอัตลักษณ์นั้นเป็นเรื่องสำคัญที่จะทำให้เรามีความโดดเด่นและแตกต่างจากสินค้าของคนอื่นหรือประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่เป็นสินค้าพื้นบ้านที่เราเรียกกันว่าสินค้าโอท็อป เนื่องจากผู้ประกอบการโอท็อป ยังต้องการการพัฒนาในมิติต่าง ๆ ที่สำคัญอย่างยิ่งคือ การพัฒนาด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร และต้องรู้ว่าตนเองอยากสื่อสารอะไรจึงนับเป็นโอกาสดีที่ผู้ประกอบการโอท็อป สามารถนำแนวคิดเรื่องเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเป็นเครื่องมือในการสื่อสารให้กลุ่มลูกค้าและพัฒนาธุรกิจของตนเองให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันเพิ่มสูงขึ้น

จากความสำคัญและที่มาของปัญหาวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความต้องการศึกษาการสื่อสารอัตลักษณ์สินค้าของกลุ่มผู้ผลิตและผู้ประกอบการ ว่ากระเป๋าสานโอท็อปมีการพัฒนาอัตลักษณ์และการสื่อสารอัตลักษณ์อย่างไรที่ทำให้สินค้ากระเป๋าสานโอท็อปเกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้นและมีการสื่อสารอัตลักษณ์ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายชื่นชอบจนนำไปสู่การตั้งใจซื้อสินค้ากระเป๋าสานโอท็อปที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยในอนาคตได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการสื่อสารอัตลักษณ์สินค้ากระเป๋าสานโอท็อปของกลุ่มผู้ผลิตและผู้ประกอบการ

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

กระเป๋าสานโอท็อป คือ กระเป๋าสานโอท็อปที่ไม่มีแบรนด์หรือตราสินค้า (No Brand) เป็นกระเป๋าสานที่ทำจากวัสดุธรรมชาติและมีการออกแบบผสมผสานกับวัตถุดิบอื่นๆ เช่น หนั้ว หูหิ้ว สายสะพาย เพื่อความทันสมัย ซึ่งได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

การสื่อสารอัตลักษณ์ คือ การนำเสนออัตลักษณ์กระเป๋าทอปป ด้านคุณสมบัติ (Attributes) ด้านคุณประโยชน์ (Benefits) ด้านคุณค่า (Values) และด้านบุคลิกภาพ (Personality)

อัตลักษณ์กระเป๋าทอปป คือ ลักษณะการสื่อสารที่แสดงถึงความเป็นกระเป๋าทอปป ถูกพัฒนาและออกแบบมาโดยนักออกแบบมืออาชีพ ได้แก่ บริบทชุมชน วัสดุท้องถิ่น วัสดุหลัก รูปแบบ สี สัน การใช้งาน วัสดุประกอบรูปทรง และมีรายละเอียดที่ทำให้แตกต่างจากกระเป๋าทอปปอื่น ๆ

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสารตราสินค้า

Duncan (Duncan & Thomas, 2005) ระบุว่าเครื่องมือการสื่อสารตราสินค้าออกเป็น 8 ประเภท โดยแต่ละประเภทมีรายละเอียด ดังนี้

1. การโฆษณา (Advertising) ประกอบด้วย โทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ ป้ายโฆษณาตามบริเวณต่างๆ ให้เกิดความตระหนักรู้ การรับรู้ในตราสินค้า สร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่ตราสินค้าและเพื่อเกิดความดึงดูดใจ สนใจในตัวสินค้าและนำไปสู่พฤติกรรมการซื้อสินค้า

2. การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) ทำหน้าที่ในการเผยแพร่ข่าวสาร เรื่องราวต่างๆ ให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการรับรู้ ความรู้และเกิดพฤติกรรมโดยไม่ผ่านสื่อบุคคล ได้แก่ ข่าวประชาสัมพันธ์ การสัมภาษณ์ผ่านสื่อ การส่งภาพข่าวหรือจดหมายข่าว การจัดกิจกรรมพิเศษ ในรูปแบบของบทความบทบรรณาธิการ

3. การส่งเสริมการขาย (Sales Promotion) เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้บริโภคเกิดความสนใจ จงใจในตัวสินค้าหรือบริการ ด้วยการยื่นข้อเสนอพิเศษหรือสิ่งตอบแทนของสินค้า เช่น การแจกสินค้าตัวอย่าง การแจกของแถม การเพิ่มปริมาณสินค้า การลดราคาสินค้า เป็นต้น

4. การบริหารลูกค้าสัมพันธ์ (Customer Relationship Management) ใช้สื่อสารโดยตรงระหว่างบริษัทหรือองค์กรกับกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้า สร้างทัศนคติที่ดีต่อสินค้า และองค์กร สร้างความพึงพอใจในตัวสินค้าและบริการ

5. การใช้พนักงานขาย (Personal Selling) มีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งการขายเป็นสำคัญ การสื่อสารรูปแบบนี้ต้องอาศัยพนักงานขายที่มีความชำนาญ มีความสามารถในการให้ข้อมูลสินค้า อธิบายข้อมูลสินค้า และโน้มน้าวใจให้เกิดการซื้อสินค้าได้ อีกทั้งยังเป็นบุคคลที่สามารถสะท้อนภาพลักษณ์ของตราสินค้าได้ดีอีกด้วย

6. การตลาดเชิงกิจกรรมและการสนับสนุนกิจกรรม (Event and Sponsorship) การสื่อสารที่ถ่ายทอด ข้อมูล เรื่องราวหรือการนำเสนอตัวตนของตราสินค้านั้น ผ่านรูปแบบของกิจกรรมที่จัดขึ้น สามารถดึงดูดความสนใจ สร้างความเกี่ยวพันต่อตราสินค้า สร้างภาพลักษณ์ สร้างประสบการณ์ที่ดีกับกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมาย

7. การสื่อสาร ณ จุดซื้อ (Point of purchase: POP) มุ่งเน้นการถ่ายทอดภาพลักษณ์ของตราสินค้าผ่านกิจกรรมการส่งเสริมการตลาดเพื่อเรียกร้องและดึงดูดความสนใจ ได้แก่ การสาธิต ณ จุดซื้อ ป้ายโฆษณาบริเวณชั้นวางสินค้า ป้ายโฆษณาหน้าร้านค้าและการตกแต่งร้านค้าให้มีเอกลักษณ์เฉพาะ

8. การตลาดทางอินเทอร์เน็ต (Interactive or Internet Marketing) เป็นเครื่องมือการสื่อสารที่สร้างความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรหรือตราสินค้ากับผู้บริโภคและเป็นการสื่อสารที่สามารถมีปฏิริยาโต้ตอบทันที (Interactive) (Duncan (2002), อ้างถึงใน สราวุธ อนันตชาติ 2549)

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์และการสื่อสารอัตลักษณ์

สำหรับมนุษย์นั้นนอกจากการที่เราจะแลกเปลี่ยนหรือถ่ายทอดข่าวสารเพื่อความรู้ความเข้าใจแล้ว เรายังต้องสื่อสารอย่างมีเป้าหมายเพื่อที่จะบอกว่า เราคือใคร ชนชาติอะไร เพศอะไร ฯลฯ อีกด้วย โดยในขณะที่ใช้การสื่อสารที่ใช้ เพื่อบอกคนอื่นว่า เราเป็นใคร การสื่อสารยังช่วยบอกคนอื่นเพิ่มเติมได้อีกว่า แล้วเขาเป็นใคร ท้ายที่สุดแล้วการสื่อสารนั้นจะเป็นเครื่องมือบอกเราว่า เราเหมือน/ต่างกับเขาอย่างไร จากความสัมพันธ์ของการสื่อสารกับอัตลักษณ์นี้ที่มีสิ่งประกอบสร้างอัตลักษณ์อันหลากหลาย จึงสรุปบทบาทของการสื่อสารว่า การสื่อสารเป็นทั้งเครื่องมือประกอบสร้าง (Construct) อารมณ์รักษา (Maintain) และต่อรอง (Negotiate) อัตลักษณ์อยู่ตลอดเวลา

หากเราต้องการจะสร้างอัตลักษณ์ของสินค้า และทำให้สินค้าของเราเป็นที่จดจำในตลาด มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้นิยามเรื่องอัตลักษณ์ และการสื่อสารอัตลักษณ์เข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อบูรณาการภาพลักษณ์แบรนด์ (Brand Image) ให้ชัดเจนขึ้นว่าภาพลักษณ์แบรนด์ส่วนหนึ่งเป็นผลจากการเชื่อมโยงกับความรู้สึกรักใคร่ของผู้บริโภค โดยหลักการเชื่อมโยงภาพลักษณ์แบรนด์ (Brand Image Association) เกิดจากการเชื่อมโยงด้านการใช้งาน (Functional Association) จากการได้สัมผัสกับคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ การเชื่อมโยงด้านสัญลักษณ์ (Symbolic Association) ที่สามารถบ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของตนเอง รวมถึงการยอมรับทางสังคม และการเชื่อมโยงด้านประสบการณ์ (Experience Association) ที่เป็นความรู้สึกต่าง ๆ ภายหลังการใช้และทดลองสินค้าและบริการ (Keller, 1998 อ้างใน ณฐพล ธรรมสมบัติ, 2557) อีกกระบวนการหนึ่งที่คนเราก่อรูป “ตัวตน” อาจได้มาจากกิจกรรมการบริโภคในชีวิตประจำวันของผู้คน เช่น การแต่งกาย การกินอยู่ ภาษา ไปจนถึงรูปแบบการใช้ชีวิตที่แตกต่างหลากหลาย โดยในการสื่อสารอัตลักษณ์นั้นต้องเกิดจากสิ่งที่ตัวเรามองและสิ่งที่คนอื่นมองว่าเราเป็นอย่างไร (สมสุข หินวิมาน, 2554)

ส่วน Aaker (1996) กล่าวถึงความแตกต่างระหว่างองค์ประกอบของสินค้าและองค์ประกอบของตราสินค้า โดยได้อธิบายไว้ว่า องค์ประกอบของสินค้านั้นหมายรวมถึง ขอบเขตของตราสินค้า คุณสมบัติคุณภาพและการใช้งาน แต่องค์ประกอบของตราสินค้านั้น ประกอบไปด้วยองค์ประกอบทั้งหมดของสินค้าและยังมีสิ่งอื่นๆ นอกเหนือจากนั้นอีก ได้แก่ ผู้ใช้ตราสินค้า ประเทศแหล่งกำเนิด สมาคมองค์กร บุคลิกภาพตราสินค้า สัญลักษณ์ความสัมพันธ์ระหว่างตราสินค้ากับลูกค้า คุณประโยชน์ด้านอารมณ์ และคุณประโยชน์ด้านการแสดงความเป็นตัวตนอีกด้วย ซึ่งการสื่อสารความเป็นแบรนด์ต้องสามารถจำแนกได้ 4 อย่างด้วยกัน ได้แก่ Kotler (1991, อ้างใน ญฐพล ธรรมสมบัติ, 2557)

1. Attribute รูปร่างลักษณะภายนอกของสินค้าที่จะทำให้ผู้บริโภคเป้าหมายเกิดความจดจำ
2. Benefit บอกคุณประโยชน์ที่จับต้องได้ของสินค้า กล่าวคือคุณประโยชน์ในด้านการใช้งาน และคุณประโยชน์ด้านอารมณ์
3. Value ทำให้รู้สึกใช้แล้วภาคภูมิใจ ไว้วางใจ เป็นสิ่งที่ผู้บริโภคไม่สามารถจับต้องได้โดยตรงแต่สามารถรู้สึกถึงตราสินค้านั้นได้ และ
4. Personality มีบุคลิกภาพ เช่น ใช้แล้วเป็นวัยรุ่น ใช้แล้วเป็นคนทันสมัย

อย่างไรก็ตาม Armstrong, 1990 และ Kotler, (1993 อ้างถึงใน สุธิณี ฉัตรธารากุล, 2557) ได้ให้ทรรศนะเพิ่มเติมของความหมายตราสินค้าอีก 2 ระดับคือ

5. วัฒนธรรม (Culture) คือ การที่ตราสินค้าสามารถเป็นตัวแทนของวัฒนธรรม ทำให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจในคุณภาพและประสิทธิภาพจากการผลิต
6. ผู้ใช้ (User) คือ การที่ตราสินค้ากำหนดลักษณะของผู้ใช้สินค้านั้นๆ ได้

วิธีการศึกษา

ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) จำนวน 6 ท่านจาก 2 กลุ่ม โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ผลิตและผู้ประกอบการโอท็อปที่มีการพัฒนาด้านอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์และมีการสื่อสารอัตลักษณ์กระเป๋าท็อปและทำให้กระเป๋าท็อปได้รับมาตรฐานชุมชนและได้รับรางวัลทางด้านผลิตภัณฑ์ จำนวน 3 ท่าน และ 2) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบทางด้านกระเป๋าท็อป โดยการนำอัตลักษณ์ท้องถิ่นมาพัฒนาสินค้ากระเป๋าท็อป ทำให้สินค้าประเภทกระเป๋าท็อปได้รับมาตรฐานและรางวัลทางด้านผลิตภัณฑ์ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ผู้วิจัยได้เลือกตัวแทนกลุ่มผู้ประกอบการกระเป๋าท็อปจาก 3 กลุ่ม 3 ชุมชน ได้แก่ กลุ่มรังไหมประดิษฐ์ อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี กลุ่มตัดเย็บกระเป๋าท็อป อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ และกลุ่มแปรรูปผ้าย้อมสีธรรมชาติบ้านเปือย จังหวัดสกลนคร

สรุปผลการวิจัย

เนื่องจากบทความวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้ทำการนำเสนอผลการวิจัยเพียงส่วนเดียว ซึ่งเป็นการตอบวัตถุประสงค์เชิงคุณภาพที่ตั้งไว้ว่าเพื่อศึกษาการสื่อสารอัตลักษณ์สินค้ากระเป๋าท็อปของผู้ผลิตและผู้ประกอบการ ผู้วิจัยขอแบ่งผลของการวิจัยออกเป็น 2 ส่วนเพื่อให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้นได้แก่

ส่วนที่ 1 อัตลักษณ์สินค้ากระเป๋าท็อป

ส่วนที่ 2 การสื่อสารอัตลักษณ์สินค้ากระเป๋าท็อป

ส่วนที่ 1 อัตลักษณ์สินค้ากระเป๋าทออบ

ผู้วิจัยพบว่ากว่าจะมาเป็นสินค้ากระเป๋าทออบแต่ละชิ้นนั้น เรื่องของบริบท (Context) เป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะไม่ว่าจะเป็น สภาพแวดล้อม ประเพณีวัฒนธรรม หรือวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ล้วนก่อให้เกิด อัตลักษณ์ของชุมชนทั้งสิ้น และยังมีผลนำไปสู่กระบวนการผลิตสินค้า ด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกด้วย ดังที่อรอนงค์ พงษ์เลาหพันธ์ (2561) ได้กล่าวว่า เนื่องจากแนวคิดการบริโภคนิยมนั้น อาศัยการขายสัญญา การขายสัญญะจึงผูกติดกับอัตลักษณ์แบบใดแบบหนึ่ง จนสามารถถูกทำให้กลายเป็นสินค้าได้ทั้งสิ้น เนื่องจากอัตลักษณ์เป็น ลักษณะเฉพาะที่แสดงถึงความเป็นตัวตน ความเป็นชาติพันธุ์เฉพาะของตน ซึ่งก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในคุณค่าแห่งตน นอกจากนี้การสื่อสารอัตลักษณ์ ความเป็นตัวตนแห่งกระเป๋าทออบของแต่ละถิ่น ยังเป็นเสน่ห์ที่ทำให้ลูกค้าจดจำได้ อีกด้วย ซึ่งเราพบรายละเอียดในเรื่องอัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับกระเป๋าทออบ ทั้งหมด 3 ประเด็นคือ 1.1 เรื่องของบริบทชุมชน 1.2 อัตลักษณ์ของกระเป๋าทออบ ทั้งความเหมือนและความต่าง 1.3 รวมถึงการใช้งานและโอกาสทางการตลาด

1.1 บริบทชุมชนและที่มาของอัตลักษณ์ชุมชน

ชุมชนแรกเป็นชุมชนที่ประดิษฐ์กระเป๋าทออบโดยใช้รังไหม เป็นส่วนประกอบสำคัญ ซึ่งผู้วิจัยพบว่าชุมชนรังไหมประดิษฐ์ อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรีมีอาชีพหลัก คือ การทำสวน ไร่ ไร่นาขายแต่ไม่ต้องการ ปล่อยเวลาให้เปล่าประโยชน์ จึงหาวัสดุพื้นถิ่นมาตัดเย็บเป็นกระเป๋าทออบ ประกอบกับการรู้จักเจ้าหน้าที่และผู้เชี่ยวชาญด้านรังไหม จากศูนย์หม่อนไหม เฉลิมพระเกียรติฯ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งได้เข้ามา แนะนำให้ความรู้ ฝึกอบรมเรื่องประโยชน์และคุณสมบัติของรังไหม จึงเป็น จุดเริ่มต้นในการนำรังไหมเปล่าไปประดิษฐ์ทำเป็นของใช้ต่าง ๆ ภายหลัง มีทายาทเกษตรกรที่เป็นคนรุ่นใหม่ มีความต้องการต่อยอดและเพิ่มมูลค่า ให้กับผลิตภัณฑ์จากรังไหม จึงได้สมัครเข้าโครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ของหน่วยงานภาครัฐจนได้นักออกแบบมืออาชีพมาช่วยและได้เปลี่ยนวิธีการทำโดยการนำรังไหมมาเย็บต่อกันให้เป็นผืนเพื่อใช้ตัดเย็บเป็นกระเป๋าแฟชั่นที่มีลวดลายแปลกตา ซึ่งถือเป็นชุมชนแรกที่นำวัสดุในท้องถิ่นมาผสานกับความรู้ของหน่วยงานราชการและนักออกแบบมาจัดทำเป็นกระเป๋าที่มีอัตลักษณ์เฉพาะเป็นของตนเอง

สำหรับชุมชนที่สอง คือ กลุ่มตัดเย็บกระเป๋าผ้าไหม อำเภอ กมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นชุมชนที่โดดเด่นในการนำเอาวัสดุพื้นถิ่นมาดัดแปลงเป็นกระเป๋าเช่นกัน เพราะผู้ผลิต ผู้ประกอบการเคยเป็นช่างเย็บกระเป๋าให้กับแบรนด์สินค้าชื่อดังในต่างประเทศ จึงมีความชำนาญเรื่องรูปแบบและรูปทรงของกระเป๋าเป็นอย่างดี แต่สิ่งที่โดดเด่นคืออำเภอ กมลาไสยมีประเพณีงานบุญบั้งไฟประจำปี ที่เรียกว่า ประเพณีทะเลอูง ซึ่ง “อูง” ก็คือ “ธง” ที่เรียกกันโดยทั่วไปนั่นเอง โดยที่ “อูง” ทำจากเส้นด้ายที่ผลิตจากฝ้ายหรือไหม ผูกโยงกันคล้ายใยแมงมุม มีลวดลาย สีสันทึบสวยงาม กลายเป็นประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชน ดังนั้นคุณสมบัติ ประสิทธิภาพ ประชานกลุ่มตัดเย็บกระเป๋าผ้าไหมฯ จึงได้แรงบันดาลใจจากการนำเอาลวดลายของ “อูง” หรือ “ธง” มาใช้ออกแบบลายผ้าและนำมาดัดแปลงเป็น กระเป๋าโอทอปเพื่อแสดงอัตลักษณ์ของชุมชนโดยมีวัฒนธรรมของชุมชนและงานบุญประเพณีเป็นแรงผลักดันให้เกิดการสร้างสรรค์บนตัวกระเป๋านั้นเอง

ชุมชนสุดท้าย คือ กลุ่มแปรรูปผ้าย้อมสีธรรมชาติ บ้านเปือย จังหวัดสกลนคร เป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นในเรื่องผ้าย้อมครามธรรมชาติ เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นแหล่งปลูกครามชั้นดี และมีวิธีการย้อมครามที่สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ นั่นคือ การนำสีสกัดและประโยชน์จากครามมาย้อมบนผ้าฝ้าย เนื่องจากผ้าฝ้ายย้อมมีคุณสมบัติช่วยในการระบายอากาศได้ดี จึงนำมาผลิตเป็นสินค้าหลายอย่าง เช่น เสื้อผ้า ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าเช็ดหน้า เป็นต้น ซึ่งวางจำหน่ายกันทั่วไป ดังนั้น คุณภูษิษฐ์

เลิศธนาศักดิ์ ที่ต้องการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับวิธีการย้อมครามบนผ้าฝ้าย ได้ทำการปรับเปลี่ยนแนวคิดเดิมของกลุ่มแปรรูปผ้าย้อมสีธรรมชาติ บ้านเปือย จังหวัดสกลนคร ด้วยการใช้เทคนิคการย้อมเพิ่มสีสันทาจากเปลือกไม้ธรรมชาติ ทั้งยังนำผลิตภัณฑ์สินค้ารูปแบบเดิม ๆ มาพัฒนาเป็นกระเป๋าโอท็อป โดยมีลวดลายและรูปแบบที่ทันสมัยมากขึ้น แต่ยังคงใช้ผ้าฝ้ายย้อมครามอัตลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชนเป็นวัตถุดิบหลัก

1.2 อัตลักษณ์กระเป๋าโอท็อปความเหมือนและความต่าง

ผู้วิจัยพบว่า ทั้ง 3 กลุ่มชุมชน ได้พัฒนาอัตลักษณ์กระเป๋าโอท็อป ในหลาย ๆ ด้าน ที่สอดคล้องกันหรือเหมือนกันทั้งสิ้น 6 ด้าน ไม่ว่าจะเป็น 1. ลวดลาย 2. สีสันทา 3. ความทันสมัย 4. สะดวกพกพาง่าย 5. ใช้วัตถุดิบหลักที่ไม่ทำลายธรรมชาติ 6. ผสมผสานกับอัตลักษณ์จากวัตถุดิบประจำถิ่น ซึ่งถือเป็นการออกแบบแฟชั่นร่วมสมัยเป็นการผลิตสินค้าที่สร้างมูลค่าเพิ่มทั้งวัตถุดิบ ผ้า สีสันทา ลวดลายและรูปแบบมีคุณภาพตรงความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมายให้ได้มากที่สุด ทั้งในเชิงคุณภาพที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ โดยมีการพัฒนาอัตลักษณ์กระเป๋าโอท็อปร่วมกับนักออกแบบเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าโอท็อปที่สมบูรณ์ที่สุด เนื่องจากความหมายของผลิตภัณฑ์หัตถกรรม (Crafts Product) ผู้ออกแบบและผู้ผลิตมักเป็นคนเดียวกันและจะได้สัมผัสกับผลิตภัณฑ์นั้นตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จ จึงมักใส่อารมณ์ความรู้สึกนึกคิดส่วนตัวและความคิดสร้างสรรค์เข้าไปในผลงานที่ทำด้วย เช่น สิ่งประดิษฐ์ที่เป็นฝีมือของชาวบ้าน (Handmade) จากจุดประสงค์ดั้งเดิมที่เคยทำขึ้นเพื่อตอบสนองความจำเป็นในการดำรงชีวิตก็กลายมาเป็นของโชว์หรือของขายประจำถิ่น ซึ่งเสน่ห์ของผลิตภัณฑ์ประเภทนี้กล่าวกันว่าอยู่ที่ความไม่เหมือนกันในรายละเอียดของผลงานแต่ละชิ้นเป็นงานประดิษฐ์ที่ละเอียดอ่อน เครื่องจักรทำได้ยาก

ส่วนในด้านความต่างนั้นผู้วิจัยพบว่า ทั้ง 3 กลุ่มชุมชนยังมีการสร้างอัตลักษณ์ของกระเป๋าโอท็อปของตนเองที่แตกต่างจากชุมชน

ใกล้เคียงและชุมชนอื่น ๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสารตราสินค้าของ Kotler 1991 (อ้างถึงใน ณัฐพล ธรรมสมบัติ, 2557) มาร่วมวิเคราะห์ด้วยโดยสรุปผลได้ดังต่อไปนี้

1) อັตลัษณ์กระเป๋าทอของผูัผลิต ผูัประกอบการกลุ่มรังไหมประดิษฐ์ อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี เน้นความป็นกระเป๋าทอทอแบนวรัคโลก เพราะใช้วัตถุดิบธรรมชาติ มีขนาดกระทัดรัด รูปร่างแปลกตา แปลกใหม่ พกพาง่าย

2) อັตลัษณ์กระเป๋าทอของผูัผลิต ผูัประกอบการกลุ่มตัดเย็บกระเป๋าด้าไหม อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เน้นการเป็นกระเป๋าทอทอสำหรับผู้เดินทางท่องเที่ยวโดยเฉพาะ

3) อັตลัษณ์กระเป๋าทอของผูัผลิต ผูัประกอบการกลุ่มแปรรูปผ้าย้อมสีธรรมชาติ บ้านเปือย จังหวัดสกลนคร เป็นกระเป๋าทอทอที่โดดเด่นด้านการออกแบบมากที่สุด เพื่อปรับให้เข้ากับสไตล์การแต่งตัว และเป็นกระเป๋าทอที่สามารถใช้งานได้ทั้งเพศชายและเพศหญิง (Unisex)

จากผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยพบว่า ผูัผลิต ผูัประกอบการมีการพัฒนากระเป๋าทอทอเพื่อตอบโจทยักลุ่มมิลเลนเนียลซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของสินค้า โดยสามารถสรุปเป็นอັตลัษณ์ของกระเป๋าทอทอที่สอดคล้องกันจากทั้ง 3 ชุมชนได้ว่าต้องเป็นกระเป๋าทอที่ “วัยรุ่นประทับใจทันสมัย ใช้วัสดุชุมชน”

1.3 การใช้งานและโอกาสทางการตลาด

จากการศึกษาข้างต้นจะเห็นได้ว่า กระเป๋าทอทอส่วนใหญ่ผลิตขึ้นจากการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับวัสดุบวกกับความคิดสร้างสรรค์ของนักออกแบบ หรือที่เรียกว่า “ดีไซน์เนอร์” ของแต่ละชุมชนด้วยการนำกระแสนแฟชั่นมาพัฒนากระเป๋าทอทอจนมีรูปแบบ รูปร่าง ลวดลายที่ทันสมัยเข้ากับวิถีวัฒนธรรม (Life Style) ของคนรุ่นใหม่ นอกเหนือจากการพัฒนา

ตัวกระเป๋าดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวข้างต้นแล้ว “แฟชั่น” ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้กระเป๋าโอทอปกลายเป็นที่นิยมสำหรับคนรุ่นใหม่หรือคนรุ่นมิลเลนเนียม นอกจากแนวความคิดการพัฒนากกระเป๋าโอทอปของผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ที่นำมาผสมกับแนวคิดของนักออกแบบแล้ว การนำแฟชั่นมาพัฒนากกระเป๋าโอทอปให้ทันสมัยสอดคล้องกับรูปแบบการดำเนินชีวิตก็เป็นสิ่งสำคัญ ดังจะเห็นว่า ผู้ผลิต ผู้ประกอบการมีการพัฒนากกระเป๋าให้มีรูปแบบการใช้งานเฉพาะ เช่น พัฒนาเป็นกระเป๋าโอทอปสำหรับใส่แล็บท็อปหรือโน้ตบุ๊ก กระเป๋าเดินทาง ฯลฯ เพื่อตอบโจทย์พฤติกรรมของผู้บริโภคในการใช้งานที่แตกต่างกัน เพราะรูปแบบกระเป๋ามักจะแบ่งตามลักษณะการใช้งาน โดยมักยึดหลักการเลือกกระเป๋าให้เข้ากับชุดที่สวมใส่และกิจกรรมต่าง ๆ โดยแบ่งตามลักษณะการใช้งานจนกลายเป็นกระเป๋าที่ใช้ประโยชน์บ่อยครั้ง

ส่วนที่ 2 การสื่อสารอัตลักษณ์สินค้ากระเป๋โอทอป

2.1 วิธีการและเทคนิคผ่านเครื่องมือการสื่อสาร

จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่าแนวโน้มความนิยมกระเป๋โอทอปได้รับผลตอบแทนจากผู้บริโภคโดยเฉพาะผู้บริโภครุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น ผู้ผลิตและผู้ประกอบการจึงมองเรื่องของการสื่อสารเป็นเครื่องมือ (Channel) ในการถ่ายทอดเรื่องราวของสินค้ากระเป๋โอทอปอันมีอัตลักษณ์เฉพาะตัวมากขึ้น ผู้วิจัยพบว่า ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการในฐานะผู้ส่งสาร (Sender) ได้เลือกใช้วิธีการและเทคนิคในการสื่อสารความเป็นตัวตนของกระเป๋าสำหรับกลุ่มของตนเอง ได้แก่

1. ใช้วิธีการประกวด บนเวทีของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อแสดงศักยภาพการพัฒนาสินค้ากระเป๋โอทอปไทย รวมถึงรูปแบบเฉพาะตัวอันแสดงถึงอัตลักษณ์ของกระเป๋า ซึ่งถือว่าการเพิ่มมูลค่าและการกระจายการรับรู้ของผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ต้องการของตลาดเพื่อให้ในอนาคตสามารถจำหน่ายได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศหรืออีกนัยหนึ่งคือมีการใช้การจัดกิจกรรมพิเศษ (Event) เป็นช่องทางหรือเครื่องมือ (Chanel)

ในการส่งผ่านเรื่องราวอัตลักษณ์ของกระเป๋าทออบให้ผู้บริโภคได้รับรู้ เพราะการจัดกิจกรรมพิเศษมีข้อดีคือ สามารถดึงดูดความสนใจของกลุ่มเป้าหมาย โดยให้ข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือองค์รวมทั้ง สามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของสินค้าได้และยังกระตุ้น ความต้องการได้ มากกว่าการสื่อสารประเภทอื่น

2. สร้างเรื่องราวหรือเนื้อหา (Content) ของกระเป๋าทออบ โดยใช้วิธีการเล่าเรื่องราวการผลิตว่ากว่าจะเป็นกระเป๋าทอหนึ่งใบนั้นมีกรรมวิธี หรือวิธีการอันยุ่งยากเพียงใด โดยเรื่องราวเหล่านี้จะนำข้อมูลจริงเน้น การนำเสนอเรื่องราวของวัสดุพื้นถิ่นอันเป็นอัตลักษณ์ชุมชน ไปจนถึง กระบวนการพัฒนาและผลิตสินค้ามีคุณภาพผลิตจากวัตถุดิบจนได้รับ มาตรฐานผ่านสัญลักษณ์ ด้วยการซื้อตราสินค้าและสโลแกน เพื่อทำให้ ผู้บริโภคเกิดความประทับใจและเกิดภาพจำกับกระเป๋าทออบนั้น ๆ ได้ ผู้วิจัยได้พบว่า ผู้ผลิต ผู้ประกอบการได้มีการสื่อสารเรื่องราวด้วยเนื้อหา ของกระเป๋าทออบ ลงบนช่องทาง Youtube ของผู้ผลิต ผู้ประกอบการ เพื่อนำลิงคของคลิปส่งไปยังกลุ่มไลน์ที่เป็นลูกค้าของตนเอง อีกทั้งยังนำไปใช้ เพื่ออธิบายสินค้าเมื่อต้องไปงานออกบูธ งานนิทรรศการต่าง ๆ อีกด้วย เพราะการสื่อสารด้วยเรื่องราวมีข้อดี คือ สามารถสื่อสารแบรนด์สินค้าออกไป ให้ลูกค้าเกิดจดจำแล้วนำไปสู่การซื้อสินค้า ดังที่ Schermerhorn (2000) ได้กล่าวไว้ว่าการตลาดแบบเน้นเนื้อหา คือ รูปแบบของกลวิธีการทำการตลาด แบบหนึ่งที่ใช้การส่งต่อเนื้อหาที่มีประโยชน์หรือคุณค่ากับกลุ่มผู้ใช้บริการ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายและมีเป้าหมายที่จะให้กลุ่มเป้าหมายนี้ กลับมาใช้สินค้า และบริการในอนาคต เนื้อหานั้นจะปรากฏในสื่อใดก็ได้ อาทิ วิดีโอ หนึ่งในรูปแบบที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เนื่องจากนอกจากจะสามารถ สร้างชื่อเสียงให้กับผู้ผลิตแล้ว ยังสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้ผลิตได้อีกด้วย โดยนำเสนอเนื้อหาผ่าน Facebook และ Youtube

2.2 เครื่องมือการสื่อสารที่เลือกใช้

การสื่อสารข้อมูลสินค้าของตนเองสู่การรับรู้ของผู้บริโภคนั้น จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือการสื่อสารชนิดต่าง ๆ เพื่อเป็นตัวถ่ายทอดเรื่องราว คุณสมบัติ ข้อดีข้อเด่นของสินค้าจากผู้ผลิตหรือกลุ่มผู้ประกอบการที่ถือว่าเป็นกลุ่มผู้ส่งสาร (Sender) สู่ผู้บริโภคหรือกลุ่มผู้รับสาร (Receiver) โดยในปัจจุบันทั้ง 3 ชุมชนข้างต้นมีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาส่งเสริมและพัฒนาเพื่อเผยแพร่ข้อมูลของกลุ่มกระเป๋าทออบให้เป็นที่รู้จักของกลุ่มผู้บริโภค โดยเน้นหนักที่เครื่องมือการสื่อสารในหมวดที่เรียกว่า การสื่อสารการตลาดซึ่งผู้วิจัยพบว่าทางกลุ่มผู้ผลิตและผู้ประกอบการได้เลือกเครื่องมือการสื่อสารมาใช้ในการสื่อสารอัตลักษณ์กระเป๋าทออบของตนเองอย่างหลากหลาย ซึ่งจากแนวคิดของ Duncan & Thomas (2005) ข้างต้นเราพบการใช้ถึง 5 เครื่องมือจาก 8 เครื่องมือการสื่อสาร โดยมีรายละเอียดที่ปรากฏจากการสัมภาษณ์ ได้แก่

1. การโฆษณา (Advertising) อันได้แก่การเผยแพร่ผ่านรายการโทรทัศน์ เช่น รายการไทยบันเทิง รายการซื้อของรวย สื่อสิ่งพิมพ์ อันได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ใบปลิว แผ่นพับ ด้วยการถ่ายภาพให้สวยงาม สาธิตการใช้งานและนำเสนอรูปแบบกระเป๋าทออบให้กับทางกรมพัฒนาชุมชน หรือห้างสรรพสินค้าช่วยการประชาสัมพันธ์สินค้ากระเป๋าทออบ ไปจนถึงป้ายบิลบอร์ดขนาดใหญ่

2. การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) อันได้แก่ บทสัมภาษณ์บนสื่อออนไลน์ อาทิ เอสเอ็มอีไทยแลนด์ เดอะคราวน ประชาชาติ พาวเวอร์แมค บายคิงพาวเวอร์

3. การสื่อสาร ณ จุดซื้อ (Point of Purchase: POP) อันได้แก่ การสาธิต อธิบายกระเป๋าทออบจากพนักงานขายในบูธ หรือการอธิบายสินค้าจากผู้ผลิต ผู้ประกอบการเอง ในส่วนนี้จากงานโอท็อปมิตเียร์เซลล์หรืองานโอท็อปประจำปีที่ภาครัฐจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีนั้น

พนักงานขายหรือตัวเจ้าของร้านเองมีส่วนอย่างมากที่จะนำเสนอเรื่องราว จุดเด่นและอัตลักษณ์ของสินค้าของตน โดยบางครั้งอาจจะบอกที่มาของวัสดุ ความสวยงามอันเป็นเอกลักษณ์ของกระเป๋าที่เป็นแบรนด์ของตน ซึ่งเป็น จุดจูงใจที่ทำให้คนซื้อกระเป๋า โดยเฉพาะหากจะเพิ่มกลุ่มเป้าหมายเป็น กลุ่มมิลเลเนียล ผู้ประกอบการถือว่าการสื่อสาร ณ จุดซื้อนี้อาจเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ลูกค้ากลุ่มนี้ตัดสินใจซื้อ

4. การตลาดเชิงกิจกรรมและการสนับสนุนกิจกรรม (Event and Sponsorship) อันได้แก่ การจัดแสดงสินค้างานโอท็อปซีตี้ งานโอท็อปมิติ เยียร์ งานโอท็อปสไตล์

5. การตลาดทางอินเทอร์เน็ต (Interactive or Internet Marketing) อันได้แก่ช่องทางโซเชียลมีเดียและการนำเสนอเรื่องราวของกระเป๋าโอท็อป เป็นคลิปวิดีโอ อาทิ เฟสบุ๊คของผู้ผลิต ผู้ประกอบการ เช่น เพจ Socoon ผลิตภัณฑ์รังไหม เพจกระเป๋าผ้าไหม ของข้าวสวย สินค้าโอท็อป สมประสงค์

อภิปรายผลการวิจัย

1. การสื่อสารข้อมูลสินค้าและการสื่อสารแบรนด์ด้วยเครื่องมือที่หลากหลาย

จากผลการวิจัยข้างต้น ที่พบว่าสำหรับการสื่อสารข้อมูลสินค้า ของตนเองหรือการสื่อสารแบรนด์ให้เป็นที่จดจำของผู้บริโภคนั้น จำเป็น ต้องอาศัยเครื่องมือการสื่อสารที่หลากหลายเพื่อเป็นตัวถ่ายทอดเรื่องราว คุณสมบัติ ข้อดีข้อเด่นของสินค้าจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภค ซึ่งจากแนวคิด ของ Duncan & Thomas (2005) ผู้วิจัยพบการใช้ 5 เครื่องมือจาก 8 เครื่องมือ มาผสมผสานกัน ตั้งแต่การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การสื่อสาร ณ จุดซื้อ การตลาดเชิงกิจกรรมและการสนับสนุนกิจกรรม หรือแม้แต่การตลาด ทางอินเทอร์เน็ต เพราะเครื่องมือการสื่อสารแต่ละชนิดล้วนมีข้อดีข้อด้อย ที่แตกต่างกัน ซึ่งหากเราผสมผสานเครื่องมือเหล่านี้เข้าด้วยกัน (Mixed Media)

ในจังหวะที่เหมาะสมก็จะทำให้การสื่อสารตราสินค้าของเราทำได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น และเป็นที่น่าสังเกตว่าในปัจจุบันพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปโดยมีความสามารถในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินค้า ตราสินค้าและผู้ผลิตสินค้าจากช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ มากขึ้น ส่งผลให้นักการตลาดจำเป็นต้องปรับวิธีการสื่อสารจากเดิมที่นิยมใช้การขายโดยพนักงานและการโฆษณาเป็นหลักมาสู่การใช้ช่องทางการสื่อสารหลากหลายช่องทางมากขึ้น เพราะการบูรณาการเครื่องมือการสื่อสารอันหลากหลายเช่นนี้นักการตลาดเชื่อว่าจะสามารถสื่อสารข้อมูลเกี่ยวกับตราสินค้าและตัวสินค้าเองไปยังผู้บริโภคได้กว้างขวางมากขึ้นด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของยุพิน พิงภิญโญ (2551) ที่ศึกษาการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของร้านอาหารไทยในกรุงเทพฯ พบว่า กลยุทธ์ที่ได้ผลในการสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นอาหารไทยสู่ลูกค้าชาวญี่ปุ่นนั้นต้องอาศัยกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ผ่านแผ่นพับและเว็บไซต์ การส่งเสริมการขายเช่นการให้ส่วนลด การจัดกิจกรรมพิเศษทั้งที่ร้านและตามงานเทศกาลไทย รวมถึงอาศัยสื่อบุคคลแบบปากต่อปากด้วย

นอกจากการที่ผู้ผลิต ผู้ประกอบการจะมีการพัฒนาสินค้ากระเป๋าทอพอและมี การสื่อสารอัตลักษณ์สินค้าไปยังผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมายแล้ว มากไปกว่านั้นผู้วิจัยยังมีความคิดเห็นเพิ่มเติมด้วยว่า การใช้กลยุทธ์การสื่อสารแบรนด์ด้วยการร่วมมือกันระหว่างตราสินค้า (Co branding) ถือได้ว่าเป็นกลยุทธ์สำคัญอีกประการหนึ่งที่อาจเสริมเครื่องมือสื่อสารการตลาดแบบผสมผสานทั้ง 5 เครื่องมือดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ทั้งนี้ เพื่อช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและสร้างการจดจำไปสู่ผู้บริโภคได้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย Kotler และ Keller (2003) ที่กล่าวเอาไว้ว่า กลยุทธ์การร่วมมือกันระหว่างตราสินค้าเป็นการร่วมมือกันในระยะยาวระหว่างองค์กรตั้งแต่ 2 องค์กรเป็นต้นไป ซึ่งเป็นการนำลักษณะเด่น

หรือจุดแข็งที่แต่ละตราสินค้ามี และนำมาสร้างสรรค์ให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการใช้กลยุทธ์ดังกล่าวเพื่อแนะนำสินค้าใหม่ให้กับผู้บริโภคเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งคุณค่าสินค้า ยกตัวอย่างเช่นกระเป๋าสตางค์ในการพัฒนากระเป๋าสตางค์เพื่อดึงดูดให้ผู้บริโภคเกิดการทดลองใช้สินค้านั้น ๆ และเป็นการขยายแบรนด์สินค้าให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

จากการค้นพบของผู้วิจัยเป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ยังได้ใช้กลยุทธ์ช่องทางการจำหน่ายสินค้ากระเป๋าสตางค์ผ่านช่องทางจำหน่ายกับคู่ค้า อาทิ ห้างสรรพสินค้าปลีกปลอดภาษีอากร) นอกเหนือจากช่องทางการจำหน่ายกระเป๋าสตางค์กับคู่ค้าดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัย จึงได้เห็นว่า ผู้ผลิต ผู้ประกอบการควรเพิ่มความรู้ด้านระบบอีคอมเมิร์ซเข้ามาช่วยในการร่วมกับคู่ค้ามากยิ่งขึ้น เช่น การผลิตกระเป๋าสตางค์เพื่อขายส่งให้กับคู่ค้าและการเพิ่มช่องทางการจำหน่ายกระเป๋าสตางค์กับคู่ค้าผ่านระบบอีคอมเมิร์ซ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย โกวิท ธารรัตน์วิบูลย์ (2561) ที่กล่าวว่า ในการทำการค้าจำเป็นต้องประกอบด้วยอย่างน้อย 2 ฝ่ายก็คือผู้ซื้อและผู้ขาย ซึ่งผู้ซื้อและผู้ขายนั้นก็จะมีหลายๆ รูปแบบ ทำให้เราสามารถจัดประเภทของพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น ผู้ประกอบการ กับ ผู้ประกอบการ (Business to Business – B2B) คือการค้าระหว่างผู้ค้ากับลูกค้าเช่นกัน แต่ในที่นี้ลูกค้าจะเป็นในรูปแบบของผู้ประกอบการ ในที่นี้จะครอบคลุมถึงเรื่อง การขายส่ง การทำการสั่งซื้อสินค้าผ่านทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ ระบบห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management) เป็นต้น ซึ่งจะมีความซับซ้อนในระดับต่าง ๆ กันไป ซึ่งการมีคู่ค้าจะทำให้การทำธุรกิจประสบความสำเร็จได้ง่ายยิ่งขึ้น

2. ความสำคัญของเรื่องเล่า บริบทพื้นถิ่นและกิจกรรมพิเศษต่อผลิตภัณฑ์โอท็อปพื้นบ้าน

จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า การทำการสื่อสารอัตลักษณ์ และตัวตนของแบรนด์สินค้าให้ชัดเจนไม่ว่าจะเป็นสินค้าชนิดใดประเภทใด ก็ถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้สินค้ามีความโดดเด่นเป็นที่จดจำ

และครองใจผู้บริโภคได้ในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าที่เป็นลักษณะของสินค้าท้องถิ่นหรือสินค้าโอท็อปอันมีที่มาที่ไปอันซับซ้อนกว่าจะเป็นสินค้าแต่ละชิ้นและมีความสัมพันธ์อย่างแยกไม่ออกกับบริบทพื้นถิ่น (Context) ดังนั้นหากผู้ประกอบการมีการศึกษาหาองค์ความรู้ด้านเรื่องราววัฒนธรรม ประเพณี อัตลักษณ์ชุมชน ไปจนถึงกระบวนการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพและประวัติโดยละเอียดของตัวสินค้า แล้วนำมาถ่ายทอดเป็นเนื้อหา (Content) ที่ละเอียดปราณีตผสมผสานเรื่องเล่าที่ร้อยเรียงมาอย่างดี โดยอาศัยความรู้ด้านนิเทศศาสตร์ผนวกกับการสื่อสารการตลาด ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายภาพ เทคนิคสร้างเรื่องราวของสินค้ากระเป๋าสตางค์โอท็อปและอื่น ๆ ผ่านช่องทางและเครื่องมือการสื่อสารที่หลากหลาย ก็จะทำให้เรื่องเล่าของสินค้าโอท็อปถูกพูดถึงและจดจำได้ในที่สุด จนส่งผลให้เกิดการซื้อขึ้นได้ในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย วีระพันธ์ อะนันชัยธวัช (2561) พบว่า กระบวนการพัฒนาการสื่อสารเรื่องราวสินค้าผ่านเครื่องมือการสื่อสารการตลาดนั้น เป็นการพัฒนาทางด้านองค์ความรู้ในการสร้างเนื้อหาของเรื่องราวสินค้า ทั้งข้อความ และรูปภาพประกอบรวมถึงบอกเล่าถึงประวัติของสินค้าในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งวัสดุและพื้นที่ที่ผลิตสินค้าจะเป็นการช่วยให้สินค้าเป็นที่จดจำมากขึ้น นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาองค์ความรู้ทางด้านกลยุทธ์ในการวางแผนสื่อ ทั้งทางด้านการวางแผนการลงสื่อ ช่วงเวลาการลงสื่องบประมาณที่ใช้ในแต่ละสื่อ โดยเป็นการพัฒนาผ่านการอบรม การสื่อสารที่ควรทำในอนาคตคือ การมุ่งเน้นการใช้เครื่องมือการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดปฏิกิริยาโต้ตอบกับลูกค้า มุ่งเน้นการสร้างภาพลักษณ์ของสินค้าก็จะทำให้เป็นแรงหนุนที่สำคัญที่ทำให้สินค้าขายดียิ่งขึ้น

ยิ่งไปกว่านั้น จากผลการวิจัย พบว่า จากการที่ผู้ผลิตผู้ประกอบการได้เพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าผ่านออนไลน์และช่องทางการจำหน่ายสินค้าจากการไปร่วมงานแสดงสินค้าของหน่วยงานภาครัฐ เช่น งานโอท็อปมิดเอียร์ หรืองานโอท็อปซิตี้เป็นช่องทางการจัดจำหน่ายที่สำคัญมาก

เพราะกิจกรรมการแสดงสินค้า (Event) เหล่านี้มีข้อดีคือ สามารถดึงดูดความสนใจของกลุ่มเป้าหมายโดยให้ข่าวสาร ข้อมูล ความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือองค์กรรมทั้งสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของสินค้าระหว่างกลุ่มลูกค้าและผู้จัดจำหน่ายได้อย่างใกล้ชิด แต่สำหรับผู้วิจัยมีความเห็นเพิ่มเติมด้วยว่า นอกจากช่องทางดังกล่าวจะต้องมีการทำการสื่อสารควบคู่ไปกับการการตลาดแบบบูรณาการหรือใช้การโฆษณาร่วมกับการทำตลาดแบบถึงตัวลูกค้า จึงจะทำให้ตราสินค้า เข้าถึงผู้บริโภคได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ญัฐวรรณ นาคประกาศ (2557) ที่กล่าวว่า การตลาดเชิงกิจกรรมแบบ Integrated Marketing Communication สามารถสื่อความเป็นตัวตนของตราสินค้าพร้อมทั้งให้ข้อมูลของตราสินค้าที่การโฆษณาไม่สามารถให้ได้ (เช่นการทดลองสินค้า การชิม การสัมผัส การมีประสบการณ์ร่วมกัน เป็นต้น) สามารถใช้ข้อมูลในการทำตลาดเชิงกิจกรรมไปใช้ในการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ของตนเองได้และสามารถผสมผสานการทำตลาดเชิงกิจกรรมไปกับเครื่องมือสื่อสารการตลาดต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมการตลาด การแสดงสินค้าและผลิตภัณฑ์ การเล่นเกมชิงรางวัล เป็นต้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. องค์กรของรัฐและเอกชนสามารถนำผลวิจัยไปเป็นแนวทางในการจัดสรรงบประมาณในการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับความต้องการและสภาพปัญหาของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน
2. ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนสามารถนำผลวิจัยเพื่อนำไปพัฒนาและเป็นแนวทางในการสร้างอัตลักษณ์สินค้ากระเป๋าทออบให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและตอบโจทย์ความต้องการให้ตรงกับกลุ่มลูกค้าเป้าหมายหรือผู้บริโภคกลุ่มมิลเลนเนียลมากขึ้น
3. การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อสินค้าโอท็อปเจาะเฉพาะกลุ่มผลิตภัณฑ์บนออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊กเพจ อินสตาแกรม

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท ธารรัตน์วิบูลย์. (2561). แนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพและการแข่งขัน
ในการขายและกระจายสินค้าผ่านระบบอีคอมเมิร์ซของผู้ประกอบการ
รายย่อยไทยสู่ตลาดโลก. เอกสารประกอบการสอน วิทยาลัย
ป้องกันราชอาณาจักรหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60.
- ณัฐพล ธรรมสมบัติ. (2557). การสื่อสารแบรนด์เพื่อสร้างอัตลักษณ์
ของบุรุษในโฆษณาผลิตภัณฑ์บำรุงผิวหน้าชายกรณีศึกษาแบรนด์นี้เวีย.
[วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ].
- ณัฐวรรณ นาคประกาศ. (2557). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผล
ต่อความพึงพอใจของลูกค้าในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาด
กรณีศึกษา บริษัท อินเด็คซ์ ครีเอทีฟ วิลเลจ จำกัด (มหาชน).
[วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเนชั่น].
- ยุพิน พิงภิโย. (2551). การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการของร้านอาหารไทย
ในกรุงโตเกียว. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย].
- สมสุข หินวิมาน. (2554). ทฤษฎีสำนักวัฒนธรรมศึกษา. ใน ประมวลสาระ
ชุดวิชาปรัชญานิเทศศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร (หน่วยที่ 8-15)
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สรารุณ อนันตชาติ. (2549, กรกฎาคม - ธันวาคม). การสื่อสารการตลาด
ในกระแสโลกาภิวัตน์: สถานภาพและองค์ความรู้ปัจจุบัน. วารสาร
นิเทศศาสตร์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย). 24(1), 69-118.
- สุธินี ฉัตรธารากุล. (2557). กลยุทธ์การสื่อสารตราสินค้าและปัจจัยที่ผู้บริโภค
ใช้ในการตัดสินใจซื้อตราสินค้าแฟชั่นดีไซเนอร์ไทย. [วิทยานิพนธ์
นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

- วีระพันธ์ อะนันชัยธวัช. (2561, มกราคม - มีนาคม). การสื่อสารการตลาด
ผ่านการสร้างสรรค์เรื่องราวโอทอปกลุ่มผ้าจังหวัดเชียงใหม่. *วารสาร
วิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*. 12(1), 252-265
- อรรถพงษ์ พงษ์เลาหพันธ์. (2561). *นวัตกรรมอัตลักษณ์ตราสินค้าแฟชั่น
ไลฟ์สไตล์สำหรับสตรีสูงวัย*. [ปริญาศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต
คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- Duncan, T., & Thomas, R. (2005). *Principles of Advertising & IMC*.
(2nd ed.). New York: Irwin.
- Kotler, P. (2003). *Marketing management*. Upper Saddle River,
NJ: Prentice- Hall.
- Schermerhorn, J. R. (2000). *Management*. (7th ed). New York:
John Wiley & Sons.
- Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (2004). *Consumer Behavior*.
(8th ed.). Upper Saddle River, N.J: Pearson/Prentice Hall.

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนา
เกษตรอินทรีย์ ในอำเภอนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด
Farmers' Views on Acceptance of Organic Farming
in Nong Hi District, Roi Et

(Received: Aug 17, 2021 Revised: Nov 25, 2021 Accepted: Dec 7, 2021)

สุนทร ทวีถาวรสวัสดิ์¹, อรวรรณ ศิริวงศ์²

Sunate Thaveethavornsawat, Orawan Siriwong

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ และเปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ ในอำเภอนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ดกับปัจจัยส่วนบุคคล โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้คือเกษตรกรที่ทำนาในอำเภอนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 370 คน เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติที่ใช้ในครั้งนี คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยจากกลุ่มเกษตรกรที่ทำนาจำนวน 370 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 66.5 มีอายุ 51 – 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 147 คน คิดเป็นร้อยละ 39.7 มีการศึกษาระดับประถมศึกษาจำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 56.5 มีเนื้อที่ในการใช้ทำนาส่วนใหญ่ 6 – 10 ไร่ จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 28.9 มีประสบการณ์อบรม

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

²นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

เกษตรกรอินทรีย์จำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 54.3 และมีผลผลิตต่อไร่ประมาณ 500 – 600 กิโลกรัมต่อไร่จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 46.5 ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ในอำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ดภาพรวมมีการยอมรับอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง และเมื่อพิจารณาในแต่ละขั้นตอนการยอมรับพบว่า ขั้นรู้หรือขั้นรับรู้ อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ขั้นสนใจอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ขั้นประเมินค่าอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ขั้นทดลองอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และขั้นการยอมรับอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ประกอบกับการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับส่วนใหญ่ยังอยู่ในขั้นตอนของการพิจารณาถึงข้อดีข้อเสียของการทำเกษตรอินทรีย์เนื่องจากการทำนาเกษตรอินทรีย์ยังมีปัญหาและอุปสรรคระยะยาวของการทำนาและที่สำคัญคือเรื่องของจำนวนของผลผลิต ราคาและตลาดที่รองรับผลผลิตที่ได้จากเกษตรอินทรีย์

จากผลของการวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะคือ ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการทำนาเกษตรอินทรีย์บ่อยครั้งพร้อมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ทั่วถึงเพื่อมีโอกาสได้เรียนรู้และร่วมกันปฏิบัติกิจกรรม ทำนาเกษตรอินทรีย์ที่ถูกต้อง มีการจัดสร้างอ่างเก็บน้ำส่วนรวม เช่นเดียวกับน้ำชลประทานเป็นการรองรับน้ำฝนเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นทางเลือกที่ดีต่อการลดปัญหาความแห้งแล้งและควรมีผู้นำที่ต้องช่วยจัดตั้งสหกรณ์ศูนย์กลางรับซื้อข้าวอินทรีย์ เพื่อนำไปขายต่อในตลาดเกษตรอินทรีย์ พร้อมชี้แจงราคาตลาดรับซื้อข้าวอินทรีย์อย่างชัดเจน และแสดงถึงผลกำไรที่มีมากกว่าเกษตรเคมีอย่างถูกต้อง

คำสำคัญ: ความคิดเห็นของเกษตรกร การยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์
อำเภอหนองฮี

Abstract

The purpose of this research is to study farmers' views on acceptance of organic farming and to compare the farmers' views on acceptance of organic farming in Nong Hi District, Roi Et, to personal factors. The samples of the research were the group of 370 farmers at Nong Hi District, Roi Et. The data was collected from questionnaires and in-depth interviews. Statistical tools used in this research are percentage, mean, standard deviation, t-test, and One-way ANOVA.

Of 370 farmers, the findings shows that the majority of farmers are women with a total of 246, making up 66.5% of the samples. The majority of the samples are between 51-60 years old (147 people or 39.7%). The highest level of education of most respondents is primary education (209 people or 56.5%). The majority of the respondents (107 people or 28.9%) have 6-10 Rai of farmland. Of all respondents, 201 people or 54.3% have participated in organic farming trainings. The crop yields per Rai of 174 respondents (46.5%) are 500-600 kilograms. According to the study, the overall farmers' views on acceptance of organic farming in Nong Hi District, Roi Et, are at the scale of Strongly Agree. In each stage of Acceptance, the results are as follows. At the stage of recognizing or acknowledging, the response is at Strongly Agree level of measurement. While the stages of Being Interested, Evaluating, Experimenting, Accepting, the responses are at Strongly Agree,

Highly Agree, and Strongly Agree levels of measurement, respectively. Consequently, Farmers were interviewed on acceptance of organic farming. Most of the farmers are still considering organic farming because there are long-term difficulties and obstacles in farming especially in terms of the production volume, prices, and markets for organic products.

There are a few suggestions from the research. Firstly, there should be more widely publicized trainings on organic farming in order to create chances to learn and join activities concerning appropriate organic farming promotions. Next, there should be a public reservoir as well as irrigation systems to contain rainfall for agriculture which is an effective way to cope with droughts. Lastly, there should be a leader to establish a central co-operative for organic rice which will be sold at organic markets. Moreover, the clear market price should be indicated clearly for organic rice, and correct profits which surpasses chemical agriculture should be revealed with accuracy.

Keywords: Farmers' Views, Acceptance of Organic Farming, Nong Hi District

บทนำ

อำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นอำเภอหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ประชากรส่วนใหญ่มีวิถีการทำนาเป็นอาชีพหลัก ทั้งนี้ด้วยลักษณะของภูมิประเทศทั่วไปเอื้ออำนวยเนื่องจากเป็นพื้นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำนาได้ทั้งนาปีและนาปรังจากสถิติการใช้ประโยชน์ที่ดินของจังหวัดร้อยเอ็ด ในปี พ.ศ. 2554 พบว่าเนื้อที่ที่ทำนามีถึงร้อยละ 64.0 ของเนื้อที่ทั้งหมดของจังหวัด (สำนักงานสถิติจังหวัดร้อยเอ็ด, 2561, ออนไลน์) ประกอบกับเป็นแหล่งปลูกข้าวหอมมะลิที่สำคัญ เกษตรกรต่างก็มีความต้องการให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นเพื่อตอบรับกับกระแสการผลิตในเชิงอุตสาหกรรมและในช่วงศตวรรษที่ 21 นี้มีการค้าทางการตลาดที่ส่งออกไปยังต่างประเทศสร้างกำไรให้กับเกษตรกรอย่างมาก จึงทำให้ต้องปรับเปลี่ยนระบบการเกษตรที่ผลิตแบบดั้งเดิม มาเป็นระบบการเกษตรสมัยใหม่ (Modern Agriculture) เป็นระบบการผลิตที่เปลี่ยนมาใช้เครื่องจักรกลแทนแรงงานคนและสัตว์ เปลี่ยนจากการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ที่ได้จากพืชและสัตว์มาเป็นปุ๋ยเคมี และมีการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช เพิ่มฮอร์โมนเร่งในการเจริญเติบโต ส่งผลกระทบที่สำคัญคือ ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ผลผลิตมีคุณภาพต่ำและสารเคมีตกค้างอยู่ในผลผลิต สภาพแวดล้อมและความสมดุลตามธรรมชาติถูกทำลาย อีกทั้งส่งผลกระทบกับคุณภาพชีวิตของผู้ผลิตและผู้บริโภค จากปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรทำให้มีนโยบายการฟื้นฟูและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรด้วยการเปลี่ยนรูปแบบการผลิตเป็นเกษตรอินทรีย์ที่เป็นทางเลือกใหม่เกษตรอินทรีย์ ซึ่งการปลูกข้าวอินทรีย์เป็นวิธีการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ที่หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมี หรือสารสังเคราะห์ต่าง ๆ ได้แก่ ปุ๋ยเคมีควบคุมการเจริญเติบโต สารควบคุมและกำจัดวัชพืช สารป้องกันกำจัดโรคแมลงและศัตรูพืชข้าว เป็นต้นและมีขั้นตอนของการผลิตที่ให้ใช้วัสดุจากธรรมชาติและสารสกัดจากพืชที่ไม่มีพิษต่อคน และไม่มีสารตกค้างปนเปื้อนในดินและในน้ำ อีกทั้งยังเป็นนโยบายเร่งด่วนภายใต้

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564 ที่ให้มีการบูรณาการกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการร่วมกันส่งเสริมทั้งกระบวนการผลิต รวมถึงการสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือกับทุกภาคีเครือข่ายเพื่อขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ให้ขยายตัวในเชิงพื้นที่เพิ่มขึ้น (กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, 2561, ออนไลน์) จากนั้นนโยบายของหน่วยงานภาครัฐที่ต้องการส่งเสริม นโยบายกับวิถีชีวิตที่เกษตรกรได้ปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดแนวคิดของการยอมรับการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งในอำเภอนองฮีมีทั้งเกษตรกรที่เลือกจะทำและไม่ทำ การยอมรับของเกษตรกรที่เกิดขึ้นทำให้ผู้วิจัยต้องการสำรวจและวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ อำเภอนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการทำวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรให้เกิดการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ ในอำเภอนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ดได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ ในอำเภอนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ ในอำเภอนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ดกับปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาแบบเกษตรอินทรีย์ ในเขตอำเภอนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด และเปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาแบบเกษตรอินทรีย์ ในเขตอำเภอนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ดกับปัจจัยส่วนบุคคล และเก็บข้อมูล

ภาคสนามด้วยการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยงานวิจัยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาสำรวจวิธีการทำนาของเกษตรกรในอำเภอนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ เนื้อที่ในการทำการเพาะปลูก การเข้าอบรมเรื่องของเกษตรกรอินทรีย์และผลผลิตต่อไร่ของเกษตรกรสร้างแบบสอบถามจากการค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสร้างแบบสอบถามที่ครอบคลุมเนื้อหาและประเด็นต่าง ๆ ตามที่กำหนดเป้าหมายตามวัตถุประสงค์และตรวจสอบแบบสอบถามปรับแก้ให้เครื่องมือมีคุณภาพ

2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จากเอกสารงานวิจัยที่มีผู้เก็บรวบรวมไว้ได้แก่ หนังสือ ตำรา สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจากประชากรที่ใช้ในการงานวิจัยเรื่องนี้จำนวน 4,845 คนแล้วใช้สูตร ทาโรยามาเน่เพื่อหาจำนวนตัวอย่างที่เหมาะสมได้จำนวนตัวอย่างที่เก็บข้อมูลทั้งหมด 370 คน จากนั้นจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญเพื่อเก็บข้อมูลแบบสอบถาม

4. วิเคราะห์ข้อมูลระดับของความคิดของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ ในอำเภอนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด ด้วยสถิติค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของตัวแปรต่างๆ ที่มีต่อความคิดเห็นต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ โดยเกณฑ์ที่ใช้ในการแปลผลของความคิดเห็นต่อการยอมรับมีดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00 หมายถึง ความคิดเห็นต่อการยอมรับอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.41 – 4.20 หมายถึง ความคิดเห็นต่อการยอมรับอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40 หมายถึง ความคิดเห็นต่อการยอมรับอยู่ในระดับเห็นด้วย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60 หมายถึง ความคิดเห็นต่อการยอมรับอยู่ในระดับเห็นด้วยน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80 หมายถึง ความคิดเห็นต่อการยอมรับอยู่ในระดับเห็นด้วยน้อยที่สุด

5. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ ในอำเภอนองสี จังหวัดร้อยเอ็ดในด้านต่าง ๆ โดยสถานภาพส่วนบุคคลแตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มจะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดสอบค่าเฉลี่ยด้วย t-test ส่วน และสถานภาพส่วนบุคคลแตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่มขึ้นไป วิเคราะห์ข้อมูลจากการทดสอบค่าเฉลี่ยด้วย F-test หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรสถานภาพส่วนบุคคลกับระดับความคิดเห็นต่อการยอมรับ

6. สรุปข้อมูลและนำมาอภิปรายผลร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกกับเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ถึงปัญหาและสาเหตุที่เกษตรกรส่วนใหญ่ยอมรับกับการทำนาเกษตรอินทรีย์เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา

1. ร้อยละของข้อมูลทั่วไปจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 370 คน พบว่าเกษตรกรที่ทำนาในอำเภอนองสี จังหวัดร้อยเอ็ดส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 246 คน คิดเป็นร้อยละ 66.5 อายุอยู่ในช่วง 51 – 60 ปีขึ้นไปจำนวน 147 คิดเป็นร้อยละ 39.7 ระดับการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาจำนวน 209 คน คิดเป็นร้อยละ 56.5 เนื่องจากการใช้ทำนา 6 -10 ไร่จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 28.9 มีประสบการณ์อบรมเกษตรอินทรีย์

จำนวน 201 คน คิดเป็นร้อยละ 54.3 ผลผลิตต่อไร่ 500 - 600 กิโลกรัมต่อไร่ และ 700 - 800 กิโลกรัมต่อไร่จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 46.5

2. ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำการเกษตรอินทรีย์ ในอำเภอหนองฮี จังหวัด ร้อยเอ็ดพบว่า มีความคิดเห็นต่อการยอมรับการทำการเกษตรอินทรีย์อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง เมื่อพิจารณาในแต่ละขั้นตอนและเรียงลำดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำการเกษตรอินทรีย์ พบว่า ขึ้นประเมินค่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง รองลงมาคือขึ้นการยอมรับมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ขึ้นสนใจมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ขึ้นรู้หรือขึ้นรับรู้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง และขึ้นทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ตามลำดับดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงระดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำการเกษตรอินทรีย์ ในอำเภอ หนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด

ความคิดเห็นต่อการยอมรับ	$\bar{X}$	S.D	ผลการประเมิน
1. ขึ้นรู้หรือขึ้นรับรู้	4.23	1.935	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
2. ขึ้นสนใจ	4.25	0.763	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
3. ขึ้นประเมินค่า	4.72	0.575	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4. ขึ้นทดลอง	4.12	0.817	เห็นด้วยมาก
5. ขึ้นการยอมรับ	4.38	0.725	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
รวม	4.34	0.963	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

3. ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ ในอำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ปัจจัยมีผลต่อความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ ในอำเภอหนองฮี จังหวัด ร้อยเอ็ด กล่าวคือ ปัจจัยส่วนบุคคลที่มี เพศต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อายุที่ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ระดับการศึกษาที่ต่าง มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เนื้อที่ในการใช้ทำนาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ประสบการณ์อบรมเกษตรอินทรีย์ที่ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน และผลผลิตต่อไร่ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ อำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด

ข้อมูลทั่วไป	N	$\bar{X}$	S.D	F/t	P value
1. เพศ					
ชาย	124	87.51	7.73	26.556	0.000*
หญิง	246	86.45	10.99		
2. อายุ					
20 – 30 ปี	27	87.44	9.56	7.982	0.000*
31 – 40 ปี	64	90.90	6.89		
41 – 50 ปี	132	83.90	10.70		
51 – 60 ปีขึ้นไป	147	87.51	9.93		
3. ระดับการศึกษา					
ไม่ได้เรียนหนังสือ	22	77.45	8.05	7.827	0.000*
ประถมศึกษา	209	85.75	10.59		
มัธยมศึกษาตอนต้น	70	89.70	6.95		

**ตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกร
ต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ อำเภอหนองฮี
จังหวัดร้อยเอ็ด (ต่อ)**

ข้อมูลทั่วไป	N	$\bar{X}$	S.D	F/t	P value
3. ระดับการศึกษา (ต่อ)					
มัธยมศึกษาตอนปลาย	57	89.61	9.36		
อนุปริญญา	5	94.80	3.83		
ปริญญาตรีขึ้นไป	7	90.28	8.49		
4. เนื้อที่ในการใช้ทำนา					
1 – 5 ไร่	85	81.20	10.87	15.916	0.000*
6 – 10 ไร่	107	86.38	9.15		
11 – 15 ไร่	74	89.10	10.18		
16 – 20 ไร่ขึ้นไป	104	90.19	7.86		
5. ประสบการณ์อบรม เกษตรอินทรีย์					
ไม่มีประสบการณ์	169	79.85	8.72	8.923	0.003*
มีประสบการณ์	201	92.65	6.79		
6. ผลผลิตต่อไร่					
500 – 600 กิโลกรัมต่อไร่	172	83.41	10.50	17.877	0.000*
700 - 800 กิโลกรัมต่อไร่	172	90.37	8.19		
900 – 1,000 กิโลกรัมต่อไร่	21	87.90	9.83		
มากกว่า 1,000 กิโลกรัมต่อไร่	5	76.40	3.57		

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

4. การสัมภาษณ์เชิงลึกกับเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ในอำเภอหนองฮี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการยอมรับกับการทำนาเกษตรอินทรีย์ในทุกขั้นตอน เพราะคิดว่าเป็นแนวคิดที่ดีแต่การทำนาเกษตรอินทรีย์ต้องใช้ประสบการณ์ในการลงมือทำจึงจะเกิดผลสำเร็จ ประกอบกับมีแนวคิดว่าการเกษตรอินทรีย์ช่วยปรับปรุงดินดีขึ้นได้ หรือเมื่อเกษตรกรนำแนวคิดเกษตรอินทรีย์มาปลูกผักปลอดสารพิษ เวลากินจะได้กลิ่นหอมของผักโดยที่ไม่มีกลิ่นของสารเคมี เนื่องจากการไม่ใช้สารเคมีหรือสารเร่งให้พืชโตจากการใช้ปุ๋ย เกษตรกรบางคนจึงนำเอาวิธีการทำเกษตรอินทรีย์มาปรับปรุงบำรุงดินเพื่อใช้ในการทำนา แต่ผลปรากฏว่าพบอุปสรรคของการทำนาหลายประการที่ทำให้เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการยอมรับในการทำนาเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากการทำนาเกษตรอินทรีย์จะใช้เวลามากกว่า โดยดูตัวอย่างจากการปลูกผักอินทรีย์จะใช้เวลามากกว่าการปลูกผักทั่วไป นอกจากจะใช้เวลาในการเพาะปลูกที่เพิ่มขึ้นแล้ว ยังพบว่ามีความเสี่ยงสูงในเรื่องของสารเคมี เนื่องจากพื้นที่ที่ทำนาเกษตรอินทรีย์มีน้อยกว่าพื้นที่นาเคมีส่งผลกระทบต่อเกษตรกรที่แพร่กระจายมายังพื้นที่นาเกษตรอินทรีย์ และเกษตรกรอินทรีย์นั้นเกษตรกร ที่ดำเนินต้องใช้แรงคนและทุนทรัพย์มาก ใช้ระยะเวลานานกว่า และมีหญ้าขึ้นในนาเป็นจำนวนมากส่งผลกระทบต่อเจริญเติบโตของข้าว อีกทั้งการทำนาเกษตรอินทรีย์ยังขาดตลาดรองรับโดยตรงประกอบกับสภาพอากาศของพื้นที่ของอำเภอหนองฮี ในปัจจุบันไม่อำนวยต่อการทำนาเกษตรอินทรีย์เท่าที่ควร เช่น ปริมาณน้ำฝนน้อยลงระยะเวลาแห้งแล้งนานขึ้น เป็นต้น ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เกษตรกรยอมรับกับการทำนาเกษตรอินทรีย์ยากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ ในอำเภอนองฮี จังหวัด ร้อยเอ็ดมีประเด็นที่น่าสนใจในการอภิปรายดังนี้

1. การศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ ในอำเภอนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด จากข้อมูลทั่วไปที่ศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีอายุอยู่ในช่วง 51 – 60 ปีขึ้นไป มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร เมืองแก้ว (2550) ศึกษาเรื่องการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกร ตำบลสันป่าตอง อำเภอมะนัง จังหวัด เชียงใหม่ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง มีอายุอยู่ระหว่าง 48 – 60 ปีขึ้นไป ดังนั้น ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมีช่วงอายุ 50 – 60 ปีขึ้นไป เนื่องจากเกษตรกรในช่วงอายุ 50 – 60 ปีขึ้นไป จะมีประสบการณ์ในการทำนาและใส่ใจในเรื่องของรูปแบบมากขึ้น

2. การศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ ในอำเภอนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถอภิปรายผลจากการพิจารณาทั้งหมด 5 ขั้นตอนและเรียงลำดับความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ พบว่า ขั้นรู้หรือขั้นรับรู้ อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ขั้นสนใจ อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ขั้นประเมินค่า อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง ขั้นทดลอง อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก และขั้นยอมรับ อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่งตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทองพูน กองจินดา (2556) ศึกษาเรื่อง การยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ ในทัศนะของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอมือง จังหวัดจันทบุรี พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีการยอมรับในแนวคิดเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นการยอมรับในแนวคิดมากกว่า

การปฏิบัติ โดยสิ่งทีสะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับแนวคิดและสิ่งประดิษฐ์มากกว่าการปฏิบัติคือ ชาวบ้านหรือเกษตรกรมีความเคยชินกับการใช้สารเคมี และวิธีการที่ไม่ซับซ้อน และเกษตรกรบางคนให้ทดลองทำได้แต่ไม่ปฏิบัติจริง ซึ่งจากการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ ในอำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ดส่วนใหญ่อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่ขั้นตอนในการยอมรับจะเห็นว่าขั้นตอนการทดลองทำนั้นจะทดลองทำอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก แต่ในความคิดเห็นขั้นตอนอื่นนั้นจะเห็นด้วยอย่างยิ่ง ประกอบกับจากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม พบว่า ในความเป็นจริงเกษตรกรมีการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ แต่ไม่ทำตามการยอมรับของตนเอง เนื่องจากยังมีปัญหาและอุปสรรคระยะยาวของการทำนาเกษตรอินทรีย์ ดังนี้

2.1 ขาดตลาดที่รองรับข้าวอินทรีย์โดยตรงเข้าถึง

2.2 การทำนาเกษตรอินทรีย์ต้องใช้เวลาในการดูแลมากกว่าเกษตรเคมีหลายเท่า

2.3 สภาพอากาศของพื้นที่ของอำเภอหนองฮีในปัจจุบันไม่อำนวย เช่น ปริมาณน้ำฝนน้อยลง ระยะเวลาแห้งแล้งนานขึ้น เป็นต้น ทำให้การทำนาเกษตรอินทรีย์ยากขึ้น

2.4 เกษตรกรยังมีความต้องการในการทำนาที่ลดการใช้แรงงาน ระยะเวลาในการทำนาล้นลง แต่ต้องการผลผลิตที่ปริมาณมากขึ้น

3. การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการยอมรับกับปัจจัยส่วนบุคคลของเกษตรกรที่มีต่อการทำนาเกษตรอินทรีย์ ในอำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา เนื้อที่ในการใช้ทำนา ประสพการณ์อบรมเกษตรอินทรีย์ ผลผลิตต่อไร่ ที่แตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ผลของการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ โสภณ ศรีบาง (2544) ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 โดยวิธีการผลิตแบบข้าวอินทรีย์และ

แบบข้าวปลอดสารพิษ ในอำเภอกุศุม จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยเปรียบเทียบของเกษตรกรในอำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า เมื่อพิจารณาจากปัจจัยการผลิต พบว่าความคิดเห็นต่อการยอมรับมีความแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยเพื่อการปฏิบัติ

1.1 จากผลของการวิจัยในเรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ ในอำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด พบปัญหาและอุปสรรคของการทำนาเกษตรอินทรีย์ดังนี้

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ ในอำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ดส่วนใหญ่อยู่ในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับมีความขัดแย้งต่อการปฏิบัติของเกษตรกร จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมพบว่า ในความเป็นจริงเกษตรกรมีการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์อยู่ในระดับมาก เข้าใจว่าเป็นการปฏิบัติที่ดีแต่ไม่ปฏิบัติตามการยอมรับของตนเอง เนื่องจากยังมีปัญหาและอุปสรรคระยะยาวของการทำนาเกษตรอินทรีย์ ดังนี้

1.1.1 ขาดตลาดที่รองรับข้าวอินทรีย์โดยตรงเข้าถึง

1.1.2 การทำนาเกษตรอินทรีย์ต้องใช้เวลาในการดูแลมากกว่าเกษตรเคมีหลายเท่า

1.1.3 สภาพอากาศของพื้นที่ของอำเภอหนองฮี ในปัจจุบันไม่อำนวย เช่น ปริมาณน้ำฝนน้อยลง ระยะเวลาแห้งแล้งนานขึ้น เป็นต้น ทำให้การทำนาเกษตรอินทรีย์ยากขึ้น

1.1.4 เกษตรกรยังมีความต้องการในการทำนาที่ลดการใช้แรงงาน ระยะเวลาในการทำนาล้นลง แต่ต้องการผลผลิตที่ปริมาณมากขึ้น

1.2 จากผลของการวิจัยในเรื่อง ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ ในอำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด มีข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1.2.1 ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้การทำนาเกษตรอินทรีย์บ่อยครั้งขึ้นและมีการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึงให้เกิดการร่วมกันปฏิบัติทำกิจกรรมเกี่ยวกับการทำนาเกษตรอินทรีย์ที่ถูกต้องเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

1.2.2 ควรมีการประชาสัมพันธ์จัดตั้งกลุ่มผลิตปุ๋ยอินทรีย์ในหมู่บ้านเพื่อลดการใช้ปุ๋ยเคมีในการทำนา

1.2.3 ควรมีการจัดสร้างอ่างเก็บน้ำส่วนรวมของหมู่บ้านเช่นเดียวกับน้ำชลประทานเพื่อการเกษตรสามารถป้องกันปัญหาปริมาณน้ำฝนน้อย และเกิดทางเลือกที่ดีต่อการลดปัญหาความแห้งแล้ง

1.2.4 มีผู้นำช่วยในการจัดตั้งสหกรณ์ข้าวอินทรีย์เพื่อเป็นศูนย์กลางในการรับซื้อเพื่อนำไปขายในตลาดเกษตรอินทรีย์และมีการชี้แจงราคาตลาดรับซื้อข้าวอินทรีย์ อย่างชัดเจนแสดงถึงผลกำไรที่มีมากกว่าเกษตรเคมีอย่างถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัย ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับแนวคิดการทำนาเกษตรอินทรีย์ ในอำเภออื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพื้นที่ต่อความคิดเห็น

2.2 ควรศึกษาวิจัยสายพันธุ์ข้าวอินทรีย์ที่ทนทานต่อสภาพอากาศและได้ผลผลิตดี

2.3 ศึกษาวิจัยเรื่องผลกำไรข้าวอินทรีย์เพื่อนำไปสู่ตลาดรับซื้อข้าวอินทรีย์

เอกสารอ้างอิง

- กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์. (2561). ระบบฐานข้อมูลเกษตรอินทรีย์. สืบค้น 12 มิถุนายน 2562, จาก <http://organic.dit.go.th/News.aspx?id=223>
- ทองพูน กองจินดา. (2556). การยอมรับแนวคิดเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่การปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลคมบาง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี. [ภาคนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี].
- ศิริพร เมืองแก้ว. (2550). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเทคโนโลยีการผลิตระบบเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. [วิทยาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมการเกษตร. มหาวิทยาลัยแม่โจ้].
- โสภณ ศรีบาง. (2544). การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการผลิตข้าวขาวดอกมะลิ 105 โดยวิธีการผลิตแบบข้าวอินทรีย์และแบบข้าวปลอดสารพิษ ในอำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร. [วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์เกษตร. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์].
- สำนักงานสถิติจังหวัดร้อยเอ็ด. (2561). รายงานวิเคราะห์สถานการณ์จังหวัดร้อยเอ็ด. สืบค้น 4 มิถุนายน 2562, จาก [http://osthailand.nic.go.th/masterplan_area/userfiles/file% 20 Down load/Report%pdf](http://osthailand.nic.go.th/masterplan_area/userfiles/file%20Download/Report%pdf)

ความสำคัญของเพลงในการสอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาติ

The Significance of Songs in Teaching Thai Language To Foreign Learners

(Received: Nov 2, 2021 Revised: Nov 30, 2021 Accepted: Dec 7, 2021)

สมณฑา ศักดิ์ชัยสมบุญ¹

Sumonta Sakchaisomboon

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสำคัญของเพลงในการสอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาติ 2 เรื่อง คือ 1. โอกาสและปัจจัยในการคัดเลือกเพลง 2. การออกเสียงที่ชัดเจนของนักเรียนมีผลต่อการคัดเลือกเพลง โดยการสัมภาษณ์และการตอบแบบสอบถามคำถามปลายเปิด “วิธีการคัดเลือกเพลงสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ” ของผู้สอนภาษาไทยให้แก่ผู้เรียนชาวต่างชาติในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑลจำนวน 18 คน ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนจากมหาวิทยาลัยรัฐบาล มหาวิทยาลัยเอกชน และจากสถาบันการศึกษาการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ ผลการศึกษาพบว่า ผู้สอนมีความคิดเห็นในโอกาสและปัจจัยในการคัดเลือกเพลงไปในทิศทางเดียวกัน และให้ความสำคัญกับการออกเสียงที่ชัดเจนของนักเรียนว่ามีผลต่อการคัดเลือกเพลงเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะผู้เรียนในระดับต้น ผู้สอนจะให้ความสำคัญกับเสียงร้องที่ชัดเจนมากที่สุด เพราะส่งผลดีต่อการออกเสียงของผู้เรียน หากผู้เรียนอยู่ในระดับสูงผู้สอนจะเลือกเพลงที่มีเนื้อหาและการใช้ภาษาที่เหมาะสมกับระดับการเรียนรู้ภาษาของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษาไทยตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ในการคัดเลือกเพลงผู้สอนยังให้ความสำคัญในเนื้อหาที่มีความหมายดี มีความจริงใจ แสดงความเป็นไทย และวัฒนธรรมที่ดีงามของไทยด้วย

คำสำคัญ: เพลง ความสำคัญ การสอน ชาวต่างชาติ

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

Abstract

This article aims to analyze the significance of songs in teaching Thai language to foreign learners. The study focuses on the criteria affecting the song choices including 1) occasions and factors and 2) singers' clear and correct Thai accents. The qualitative research design included open-ended questions in the in-depth interviews with 18 subjects on "How to choose the songs for foreign learners". The 18 subjects taken part in the study were Thai teachers who teach Thai language to foreign learners in both government and private universities as well as private language schools located in Bangkok Metropolitan Region. The findings reveal that most of the subjects have similar view points towards the criteria in choosing the songs. They emphasize clear pronunciation of singers.

The songs of which singers sing clearly and correctly are particularly the songs chosen for beginner classes so that the learners can learn how to speak Thai with an appropriate Thai accent at the same time. However, for intermediate classes or higher, the subjects' song choices are based on the song lyrics and language usage appropriate for the learners' background knowledge of the language so that the learners can learn Thai language in accordance with the reality taken place during the time of their study. Besides, the subjects emphasize the songs with positive meaning which can convey the feelings of being Thai and reflect the Thai culture as well.

Keywords: Song, Significance, Teaching, Foreigner

บทนำ

การเรียนภาษาไทยในฐานะภาษาที่สองได้รับความสนใจจากชาวต่างชาติเพิ่มขึ้น ความสนใจดังกล่าวไม่ได้จำกัดอยู่แต่ชาวตะวันตกเท่านั้น แต่รวมถึงชาวเอเชียและประเทศเพื่อนบ้านของไทยอีกด้วย บทบาทและฐานะของภาษาไทยจึงเปลี่ยนไปจากอดีตที่เป็นเพียงภาษาประจำชาติ ภาษาราชการ กลายเป็นภาษาสำคัญของภูมิภาคอีกภาษาหนึ่ง (สมพงษ์ วิทย์ศักดิ์พันธุ์, 2549, น. 1) เหตุผลที่ชาวต่างชาติมาเรียนภาษาไทยแตกต่างกันออกไป บางกลุ่มศึกษาภาษาไทยเพื่อนำไปใช้สื่อสารด้านธุรกิจ การเมือง การปกครอง บางกลุ่มศึกษาภาษาไทยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ค้นคว้า วิจัยทางวิชาการ บางกลุ่มศึกษาภาษาไทยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจวัฒนธรรม ความคิด ความรู้สึก ค่านิยม ความเชื่อ ชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทย และบางกลุ่มศึกษาภาษาไทยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศตนกับประเทศไทย (นวลทิพย์ เพิ่มเกษร, 2548, น. 1) และรัชดา ลาภใหญ่ (2559, น. 38) ได้กล่าวว่าในปัจจุบันชาวต่างชาติโดยเฉพาะชาวจีนนิยมเรียนภาษาไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เหตุผลสำคัญในการเรียนภาษาไทย เนื่องด้วยปัจจัยหลายประการ ได้แก่ ต้องการประกอบอาชีพในประเทศไทย เช่น อาจารย์สอนภาษาจีน มัคคุเทศก์ ทำธุรกิจกับคนไทย ฯลฯ

เมื่อชาวต่างชาติมีความสนใจเรียนภาษาไทยมากขึ้น ผู้สอนจึงต้องจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ การจัดกิจกรรมเสริมบทเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จึงเป็นวัตถุประสงค์หลักของการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยจากบทเพลงก็เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ผู้เรียนให้ความสนใจ เพราะว่าเพลงและดนตรีเป็นกิจกรรมที่สร้างความบันเทิงใจแก่นุชนุชมานานแล้ว

ศลิษา เตรศุพ (2553, น. 46 – 47) กล่าวว่าการใช้สื่อเพลงในการเรียนการสอนสามารถสืบย้อนไปได้ถึงอดีตที่มีการใช้ดนตรีประกอบการถ่ายทอดบทกวีนิพนธ์และความรู้ในแขนงต่างๆ ด้วยท่วงทำนอง จังหวะ และการร้องซ้ำเนื้อหาความรู้เหล่านี้จึงถูกถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งได้ และยังเป็นหลักฐานหนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงการขยายขีดความสามารถในการจำ (Hypermnesia / Hypermnesie) ที่มีเพลงเป็นตัวกระตุ้น Losanow ได้สรุปผลของการทดลองว่าเพลงมีส่วนช่วยในการเพิ่มความจำให้กับผู้เรียนได้จริง เป็นการจุดประกายให้เกิดวิธีการสอนที่เป็น “ทางเลือก” ให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในเวลาต่อมา เพลงมีสถานะเป็นสื่อที่ใช้เสริมสร้างทักษะทางภาษาที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นทักษะการพูด ไวยากรณ์ หรือแม้แต่การเสริมสร้างแรงจูงใจให้กับผู้เรียน

เพลงเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่มนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้น ไม่ว่าจะเป็นคนชาติใดก็ได้รับความสุข ความเพลิดเพลิน และความบันเทิงใจในเสียงเพลง ภาษาในเพลงนอกจากมีความไพเราะงดงามแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมและบริบทของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัยได้ชัดเจน การนำเพลงมาประกอบการสอน จึงนับว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนชาวต่างชาติได้เรียนรู้ภาษาผ่านบทเพลง สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2550, น. 29) กล่าวว่า การใช้เพลงประกอบการสอน หมายถึงการนำเพลงมาให้ผู้เรียนร้อง หรือครูร้องให้ฟังเพื่อนำเข้าสู่บทเรียนหรือกิจกรรมของบทเรียน และสรุปบทเรียนให้ผู้เรียนได้จดจำเนื้อหาที่เรียนได้

เพลงเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่ง ที่เป็นผลงานทางศิลปะอันเกิดจากการสร้างสรรค์ทางความคิดของมนุษย์ เพื่อเป็นสื่อในการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด โดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือ ใช้เสียงดนตรีเป็นส่วนประกอบช่วยให้เกิดความไพเราะ ความรื่นเริง ความสนุกสนาน ความอึกทึก ความเศร้า หรือจรรโลงใจ เนื่องจากเพลงเป็นวรรณกรรมขนาดสั้น ผู้ฟังจึงสามารถเข้าใจเนื้อหา และเกิดความประทับใจได้ง่ายกว่าวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ (ศิริไล ชูวิจิตร, 2549, น. 1)

เฉวียน จาง (2555, น. 2 - 3) ปัจจุบันมีการศึกษาและงานวิจัยจำนวนมากที่พบว่าดนตรีและเพลงเป็นสื่อที่มีคุณประโยชน์มากมายในการเรียนการสอนภาษา เพราะเพลงสามารถช่วยให้ผู้เรียนภาษาที่สองเรียนรู้คำศัพท์ โครงสร้าง ไวยากรณ์ได้ง่ายขึ้น และยังช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะทั้งสี่ คือการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน การร้องเพลงและการฟังเพลงจึงทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขในการเรียนรู้ภาษา ผู้เรียนมีความผ่อนคลายและลดความกดดันในการเรียน ในขณะที่ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลายนั้นย่อมส่งผลให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ และนำไปสู่การรับรู้ภาษาได้ดีขึ้น

การสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติควรมีกิจกรรมในชั้นเรียน เพราะเป็นหัวใจสำคัญที่ขาดไม่ได้ หากผู้สอนมีกิจกรรมประกอบการเรียนการสอนได้เหมาะสมกับผู้เรียน ก็จะเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมบทเรียนได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพลงเป็นกิจกรรมสากลที่คนทุกชาติทุกภาษาต่างก็ให้ความสนใจในเสียงเพลง การใช้เพลงเพื่อประกอบการสอนในชั้นเรียนจึงมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ภาษาไทยของผู้เรียนชาวต่างชาติ เพราะผู้เรียนมีความสนุกสนานและมีความเพลิดเพลิน ได้เรียนรู้คำศัพท์ สำนวนไทย ทักษะการสื่อสาร ไวยากรณ์ไทย ตลอดทั้งได้เรียนรู้วัฒนธรรมและสังคมไทยผ่านบทเพลง บทเพลงทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบไม่รู้ตัว การเรียนลักษณะนี้ก็จะทำให้ผู้เรียนมีการพัฒนาทักษะทางภาษาไทยได้ดีขึ้น ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่วิธีหนึ่ง อย่างไรก็ตามหากผู้สอนเล็งเห็นว่าเพลงมีความสำคัญและเป็นสื่อการเรียนการสอนที่มีประโยชน์ ผู้สอนจำเป็นต้องคัดเลือกให้เหมาะสมกับผู้เรียน การคัดเลือกเพลงอย่างไรให้เหมาะสมกับผู้เรียนชาวต่างชาติที่เรียนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง จึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา เพื่อนำไปพัฒนาการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาโอกาสและปัจจัยในการคัดเลือกเพลงของผู้สอน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเกี่ยวกับการคัดเลือกเพลงของผู้สอนในประเด็นเรื่องการออกเสียงที่ชัดเจนของนักร้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินวิจัย ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instrument) ได้แก่ แบบสอบถามเรื่อง “วิธีการคัดเลือกเพลงสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ” มีขั้นตอนดังนี้

1) การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร เป็นการเก็บข้อมูลในลักษณะทุติยภูมิ จากหนังสือและเอกสารงานวิชาการต่าง ๆ ทั้งที่เป็นหนังสือและสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อเลือกทฤษฎี ได้แก่ ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ งานเขียนทางวิชาการ บทความวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ในการนี้ผู้วิจัยจะเลือกเฉพาะในส่วนที่เชื่อมโยง หรือที่มีส่วนสัมพันธ์กับเนื้อหาสาระและกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาที่สอง เพลงเพื่อประกอบการสอน และการคัดเลือกเพลง

2) การสัมภาษณ์การวิจัยครั้งนี้เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ดำเนินการสัมภาษณ์เบื้องต้นทางโทรศัพท์จำนวน 3 คน ผู้สอนทั้ง 3 คนเป็นผู้มีประสบการณ์การสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติอย่างน้อย 5 ปี และมีอายุ 30 ปีขึ้นไป เป็นตัวแทนผู้สอนจากระดับอุดมศึกษาและสถาบันการศึกษาการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ ก่อนสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้แจ้งวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ หลังจากนั้นจึงสัมภาษณ์และสนทนาเกี่ยวกับประสบการณ์การสอนเพลงสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติเพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทาง และกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม

3) ศึกษาตัวอย่างแบบสอบถามประเภทต่าง ๆ จากเอกสาร และงานวิจัย เพื่อศึกษาคำถาม

4) สร้างแบบสอบถามแบบสอบถาม เรื่อง “วิธีการคัดเลือก เพลงสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ”

5) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบ ความถูกต้องของคำถาม ผู้เชี่ยวชาญมีจำนวน 2 คน คือ

รองศาสตราจารย์ ดร.อุสา สุทธิสาคร อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ การสอนจิตวิทยา สาขาวิชาสหวิทยาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย หอการค้าไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักริน จุลพรหม อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ การสอนภาษาไทย และการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ สาขาวิชา ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

2. ส่งแบบสอบถามให้ผู้สอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ โดยผู้สอน ต้องมีประสบการณ์การสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติอย่างน้อย 5 ปี มีอายุ 30 ปีขึ้นไป เป็นผู้สอนวิชาเอกภาษาไทย และไม่ได้เป็นวิชาเอกภาษาไทย จำนวน 20 คน ผู้สอนตอบกลับมาจำนวน 18 คน ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัย ได้คัดเลือกตัวแทนจากสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้แก่ ผู้สอนจากมหาวิทยาลัยรัฐบาล มหาวิทยาลัยเอกชน มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล สถาบันการศึกษาการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ และหน่วยงานอื่นๆ

3. นำเสนอผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยจะสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. โอกาสและปัจจัยในการคัดเลือกเพลง โดยจะศึกษาในเรื่องดังนี้

1) **มีความสัมพันธ์กับบทเรียน** จากการศึกษาพบว่าผู้สอนจำนวน 18 คน ได้คัดเลือกเนื้อหาของเพลงให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับเนื้อหาของบทเรียน โดยมีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ หัวข้อ ประเด็นสำคัญในบทเรียน เป็นแบบฝึกเสริมทักษะ ความรู้ และมีความสัมพันธ์กับบทเรียนไม่มากนักน้อย ผู้สอนในมหาวิทยาลัยรัฐบาลจำนวน 1 คน เห็นว่าไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับบทเรียนทุกครั้ง การได้เพิ่มพูนความรู้ด้านอื่น ๆ ที่แตกต่างจากบทเรียนจะช่วยเปิดโลกทัศน์ให้ผู้เรียนได้ ดังรายละเอียดที่แสดงให้เห็นตามสถาบันการศึกษา ดังนี้

สถาบันการศึกษา	มีความสัมพันธ์กับบทเรียน
มหาวิทยาลัยรัฐบาล	1. มีความสัมพันธ์ในเชิงเนื้อหาหรือไวยากรณ์ 2. เพลงไม่จำเป็นต้องสัมพันธ์กับบทเรียนอาจเป็นเนื้อหาใหม่ ๆ เพื่อเสริมสร้างมุมมองที่ต่างออกไป แต่หากเนื้อหาเพลงสัมพันธ์กับบทเรียนก็จะยิ่งช่วยสร้างความเข้าใจมากขึ้น 3. ควร และควรเชื่อมโยงกับวิถีคิดของคนในสังคมได้ หรือโยงกับวัฒนธรรมหรือค่านิยมในสังคมไทยได้ 4. ขึ้นอยู่กับว่าต้องการเนื้อหา หรือฝึกเสียง
มหาวิทยาลัยเอกชน	1. ต้องสอดคล้องกับหัวข้อหรือเทศกาล 2. เพลงที่คัดเลือกต้องสัมพันธ์กับจุดประสงค์การสอนว่าต้องการสอนเรื่องเกี่ยวกับอะไร เช่น

สถาบันการศึกษา	มีความสัมพันธ์กับบทเรียน
มหาวิทยาลัยเอกชน (ต่อ)	การเปลี่ยนแปลงหรือปัญหาของภาษาไทยปัจจุบัน ก็เลือกเพลงวัยรุ่นที่มีการใช้คำสแลงหรือหากช่วงการสอนมีใกล้เทศกาลใด อาจเสริมบทเรียนด้วยเพลงที่เกี่ยวกับเทศกาลนั้น 3. เนื้อเพลงเป็นแบบฝึกการออกเสียงเพื่อฝึกทักษะการใช้ภาษาทั้งการพูดและการฟัง นอกจากนั้นยังใช้เป็นแบบฝึกหัดการอ่าน เช่น อ่านวิเคราะห์อ่านตีความ 4. ควรที่จะสัมพันธ์กับบทเรียน เช่น การเรียนในช่วงต้นผู้สอนอาจจะหาเพลงที่ง่าย ฟังง่าย เขียนสะกดค่าง่าย และนำเพลงมาทำเป็นแบบฝึกหัดเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะทางภาษาก่อนและเมื่อการเรียนระดับง่ายผ่านไป คราวนี้ผู้สอนก็อาจจะเลือกเพลงที่ยากขึ้นและฝึกให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึก เกี่ยวกับเนื้อหาของเพลง ตามโจทย์ที่ผู้สอนกำหนด
มหาวิทยาลัยราชภัฏ	1. สอดคล้องกับเนื้อหาไม่มากนักน้อย 2. บทเรียนวรรณคดี เลือกเพลงที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีมาเป็นกิจกรรมเสริมบทเรียน บทเรียนประวัติศาสตร์ชาติไทย เช่น วีรกษัตริย์ไทย คัดเลือกเพลงที่เกี่ยวข้องมาฝึกขับร้อง บทเพลงพระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ 9 บทเพลงเกี่ยวกับวิถีชีวิตไทยใน 4 ภาค เลือกบทเพลงที่แสดงวิถีชีวิตของ 4 ภาค มาช่วยอธิบายให้ผู้เรียนเห็นภาพชัดเจนขึ้น ดังนั้น

สถาบันการศึกษา	มีความสัมพันธ์กับบทเรียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏ (ต่อ)	การคัดเลือกบทเพลงมาสอนผู้สอนต้องคัดเลือกที่มีความสัมพันธ์กับบทเรียน และอาจจะเลือกบทเพลงที่กำลังเป็นที่นิยม หรือตามวาระของเทศกาล ประเพณี มาเสริมความรู้
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคล	1. สัมพันธ์กับประเด็นสำคัญของเนื้อหาในบทเรียน เพลงมีตัวอย่างการใช้คำ ประโยคตรงกับเนื้อหาในบทเรียนและเพลงมีเนื้อหาเกี่ยวกับเทศกาล วัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับบทเรียน 2. เพลงที่เลือกมาสอนมีความสัมพันธ์กับบทเรียน ในแง่มุมที่แตกต่างกัน ตามระดับความรู้ความสามารถทางภาษาของผู้เรียน ดังต่อไปนี้ 1) ขั้นพื้นฐานการออกเสียง การพูดเบื้องต้น – เสียงร้องต้องชัดเจนตามรูปแบบการออกเสียงภาษาไทยมาตรฐาน รูปประโยคพื้นฐาน นำเสนอเนื้อหา แนวคิดตรงไปตรงมา ไม่ซับซ้อน เป็นต้นแบบให้นำไปใช้ฝึกการออกเสียงและสื่อสารขั้นพื้นฐานได้ บทเรียนที่ใช้เพลงประเภทนี้ คือ การออกเสียง การฟัง พูด อ่าน เขียน ไวยากรณ์เบื้องต้น 2) ขั้นพัฒนาทักษะการสื่อสาร - เสียงร้องไม่จำเป็นต้องชัดเจน เพื่อให้ฝึกฟังสำเนียงที่หลากหลาย เนื่องจากในชีวิตประจำวันนักศึกษาไม่สามารถเลือกได้ว่าจะสื่อสารเฉพาะกับคนที่พูดภาษาไทยมาตรฐาน ออกเสียงชัดเจนเท่านั้น รูปประโยคที่ใช้ เนื้อหา แนวคิดที่นำเสนอ ในเนื้อเพลง

สถาบันการศึกษา	มีความสัมพันธ์กับบทเรียน
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล (ต่อ)	ซับซ้อนยิ่งขึ้น มีวรรณศิลป์ เพื่อฝึกวิเคราะห์รูปประโยค ตีความเนื้อหา และวิเคราะห์คุณค่าบทเรียนที่ใช้เพลงประกอบนี้ คือ ไวยากรณ์ชั้นสูง ศิลปะการประพันธ์ ภาษาถิ่น เป็นต้น
สถาบันการศึกษาการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ	1. มีคำศัพท์ที่เคยฟังไปแล้วหรือสถานการณ์ที่คล้ายกับเรื่องที่ครูเคยสอนไปแล้ว 2. เพลงที่นำมาสอนควรมีความสัมพันธ์กับบทเรียนมาก เมื่อผู้สอนสอนไปได้ตามกำหนดระยะเวลาของหลักสูตร สามารถนำเพลงที่ใช้คำศัพท์ที่เราสอนมาได้เลยเมื่อผู้เรียนได้ยินคำนั้นจะทำให้ผู้เรียนตื่นเต้นและสนใจเรียนมากยิ่งขึ้น
หน่วยงานอื่น ๆ	1. มีคำศัพท์ โครงสร้างประโยค สอดคล้องกับบทเรียน หรือมีสิ่งอื่นเพิ่มเติมขึ้นบ้าง 2. ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของบทเรียนว่าต้องการให้ผู้เรียน เรียนรู้อะไร เช่น ถ้าบทเรียน คือ วันลอยกระทง การสอนเพลงลอยกระทงก็เป็นสิ่งที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน ซึ่งจะส่งเสริมให้บทเรียนนั้นมีความน่าสนใจ กลมกลืน ผู้เรียนจะได้รับประโยชน์สูงสุด 3. มีคำศัพท์ และรูปประโยคที่ผู้เรียนรู้จักจากบทเรียน 4. เนื้อหากับคำศัพท์ต้องเกี่ยวเนื่องกัน

สถาบันการศึกษา	มีความสัมพันธ์กับบทเรียน
สรุป	ผู้สอนจากสถาบันการศึกษาทั้ง 6 แห่งให้ความสำคัญกับเพลงที่มีความสัมพันธ์กับบทเรียน แต่ปัจจัยที่สำคัญในการคัดเลือกเพลงคือ เพลงควรเป็นแบบฝึกหัดหรือแบบฝึกหัด ได้แก่ แบบฝึกการออกเสียง และฝึกทักษะภาษาไทยด้านต่าง ๆ รองลงมาคือเพลงมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยและสังคมไทย

2) **คัดเลือกเพลงที่มีชื่อเสียงหรือได้รับความนิยม** จากการศึกษาพบว่า ผู้สอนจำนวน 18 คน มีความคิดเห็นว่าควรเลือกเพลงที่มีชื่อเสียงหรือได้รับความนิยม กล่าวคือผู้สอนจำนวน 13 คน เห็นว่าการคัดเลือกเพลงที่มีชื่อเสียงหรือได้รับความนิยมจะมีผลดีกับผู้เรียนคือ เป็นเพลงที่ผู้เรียนสามารถฟังในชีวิตประจำวัน และได้ร้องเพลงในโอกาสต่าง ๆ ผู้สอนจำนวน 3 คน คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏจำนวน 1 คน เห็นว่าเพลงลักษณะนี้เหมาะสำหรับผู้เรียนระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับผู้สอนมหาวิทยาลัยราชภัฏจำนวน 1 คน เห็นว่าควรคัดเลือกเนื้อหาที่ไม่ยากเกินไป และผู้สอนในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลจำนวน 1 คน ก็เห็นว่าควรเลือกเพลงให้เหมาะสมกับระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ผู้สอนจำนวน 5 คน เห็นว่าควรเลือกเพลงที่มีชื่อเสียงหรือได้รับความนิยมทั้งในอดีตและปัจจุบัน ซึ่งเป็นความเห็นของผู้สอนในมหาวิทยาลัยเอกชนจำนวน 3 คน สถาบันการศึกษาการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติจำนวน 1 คน และผู้สอนในหน่วยงานอื่นจำนวน 1 คน นั้นแสดงให้เห็นว่าผู้สอนให้ความสำคัญกับระดับการเรียนรู้ ความยากและความง่ายของภาษาในเพลง ดังรายละเอียดที่แสดงให้เห็นตามสถาบันการศึกษา ดังนี้

สถาบันการศึกษา	มีความสัมพันธ์กับบทเรียน
มหาวิทยาลัยรัฐบาล	1. มีการคัดเลือกเพลงจากเพลงที่มีชื่อเสียงหรือได้รับความนิยม ในกรณีที่เป็นผู้เรียนภาษาไทยระดับสูง 2. การนำเพลงที่คนไทยนิยมร้องตามโอกาสต่าง ๆ หรือ เพลงที่คนทั่วไปชื่นชอบมาใช้สอน นอกจากจะทำให้ผู้เรียนหาโอกาสฟังได้ง่ายแล้ว ผู้เรียนยังสามารถนำความรู้จากเพลงไปใช้ในการสนทนากับเจ้าของภาษาได้ 3. เลือกเพลงที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ไปที่ไหนก็มักได้ยินบ่อยๆ 4. มี เพื่อให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับบรรยากาศปัจจุบัน
มหาวิทยาลัยเอกชน	1. ส่วนใหญ่จะเลือกเพลงทั้งเพลงเก่าและใหม่ ที่ได้รับความนิยม 2. มีบ้าง เพื่อให้ผู้เรียนได้เห็นลักษณะเนื้อหา และภาษาของเพลงในปัจจุบัน แต่จะเลือกเพลงไทยช่วงก่อนหน้ามาให้ผู้เรียนได้เปรียบเทียบกับ 3. เลือกเพลงไทยที่ทันสมัย เช่น เพลงที่มาจากภาพยนตร์ ละครทีวี 4. ผู้สอนอาจจะต้องเลือกเพลงทั้งที่มีชื่อเสียง สลับกับเพลงที่เก่าบ้าง เนื่องจากเพลงสมัยใหม่ก็จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจสังคมสมัยใหม่ แต่ในขณะเดียวกันการเลือกเพลงเก่ามาสอน ก็จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เพลงที่สื่อความหมายได้ตรงใจ และใช้ภาษาง่ายกว่าเพลงในปัจจุบัน

สถาบันการศึกษา	มีความสัมพันธ์กับบทเรียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏ	1. มี แต่ไม่มาก เพราะหากยากเกินไปหรือผู้ร้องออกเสียงไม่ชัดจะทำให้ผู้เรียนไม่เข้าใจ 2. คัดเลือกเพลงที่มีชื่อเสียงหรือได้รับความนิยมให้ผู้เรียนได้ฝึกร้อง เพื่อจูงใจให้ผู้เรียนสนใจและเพิ่มแรงบันดาลใจในการเรียนภาษาไทยมากขึ้น เมื่อผู้เรียนร้องเพลงและเข้าใจ ชาบซึ่งกับเนื้อหาเพลงจะเป็นการกระตุ้นให้สนใจในเนื้อหาเพลงอื่นๆมากขึ้น และเรียนรู้คำศัพท์ กระบวนการแปลความหมายของคำ หลักการเลือกใช้ถ้อยคำในภาษาเพลง
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	1. มี เนื่องจากผู้เรียนจะร้องเพลงตามได้ง่าย เพราะได้ฟังทำนองบ่อย จะทำให้จำคำศัพท์ และรูปประโยคได้เร็วขึ้น 2. มีการคัดเลือกเพลงที่มีชื่อเสียง หรือเป็นที่นิยม เนื่องจากนักศึกษามีโอกาสได้ยินในชีวิตประจำวันมากกว่า และมีโอกาสได้นำเพลงไปร้องได้บ่อยกว่า แต่ต้องวิเคราะห์แล้วว่าเนื้อหาและการออกเสียงเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน
สถาบันการศึกษาการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ	1. มีบ้าง เพลงที่นักเรียนได้ยินบ่อย ๆ ก็จะสนใจและสนใจเพลงดังในอดีต เพื่อเขาจะได้ไปฟังและพูดคุยกับเพื่อนคนไทยได้ 2. มี ส่วนใหญ่ผู้เรียนจะสนใจเพลงที่ได้รับความนิยมเพื่อจะฝึกร้องในอนาคตถ้าผู้เรียนมีโอกาสโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนเกาหลี

สถาบันการศึกษา	มีความสัมพันธ์กับบทเรียน
หน่วยงานอื่น ๆ	1. เลือกเพลงดัง ตามความเหมาะสมของผู้เรียน เช่น อายุ การนำไปใช้ เป็นต้น 2. มี ถ้าในช่วงเวลานั้นมีเพลงที่กำลังเป็นที่นิยม ซึ่งผู้เรียนจะได้ฟังจากสื่อต่าง ๆ หรือวิถีชีวิตการทำงานของผู้เรียนมีโอกาสดังฟังเพลงเหล่านั้น เช่น ได้ฟังเพลงเหล่านั้นจากสถานีวิทยุ ขณะเดินทางไปทำงาน หรือ ผู้เรียนต้องไปงานเลี้ยงสังสรรค์ต้อนรับลูกค้าที่สถานบันเทิง ก็สามารถนำเพลงเหล่านั้นมาใช้เป็นบทเรียนได้ ซึ่งจะทำให้ได้ประโยชน์ทั้งทางด้านภาษาและการทำงานด้วย 3. ขึ้นอยู่กับเป้าหมายการนำเพลงไปใช้ ส่วนมากจะเป็นเพลงฮิตที่ผู้เรียนมีโอกาสได้ยินบ่อย ๆ อาจเป็นเพลงฮิตระดับรองที่ตกยุคแล้วก็ได้ 4. เลือกเพลงที่กำลังนิยมเพื่อให้นักเรียนมีโอกาสได้ยินบ่อย ๆ
สรุป	ผู้สอนจากสถาบันการศึกษาทั้ง 6 แห่งให้ความสำคัญในการคัดเลือกเพลงที่มีชื่อเสียงหรือได้รับความนิยม และเป็นเพลงที่ได้รับความนิยมในอดีตและปัจจุบัน แต่ปัจจัยที่สำคัญในการคัดเลือกเพลงคือการใช้ภาษา และระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน

3) คัดเลือกเพลงตามความสนใจและตามวัยของผู้เรียน

จากการศึกษาพบว่าผู้สอนจำนวน 18 คน ได้คัดเลือกเพลงตามความสนใจและตามวัยของผู้เรียนเป็นหลัก ซึ่งผู้สอนจำนวน 8 คน ได้ให้ผู้เรียนเป็นผู้เลือก

เพลงเอง และคัดเลือกเพลงตามความสนใจ ความชอบของผู้เรียน ผู้สอน จำนวน 4 คน โดยสถาบันการศึกษาละ 1 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยรัฐบาล มหาวิทยาลัยเอกชน มหาวิทยาลัย ราชภัฏ และสถาบันการศึกษาการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ ให้ผู้เรียนได้เลือกเพลงเอง ส่วนผู้สอนอีก 4 คน ได้คัดเลือกเพลงตามความสนใจและความชอบของผู้เรียน แบ่งเป็น มหาวิทยาลัยรัฐบาล และมหาวิทยาลัยเอกชน สถาบันการศึกษาละ 1 แห่ง ส่วนหน่วยงานอื่น ๆ จำนวน 2 คน ในจำนวนนี้มี 1 คนจะคัดเลือกเพลงที่ใช้ภาษาสุภาพด้วย

สิ่งที่ผู้สอนให้ความสำคัญในการคัดเลือกเพลงเป็นอย่างมาก คือการออกเสียงที่ถูกต้องและชัดเจนจำนวน 4 คน โดยสถาบันการศึกษาละ 1 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยเอกชน มหาวิทยาลัยราชภัฏ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และหน่วยงานอื่น ๆ รองลงมาคือการคัดเลือกเพลงที่ใช้ภาษาสุภาพจำนวน 2 คน แบ่งเป็นสถาบันการศึกษาละ 1 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยรัฐบาล และหน่วยงานอื่น ๆ ลำดับต่อมาจะคัดเลือกเพลงตามระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน คือ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลจำนวน 1 คน เพลงที่มีจังหวะไม่ช้าหรือเร็วเกินไป คือ มหาวิทยาลัยรัฐบาลจำนวน 1 คน คัดเลือกเพลงช้า คือมหาวิทยาลัยเอกชนจำนวน 1 คน และคัดเลือกเพลงที่มีเนื้อหาในด้านดี คือ สถาบันการศึกษาการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติจำนวน 1 คน นั้นแสดงให้เห็นว่าการคัดเลือกเพลงตามความสนใจของผู้เรียนผู้สอนได้ให้ความสำคัญในเรื่องความชัดเจนของเสียง และความถูกต้อง ความสุภาพของภาษาในเพลง และควรเป็นเพลงที่จรรโลงใจ ดังรายละเอียดที่แสดงให้เห็นตามสถาบันการศึกษา ดังนี้

สถาบันการศึกษา	มีความสัมพันธ์กับบทเรียน
มหาวิทยาลัยรัฐบาล	1. ให้นักศึกษาเป็นผู้เลือกเพลงเอง เพื่อนำมาเสนอหลังจากการศึกษาด้วยตนเอง 2. หากผู้เรียนสนใจเพลงแนววัยรุ่นจะคัดเลือกเพลงที่มีเนื้อหาเหมาะสมฟังสบาย อาจจะเลือกเพลงที่กำลังนิยมในช่วงนั้น เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสได้รับฟังและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น 3. เลือกที่มีทำนองไม่เร็วหรือช้าจนเกินไป ไม่เป็นเพลงแนวมากนัก 4. เน้นภาษาสุภาพ ไม่ส่งผลกระทบต่อการเมือง
มหาวิทยาลัยเอกชน	1. เลือกเพลงที่กำลังอยู่ในกระแสมาสอน หรือบางที่ผู้เรียนขอมาก็จะไปหาเพลงนั้น ๆ มาสอน 2. ให้ผู้เรียนเป็นผู้เลือกเพลงของวัยรุ่นที่รู้จักแล้วเสนอ 3. เลือกที่มีเนื้อหาตรงกับจุดมุ่งหมายและเนื้อหาของบทเรียน การใช้ภาษาถูกต้องทั้งบทเพลงและการออกเสียง 4. เนื่องจากผู้เรียนอยู่ในระดับอุดมศึกษา ดังนั้นอยากเสนอแนะให้เลือกเพลงวัยรุ่นที่เป็นเพลงช้าก่อน เพลงวัยรุ่นในยุค 90 เช่น “เพลงฝันไปหรือเปล่า ของ แอน คุณสามชุกเปอร์แก๊ง” ที่มีเนื้อหาน่ารัก ใช้ภาษาไม่ยาก ผู้เรียนก็จะฟังง่ายเข้าใจความหมายได้ดี และเพลงวัยรุ่นในยุคปัจจุบัน เช่นเพลงของ อิงค์ วรินทร์ เป็นต้น โดยผู้สอนอาจจะเรื่องเพลงความรักที่สมหวัง ความคิดถึง

สถาบันการศึกษา	มีความสัมพันธ์กับบทเรียน
มหาวิทยาลัยเอกชน (ต่อ)	เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสำเร็จ กำลังใจ ซึ่งเพลงเหล่านี้เป็นเพลงใส ๆ ตรงใจวัยรุ่นและยังมีการใช้ภาษาที่ง่ายต่อผู้เรียนที่เป็นชาวต่างชาติ
มหาวิทยาลัยราชภัฏ	1. ดูการออกเสียงของนักร้อง ความยาว คำศัพท์ 2. ให้ผู้เรียนเลือกเพลงที่สนใจ ฟังร้องและมาร้องในห้องเรียน หรือจัดกิจกรรมการประกวดร้องเพลง จัดอบรมการสอนเทคนิคการขับร้องเพลงโดยเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญทางการขับร้องเพลงมาให้คำแนะนำ สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนภาษาไทยมากขึ้น
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	1. ควรเลือกเพลงที่เป็นที่นิยมอยู่ตอนที่ผู้เรียนเรียนอยู่ และเลือกศิลปินที่ออกเสียงชัด จังหวะสนุก เป็นลำดับแรก ถ้าจำเป็นต้องเลือกศิลปินที่ออกเสียงคำไม่ชัด อาจารย์จะต้องอธิบายเพิ่มเติม 2. ค้นหาข้อมูลเพลงวัยรุ่นที่เป็นที่นิยมในขณะนั้น หรือสอบถามจากนักศึกษาไทย หรือสอบถามนักศึกษาต่างชาติว่าสนใจเพลงอะไรเป็นพิเศษ เลือกเพลงที่สร้างสรรค์ สอดคล้องกับบทเรียน และระดับความรู้ความสามารถทางภาษาของผู้เรียน ในกรณีที่ผู้สอนไม่คุ้นเคยกับเพลง อาจเลือกเพลงที่สามารถหานักศึกษาไทยมาช่วยสอนร้องเพลงนั้นได้

สถาบันการศึกษา	มีความสัมพันธ์กับบทเรียน
สถาบันการศึกษา การสอนภาษาไทย สำหรับชาวต่างชาติ	1. เพลงที่เหมาะสมกับสถานการณ์ ความหมายดี เป็นกลางไม่มีคำที่ไม่เหมาะสม ส่วนใหญ่จะเน้น เพลงที่แสดงความรัก ความเป็นเพื่อน 2. ให้นักเรียนเป็นผู้เลือกเอง ให้ทุกคนส่งรายชื่อ เพลงมา แล้วเลือกเพลงที่ทุกคนสนใจมากที่สุด แต่ครูก็ควรสนใจด้วย
หน่วยงานอื่น ๆ	1. นักเรียนรู้สึกชอบเพลงนั้น ๆ เขาร้องตามได้ ไม่ยากเกินไป และไม่มีคำหยาบคาย 2. เลือกเพลงที่กำลังเป็นที่นิยมในขณะนั้น ระยะเวลา อยู่ในช่วง 1 ปี 3. จังหวะไม่เร็วเกินไป ทำนองดีหูง่าย มีคำศัพท์ ที่ผู้เรียนรู้จากราว 40-50% มีคำซ้ำ ๆ ประโยค ไม่ซับซ้อน ไม่ต้องตีความหลายชั้น และนักเรียนร้อง ออกเสียงชัดเจน 4. ภาษากับรูปประโยคไม่วิบัติมาก
สรุป	ผู้สอนจากสถาบันการศึกษาทั้ง 6 แห่งให้ความสำคัญ ในการคัดเลือกเพลงตามความสนใจและตามวัย ของผู้เรียน แต่ปัจจัยที่สำคัญในการคัดเลือกเพลง คือ การออกเสียงที่ชัดเจนของนักเรียน ร้องลงมา คือ การใช้ภาษาที่ถูกต้อง สุภาพ และเพลงมีความหมายด้านดี

4) คัดเลือกเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย

จากการศึกษาพบว่าผู้สอนจำนวน 17 คน คัดเลือกเพลงที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย ซึ่งผู้สอนจำนวน 8 คน ได้ให้ความสำคัญในการคัดเลือกเพลงที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของไทย โดยเฉพาะผู้สอนในมหาวิทยาลัยเอกชน มหาวิทยาลัยราชภัฏ และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล และมีความเห็นสอดคล้องกับผู้สอนมหาวิทยาลัยรัฐบาลจำนวน 2 คน ผู้สอนสถาบันการศึกษาการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ จำนวน 1 คน ส่วนผู้สอนจำนวน 4 คน เห็นว่าเพลงไทยโดยส่วนใหญ่จะสะท้อนความเป็นไทย อาจจะไม่ต้องคัดเลือกเพลงที่มีเนื้อหาวัฒนธรรมไทยโดยเฉพาะ ได้แก่ ผู้สอนมหาวิทยาลัยรัฐบาลจำนวน 2 คน แต่ผู้สอนหน่วยงานอื่น ๆ จำนวน 2 คน เห็นว่านอกจากเพลงแสดงความเป็นไทยแล้ว ในเนื้อหาของเพลงยังแสดงความเป็นไทยที่เปลี่ยนแปลงไป ลำดับสุดท้ายผู้สอนจำนวน 2 คน เห็นว่าควรเลือกเพลงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ก่อน ส่วนเพลงที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมก็ต้องขึ้นอยู่กับเนื้อหาของบทเรียน ได้แก่ ผู้สอนหน่วยงานอื่น ๆ องค์กรใดก็ตามมีผู้สอนสถาบันการศึกษาการสอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ จำนวน 1 คน เห็นว่าควรเลือกเพลงที่เกี่ยวข้องกับการให้กำลังใจ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย ดังรายละเอียดที่แสดงให้เห็นตามสถาบันการศึกษา ดังนี้

สถาบันการศึกษา	มีความสัมพันธ์กับบทเรียน
มหาวิทยาลัยรัฐบาล	1. ไม่จำเป็น หากเป็นในเชิงการเรียนภาษา แต่บางครั้งต้องมีเนื้อหาที่สะท้อนสังคมไทย 2. เพลงที่เลือกมาสอนควรมีเนื้อหาเชิงบวก ถ่ายทอดภาพลักษณ์ และขนบธรรมเนียมอันดีงามของประเทศไทย ไม่ควรเลือกเพลงที่มีเนื้อหาเสียชื่อเสียงสังคม หรือเพลงที่มีเนื้อร้องอันจะนำไปสู่การเข้าใจผิดต่อสังคมไทย

สถาบันการศึกษา	มีความสัมพันธ์กับบทเรียน
มหาวิทยาลัยรัฐบาล (ต่อ)	3. ไม่นั่นว่าต้องสัมพันธ์อย่างจริงจัง แค่สะท้อนให้เห็นความเป็นไทยก็พอแล้ว 4. วัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตประจำวัน
มหาวิทยาลัยเอกชน	1. เพลงที่เลือกมาต้องสอดคล้องกับเทศกาลสำคัญ ๆ ในช่วงเวลานั้น เวลาสอนเพลงก็จะสอดแทรกความรู้เกี่ยวกับเทศกาลไปด้วย หรือนำบทเพลงที่เกี่ยวกับสำนวนไทยมาสอน เช่น เพลง “สองใจ” ที่ประกอบละครเรื่องวันทอง ก็จะมีการอธิบายถึงที่มาของสำนวน “วันทองสองใจ” ว่ามาจากวรรณกรรมเรื่องขุนช้างขุนแผน เป็นต้น 2. เพลงที่เสนอทั้งวัฒนธรรมทั้งดงามของไทย และเพลงที่ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงด้านค่านิยมของไทย ซึ่งอาจใช้เพลงลูกทุ่งอธิบายได้ชัดเจน 3. สอดแทรกวัฒนธรรมไทยอันหลากหลาย น่าสนใจ และดีงาม เช่น การสวัสดี 4. เพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยส่วนใหญ่ จะเป็นเพลงที่เกี่ยวข้องกับประเพณีไทย วิถีชีวิตคนไทย โดยผู้สอนควรที่จะเลือกเพลง เช่น เพลงลอยกระทง เพลงพรปีใหม่ เพลงเกี่ยวข้าว หรือเพลงลูกทุ่งที่สะท้อนวิถีชีวิตของชาวนาชนบทในมุมมองที่ดี เป็นต้น แล้วจากนั้นเมื่อผู้เรียนได้ฟังก็ให้เขาตอบคำถามง่าย ๆ เกี่ยวกับเพลงที่ได้ฟัง เป็นต้น

สถาบันการศึกษา	มีความสัมพันธ์กับบทเรียน
มหาวิทยาลัยราชภัฏ	1. สะท้อนประเพณี วัฒนธรรมทั่วไป 2. เลือกเพลงที่แสดงวัฒนธรรมไทย เช่น การละเล่น ประเพณี อาหาร วิถีชีวิต ที่อยู่อาศัย เป็นต้น
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	1. สอดคล้องกับบทเรียน ตรงกับเทศกาล ในช่วงเวลาการสอนอยู่ 2. นักศึกษาที่มีพื้นฐานภาษาไทยแล้ว ควรได้พัฒนาทักษะการใช้ภาษาผ่านการฝึกฝนการฟัง พูด อ่าน เขียน เกี่ยวกับสถานการณ์ต่าง ๆ หรือ ความรู้ในศาสตร์แขนงอื่น โดยเฉพาะด้านสังคม และวัฒนธรรม พิจารณาเลือกเพลงเกี่ยวกับ สังคมและวัฒนธรรมไทย เทศกาล ประเพณีไทย มาประยุกต์กับการจัดการเรียนการสอน เพลงเกี่ยวกับ วัฒนธรรม เช่น เพลงร่ำวงลอยกระทง เพลงปีใหม่ เพลงส้มตำ
สถาบันการศึกษา การสอนภาษาไทย สำหรับชาวต่างชาติ	1. ส่วนใหญ่เนื้อเพลงที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย แบบทันสมัยมีน้อย แต่จะเลือกเพลงที่เกี่ยวข้อง การให้กำลังใจมากกว่า 2. ควรมี ทั้งวิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี เพื่อ มีคำศัพท์ให้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้บ้าง
หน่วยงานอื่น ๆ	1. ทุกเพลงย่อมแสดงถึงวัฒนธรรมไทยอยู่แล้ว ดังนั้นผู้สอนจึงมีหน้าที่อธิบายว่านั่นคือวัฒนธรรม ของคนไทยกลุ่มใด ยุคสมัยใด มีที่มาอย่างไร เพราะว่าเพลงดัง ๆ สมัยใหม่อาจจะแฝงค่านิยม ที่ไม่เหมาะสม แต่มันคือความเป็นจริงที่ปิดบัง ไม่ได้เลย

สถาบันการศึกษา	มีความสัมพันธ์กับบทเรียน
หน่วยงานอื่น ๆ (ต่อ)	2. ไม่จำเป็นต้องมีก็ได้ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการสอนในคาบเรียนนั้น ๆ แต่ถ้ามีได้ก็อาจจะเป็นผลดี เช่น เพลง “ช้าง” พูดถึงอวัยวะหรือส่วนต่าง ๆ ของช้าง ไม่ได้มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยแต่อย่างใด แต่ถ้าผู้สอนอธิบายเพิ่มเติมถึงความสำคัญของช้างที่มีในสังคมไทย ก็จะเป็นความรู้เพิ่มเติมในส่วนวัฒนธรรมไทยได้เป็นต้น แต่ถ้าผู้เรียนไม่มีความสนใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยเนื่องจากผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจมามากพอสมควรแล้ว ผู้สอนก็จะปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนในขณะนั้น 3. ขึ้นอยู่กับผู้เรียนและเป้าหมายของการสอน โดยปกติเพลงทั่วไปมีเนื้อหาที่จะสามารถสื่อถึงวัฒนธรรมไทยได้ในตัวอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นเพลงไทยพอป หรือเพลงลูกทุ่ง 4. สะท้อนวัฒนธรรมเดิม หรือแสดงถึงค่านิยมที่เปลี่ยนไป
สรุป	ผู้สอนจากสถาบันการศึกษาทั้ง 6 แห่งส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการคัดเลือกเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย แต่ปัจจัยที่สำคัญในการคัดเลือกเพลงคือ เลือกเพลงที่แสดงให้เห็นวัฒนธรรมอันดีงามของไทย รองลงมาคือเลือกเพลงที่แสดงความเป็นไทยและความเป็นไทยที่เปลี่ยนแปลงไป

2. การออกเสียงที่ชัดเจนของนักร้องมีผลต่อการคัดเลือกเพลงจากการศึกษาพบว่าผู้สอนจำนวน 18 คน ให้ความสำคัญกับการออกเสียงที่ชัดเจนของนักร้องมาก โดยเฉพาะผู้สอนจำนวน 17 คน ในสถาบันการศึกษาทุกแห่ง จะให้ความสำคัญในการคัดเลือกเพลงที่นักร้องออกเสียงชัดเจน และผู้สอนในหน่วยงานอื่น ๆ จำนวน 1 คน เห็นว่าการคัดเลือกเพลงต้องขึ้นกับระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก นอกจากนี้ผู้สอนในมหาวิทยาลัยเอกชนจำนวน 1 คน เห็นว่าการคัดเลือกเพลงควรเลือกเนื้อหาและการใช้ภาษาในเพลงเป็นสำคัญ ดังรายละเอียดที่แสดงให้เห็นตามสถาบันการศึกษา ดังนี้

สถาบันการศึกษา	มีความสัมพันธ์กับบทเรียน
มหาวิทยาลัยรัฐบาล	1. เลือกเพลงที่ออกเสียงชัด ให้ผู้เรียนฟังแล้วเข้าใจได้ 2. แนวเพลงและเสียงร้องมีส่วนสำคัญ เพลงจะต้องเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย ออกเสียงได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง ไม่มีสแลงมากเกินไป ทำนองเพลงเรปก็ไม่เหมาะกับการนำมาใช้ 3. เลือกนักร้องที่ออกเสียงชัดเจน ฟังเข้าใจง่าย 4. ผู้เรียนฟังเรียนส่งผลมาก และเสียงปฏิภาคของภาษาแม่ กับภาษาเป้าหมาย
มหาวิทยาลัยเอกชน	1. ต้องคัดเลือกเพลงที่นักร้องออกเสียงดังฟังชัด เพราะถ้านักร้องออกเสียงไม่ชัด ออกเสียงเร็วหรือมีเสียงทุ่มต่ำเกินไป จะฟังยาก 2. มีน้อย เพราะโดยส่วนใหญ่ เพราะเลือกเนื้อหาและภาษาเป็นสำคัญ ในระหว่างการสอนเปิดให้ฟังบ้าง 2-3 ครั้ง และหากคำใดนักร้องออกเสียงไม่ชัด

สถาบันการศึกษา	มีความสัมพันธ์กับบทเรียน
มหาวิทยาลัยเอกชน (ต่อ)	ก็อธิบายเพิ่มเติมเพื่อให้เห็นปัญหาการใช้ภาษาร่วมไปด้วย 3. ต้องออกเสียงชัดเจน อักษรวิธถูกต้อง มีศิลปะการออกเสียงเพื่อสร้างความไพเราะ 4. การออกเสียงของนักร้องมีผลอย่างมาก เนื่องจากผู้สอนจะต้องเลือกเสียงนักร้องที่ออกเสียงชัดเจน เสียงใส จึงจะทำให้ผู้เรียนเมื่อฟังแล้วก็จะเข้าใจความหมายของเพลงง่ายขึ้น ดีความเพลงที่ฟังได้ง่ายขึ้น
มหาวิทยาลัยราชภัฏ	1. หากออกเสียงไม่ชัด ทำให้ฟังไม่เข้าใจ เข้าใจความหมายผิด 2. คัดเลือกเพลงที่นักร้องมีลักษณะการออกเสียงที่ชัดเจน ชัดชัดไพเราะ หรือเลือกจากนักร้องที่ได้รับรางวัล มีชื่อเสียง ได้รับความนิยม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	1. มีผลมาก ถ้านักร้องออกเสียงภาษาไทยไม่ชัดเจน ผู้เรียนก็จะจำการออกเสียงตามแบบนั้น 2. ผู้เรียนภาษาไทยระดับต้น ควรได้ฝึกฟังและร้องเพลงที่ออกเสียงร้องชัดเจนตามแบบภาษาไทยมาตรฐานจนเกิดความเคยชินและออกเสียงได้ถูกต้อง
สถาบันการศึกษา การสอนภาษาไทย สำหรับชาวต่างชาติ	1. มีผลมาก ดังนั้นจึงเลือกเพลงที่ไม่เร็วจนเกินไป 2. มีผล คือต้องเลือกเพลงที่นักร้องออกเสียงภาษาไทยที่ชัดเจน เพลงเสียงไม่ดังมากเกินไป (มีลักษณะคล้ายตะโกน) บางครั้งเพลงที่ครูชอบ เช่น นักร้องตัว

สถาบันการศึกษา	มีความสัมพันธ์กับบทเรียน
สถาบันการศึกษา การสอนภาษาไทย สำหรับชาวต่างชาติ (ต่อ)	(ที่มีเอกลักษณ์และมีชื่อเสียง) นักเรียนกลับไม่ชอบ รู้สึกไม่สบายหู
หน่วยงานอื่น ๆ	1. ผู้ร้องต้องออกเสียงให้ชัดเจนโดยส่วนใหญ่ 2. ในชั้นเรียนของผู้เรียนระดับต้นจะเลือกเพลง ที่ผู้ร้องออกเสียงชัดเจน เสียงสั้นยาวของคำ เสียงวรรณยุกต์ที่ถูกต้อง เป็นหลัก แต่ในผู้เรียน ระดับกลางหรือสูง จะไม่ได้ให้ความสำคัญ กับการออกเสียงของนักร้อง แต่จะให้ความสำคัญ กับเนื้อหา และการใช้ภาษา เป็นหลัก ลักษณะ การออกเสียงที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวของนักร้อง แต่ละคน น้ำเสียง รวมถึงความยาวของตัวโน้ต มีผลต่อความชัดเจนของคำที่จะร้องออกมา เช่น คำว่า “ฉั้น” อาจจะออกเสียงเป็น “ฉาน” หรือ “ฉาน” แบบเสียงระเบิด มีลม เป็นต้น รวมถึง การผันแปรของเสียงวรรณยุกต์ด้วย 3. มีผลมาก ถ้าออกเสียงไม่ชัด ฟังยาก ก็จะไม่เลือก เพลงนั้น 4. เลือกนักร้องที่ออกเสียงอักขระชัดเจนเท่านั้น
สรุป	ผู้สอนจากสถาบันการศึกษาทั้ง 6 แห่งให้ความสำคัญ ในการคัดเลือกเพลงในเรื่องการออกเสียงที่ชัดเจน ของนักร้องมากที่สุด การออกเสียงที่ถูกต้อง จะเป็นต้นแบบที่ดีสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ และควรเลือกเพลงที่ใช้ภาษาเข้าใจง่าย

จากผลการศึกษาข้างต้น สรุปความสำคัญของเพลงในการสอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาติใน 2 ประเด็น ดังนี้

1. โอกาสและปัจจัยในการคัดเลือกเพลงของผู้สอน

สถาบันการศึกษา	มีความสัมพันธ์กับบทเรียน	คัดเลือกเพลงที่มีชื่อเสียงหรือได้รับความนิยม	คัดเลือกเพลงที่มีชื่อเสียงหรือได้รับความนิยม	คัดเลือกเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย
มหาวิทยาลัยรัฐบาล	ผู้สอนให้ความสำคัญทุกคน คือ 4 คน *ผู้สอน 1 คนเห็นว่าอาจไม่ต้องสัมพันธ์บทเรียนทุกครั้ง	ผู้สอนให้ความสำคัญทุกคน คือ 4 คน *ผู้สอน 1 คนเห็นว่าเหมาะสำหรับผู้เรียนระดับสูง	ผู้สอนให้ความสำคัญทุกคน คือ 4 คน *ให้ผู้เรียนได้เลือกเพลงเอง 1 คน *คัดเลือกเพลงตามความสนใจและความชอบของผู้เรียน 1 คน *ผู้สอนคัดเลือกเพลงที่ใช้ภาษาสุภาพจำนวน 1 คน *ผู้สอนคัดเลือกเพลงจังหวะไม่ช้าหรือเร็วเกินไป 1 คน	

สถาบัน การศึกษา	มีความ สัมพันธ์ กับบทเรียน	คัดเลือกเพลง ที่มีชื่อเสียง หรือได้รับ ความนิยม	คัดเลือกเพลง ที่มีชื่อเสียง หรือได้รับ ความนิยม	คัดเลือกเพลง ที่มีเนื้อหา เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมไทย
มหาวิทยาลัย เอกชน	ผู้สอน ให้ความสำคัญ ทุกคน คือ 4 คน	ผู้สอน ให้ความสำคัญ ทุกคน คือ 4 คน *ผู้สอน 3 คน เห็นว่า ควรเลือกเพลง ที่มีชื่อเสียง หรือได้รับ ความนิยม ทั้งในอดีต และปัจจุบัน	ผู้สอน ให้ความสำคัญ ทุกคน คือ 4 คน *ให้ผู้เรียน ได้เลือก เพลงเอง 1 คน *คัดเลือกเพลง ตามความสนใจ และความชอบ ของผู้เรียน 1 คน *ผู้สอน 1 คน คัดเลือก การออกเสียง ที่ถูกต้อง และชัดเจน *ผู้สอนคัด เลือกเพลงซ้ำ 1 คน	ผู้สอน ให้ความสำคัญ ทุกคน คือ 4 คน และ คัดเลือกเพลง ที่เกี่ยวข้อง กับวัฒนธรรม ที่ดั้งเดิม

สถาบัน การศึกษา	มีความ สัมพันธ์ กับบทเรียน	คัดเลือกเพลง ที่มีชื่อเสียง หรือได้รับ ความนิยม	คัดเลือกเพลง ที่มีชื่อเสียง หรือได้รับ ความนิยม	คัดเลือกเพลง ที่มีเนื้อหา เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมไทย
มหาวิทยาลัย ราชภัฏ	ผู้สอน ให้ความสำคัญ ทุกคน คือ 2 คน	ผู้สอน ให้ความสำคัญ ทุกคน คือ 2 คน *ผู้สอน 1 คน เห็นว่า ควรคัดเลือก เนื้อหาที่ไม่ยาก เกินไป นักร้อง มีการออกเสียง ไม่ชัดเจน	ผู้สอน ให้ความสำคัญ ทุกคน คือ 2 คน *ให้ผู้เรียน ได้เลือก เพลงเอง 1 คน *ผู้สอน 1 คน คัดเลือก การออกเสียง ที่ถูกต้อง และชัดเจน	ผู้สอน ให้ความสำคัญ ทุกคน คือ 2 คน และ คัดเลือกเพลง ที่เกี่ยวข้อง กับวัฒนธรรม ที่ดั้งเดิม
มหาวิทยาลัย เทคโนโลยี ราชมงคล	ผู้สอน ให้ความสำคัญ ทุกคน คือ 2 คน	ผู้สอน ให้ความสำคัญ ทุกคน คือ 2 คน *ผู้สอน 1 คน เห็นว่า ควรเลือกเพลง ให้เหมาะสม กับระดับ การเรียนรู้ ของผู้เรียน	ผู้สอน ให้ความสำคัญ ทุกคน คือ 2 คน *ผู้สอน 1 คน คัดเลือก การออกเสียง ที่ถูกต้อง และชัดเจน *คัดเลือกเพลง ตามระดับ การเรียนรู้ 1 คน	ผู้สอน ให้ความสำคัญ ทุกคน คือ 2 คนและ คัดเลือกเพลง ที่เกี่ยวข้อง กับวัฒนธรรม ที่ดั้งเดิม

สถาบัน การศึกษา	มีความ สัมพันธ์ กับบทเรียน	คัดเลือกเพลง ที่มีชื่อเสียง หรือได้รับ ความนิยม	คัดเลือกเพลง ที่มีชื่อเสียง หรือได้รับ ความนิยม	คัดเลือกเพลงที่มี เนื้อหาเกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรม ไทย
สถาบัน การศึกษา การสอน ภาษาไทย สำหรับ ชาวต่างชาติ	ผู้สอน ให้ความสำคัญ ทุกคน คือ 2 คน	ผู้สอน ให้ความสำคัญ ทุกคน คือ 2 คน *ผู้สอน 1 คน เห็นว่า ควรเลือกเพลง ที่มีชื่อเสียง หรือได้รับ ความนิยม ทั้งในอดีต และปัจจุบัน	ผู้สอน ให้ความสำคัญ ทุกคน คือ 2 คน *ให้ผู้เรียน ได้เลือกเพลง เอง 1 คน *ผู้สอน คัดเลือกเพลง ความหมายดี 1 คน	ผู้สอน ให้ความสำคัญ คือ 1 คน ได้คัดเลือกเพลง ที่เกี่ยวข้อง กับวัฒนธรรม ที่ดั้งเดิม ผู้สอน 1 คน เห็นว่า ควรเลือกเพลง ที่เกี่ยวข้องกับ การให้กำลังใจ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมไทย
หน่วยงาน อื่น ๆ	ผู้สอน ให้ความสำคัญ ทุกคน คือ 4 คน	ผู้สอน ให้ความสำคัญ ทุกคน คือ 4 คน *ผู้สอน 1 คน เห็นว่า ควรเลือกเพลง ให้เหมาะสม กับระดับ การเรียนรู้ ของผู้เรียน	ผู้สอน ให้ความสำคัญ ทุกคน คือ 4 คน *คัดเลือกเพลง ตามความสนใจ และความชอบ ของผู้เรียน 2 คน แต่เห็น ความสำคัญ ของภาษา ที่สุภาพด้วย 1 คน	ผู้สอน ให้ความสำคัญ ทุกคน คือ 4 คน *ผู้สอน 2 คน ได้คัดเลือกเพลง ที่แสดง ความเป็นไทยและ ความเป็นไทย ที่เปลี่ยนไป

สถาบัน การศึกษา	มีความ สัมพันธ์ กับบทเรียน	คัดเลือกเพลง ที่มีชื่อเสียง หรือได้รับ ความนิยม	คัดเลือกเพลง ที่มีชื่อเสียง หรือได้รับ ความนิยม	คัดเลือกเพลงที่มี เนื้อหาเกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรม ไทย
หน่วยงาน อื่น ๆ (ต่อ)		*ผู้สอน 1 คน เห็นว่า ควรเลือกเพลง ที่มีชื่อเสียง หรือได้รับ ความนิยม ทั้งในอดีตและ ปัจจุบัน	*ผู้สอน 1 คน คัดเลือก การออกเสียง ที่ถูกต้องและ ชัดเจน *ผู้สอน คัดเลือกเพลง ที่ใช้ภาษา สุภาพ จำนวน 1 คน	*ผู้สอน 2 คน เลือกเพลง ตามวัตถุประสงค์ ของการเรียนรู้ ก่อน ส่วนเพลง ที่เกี่ยวกับ วัฒนธรรม ก็ต้องขึ้นอยู่กับ เนื้อหา ของบทเรียน

2. การออกเสียงที่ชัดเจนของนักร้องมีผลต่อการคัดเลือกเพลง

สถาบันการศึกษา	การออกเสียงที่ชัดเจนของนักร้อง มีผลต่อการคัดเลือกเพลง
มหาวิทยาลัยรัฐบาล	ผู้สอนให้ความสำคัญทุกคน คือ 4 คน
มหาวิทยาลัยเอกชน	ผู้สอนให้ความสำคัญทุกคน คือ 4 คน *ผู้สอน 1 คน เห็นว่าควรเลือกเพลง ตามเนื้อหาและการใช้ภาษาในเพลง
มหาวิทยาลัยราชภัฏ	ผู้สอนให้ความสำคัญทุกคน คือ 2 คน
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	ผู้สอนให้ความสำคัญทุกคน คือ 2 คน
สถาบันการศึกษาการสอนภาษาไทย สำหรับชาวต่างชาติ	ผู้สอนให้ความสำคัญทุกคน คือ 2 คน
หน่วยงานอื่น ๆ	ผู้สอนให้ความสำคัญทุกคน คือ 4 คน *ผู้สอน 1 คน เห็นว่าการคัดเลือกเพลง ต้องดูระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ผู้สอนให้ความสำคัญที่จะการคัดเลือกเพลง เพื่อสอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาติทั้ง 2 ประเด็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนี้

1. โอกาสและปัจจัยในการคัดเลือกเพลง ได้ศึกษาเพลงมีความสัมพันธ์กับบทเรียน คัดเลือกเพลงที่มีชื่อเสียงหรือได้รับความนิยม คัดเลือกเพลงตามความสนใจและตามวัยของผู้เรียน และคัดเลือกเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย

1) มีความสัมพันธ์กับบทเรียน จากการศึกษาพบว่าผู้สอนทุกคนให้ความสำคัญในเรื่องเพลงควรมีความสัมพันธ์กับบทเรียน ผู้สอนตระหนักว่าการนำเพลงมาประกอบในบทเรียนจะช่วยเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้เข้าใจเนื้อหาในการเรียนยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ กุลวรา ชูพงษ์ไพโรจน์ (2540, น. 8 – 13) กล่าวว่า การเลือกเพลงมาประกอบการเรียนการสอนในบทเรียนผู้สอนจะต้องเลือกให้สอดคล้องกับเนื้อหาของบทเรียนหรือหากต้องการฝึกทักษะภาษาไทยก็ต้องเลือกเพลงให้เหมาะสมสำหรับการฝึกทักษะนั้น ๆ

2) คัดเลือกเพลงที่มีชื่อเสียงหรือได้รับความนิยม จากการศึกษาพบว่าผู้สอนทุกคนให้ความสำคัญ เพราะเป็นเพลงที่ผู้เรียนมีโอกาสฟังได้ทุกวัน หรือเป็นเพลงที่ได้รับความนิยมในอดีตและปัจจุบัน และมีเนื้อหาที่ไม่ยากเกินไป สอดคล้องกับคันสนีย์ สกุลมณี อ้างถึงในธัญวรรณ์ คำแหง (2555, น. 28) ว่าควรเลือกเพลงที่ได้รับความนิยมในขณะนั้น หรืออาจเป็นเพลงเก่า แต่มีทำนองเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป และใช้ร้องได้ทุกโอกาส นอกจากนี้เลือกเพลงที่ร้องได้ง่าย โดยผู้ร้องไม่ต้องใช้ความสามารถในการร้องมากนัก จะเห็นว่าเพลงที่มีชื่อเสียงหรือได้รับความนิยมจะเป็นเพลงที่เหมาะสมกับผู้เรียนระดับสูง หากผู้เรียนมีระดับความรู้ระดับอื่น ผู้สอนจะต้องคัดเลือกให้เหมาะสมกับระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน

3) คัดเลือกเพลงตามความสนใจและตามวัยของผู้เรียน จากการศึกษาพบว่าผู้สอนทุกคนให้ความสำคัญกับการคัดเลือกเพลงให้เหมาะสมกับความสนใจและวัยของผู้เรียน ดังที่ เฉวียน จาง (2555, น. 15) กล่าวว่า Larry ได้บอกเหตุผลที่ครูสอนภาษาควรใช้เพลงในกิจกรรมการเรียนการสอน เพราะว่าเพลงสามารถเลือกฟังให้เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียน เพลงมักจะใช้ภาษาที่ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และเพลงเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถรับรู้ได้ง่าย

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่สำคัญในการคัดเลือกเพลงคือ การออกเสียงที่ถูกต้องและชัดเจนของนักร้อง เพราะเพลงไทยส่วนใหญ่ในปัจจุบันนี้นักร้องจะออกเสียงไม่ชัดเจน ผู้สอนจึงให้ความสำคัญกับเรื่องนี้

4) คัดเลือกเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทย จากการศึกษาพบว่าผู้สอนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการสอนวัฒนธรรมไทยผ่านบทเพลง เพราะเพลงจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้วัฒนธรรมได้ดียิ่งขึ้น ดังที่ เฉวียน จาง (2555, น. 15) กล่าวว่า Larry ได้ให้เหตุผลเกี่ยวกับการใช้เพลงในกิจกรรมการเรียนการสอนในด้านวัฒนธรรมว่า ผู้เรียนสามารถเรียนรู้วัฒนธรรมได้จากเพลง และสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ผ่านทางบทเพลงอีกด้วย นอกจากนี้ผู้สอนยังกล่าวว่าเพลงสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยแบบดั้งเดิม และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปสอดคล้องกับทักษะ ชัยชนะ (2559, น. 2) กล่าวว่า เพลงลูกทุ่งนอกจากให้ความบันเทิงและความไพเราะเพลิดเพลินแก่ผู้ฟังแล้ว ยังได้บอกเรื่องราวที่ทำให้ผู้ฟังรู้และเข้าใจชีวิตของคนทั้งในด้านความเชื่อ พฤติกรรม ค่านิยม ศาสนา สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของสังคม ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังช่วยให้มองเห็นภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปแต่ละยุคสมัยที่สะท้อนออกมาจากเพลงลูกทุ่งด้วย

จะเห็นได้ว่าการใช้เพลงประกอบการสอนในบทเรียนช่วยให้ผู้เรียนมีความสนใจเรียนและมีความกระตือรือร้นในการเรียนยิ่งขึ้น ผู้สอนจึงต้องคัดเลือกเพลงให้เหมาะสมและสอดคล้องกับผู้เรียน ดังที่ ศรีบังอร จุ้ยศิริ (2550, น. 21) ได้กล่าวว่าเพลงที่คัดเลือกมาประกอบการสอนนั้นควรเป็นเพลงไทยสากลที่กำลังเป็นที่นิยมในกลุ่มวัยรุ่น และเกี่ยวกับบทเรียน เพื่อเร้าใจให้เกิดความสนใจและเกิดแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น นอกจากนี้ควรเลือกให้เหมาะสมทั้งจุดประสงค์การเรียนรู้ วัยและความต้องการของผู้เรียน เนื้อหาสาระในบทเรียน เพื่อให้การใช้เพลงประกอบบทเรียนมีคุณค่าและประสพผลสำเร็จมากขึ้น

2. การออกเสียงที่ชัดเจนของนักเรียนมีผลต่อการคัดเลือกเพลง

จากการศึกษาพบว่าผู้สอนทุกคนให้ความสำคัญกับการออกเสียงที่ชัดเจนของนักเรียนว่ามีผลต่อการคัดเลือกเพลงเป็นอย่างมาก และผลของการศึกษาเกี่ยวกับโอกาสและปัจจัยในการคัดเลือกเพลง ผู้สอนก็ให้ความสำคัญในเรื่องนี้เช่นกัน ด้วยเหตุผลว่าผู้เรียนเป็นชาวต่างชาติ การคัดเลือกเพลงที่ขับร้องภาษาไทยได้ถูกต้อง และออกเสียงได้ชัดเจนก็จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาในบทเพลง และที่สำคัญหากนักเรียนออกเสียงถูกต้อง ก็จะเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้เรียน โดยเฉพาะผู้เรียนในระดับต้น การได้รับรู้ที่ผิดเพี้ยนไปก็จะก่อให้เกิดผลเสียต่อการออกเสียงของผู้เรียนได้ การคัดเลือกเพลงที่มีการออกเสียงได้ถูกต้องตามอักขรวิธีภาษาไทยมาช่วยฝึกการออกเสียงภาษาไทยก็จะทำให้ผู้เรียนพูดภาษาไทยได้ดี ดังที่ แววดี ปัญญาเรือง (2538, น. 67 - 68) ได้ศึกษาการใช้เพลงและเกมเพื่อฝึกอ่านออกเสียงคำที่ใช้พยัญชนะ ร ล ว ควบกล้ำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 พบว่านักเรียนเกิดความกระตือรือร้นสนใจ มีความสนุกสนานเพลิดเพลินไม่เกิดความเครียด ไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียนที่ต้องฝึกซ้ำบ่อย ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ จดจำหลักเกณฑ์ได้รวดเร็ว ผู้เรียนที่ได้รับการฝึกอ่านออกเสียงคำที่ใช้พยัญชนะ ร ล ว ควบกล้ำโดยการใช้เพลงและเกมประกอบการสอน มีความสามารถในการอ่านออกเสียงคำที่ใช้

พยัญชนะ ร ล ว ควบกล้ำได้สูงกว่าร้อยละ 80 สอดคล้องกับดวงเดือน จิตอารีย์ (2546, น. 39-41) กล่าวว่า การใช้เพลงเพื่อพัฒนาการอ่านออกเสียงคำที่ใช้พยัญชนะ ร ล ว ควบกล้ำสำหรับนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่าความสามารถในการอ่านออกเสียงคำที่ใช้พยัญชนะ ร ล ว ควบกล้ำสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดที่ตั้งไว้ และการอ่านคำควบกล้ำได้ถูกต้องระดับปานกลาง

อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้ได้ศึกษาจากข้อมูลของผู้สอนสถาบันการศึกษาจำนวน 6 แห่ง ผู้สอนมีความแตกต่างกันทางด้าน เพศ อายุ และประสบการณ์การสอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาติ ดังแสดงให้เห็นดังนี้

สถาบันการศึกษา	เพศ	อายุ	ประสบการณ์ การสอนภาษาไทย สำหรับชาวต่างชาติ
มหาวิทยาลัยรัฐบาล	หญิง 3 คน ชาย 1 คน	46 ปีขึ้นไป 4 คน	5 – 10 ปี 1 คน มากกว่า 15 ปี 3 คน
มหาวิทยาลัยเอกชน	หญิง 4 คน	36 – 40 ปี 2 คน 46 ปีขึ้นไป 2 คน	5 – 10 ปี 2 คน 11 – 15 ปี 1 คน มากกว่า 15 ปี 1 คน
มหาวิทยาลัยราชภัฏ	หญิง 2 คน	41 – 45 ปี 2 คน	11 – 15 ปี 2 คน
มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคล	หญิง 2 คน	46 ปีขึ้นไป 2 คน	5 – 10 ปี 1 คน มากกว่า 15 ปี 1 คน
สถาบันการศึกษา การสอนภาษาไทย สำหรับชาวต่างชาติ	หญิง 2 คน	36 – 40 ปี 1 คน 46 ปีขึ้นไป 1 คน	11 – 15 ปี 1 คน มากกว่า 15 ปี 1 คน
หน่วยงานอื่น ๆ	หญิง 2 คน ชาย 2 คน	41 – 45 ปี 1 คน 46 ปีขึ้นไป 3 คน	11 – 15 ปี 3 คน มากกว่า 15 ปี 1 คน

จะเห็นว่าผู้สอนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 15 คน และเป็นเพศชายจำนวน 3 คน ผู้สอนที่มีอายุ 46 ปีขึ้นไป มีจำนวนมากที่สุดคือ 11 คน รองลงมาอายุระหว่าง 36 – 40 ปี จำนวน 4 คน และอายุระหว่าง 41 – 45 ปี จำนวน 3 คน ส่วนประสบการณ์การสอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาติมากที่สุดคือ 11 – 15 ปี จำนวน 8 คน รองลงมาคือ มากกว่า 15 ปี จำนวน 6 คน และมีประสบการณ์สอน 5 – 10 ปี จำนวน 4 คน แม้ว่าผู้สอนจะเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีอายุ และประสบการณ์สอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาติที่แตกต่างกัน และมาจากสถาบันการศึกษาที่มีผู้เรียนแตกต่างกัน คือ สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่เปิดสอนเป็นวิชาเอกภาษาไทย และไม่ได้เป็นวิชาเอกภาษาไทย รวมทั้งเปิดสอนหลักสูตรระยะสั้นและระยะยาว ส่วนสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่สอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาตินั้นมีผู้เรียนหลากหลายเชื้อชาติ และเปิดสอนให้เรียนตัวต่อตัว หรือเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เปิดสอนหลักสูตรระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง ส่วนระยะเวลาในการเรียนก็แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้เรียนว่าจะเลือกเรียนลักษณะใด แม้ว่ากลุ่มเป้าหมายของผู้เรียนและวัตถุประสงค์ในการเรียนจะแตกต่างกัน แต่สังเกตได้ว่าผู้สอนทุกคนมีความคิดเห็นในโอกาสและปัจจัยในการคัดเลือกเพลงไปในทิศทางเดียวกัน และสิ่งที่ผู้สอนให้ความสำคัญมากที่สุดคือเรื่องการออกเสียงที่ชัดเจนของนักร้อง หากผู้เรียนได้ฟังเสียงที่ถูกต้องก็จะส่งผลต่อการออกเสียง นอกจากนี้ยังคำนึงถึงความสำคัญในเนื้อหาของเพลงว่า เพลงควรมีความหมายดีให้กำลังใจและทำให้สบายใจ แสดงความเป็นไทย และวัฒนธรรมที่ดีงามของไทย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. เพลงเป็นกิจกรรมในชั้นเรียนที่มีความสำคัญ และเป็นสื่อที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจบทเรียนยิ่งขึ้น ผู้สอนควรเลือกเพลงให้เหมาะสมกับผู้เรียน และระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน ที่สำคัญคือผู้สอนควรคัดเลือกเพลงที่นักร้องออกเสียงชัดเจน เพราะจะส่งผลต่อการพูด หรือการออกเสียงที่ดีของผู้เรียน

2. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการใช้เพลงประกอบการเรียนการสอนในบทเรียนสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ โดยสอบถามข้อมูลและความคิดเห็นจากผู้เรียน จะเป็นงานวิจัยที่นำข้อมูลจากผู้เรียนมาศึกษา และจะเป็นงานวิจัยที่สืบเนื่องจากการศึกษาข้อมูลการคัดเลือกเพลงของผู้สอนภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติ เพราะจะทำให้รับทราบมุมมองในการคัดเลือกเพลงของผู้เรียน ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาติเป็นอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- กุลวรา ชูพงษ์ไพโรจน์. (2539, พฤศจิกายน – เมษายน). สอนภาษาไทย
อย่างไรให้สนุก. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 1(2), 8 – 13.
- เฉวียน จาง. (2555). การใช้เพลงเพื่อส่งเสริมความเข้าใจคำศัพท์ภาษาไทย
ของนักศึกษาจีนที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ.
[วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่].
- ดวงเดือน จิตอารีย์. (2546). การใช้เพลงเพื่อพัฒนาการอ่านออกเสียงคำ
ที่ใช้พยัญชนะ ร ล ว ควบกล้ำของนักเรียนชาวเขาชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 4. [วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่].
- ทับทิม ชัยชนะ. (2559). บทบาทของผู้หญิงในเพลงลูกทุ่งร่วมสมัย.
[วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่].
- ธัญวรรณ์ คำแหง. (2555). การพัฒนาชุดฝึกทักษะการอ่านสะกดคำ
โดยใช้เพลงประกอบท่าทาง วิชาภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษา
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครศรีธรรมราช เขต 2. [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช].
- นวลทิพย์ เพิ่มเกษร. (2548). การจัดหลักสูตรการสอนภาษาไทยในฐานะ
ภาษาต่างประเทศ. เอกสารประกอบการอบรมการสอนภาษาไทย
ในฐานะภาษาต่างประเทศ ภาควิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ณ โรงแรมรอยัล (รัตนโกสินทร์)
25-27 เมษายน 2548.
- รัชดา ลาภใหญ่. (2559, กรกฎาคม - ธันวาคม). แนวทางและข้อควรปฏิบัติ
ในการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศให้แก่ นักศึกษาจีน
อย่างมีประสิทธิภาพ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยรังสิต*. 12(21), 37.

- แววดี ปัญญาเรือง. (2538). การใช้เพลงและเกมเพื่อฝึกอ่านออกเสียงคำ
ที่ใช้พยัญชนะ ร ล ว ควบกล้ำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2.
[วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่].
- ศลิษา เตรศุพ. (2553, กรกฎาคม - ธันวาคม). ประสิทธิภาพของเพลงและ
เพลงช่วยสอนในรายวิชาภาษาเยอรมันเบื้องต้น 1. วารสาร
มนุษยศาสตร์วิชาการ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
17(2), 46 -47.
- ศิริไฉ ชูจิตตร. (2549). การวิเคราะห์การใช้ภาษาไทยสากลของบริษัท
อาร์.เอส.โพรโมชัน 1992 จำกัด ช่วงปี พ.ศ. 2542 -2546.
[วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
- ศรวิไล พลมณี. (2545). พื้นฐานการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีบังอร จุ้ยศิริ. (2550). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ
ความสนใจในวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
ที่เรียนวรรณคดีไทยโดยใช้เพลงประกอบการสอนกับการสอนปกติ.
[วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
- สมพงศ์ วิทศักดิ์พันธุ์. (2549). การสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ.
เชียงใหม่: โรงพิมพ์มิ่งเมือง.
- สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์. (2550). การสอนระดับประถมศึกษา 2. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

งานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตร:
องค์ประกอบและบทบาทของพิธีกรรม
Worship Ceremony of Luang Pho Phet
and Celebration of Phichit:
Composition and Roles of Rituals

(Received: Aug 12, 2021 Revised: Nov 20, 2021 Accepted: Dec 5, 2021)

อภิวัฒน์ สุธรรมดี¹, ชนนิกานต์ ยศปัญญา², สุพรรณธิดา ประดิษฐ์สอน³,
Apiwat Suthamdee, Chonnikan Yodpanya, Suphanthika Praditsorn,
มนัสวี หิมพานต์⁴
Manassavee Himmaphan

บทคัดย่อ

งานประเพณีนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตร เป็นงานประจำปีที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของจังหวัดพิจิตร งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของพิธีกรรม 2) ศึกษาบทบาทของพิธีกรรม โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผลการศึกษา พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของพิธีกรรม คือ “หลวงพ่อเพชร” เพราะเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เป็นศูนย์กลางของงาน และวัดท่าหลวงที่ประดิษฐาน

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

²นักศึกษสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ บ้านสมเด็จเจ้าพระยา

³นักศึกษสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ บ้านสมเด็จเจ้าพระยา

⁴นักศึกษสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ บ้านสมเด็จเจ้าพระยา

องค์หลวงพ่อเพชรเป็นพื้นที่หลักในการจัดงาน ลำดับของพิธีกรรมที่สำคัญ ได้แก่ พิธีบวงสรวงหลวงพ่อเพชร พิธีเสี่ยงทายดวงเมืองพิจิตร ขบวนแห่รถบุปผาชาติ พิธีถวายบัวพุทธบูชา และพิธีประทีปนาวนาบูชาหลวงพ่อเพชร พิธีเหล่านี้เป็นสัญลักษณ์ที่สื่อว่าเมืองพิจิตรเป็นดินแดนแห่งพุทธธรรม และชาวเมืองมีศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า งานประเพณีนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตรมีบทบาทสำคัญต่อจังหวัดพิจิตรหลายประการ ได้แก่ บทบาทด้านความบันเทิง บทบาทในการสร้างขวัญกำลังใจ บทบาทในการสร้างความสามัคคีและการร่วมแรงร่วมใจ บทบาทในการสร้างสรรค์เศรษฐกิจ และบทบาทในการสืบสานตำนานท้องถิ่นเพื่อสร้างอัตลักษณ์ชาวพิจิตร ซึ่งบทบาทเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความร่วมแรงร่วมใจของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนจังหวัดพิจิตร อีกทั้งยังเป็นงานที่ยกระดับให้จังหวัดพิจิตรเป็นที่รู้จักมากขึ้นด้วย

คำสำคัญ: หลวงพ่อเพชร งานนมัสการหลวงพ่อเพชรจังหวัดพิจิตร
บทบาทของพิธีกรรม

Abstract

The worship of Luang Pho Phet and celebration of Mueang Phichit is the biggest annual event in Phichit Province. The objectives of this research were 1) To study the ritual compositions and 2) To study the ritual functions. Data was gathered from documents and field data collection. The study found that the most important elements of the ritual are “Luang Pho Phet” because it is valued as a sacred figure located at the center of the event and Wat Tha Luang that enshrines the Buddha image as the main venue for the event. The important sequence of the rituals is the worship of Luang Pho Phet, the fortune telling ceremony of Mueang Phichit, the flowerdecorated car parade, the lotus worship, and the Pratheep Nava worship ceremony of Luang Pho Phet. These ceremonies symbolize Phichit as a land of Buddhism, and people of the city have strong faith in Buddhism. The worship of Luang Pho Phet and celebration of Mueang Phichit plays an important role in Phichit Province in many ways including roles in creating morale, harmony, and cooperation; inheriting local legends to create the identity of people of Phichit; and creating economy; entertainment, and fundraising. These roles demonstrate the cooperation of government agencies, private sectors, and people of Phichit Province. It is also an event that promotes Phichit Province to be more well known.

Keywords: Luang Pho Phet, Worship of Luang Pho Phet, Roles of Rituals

บทนำ

จังหวัดพิจิตรมีวัดสำคัญเก่าแก่ คือ “วัดท่าหลวง” ซึ่งเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ตั้งอยู่ริมแม่น้ำน่านในเขตตัวเมือง วัดแห่งนี้เป็นที่ประดิษฐาน “หลวงพ่อเพชร” พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองพิจิตรและเป็นสถานที่จัดงานประเพณีประจำปีที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของจังหวัดพิจิตร คือ “งานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตร” ซึ่งจะจัดขึ้นในเดือนมกราคมของทุกปี

งานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตรเป็นงานใหญ่ที่จัดถึง 11 วัน 11 คืน ภายในงานมีพิธีกรรมหลายอย่างซึ่งประกอบด้วย “สัญลักษณ์” ต่าง ๆ มากมาย ที่เป็นวัตถุสัญลักษณ์ เช่น พระพุทธรูปหลวงพ่อเพชร ดอกบัวและพานพุ่มบัว การแต่งกายด้วยชุดขาว ฯลฯ ที่เป็นพฤติกรรมสัญลักษณ์ เช่น การถวายพานพุ่มบัวแด่หลวงพ่อเพชร การอธิษฐานจิตเสียงทวยดวงเมือง ฯลฯ Victor Turner (1967, pp. 45-46) อธิบายว่า พิธีกรรมเป็นกระบวนการที่มีแบบแผน พิธีกรรมหนึ่ง ๆ เกิดจากการรวมตัวกันของวัตถุสัญลักษณ์และพฤติกรรมสัญลักษณ์ สัญลักษณ์มีข้อของความหมายคือ ข้อความรู้สึก (Sensory Pole) เป็นรูปแบบสัญลักษณ์ที่สื่อออกมาชัดเจน และข้ออุดมคติ (Ideology Pole) เป็นระเบียบทางสังคม การจัดองค์กรทางสังคม บรรทัดฐานและค่านิยมที่ยึดถือกันเป็นระบบความสัมพันธ์ในสังคมนั้นสุริยา สมุทคุปต์และพัฒนา กิตติอาษา (2533, น. 12) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าสัญลักษณ์เป็น “รหัสทางความคิด” เราจะเข้าใจพิธีกรรม เมื่อเข้าใจ “รหัสทางความคิด” ที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังพิธีกรรม ในแง่นี้ การศึกษาวิเคราะห์สัญลักษณ์ในงานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตรจึงอาจเผยให้เห็นความหมายและความคิดในการสร้างสรรค์พิธีกรรม

การจัดงานประจำปีระดับจังหวัดในลักษณะข้างต้น ต้องมีการระดมทรัพยากรทั้งในแง่ของทุนและคน จังหวัดพิจิตรได้จัดงานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตรต่อเนื่องกันมาแล้วถึง 13 ปีงานดังกล่าวจึงน่าจะ

มีบทบาทสำคัญต่อจังหวัดพิจิตร William Bascom (1965, pp. 279-298) กล่าวว่า คติชนมีบทบาทต่อสังคมหลายประการ เช่น บทบาทในการอธิบายที่มาและเหตุผลในการทำพิธีกรรม บทบาทให้การศึกษาในสังคมที่ใช้ประเพณีบอกเล่า บทบาทในการรักษามาตรฐานทางพฤติกรรมที่เป็นแบบแผนของสังคม และบทบาทให้ความเพลิดเพลินและเป็นทางออกให้กับความคับข้องใจของบุคคล ทั้งนี้บทบาทหน้าที่เหล่านี้ถ้าจะรวมเป็นเพียงบทบาทเดียวคือ บทบาทในการรักษาเสถียรภาพของวัฒนธรรม (Maintain the Stability of Culture) สารณี ขาวดี (2559, น. 277-308) ได้ศึกษา “ประเพณีแซนโฎนตาบูชาบรรพบุรุษ” ซึ่งเป็นงานประจำปีของจังหวัดสุรินทร์ พบว่างานดังกล่าวมีบทบาทสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) บทบาทในการรวมกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดสุรินทร์ให้เป็นหนึ่งเดียว 2) บทบาทในการให้ความบันเทิงแก่ผู้ร่วมงาน 3) บทบาทในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ 4) บทบาทในการเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมและกระบวนการขัดเกลาทางสังคม

“งานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตร” อยู่ในระนาบเดียวกับ “งานประเพณีแซนโฎนตาบูชาบรรพบุรุษ สุรินทร์” เพราะต่างเป็นงานประเพณีประจำปีของจังหวัดที่ได้รับการสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยซึ่งมีนโยบายให้แต่ละจังหวัดจัดงานประเพณีประจำปีที่เป็นอัตลักษณ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว นโยบายดังกล่าวมีมาตั้งแต่ราว พ.ศ.2550 ประเพณีที่แต่ละท้องถิ่นเลือกมาจัดเป็นงานประเพณีประจำปีจึงเป็น “ของดี/ของสำคัญ” ในจังหวัดตน ตัวอย่างเช่น จังหวัดยโสธรจัดงานบุญบั้งไฟ จังหวัดสุราษฎร์ธานีจัดงานชักพระ จังหวัดกำแพงเพชรจัดงานนบพระ-เล่นเพลง เป็นต้น การที่จังหวัดพิจิตรเลือก “หลวงพ่อเพชร” พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ประจำท้องถิ่นมาเป็น “แก่นแกนหลัก” ในการจัดงานน่าจะเป็นเพราะ “หลวงพ่อเพชร” มีคุณสมบัติบางประการที่สามารถสร้างสรรค์เป็นงานประเพณีประจำปีเพื่อสนองต่อนโยบายรัฐ และตอบสนองความต้องการ

ของสังคมท้องถิ่นได้ ผู้วิจัยจึงจะประยุกต์ใช้ “แนวคิดบทบาทหน้าที่” เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว

ด้วยเห็นว่า งานนมัสการหลวงพ่อพะและสมโภชเมืองพิจิตร มีความน่าสนใจ งานประเพณีนี้ประสบความสำเร็จ ได้รับการยอมรับ และได้รับความร่วมมือจากประชาชนในท้องถิ่นอย่างมาก ผู้วิจัยจึงจะศึกษา ความหมายและบทบาทของงานนมัสการหลวงพ่อพะและสมโภชเมืองพิจิตร เพื่อเป็นแนวทางหนึ่งในการทำความเข้าใจสังคมวัฒนธรรมไทยสมัยใหม่ ผ่านงานประเพณีระดับจังหวัดซึ่งจัดขึ้นทุกภูมิภาคของไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของพิธีกรรมในงานนมัสการหลวงพ่อพะและสมโภชเมืองพิจิตร
2. เพื่อศึกษาบทบาทของงานนมัสการหลวงพ่อพะและสมโภชเมืองพิจิตรมีต่อจังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Documentary Research) ได้แก่ องค์ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา บริบททางสังคมและวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น รวมถึงตำนานความเชื่อที่เกี่ยวข้อง

2. รวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field Work Research) ในพื้นที่ศึกษา ได้แก่ องค์ประกอบของพิธีกรรมต่าง ๆ โดยลงภาคสนามระหว่าง 4 ครั้ง ระหว่างวันที่ 6 มกราคม - 31 มีนาคม 2563

3. การสัมภาษณ์ (Interview Methods) และการสังเกตการณ์ (Observation methods) ดังนี้

3.1 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้มีส่วนร่วมในการจัดงานประชาชน และนักท่องเที่ยว

3.2 การสังเกตการณ์ ได้แก่ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วมในพิธีกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีกรอบกว้าง ๆ ในการสังเกต ได้แก่ สถานที่ สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ความเกี่ยวข้องของผู้มีส่วนร่วม ลำดับของพิธีกรรมและกิจกรรม สัญลักษณ์ในพิธีกรรม/กิจกรรม การแสดงอารมณ์ของผู้ประกอบพิธี ผู้ร่วมพิธี และนักท่องเที่ยว

4. นำเสนอรายละเอียดองค์ประกอบพิธีกรรมสำคัญและสัญลักษณ์สำคัญในพิธีกรรม

5. ประยุกต์แนวคิดทฤษฎีด้านคติชนวิทยาและด้านวัฒนธรรมศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ความหมายของสัญลักษณ์ แล้ววิเคราะห์บทบาทหน้าที่ของพิธีกรรม

6. เรียบเรียงและสรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและบทบาทของงานนมัสการหลวงพ่อพะเชนและสมโภชเมืองพิจิตร ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึง 1. ตำนานหลวงพ่อพะเชน 2. ภาพรวมของงานนมัสการหลวงพ่อพะเชนและสมโภชเมืองพิจิตร 3. องค์ประกอบของพิธีกรรม/กิจกรรมในงานนมัสการหลวงพ่อพะเชนและสมโภชเมืองพิจิตร 4. ลักษณะเด่นของสัญลักษณ์ในงานนมัสการหลวงพ่อพะเชนและสมโภชเมืองพิจิตรและการตีความ และ 5. บทบาทของงานนมัสการหลวงพ่อพะเชนและสมโภชเมืองพิจิตร ตามลำดับรายละเอียดดังนี้

1. ตำนานหลวงพ่อพะเชน

หลวงพ่อพะเชน คือชื่อของพระพุทธรูปอันศักดิ์สิทธิ์ที่ประดิษฐานไว้ภายในอุโบสถวัดท่าหลวง จังหวัดพิจิตร ลักษณะประติมานวิทยา

เป็นปางมารวิชัย หล่อด้วยโลหะสัมฤทธิ์ ศิลปะเชียงแสน สร้างขึ้นราว พ.ศ. 1660 – 1880 ตามตำนานที่เล่าขานในจังหวัดพิจิตร กล่าวว่า คราวหนึ่ง กองทัพทหารกรุงศรีอยุธยาเดินทางไปทำศึกจอมทอง ระหว่างเดินทาง ขึ้นเหนือได้มาหยุดทัพพักไพร่พลที่เมืองพิจิตร เจ้าเมืองพิจิตรได้ดูแล เหล่าทหารหาญอย่างดีเป็นที่ประทับใจยิ่ง ก่อนที่ทหารเหล่านั้นจะเดินทางต่อไป เจ้าเมืองพิจิตรได้ปรารภขอให้หาพระพุทธรูปงาม ๆ จากเมืองเหนือ มาฝากสักองค์ เมื่อทำศึกจอมทองเสร็จแล้ว แม่ทัพกรุงศรีอยุธยาได้นำ พระพุทธรูปจากจอมทองมาฝากตามคำขอ หลวงพ่อเพชรจึงประดิษฐานอยู่ ณ จังหวัดพิจิตรมาแล้วหลายร้อยปี

จังหวัดพิจิตร (2555, ออนไลน์)

หลวงพ่อเพชรเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวพิจิตรเคารพ เลื่อมใสอย่างมาก ผู้คนที่เดินทางมาเยือนเมืองพิจิตรนิยมไปกราบนมัสการ หลวงพ่อเพชรเพื่อเป็นความสิริมงคล หลวงพ่อเพชรยังเป็นที่พึ่งทางใจให้ แก่คนในจังหวัดพิจิตร เช่น เมื่อใครมีเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจหรือมีความทุกข์ ก็จะมาบนบานศาลกล่าวขออำนาจหลวงพ่อเพชรให้ช่วยปกป้องรักษา หรือช่วยปลดปล่อยความทุกข์ เป็นการเยียวยาทางใจ ทำให้คนมีที่พึ่งและมีความหวัง ที่กล่าวมาจะเห็นว่า หลวงพ่อเพชรเป็น “ต้นทางของศรัทธา” ที่ก่อให้เกิด “งานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตร” ขึ้นมา

2. ภาพรวมของงานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตร

งานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตร จัดขึ้นระหว่าง วันที่ 21 – 31 มกราคม ของ ทุกปี ใน พ.ศ.2563 มีพิธีกรรม/กิจกรรมต่าง ๆ ตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 1 พิธีกรรมและกิจกรรมต่าง ๆ ในงานประจำปีที่จัดขึ้นเมื่อ พ.ศ.2563

วันที่	เวลา	กิจกรรม
21 ม.ค. 2563	06.30 น.	- พิธีบวงสรวงหลวงพ่อพะ - พิธีเจริญพุทธมนต์ เปิดงานนมัสการหลวงพ่อพะและงานสมโภชเมืองพิจิตร
	07.30 น.	- พิธีเสี่ยงทายดวงเมืองพิจิตร
	14.30 น.	- ขบวนแห่ลพนาชาติ
	16.15 น.	- พิธีถวายบัวพุทธบูชา - การแสดงนาฏยลีลาบูชาหลวงพ่อพะ
	19.00 น.	- คอนเสิร์ต อามชุตินา ณ เวทีกลางน้ำ
22 ม.ค. 2563	19.00 น.	- พิธีอัญเชิญประทีปจากเบื้องหน้าองค์หลวงพ่อพะสู่เวทีกลางน้ำ - พิธีประทีปนาวาทูชาหลวงพ่อพะ - การแสดงประกอบ แสง สี ประทีปนาวาทูชาหลวงพ่อพะ (ไหลเรือไฟ) ตอน “พุทธบารมีแห่งองค์หลวงพ่อพะ”
		- คอนเสิร์ต อนันต์ และจอมขวัญ ณ เวทีกลางน้ำ
		- คอนเสิร์ต เล็ก เดอะวอยซ์ ณ เวทีกลางน้ำ
23 ม.ค. 2563	19.00 น.	- คอนเสิร์ต อนันต์ และจอมขวัญ ณ เวทีกลางน้ำ
24 ม.ค. 2563	19.00 น.	- คอนเสิร์ต เล็ก เดอะวอยซ์ ณ เวทีกลางน้ำ
25 ม.ค. 2563	19.00 น.	- พิธีอัญเชิญประทีปจากเบื้องหน้าองค์หลวงพ่อพะสู่เวทีกลางน้ำ - พิธีประทีปนาวาทูชาหลวงพ่อพะ - การแสดงประกอบ แสง สี ประทีปนาวาทูชาหลวงพ่อพะ (ไหลเรือไฟ) ตอน “พระเจ้าเสือวีรกษัตริย์ยอดนักสู้”
		- การแสดงลิเก คณะกระต่ายขาว ดาวรุ่ง
		- คอนเสิร์ตพลอย เดอะวอยซ์ และเบลล์ ณ เวทีกลางน้ำ
27 ม.ค. 2563	19.00 น.	- พิธีอัญเชิญประทีปจากเบื้องหน้าองค์หลวงพ่อพะสู่เวทีกลางน้ำ
28 ม.ค. 2563	19.00 น.	- พิธีประทีปนาวาทูชาหลวงพ่อพะ - การแสดงประกอบ แสง สี ประทีปนาวาทูชาหลวงพ่อพะ (ไหลเรือไฟ) ตอน “เทพธิดาแห่งวิทยุหารตำนานแม่โพสพ”
		- คอนเสิร์ตดวงที ณ เวทีกลางน้ำ
		- คอนเสิร์ตวงนิสิตนักศึกษาลพบุรี
31 ม.ค. 2563	19.00 น.	- พิธีอัญเชิญประทีปจากเบื้องหน้าองค์หลวงพ่อพะสู่เวทีกลางน้ำ - พิธีประทีปนาวาทูชาหลวงพ่อพะ - การแสดงประกอบ แสง สี ประทีปนาวาทูชาหลวงพ่อพะ (ไหลเรือไฟ) ตอน “พุทธบารมีแห่งองค์หลวงพ่อพะ”

พิธีกรรม/กิจกรรมสำคัญในงานนมัสการหลวงพ่อพะและสมโภชเมืองพิจิตรตลอดระยะ 11 วันที่จัดงานมีดังนี้

พิธีบวงสรวงหลวงพ่อพะ จะจัดขึ้นในตอนเช้าตรู่ของวันที่ 21 มกราคม ของทุกปี ภายในพิธีบวงสรวงหลวงพ่อพะ ประกอบด้วย **พิธีเจริญพุทธมนต์** ซึ่งมีพระสงฆ์เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม จากนั้นเป็นการกล่าวเปิดงานนมัสการหลวงพ่อพะและงานสมโภชเมืองพิจิตร โดยผู้ว่าราชการจังหวัด ต่อมาเป็น**พิธีเสี่ยงทายดวงเมืองพิจิตร** ผู้ประกอบพิธีคือบัณฑิตพราหมณ์และผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร พิธีดังกล่าวจัดขึ้น

เพื่อทำนายเหตุการณ์บ้านเมืองว่าในปีนั้นจะมีเหตุการณ์เป็นอย่างไร ฝนฟ้าจะตกต้องตามฤดูกาล บ้านเมืองจะอุดมสมบูรณ์หรือไม่ ส่วนในช่วงบ่าย เป็น**ขบวนแห่รถบุปผชาติ**ที่ยิ่งใหญ่สวยงามตระการตาจาก 12 อำเภอและ 3 เทศบาลในจังหวัดพิจิตร ซึ่งประชาชนแต่ละอำเภอร่วมกันจัดทำขึ้น ขบวนแห่จะเคลื่อนไปรอบเมือง จากนั้นเป็น**พิธีถวายบัว**หน้าองค์หลวงพ่อพะชร พระสงฆ์เจริญชัยมงคลคาถา จากนั้นเป็น**พิธีรำถวายบัว** ผู้รำคือพุทธสาวิกา ซึ่งเป็นสตรีในท้องถิ่นจำนวน 600 คน การรำถวายมี 2 ชุด คือ รำพุทธสาวิกา บุษาลหลวงพ่อพะชร และรำสมโภชเมืองพิจิตร

ส่วน **พิธีอัญเชิญพระประทับสู่กลางน้ำ และพิธีไหลเรือไฟ** จะจัดขึ้นในตอนค่ำของคืนวันที่ 22, 25, 28 และ 31 มกราคม โดยผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตรเป็นประธานในการอัญเชิญพระประทับจากเบื้องหน้าองค์หลวงพ่อพะชร ภายในพระอุโบสถ วัดท่าหลวง ลงสู่เวทีกลางน้ำ จากนั้นเป็นการจุดประทีป การแสดงแสงสีเสียง และการไหลเรือไฟที่ประดับตกแต่งเป็นเรื่องราวตามตำนาน ความเชื่อ และเรื่องเล่าในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของจังหวัดพิจิตร

ภาพที่ 1 พานพุ่มดอกบัวที่อำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดพิจิตรนำแห่รอบเมือง เพื่อถวายแด่หลวงพ่อพะชร

(สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดพิจิตร, 2563)

3. องค์ประกอบของพิธีกรรม/กิจกรรมในงานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตร

งานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตรประกอบด้วยพิธีกรรมและกิจกรรมสำคัญ ๆ หลายอย่าง องค์ประกอบที่เป็นภาพรวมของงาน รายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 2 องค์ประกอบของพิธีกรรมในงานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตร

องค์ประกอบ	ลักษณะและรายละเอียดของพิธีกรรม
เจ้าของสถานที่	เจ้าของสถานที่ที่พิจารณาจัดแบ่งได้ 2 มิติ คือ 1) วัดท่าหลวงในฐานะเจ้าของสถานที่ พิธีกรรม/กิจกรรมต่างๆ จัดขึ้นในวัดท่าหลวง ภายใต้การเห็นชอบจากเจ้าอาวาสวัดท่าหลวง 2) จังหวัดพิจิตรในฐานะเจ้าของสถานที่ งานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตรเป็นงานประจำปีของจังหวัดที่หน่วยงานราชการในจังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบหลักในการจัดงาน
ผู้ประกอบพิธี	ผู้เข้าร่วมพิธีที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร ซึ่งมีฐานะเป็น “ตัวแทนภาครัฐ” และมีสถานะเป็น “พ่อเมือง” หรือ “ผู้นำ” ของชาวพิจิตร ทั้งนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือข้าราชการที่ได้รับมอบหมายจะมีบทบาทสำคัญในทุกๆ พิธีกรรม ดังนี้ 1.พิธีบวงสรวงหลวงพ่อเพชร ผู้ว่าราชการพิจิตรเป็นผู้กล่าวเปิดงาน 2.พิธีเสด็จทางดวงเมือง ผู้ว่าราชการพิจิตรเป็นผู้หยิบไม้เซียมซีเสี่ยงทายดวงเมือง 3.พิธีถวายบัวพุทธบูชา ผู้ว่าราชการพิจิตรเป็นผู้นำในการกล่าวถวายบัวพุทธบูชา 4.พิธีอัญเชิญประทีปสู่เวทีกลางน้ำ ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตรเป็นประธานในการอัญเชิญดวงประทีป
ผู้เข้าร่วมพิธี	ผู้เข้าร่วมพิธีประกอบด้วย 4 กลุ่มดังนี้ 1.พระสงฆ์ หรือ โหราพราหมณ์ 2.ผู้ว่าราชการ ข้าราชการ นักการเมือง และผู้นำท้องถิ่น 3.ประชาชน นักท่องเที่ยว 4.สื่อมวลชน
เครื่องประกอบพิธี	เครื่องประกอบพิธีในงานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตรมีความหลากหลายเพราะประกอบด้วยพิธีกรรมย่อย ๆ หลายอย่างซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในภาพรวม ผู้วิจัยพบว่า “องค์หลวงพ่อเพชร” และ “พานพุ่มบัว” เป็นเครื่องประกอบพิธีสำคัญและมีความโดดเด่น พิธีกรรมต่าง ๆ ในงานจัดขึ้นด้านหน้าองค์หลวงพ่อเพชร พระพุทธรูปหลวงพ่อเพชรเป็นเครื่องประกอบพิธีที่เป็น “ประธาน” ของงาน ส่วน “พานพุ่มบัว” เป็นเครื่องประกอบพิธีสำคัญในขบวนรถบุปผชาติและพิธีถวายบัว พิธีกรรมนี้จะแห่ “พานพุ่มบัว” ไปรอบๆ เมือง แต่ละอำเภอ บรรจงจัด “พานพุ่มบัว” อย่างสวยงามเพื่อนำไปถวายแด่ “หลวงพ่อเพชร” พานพุ่มบัวเหล่านี้ได้รับการจัดวางในอุโบสถหน้าองค์หลวงพ่อเพชรอย่างโดดเด่น และจะยังคงตั้งอยู่กระทั่งเสร็จงาน
เวลาและพื้นที่ในการประกอบพิธีกรรม	1) พื้นที่ที่สำคัญที่สุดในการจัดงานคือ อุโบสถที่เป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อเพชร เพราะเป็นพื้นที่ศูนย์กลางในการจัดพิธีกรรม ได้รับการจัดแต่งอย่างสวยงามอลังการที่สุด 2) เวลาในการจัดงานเป็นไปอย่างหลากหลาย มีทั้งย่ำรุ่ง กลางวัน และพลบค่ำ 3) การแบ่งพื้นที่ในพิธีกรรมระหว่างข้าราชการ พระสงฆ์ และประชาชนทั่วไปเข้าร่วมงานจัดแบ่งอย่างชัดเจน
บริบทและขั้นตอนของพิธีกรรม	งานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตรเป็นงานที่จัดในลักษณะพิธีการของรัฐบาล ซึ่งดำเนินไปตามตารางเวลาที่กำหนด และเป็นไปอย่างกะชับ ข้าราชการที่มาร่วมงานส่วนแต่งชุดขาว (ชุดพิธีการของรัฐบาล) นอกจากนี้ ในงานยังมีสื่อมวลชนที่มาทำข่าว เป็นกลุ่มบุคคลที่ได้รับสิทธิพิเศษในการเข้าไปถ่ายภาพยังจุดต่างๆ ในพิธีกรรม
บทสวด/คำกล่าวถวาย	บทสวดที่พระสงฆ์สวดใช้บทมงคลในพุทธศาสนา ส่วนคำท่ายาวดวงเมือง คำกล่าวถวายบัว เนื้อร้องของเพลงที่กล่าวถวายบัวสะท้อนให้เห็นว่า “หลวงพ่อเพชร” เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์สำคัญและเป็นศูนย์รวมศรัทธาของชาวพิจิตร

4. ลักษณะเด่นของสัญลักษณ์ในงานนมัสการหลวงพ่อพะพร และสมโภชเมืองพิจิตรและการตีความ

การประกอบสร้างความเชื่อเรื่องหลวงพ่อพะพรให้เป็นรูปธรรม เกี่ยวข้องกับการใช้ “สัญลักษณ์” ในพิธีกรรมประกอบด้วย “สัญลักษณ์” ต่าง ๆ มากมาย สัญลักษณ์ทำให้ความเชื่อนั้นให้เป็นจริงเป็นจังขึ้นมา สัญลักษณ์ แบ่งได้เป็น “วัตถุสัญลักษณ์” และ “พฤติกรรมสัญลักษณ์” จากการศึกษา พิธีกรรมในงานนมัสการหลวงพ่อพะพรและสมโภชเมืองพิจิตร พบสัญลักษณ์ สำคัญที่สื่อความหมายทางวัฒนธรรมอย่างน่าสนใจดังนี้

1) พระพุทธรูปหลวงพ่อพะพร: วัตถุสัญลักษณ์ที่สื่อว่า พุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมใจของชาวพิจิตร งานนมัสการหลวงพะพร และสมโภชเมืองพิจิตรจัดขึ้นโดยมี “หลวงพ่อพะพร” เป็นศูนย์กลางของพิธีกรรม ความสำคัญของหลวงพ่อพะพรเห็นได้จากชื่อหลวงพ่อพะพรที่ปรากฏ อยู่ในชื่องานในคำขวัญประจำจังหวัด หลวงพ่อพะพรเป็นวัตถุสัญลักษณ์ ที่โดดเด่นที่สุดในงานเพราะเป็นพระพุทธรูปเก่าแก่คู่บ้านคู่เมือง พิธีกรรม สำคัญ ๆ ทุกอย่างจัดขึ้นด้านหน้าองค์หลวงพ่อพะพร บุคคลที่ประกอบ พิธีกรรม ไม่ว่าผู้ว่าราชการจังหวัด บัณฑิตพราหมณ์ และคณะภิกษุสงฆ์ วัดท่าหลวง ล้วนกราบไหว้หลวงพ่อพะพรเป็นลำดับแรกก่อนที่จะประกอบ กิจกรรมอื่น ๆ จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า หลวงพ่อพะพรคือที่มาของความเชื่อ ความศรัทธา ที่ก่อเกิดเป็นงานประเพณีของจังหวัด เนื่องด้วยหลวงพ่อพะพร เป็นวัตถุสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายแทนพระพุทธเจ้า ศาสดาในศาสนาพุทธ ประเด็นนี้ ผู้วิจัยจึงตีความว่า ศาสนาพุทธเป็นที่ศาสนาหลักที่มีความสำคัญ เป็นที่ยึดมั่น เป็นศูนย์รวมใจและศูนย์รวมศรัทธาของชาวเมืองพิจิตร

2) ดอกบัวและพานพุ่มบัว: วัตถุสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความศรัทธา ของชาวพิจิตร ดอกบัวและพานพุ่มบัวเป็นสัญลักษณ์สำคัญในพิธี แห่ธนูบุพผชาติและพิธีถวายบัว ทั้งนี้ ขบวนแห่ซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชน ในอำเภอต่าง ๆ จะจัดพานพุ่มบัวไว้เป็นสัญลักษณ์หลัก ตั้งอยู่อย่างโดดเด่น

เมื่อถึงพิธีถวายบัว นายอำเภอกองอำเภอด่าง ๆ จะเป็นผู้เชิญพานพุ่มบัวนี้ไปถวายแด่หลวงพ่อเพชร ทางวัดท่าหลวงจะจัดวางพานพุ่มบัวไว้ในตำแหน่งที่สวยงาม โดดเด่นในพระอุโบสถ พานพุ่มบัวหรือพานดอกบัวเหล่านี้จึงเป็นสัญลักษณ์แทนความศรัทธาที่ประชาชนชาวพิจิตรมีต่อพระพุทธศาสนา จารวี มั่นสินธร (2547, น. ก) กล่าวว่า ดอกบัวเป็นดอกไม้ที่เป็นสัญลักษณ์ของพุทธศาสนา ลักษณะพิเศษของดอกบัวคือ เกิดในตม เติบโตในตม แต่ไม่แปดเปื้อนตม ดังนั้น ดอกบัวจึงเป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ ความงาม และการตรัสรู้ธรรม เมื่อประกอบกันกับลักษณะการแต่งกายของผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมที่แต่งชุดขาวล้วน พุทธสาวิกาทั้ง 600 คนที่นำถวายบัวก็แต่งชุดขาวเช่นกัน เหล่านี้สื่อความหมายถึงความศรัทธาอันบริสุทธิ์ที่ชาวพิจิตรมีต่อหลวงพ่อเพชร (พุทธศาสนา)

3) พิธีบวงสรวงหลวงพ่อเพชร และเสี่ยงทายดวงเมือง:
พฤติกรรมสัญลักษณ์ในการอ้อนวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อความผาสุก ความอุดมสมบูรณ์ และความรุ่งเรือง งานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตรเริ่มต้นด้วยพิธีเจริญพระพุทธมนต์ด้านหน้าอุโบสถที่ประดิษฐานหลวงพ่อเพชรโดยมีพระภิกษุเป็นผู้ประกอบพิธี และมีผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตรเป็นประธานฝ่ายฆราวาส จากนั้นจะเป็นพิธีเสี่ยงทายดวงเมืองโดยมีบัณฑิตพรหมณ์เป็นผู้ประกอบพิธี การสวดพระพุทธมนต์นั้นผู้วิจัยตีความว่าเป็นการสวดบูชาและอ้อนวอนต่อหลวงพ่อเพชรที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเมืองให้ปกป้องรักษาดูแลให้ชาวเมืองพิจิตรอุดมด้วยทรัพย์สุขและความอุดมสมบูรณ์ คำบูชาอ้อนวอนที่กระทำผ่านพิธีกรรมแรกนั้น ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมผ่านสัญลักษณ์ในพิธีกรรมต่อมาคือ การเสี่ยงทายดวงเมืองซึ่งพ่อเมืองพิจิตรเป็นผู้เสี่ยงทาย และโหราพรหมณ์เป็นผู้อ่านคำทำนาย การเสี่ยงทายดังกล่าวเป็นไปเพื่อขอความมั่นใจถึงอนาคตที่จะเกิดขึ้น “คำทำนายดวงเมืองที่เขียนไว้ในผืนผ้าศักดิ์สิทธิ์” นั้นเปรียบได้ดังการตอบรับหรือการประสาทพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คำทำนายที่ล้วนแต่สื่อถึงสิ่งที่ดี ๆ

สิ่งที่เป็นมงคล ได้แก่ ความสามัคคี ความอุดมสมบูรณ์ ความร่ำรวย ความอยู่เย็นเป็นสุข ฯลฯ เหล่านี้มีส่วนสร้างขวัญกำลังใจและเติมเต็มความปรารถนาทางใจให้กับชาวเมืองพิจิตร

4) พิธีประทีปบูชา พิธีไหลเรือไฟและการแสดงสีเสียด:
พฤติกรรมสัญลักษณ์เพื่อบำเรออำนาจเหนือธรรมชาติ และเพื่อเล่าขาน
ยืนยันถึงความเก่าแก่และความสำคัญของเมืองพิจิตร กิจกรรมนี้จัดในตอนพลบค่ำ เป็นการผสานกันของพิธีกรรม/ กิจกรรม 3 อย่าง ได้แก่ พิธีอัญเชิญประทีปสู่กลางน้ำ การแสดงแสงสีเสียง และการไหลเรือไฟ ทั้งนี้ ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตรและคณะจะทำพิธีจุดเทียนจากเทียนชัยศักดิ์สิทธิ์ที่หน้าองค์หลวงพ่อเพชร นำโคมที่จุดไฟศักดิ์สิทธิ์นั้นมาจุดเทียนที่เวทากลางน้ำ จากนั้นจะมีการสมโภชด้วยการฟ้อนรำ จุดเด่นของกิจกรรมนี้ คือ การเล่าขานตำนานเมืองพิจิตรผ่านการแสดงแสงสีเสียงและการไหลเรือไฟ โดยเหล่านักแสดงจะทำการแสดงบนเวทากลางน้ำ มีเรือไฟ 3 ลำประดับประดาเป็นฉากที่สัมพันธ์กับเรื่องเล่าต่อเนื่องมาตามลำน้ำน่าน ตำนานที่น่าเสนอในการแสดงแสงสีเสียง ได้แก่ 1) ตำนานหลวงพ่อเพชร (เล่าที่มาและบารมีของหลวงพ่อเพชร) 2) ตำนานพระเจ้าเสือ (เล่าถึงตำนานเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการประสูติของพระเจ้าเสือในพื้นที่จังหวัดพิจิตรและพระเจ้าเสือในมิติกษัตริย์ยอดนักสู้) และ 3) ตำนานแม่โพสพ (ตำนานแม่ขวัญข้าวที่สัมพันธ์กับการทำนา) กิจกรรมเหล่านี้ทำหน้าที่ “บำเรอ” ให้หลวงพ่อเพชรได้เสพความบันเทิง ความสวยงาม กระทั่งเกิดความพึงพอใจ อีกทั้งเป็นการ “เล่าขาน” เพื่อสืบสานและยืนยันถึงความเก่าแก่และความสำคัญของเมืองพิจิตร ได้แก่ พิจิตรเป็นเมืองโบราณเก่าแก่ที่พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง (ผ่านตำนานหลวงพ่อเพชร) พิจิตรเป็นเมืองสำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับบุรพกษัตริย์ไทย (ผ่านตำนานพระเจ้าเสือ) และชาวเมืองพิจิตรเป็นอยู่ชาวอุษาคเนย์ที่อุดมสมบูรณ์มาแต่อดีต

Victor Turner (1967, pp. 45-46) อธิบายเกี่ยวกับ “สัญลักษณ์ในพิธีกรรม” ว่าพิธีกรรมเป็นกระบวนการที่มีแบบแผน พิธีกรรมหนึ่ง ๆ เกิดจากการรวมตัวกันของวัตถุสัญลักษณ์และพฤติกรรม สัญลักษณ์ สัญลักษณ์มีขั้วของความหมายคือขั้วความรู้สึก (Sensory Pole) เป็นรูปแบบสัญลักษณ์ที่สื่อออกมาชัดเจน และขั้วอุดมคติ (Ideology Pole) เป็นระเบียบทางสังคม การจัดองค์กรทางสังคม บรรทัดฐานและค่านิยมที่ยึดถือกันเป็นระบบความสัมพันธ์ในสังคมนั้น ต่อมา สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิตติอาษา (2533, น. 5-34) ได้นำแนวคิดดังกล่าวไปศึกษา “สัญลักษณ์สำคัญในบุญบั้งไฟอีสาน: การวิเคราะห์และตีความหมายทางมานุษยวิทยา” พบว่า ด้านขั้วความรู้สึก บุญบั้งไฟเป็นพิธีกรรมแห่งความอุดมสมบูรณ์ และเป็น “ใบอนุญาต” ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกของสังคมได้คลายความตึงเครียดที่เกิดจากกฎระเบียบของสังคม โดยแสดงออกในลักษณะที่สวนทางกับบรรทัดฐานทางสังคม ด้านขั้วอุดมคติบุญบั้งไฟสะท้อนให้เห็นถึงบรรทัดฐานที่แบ่งแยกบทบาทหน้าที่ของเพศชาย-หญิงอย่างชัดเจนด้วยการอ้างถึงโลกทัศน์และความเชื่อที่ประกอบด้วยพุทธศาสนา ลัทธิพราหมณ์ และความเชื่อเรื่องผี ขณะเดียวกัน บุญบั้งไฟยังแสดงให้เห็นถึงลักษณะทางโครงสร้างและการจัดระเบียบของสังคมอีสานที่ผู้ชายมีบทบาทเป็นผู้นำ ส่วนผู้หญิงเป็นผู้มีบทบาทอยู่เบื้องหลัง แต่ก็สามารถถ่วงหรือดุลกับบทบาทของเพศชายได้ เพราะเพศหญิงเป็นเจ้าของผืนนา ไร่สวน และมีระบบเครือญาติที่เข้มแข็ง นอกจากนี้ อภิวัฒน์ สุธรรมดี (2560, น. 227-234) ได้นำแนวคิดดังกล่าวไปประยุกต์เพื่อศึกษา “ลัทธิพิธีบูชาพระพรหมในสังคมไทยร่วมสมัย: พลวัตของตำนาน ความเชื่อ และพิธีกรรม” พบว่า ด้านขั้วความรู้สึก ความเชื่อและพิธีกรรมบูชาพระพรหมสื่อความหมายว่า 1) พระพรหมเป็นเทพ/เทวดาที่มีสถานะสูงส่งและเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความดีงาม 2) พระพรหมเป็นเทพ/เทวดาที่เป็นสัญลักษณ์ของ “คนในวัฒนธรรมเมือง” ส่วนด้านขั้วอุดมคติ ความเชื่อและพิธีกรรมบูชา

พระพรหมสื่อความหมายถึง 1) การผสมผสานระบบความเชื่อและศาสนา ทั้งพุทธ พราหมณ์ และผี 2) พรหมวิหารธรรมซึ่งเป็นคติธรรมของของลัทธิ พินิจบูชาพระพรหมให้แนวทางเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลาย จึงสอดคล้องกับบริบทเมือง

จากแนวคิดการศึกษาสัญลักษณ์ข้างต้น ผู้วิจัยนำมา ประยุกต์วิเคราะห์สัญลักษณ์ใน “งานนมัสการหลวงพ่อพะชรและสมโภช เมืองพิจิตร” พบว่า ด้านข้อความรู้สึก แก่นสำคัญในงานนมัสการหลวงพ่อพะชร และสมโภชเมืองพิจิตรสื่อความหมายว่า **เมืองพิจิตรเป็นดินแดนแห่งพุทธธรรม และชาวเมืองมีศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า** ประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัย ตีความจากวัตถุสัญลักษณ์ ได้แก่ พระพุทธรูปหลวงพ่อพะชร ดอกบัว และพานพุ่มบัว และการแต่งกายชุดขาว (เพื่อแห่แห่นเครื่องบูชารอบเมือง และรำถวาย) วัตถุสัญลักษณ์เหล่านี้ล้วนสื่อถึงพุทธศาสนาและความศรัทธา ในพุทธศาสนา ยิ่งกว่านั้นเมื่อพิจารณาพฤติกรรมสัญลักษณ์ ได้แก่ การสวด พระพุทธมนต์ การบวงสรวงบนบาน การจุดประทีปบูชาหลวงพ่อพะชร พฤติกรรมเหล่านี้เป็นไปเพื่อบำบงอ้อนวอนให้หลวงพ่อพะชรคุ้มครอง ป้องกัน และดลบันดาลให้ชาวเมืองพิจิตรอยู่เย็นเป็นสุข ส่วนด้านข้ออุดมคติ สัญลักษณ์ในงานนมัสการหลวงพ่อพะชรและสมโภชเมืองพิจิตรจึงสะท้อน โลกทัศน์ที่ผู้คนมีต่อศาสนา โดยเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในศาสนามีอำนาจวิเศษ บารมี และอิทธิฤทธิ์ในการควบคุมธรรมชาติ ควบคุมโชคชะตา และความเป็นไป ของมนุษย์ การนับถือศาสนาในลักษณะเช่นนี้เป็นการนับถือพุทธศาสนา แบบชาวบ้าน

การนับถือพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน สัมพันธ์กับรากวัฒนธรรม การนับถือ “ผี” หรือ “อำนาจเหนือธรรมชาติ” ซึ่งเป็นข้อค้นพบหนึ่งของสัญลักษณ์ในบุญบั้งไฟ ของ สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิตติอาษา (2533) และสัญลักษณ์ในลัทธิพินิจบูชาพระพรหม ของอภิวัฒน์ สุธรรมดี (2561) ในมโนทัศน์ของชาวพิจิตร “หลวงพ่อพะชร” ไม่เพียงเป็นตัวแทนของ

พุทธศาสนา แต่เป็น “สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเมือง” หรือเป็น “เทวดาประจำเมือง” ที่มีพละนาภาพในการคุ้มครอง ดลบันดาล บัดเป่าทุกข์สุขให้แก่ชาวเมืองพิจิตร

5. บทบาทของงานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตร

บทบาทของงานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตร ที่นำเสนอในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิด Four Functions of Folklore ตามที่ William Bascom (1965, pp. 279-298) และ บทบาทของคติชน กับสังคมไทย ตามที่ สุภัทญา สุจนายา (2549, น. 1-10) ได้เสนอไว้ดังนี้

1) บทบาทในการสร้างความบันเทิงแก่ประชาชนชาวจังหวัด

พิจิตร งานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตรเป็นเหมือน งานประจำปีของวัดท่าหลวง จัดขึ้นในต้นเดือนมกราคม ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ชาวนาเก็บเกี่ยวข้าวขึ้นยุ้งฉางเสร็จแล้ว ด้วยวิธีการทำนา ชาวนาจะประกอบ พิธีกรรมรีนเร้งก่อนและหลังฤดูเก็บเกี่ยว งานที่จัดขึ้นจึงเป็นเหมือนการเฉลิมฉลอง หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยว ทางผู้จัดงานได้จัดกิจกรรมความบันเทิงต่าง ๆ หลายอย่าง เช่น การแสดงลิเก การแสดงคอนเสิร์ตของนักร้องชื่อดัง สวนสนุก ชิงช้าสวรรค์ รวมไปถึงการแสดงแสดงสีเสียดบนเวทีกลางน้ำ และการไหลเรือไฟ กิจกรรมเหล่านี้เป็นไปเพื่อสร้างความบันเทิง ความสนุกสนาน ให้ประชาชน ได้ผ่อนคลายในฤดูที่อากาศหนาวเย็นสบาย

2) บทบาทในการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ชาวพิจิตร คือ

ทำให้ผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมเกิดความมั่นคงทางใจว่าจะได้รับการปกป้องรักษา จากหลวงพ่อเพชร สิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง สิ่งเหล่านี้สะท้อนจากคำทำนาย ดวงเมืองที่ล้วนแต่ทำนายถึงสิ่งดี ๆ ที่จะเกิดขึ้น ทั้งความผาสุก ความรุ่งเรือง ความสมบูรณ์ และความสามัคคีปรองดอง น่าสนใจว่า สิ่งที่ผู้คนในโลกปัจจุบัน บรรารณามากเกี่ยวข้องกับโลกปัจจุบัน หมายถึงบรรารณาที่จะมีความสุข ในโลกนี้ มีใช้ในโลกลหน้าหรือโลกอุดมคติในพุทธศาสนา งานนมัสการหลวงพ่อเพชร และสมโภชเมืองพิจิตรสะท้อนบทบาทนี้อย่างเด่นชัด แม้ในความจริง

มิใช่ทุกคนที่สำเร็จได้ดังหวัง แต่การมีความหวัง การรอคอยอย่างมีความหวัง เป็นหนึ่งในหนทางสร้างกำลังใจ ความมั่นคงทางใจให้แก่ปวงชน

3) บทบาทในการสร้างความสามัคคีและการร่วมแรงร่วมใจ

ความสามัคคีและการร่วมแรงร่วมใจสะท้อนผ่านกิจกรรม ขบวนแห่รถบุปผชาติและพิธีถวายเป็นพุทธบูชา ที่มีประชาชนจากทั่วจังหวัดพิจิตร เข้าร่วมในกิจกรรมหลายพันคน คนเหล่านี้บ้างก็อยู่เบื้องหน้า คือเป็นผู้แสดง หรือเป็นส่วนหนึ่งของขบวนเป็นนางรำ ฯลฯ ที่อยู่เบื้องหลัง ได้แก่ ผู้ออกแบบ ขบวนแห่ ผู้จัดรถขบวนแห่ ผู้ตัดเย็บเสื้อผ้า ผู้แต่งตัวให้นักแสดง ผู้จัดสรรงบประมาณ ฯลฯ ขบวนแห่เหล่านี้สำเร็จขึ้นได้เพราะความสามัคคี ประองตอง ร่วมแรงร่วมใจกันของผู้คนในแต่ละอำเภอ ขบวนแห่จึงเปรียบเสมือน “หน้าตา” ของคนในอำเภอนั้น ๆ นอกจากนี้ การที่ผู้คนจากอำเภอต่าง ๆ ได้มาร่วมงานกัน ได้เห็นหน้ารู้จักกัน ก็เป็นการสร้างสายสัมพันธ์ของคน ร่วมจังหวัด ทำให้รู้ว่าใครเป็นลูกบ้านไหน อำเภออะไร ซึ่งจะก่อให้เกิด การร่วมมือ การประสานสัมพันธ์กัน ดังนั้น การที่ผู้สร้างสรรค์งานนมัสการ หลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามา เป็นส่วนหนึ่งของงาน นับว่าเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจยิ่ง และกิจกรรมนี้ ช่วยสร้างสายสัมพันธ์ ก่อเกิดเป็นความสามัคคี เป็นพลังที่จะขับเคลื่อน การพัฒนาต่างๆ ในจังหวัดพิจิตรให้ประสบความสำเร็จขึ้นได้

4) บทบาทในการสร้างสรรค์เศรษฐกิจจากการท่องเที่ยว

เชิงวัฒนธรรม งานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตรสร้าง มูลค่าในเชิงเศรษฐกิจให้แก่จังหวัดพิจิตรนับร้อยล้านบาท สำนักงานสถิติ จังหวัดพิจิตร (2563, น. 5) รายงานว่า ในปี 2563 ผู้มาเที่ยวชมงานใช้จ่าย เฉลี่ยคนละ 450 บาท ซึ่งในแต่ละวันมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวงานและทำบุญ นับหมื่นคน อีกทั้งงานยังจัดต่อเนื่องถึง 11 วัน นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมงาน มีทั้งที่เป็นชาวพิจิตร คนกลุ่มนี้มักมาเป็นประจำทุกปี ที่ไปทำงานในเมืองใหญ่ อย่างกรุงเทพฯ ก็นิยมเดินทางกลับบ้านเพื่อมาสักการะหลวงพ่อเพชรในช่วง

ที่จัดงาน ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นนักท่องเที่ยวจากจังหวัดอื่น ๆ รายได้ที่เกิดขึ้นแก่จังหวัดพิจิตรมาจากการจำหน่ายสินค้าที่ออกร้านภายในงาน สินค้าที่ระลึก การเข้าพักบริการในโรงแรม และร้านอาหาร ฯลฯ นอกจากนี้ ในแต่ละวันยังมีผู้ทำบุญ เข้าวัดอุ้มงคลจากภายในวัดท่าหลวงซึ่งเป็นสถานที่จัดงาน ก่อให้เกิดรายได้เข้าวัดไม่ต่ำกว่า 2 ล้านบาท นับได้ว่างานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตรมีบทบาทในการสร้างงาน สร้างเงิน ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์เศรษฐกิจแก่ท้องถิ่น

5) บทบาทในการสืบสานตำนานท้องถิ่นเพื่อสร้างอัตลักษณ์
ชาวเมืองพิจิตร ตำนานท้องถิ่นที่ชาวพิจิตรให้ความสำคัญและภาคภูมิใจได้รับการสร้างสรรค์เป็นการแสดงแสงสีเสียงและการไหลเรือไฟ ตำนานเหล่านั้นได้แก่ ตำนานหลวงพ่อเพชร ตำนานพระเจ้าเสือ และตำนานแม่โพสพ ตำนานเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า จังหวัดพิจิตรเป็นเมืองโบราณเก่าแก่ที่สำคัญและสัมพันธ์กับราชธานีอยุธยา เห็นได้จากการเล่าถึงประวัติหลวงพ่อเพชรที่สัมพันธ์กับการศึกในสมัยกรุงศรีอยุธยา และการที่จังหวัดพิจิตรเป็นสถานที่ประสูติและฝังรกรากของพระเจ้าเสือซึ่งเป็นกษัตริย์องค์หนึ่งของกรุงศรีอยุธยา นอกจากนี้ เนื่องด้วยประชาชนในจังหวัดพิจิตรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาปลูกข้าว การสำนึกในคุณของข้าว และความปรารถนาซึ่งความอุดมสมบูรณ์สะท้อนผ่านการเล่าเรื่อง “แม่โพสพ” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของเทพีแห่งข้าว กิจกรรมการแสดงแสงสีเสียงและการไหลเรือไฟจึงเป็นการสืบสาน “เรื่องเล่าและตำนาน” ที่บอกตัวตนของชาวพิจิตร เป็นวิธีการเล่าเรื่องในบริบทสมัยใหม่ที่กระทำการแสดงอย่างยิ่งใหญ่อลังการ

อนึ่งบทบาทของ “งานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิจิตร” อาจสะท้อนได้จากคำสัมภาษณ์ของนายวรพันธุ์ สุวัณณุสส์ (2562, สัมภาษณ์ อังโน แนวหน้า, (2562, ออนไลน์) ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร ว่า

“งานนมัสการหลวงพ่อพะชรและสมโภชเมืองพิจิตร ก่อให้เกิดผลดีแก่ส่วนรวมมากมายหลายประการ เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะมีประชาชนจากทั่วสารทิศมาเที่ยวงาน ชมงาน และเข้ากราบไหว้นมัสการองค์หลวงพ่อพะชร ด้านเศรษฐกิจจะมีการซื้อขายสินค้า นานาชนิดทั้ง OTOP และสินค้าทั่วไป จะมีคนมาพักที่โรงแรม มีการคมนาคมขนส่ง กระจายรายได้สู่ทุกภาคส่วน มีเงินสะพัดมากมาย ประชาชนจะมีความสุขจากการได้ทำบุญ มีความสนุกสนานจากการชมความบันเทิงในงาน และเป็นการแสดงพลังแห่งความสามัคคีของชาวพิจิตรเพราะเป็นงานที่ยิ่งใหญ่ของจังหวัดพิจิตร”

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “งานนมัสการหลวงพ่อพะชรและสมโภชเมืองพิจิตร: องค์ประกอบและบทบาทของพิธีกรรม” มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและบทบาทหน้าที่ของพิธีกรรม **ด้านองค์ประกอบของพิธีกรรม** พบว่า วัดท่าหลวงเป็นสถานที่จัดงานหลัก ผู้ประกอบพิธีที่มีความสำคัญ ได้แก่ “ผู้ว่าราชการจังหวัด” และ “พระภิกษุสงฆ์ วัดท่าหลวง” ผู้ร่วมพิธีประกอบด้วยคนหลายกลุ่ม ได้แก่ พระสงฆ์/บัณฑิตพราหมณ์ ข้าราชการ ประชาชน และสื่อมวลชน ผู้ร่วมพิธีเหล่านี้มีการแบ่งแยกพื้นที่กันอย่างชัดเจน เครื่องประกอบพิธีที่สำคัญโดดเด่นคือ “พระพุทธรูปหลวงพ่อพะชร” มีฐานะเป็น “ประธาน” ของ ทุกพิธีกรรม ส่วน “พานพุ่มบัว” เป็นตัวแทน “ความศรัทธา” ของประชาชนทั่วทั้งจังหวัดพิจิตรที่มีต่อหลวงพ่อพะชร ภาพรวมของพิธีกรรม มีลักษณะเป็น “พิธีการของรัฐ” คือเป็นไปอย่างกระชับตามตารางที่กำหนดทุกอย่างเป็นไปอย่างยิ่งใหญ่ เรียบร้อย สวยงาม ส่วนถ้อยคำที่สวดและคำกล่าวถวายในพิธีกรรมสื่อให้เห็นว่า “หลวงพ่อพะชร” เป็นศูนย์รวมรวมใจของชาวพิจิตร ผู้คนต่างเคารพศรัทธาในองค์หลวงพ่อพะชร องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้เป็นองค์ประกอบร่วมที่สะท้อนผ่านพิธีกรรม/กิจกรรมสำคัญ ๆ 6 อย่าง

คือ 1) พิธีบวงสรวงหลวงพ่อพะชร 2) พิธีเสี่ยงทายดวงเมือง 3) พิธีแห่รถบุปผชาติ 4) พิธีถวายบัว 5) พิธีอัญเชิญพระที่ปลุกกลางน้ำ 6) พิธีไหลเรือไฟ และการแสดงแสงสีเสียง

งานนมัสการหลวงพ่อพะชรและสมโภชเมืองพิจิตรปรากฏสัญลักษณ์ที่น่าสนใจหลายประการ **ด้านวัตถุสัญลักษณ์** ได้แก่ หลวงพ่อพะชรและพานพุ่มดอกบัว **ด้านพฤติกรรมสัญลักษณ์** ได้แก่ การสวดพระพุทธรูป การบนบาน การอ้อนวอน การบ่าบวง (ติดสินบนด้วยการแสดงเพื่อให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์พึงพอใจ) และการตอบรับจากอำนาจเหนือธรรมชาติ (ผ่านคำทำนายในใบเชิษมนชี) ผู้วิจัยประยุกต์แนวคิดของ Victor Turner (1967) เป็นกรอบในการตีความสัญลักษณ์ในงานนมัสการหลวงพ่อพะชรและสมโภชเมืองพิจิตร พบว่า **ด้าน “ข้อความรู้สึก”** เมืองพิจิตรเป็นดินแดนแห่งพุทธธรรมและชาวเมืองมีศรัทธาในพุทธศาสนาอย่างแรงกล้า ทั้งนี้ชาวเมืองพิจิตรมี “หลวงพ่อพะชร” เป็นศูนย์รวมใจ **ด้าน “ข้ออุดมคติ”** พบว่า ชาวพิจิตรนับถือพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน อำนาจศักดิ์สิทธิ์ในพุทธศาสนาจึงเกี่ยวข้องกับเรื่องทางโลกทั้งในแง่ความอุดมสมบูรณ์ ควบคุมและดลบันดาลสุข-ทุกข์ ควบคุมอำนาจเหนือธรรมชาติ หลวงพ่อพะชรจึงมีฐานะคล้าย “หลักเมือง” หรือ “เทวดาประจำเมือง” ซึ่งเป็นที่พึ่งทางใจแก่ชาวบ้านในโลกปัจจุบัน

ด้านบทบาทของพิธีกรรม งานนมัสการหลวงพ่อพะชรและสมโภชเมืองพิจิตรมีบทบาทต่อจังหวัดพิจิตร 5 ประการ ได้แก่ 1) บทบาทในการสร้างความบันเทิงแก่ประชาชนชาวจังหวัดพิจิตร 2) บทบาทในการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ชาวพิจิตร 3) บทบาทในการสร้างความสามัคคีและการร่วมแรงร่วมใจ 4) บทบาทในการสร้างสรรคเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ 5) บทบาทในการสืบสานตำนานท้องถิ่นเพื่อสร้างอัตลักษณ์ชาวเมืองพิจิตร จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่า งานนมัสการหลวงพ่อพะชรและสมโภชเมืองพิจิตรตอบสนองทั้งโลกสามัญและโลกทางจิตวิญญาณ **ที่ตอบสนองต่อโลกสามัญ** คือ งานดังกล่าวสร้างความบันเทิงแก่ชาวเมืองหลังฤดูการทำนา สร้างรายได้

สร้างความสามัคคี อีกทั้งยังทำหน้าที่ช่วยสืบสานอัตลักษณ์ท้องถิ่นด้วย **ที่ตอบสนองโลกจิตวิญญาณ** คือ งานดังกล่าวเป็นการบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำเมือง พิธีกรรมจึงมีบทบาทในการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ชาวพิจิตรว่าจะพบเจอแต่สิ่งดี ๆ บ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง ฝนฟ้าอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น อนึ่ง งานนมัสการหลวงพ่อพะพรและสมโภชเมืองยังปรากฏบทบาทหน้าที่อื่น ๆ อันเป็นบริบทปัจจุบัน ได้แก่ บทบาทในการสร้างสรรค์เศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

เมื่อเปรียบเทียบ “บทบาท” ที่พบกับกรณีศึกษาพิธีกรรมสำคัญอื่น ๆ เช่น งานของภานุพงศ์ อุดมศิลป์ (2554) ที่ศึกษาบทบาทหน้าที่ ของ “งานบวงสรวงเจ้าแม่สองนาง จังหวัดมุกดาหาร” พบประเด็นที่คล้ายคลึงกัน ในแง่พิธีกรรมที่จัดขึ้นมีบทบาทในการสร้างขวัญกำลังใจ การให้ความหวังเรื่องความอุดมสมบูรณ์ ความเจริญรุ่งเรือง และความมั่งคั่งแก่ผู้คนในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม งานบวงสรวงเจ้าแม่สองนาง จังหวัดมุกดาหาร ปรากฏบทบาท “การสร้างความสมานฉันท์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์” ซึ่งประเด็นดังกล่าวมิได้ปรากฏที่จังหวัดพิจิตรซึ่งมีบริบททางสังคมแตกต่างกับจังหวัดมุกดาหาร อนึ่ง หากพิจารณา “ที่มา” ของอำนาจศักดิ์สิทธิ์อันเป็นที่มาของพิธีกรรม จะพบความเหมือนและความต่าง ความเหมือนคือ ทั้งสองสถานที่ได้เลือกสรรสิ่งศักดิ์สิทธิ์สำคัญในท้องถิ่นตนมาสร้างสรรค์พิธีกรรม ส่วนความต่าง คือ ในขณะที่จังหวัดมุกดาหารได้เลือกสรรความเชื่อ “เจ้าแม่สองนาง” ซึ่งเป็นความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษมาเป็นต้นทาง จังหวัดพิจิตรได้เลือกสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพุทธศาสนา คือ พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์หลวงพ่อพะพร ที่มาที่ต่างกันย่อมส่งผลให้สัญลักษณ์ในพิธีกรรมแตกต่างกันด้วย

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณากระบวนการสร้างสรรค์พิธีกรรม/กิจกรรมในงานนมัสการหลวงพ่อพะพรและสมโภชเมืองพิจิตร พบการหยิบยืมประเพณี “ข้ามภาค” คือ พิธีประทีปนาวามุขหลวงพ่อพะพร (พิธีไหลเรือไฟ) ซึ่งการไหลเรือไฟเป็นประเพณีที่ปรากฏอยู่ในภาคอีสานแถบลุ่มน้ำโขง

ซึ่งมีกาละและเทศะเฉพาะ คือจัดขึ้นในวันออกพรรษา เพื่อบูชารอยพระพุทธรูป และพญานาค คณะผู้คิดสร้างสรรค์งานในจังหวัดพิจิตรได้ประยุกต์ประเพณีดังกล่าวมาจัดในกาละและเทศะที่ต่างออกไป จุดประสงค์ของการไหลเรือไฟในจังหวัดพิจิตรเป็นไปเพื่อบูชาหลวงพ่อเพชร การหิบบิณฑบาตประเพณี “ข้ามภาค” ซึ่งเป็น คติชนสร้างสรรค์ในลักษณะนี้เป็นประเด็นที่น่าสนใจ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

เปรียบเทียบงานประเพณีประจำปีของจังหวัดต่าง ๆ เพื่อวิเคราะห์กระบวนการสร้างสรรค์ ความหมายของพิธีกรรม และบทบาทของพิธีกรรม ต่อสังคมท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- จังหวัดพิจิตร. (2555). *ศูนย์ร่วมใจหลวงพ่อพะชร*. สืบค้น 20 เมษายน 2563, จาก <http://www.phichit.go.th/phichit/index.php/about/campaign/12-campaign/15-petch>.
- จารวิ มั่นสินธร. (2547). *การศึกษาวีเคราะหฺ์เรื่อง “ดอกบัว” ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท*. [วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม].
- ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์. (2554). *ลัทธิพิธีการนับถือเจ้าแม่สองนางกับชุมชนชายฝั่งลุ่มน้ำโขง*. [วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- วรพันธุ์ สุวัณณสส์. ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจิตร. (11 มกราคม 2562). สัมภาษณ์. สารทิ ขาวดี. (2559). *ประเพณีแห่นาตามบูชาบรรพบุรุษ จังหวัดสุรินทร์: การประกอบสร้างและบทบาท ของประเพณีประดิษฐ์*. [วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- สุกัญญา สุฉายา, บรรณาธิการ. (2549). *พิธีกรรม ตำนาน นิทาน เพลง: บทบาทของคติชนกับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิตติอาษา. (2533). *สัญลักษณ์สำคัญในบุญบั้งไฟ: การวิเคราะห์และการตีความหมายทางมานุษยวิทยา*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดพิจิตร. (2563). *พานพุ่มดอกบัวที่อำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดพิจิตรนำแห่รอบเมืองเพื่อถวายแด่หลวงพ่อพะชร*. [ภาพถ่าย]. พิจิตร: สำนักงานประชาสัมพันธ์ จังหวัดพิจิตร.

- สำนักงานสถิติจังหวัดพิจิตร. (2563). รายงานผลการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดงาน “นมัสการหลวงพ่อพะชร และสมโภชเมืองพิจิตร” ประจำปี 2563. พิจิตร: สำนักงานสถิติจังหวัดพิจิตร.
- อภิวัฒน์ สุธรรมดี. (2560). ลัทธิพิธีบูชาพระพรหมในสังคมไทยร่วมสมัย: พลวัตของตำนาน ความเชื่อและพิธีกรรม. [วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร ดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- Bascom, W. (1965). *Four Functions of Folklore*. In Alan Dundes (ed.). *The Study of Folklore*, (pp. 279-298). New Jersey: Prentice-Hall.
- Turner, V. (1967). *The Forest of Symbol: Aspects of Ndembu Ritual*. U.S.A.: Cornell University Press.

แนวคิดที่ได้ในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย
ผ่านบทสวดโพชฌังคปริตร
The Ideas of the Creation of Contemporary Dance
Through Poachangkapit Chant

(Received: Aug 12, 2021 Revised: Nov 22, 2021 Accepted: Dec 15, 2021)

ธนนท์พัชร อัสวเสมาชัย¹

Tananpach Asavasemachai

บทคัดย่อ

บทสวดโพชฌังคปริตรเป็นบทสวดที่มีความเชื่อในการบำบัดเปา
ขจัดโรคร้ายไข้เจ็บที่ผู้คนในสังคมกำลังเผชิญหน้ากับสถานการณ์การระบาดของ
เชื้อไวรัสโควิด 19 (Covid-19) ผ่านการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย
อาศัยแนวคิดเพื่อประกอบสร้างผลงานนาฏศิลป์ร่วมสมัยผ่านบทสวด
โพชฌังคปริตร มีวัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อค้นหาแนวคิดที่ได้รับภายหลัง
จากการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยผ่านบทสวดโพชฌังคปริตร โดยศึกษา
ถึงความหมายนิยามศัพท์จะมีความหมายเพื่อให้ผู้อ่านงานวิจัยฉบับนี้
เกิดความเข้าใจตรงกัน ได้แก่ นาฏศิลป์ ความคิดสร้างสรรค์ นาฏศิลป์
สร้างสรรค์ แนวคิดศิลปะร่วมสมัย ทฤษฎีทัศนศิลป์ อิทธิพลของแนวคิดร่วมสมัย
ที่มีต่อศิลปะและนาฏศิลป์ ผู้วิจัยได้แนวคิดหลังจากการปฏิบัติการ
สร้างสรรค์นาฏศิลป์ 6 ประเด็น 1) แนวคิดเกี่ยวกับบทสวดโพชฌังคปริตร 2)
แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงนาฏศิลป์ 3) แนวคิด
นาฏศิลป์ร่วมสมัย 4) แนวคิดสัญลักษณ์ในการแสดงนาฏศิลป์ 5) แนวคิด
ความคิดหลากหลายในงานนาฏศิลป์ และ 6) แนวคิดและทฤษฎีทางด้าน

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ศิลปกรรมศาสตร์ มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลที่ได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ที่จะสามารถเป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัยสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ร่วมสมัย ขึ้นขึ้นได้ และเห็นควรว่าสามารถนำบทสวดหรือหลักธรรมใด ๆ มาสร้างสรรค์ การแสดงก็ได้ แต่ต้องอยู่ตามหลักเหตุและผลจากข้อมูลที่ได้รวบรวมมา

คำสำคัญ: บทสวดโพชฌังคปริตร การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์
นาฏยศิลป์ร่วมสมัย

Abstract

The objective of this study was to present the idea of faith which is a spiritual anchor for people nowadays. Moreover, it aimed to investigate the ideas of the creation of contemporary dance through Poachangkapit Chant by studying the definitions of technical terms including dance, creativity, creative dance, contemporary art, visual art theory, and the effect of contemporary ideas on art and dance. Based on the creation of dance, the researcher found that there were six types of ideas including 1) the idea of Poachangkapit Chant 2) the idea of creativity of dance 3) the idea of contemporary dance 4) the idea of symbols of dance 5) the idea of a variety of dance, and 6) the idea and theory of art. The results of this study can be used as a guideline for other researchers who are interested in creating contemporary dance through Poachangkapit Chant or other chants.

Keywords: Poachangkapit Chant, Creation of Dance, Contemporary dance

บทนำ

หลักคำสอนโพชฌังคปริตรอันเป็นกุศโลบายการสอนให้ผู้คนตั้งมั่นอยู่ในสติแห่งตน เพื่อรู้เท่าทันและวางใจเป็นกลางกับสิ่งที่เกิด ซึ่งอาจจะเป็นหนทางที่ทำให้สังคมดำเนินไปได้อย่างสุขสงบ โพชฌงค์หรือ โพชฌงค์ 7 คือ ธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้หรือองค์ของผู้ตรัสรู้มี 7 ประการ ได้แก่

1. สติ (สติสัมโพชฌงค์) ความระลึกได้ สำนึกพร้อมอยู่ ใจอยู่กับกิจ จิตอยู่กับเรื่อง
2. ฉัมมวิจยะ (ฉัมมวิจยสัมโพชฌงค์) ความเพียรธรรม ความสอดส่อง สืบค้นธรรม
3. วิริยะ (วิริยสัมโพชฌงค์) ความเพียร
4. ปีติ (ปีติสัมโพชฌงค์) ความอิ่มใจ
5. ปัสสัทธิ (ปัสสัทธิสัมโพชฌงค์) ความสงบกายใจ
6. สมาธิ (สมาธิสัมโพชฌงค์) ความมีใจตั้งมั่น จิตแน่วในอารมณ์
7. อุเบกขา (อุเบกขาสัมโพชฌงค์) ความมีใจเป็นกลาง เพราะเห็นตามเป็นจริง

โพชฌงค์ 7 เป็นหลักธรรมส่วนหนึ่งของ โพธิปักขิยธรรม 37 (ธรรมอันเป็นฝ่ายแห่งความตรัสรู้ เกื้อหนุนแก่อริยมรรค อันได้แก่ สติปัฏฐาน 4 สัมมัปปธาน 4 อิทธิบาท 4 อินทรีย์ 5 พละ 5 โพชฌงค์ 7 และมรรคมรรค 8) ทั้งนี้ พระสูตรและปาฐะที่เกี่ยวข้องกับโพชฌงค์ 7 โดยตรง ได้แก่ มหากัสสปะโพชฌังคสูตรปาฐะ มหาโมคคัลลานะโพชฌังคสูตรปาฐะ มหาจุณทโพชฌังคสูตรปาฐะ Lookhin (2008, ออนไลน์)

การดำเนินการวิจัยสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยผ่านบทสวดโพชฌังคปริตร ผู้วิจัยต้องการดำเนินการค้นหาแนวคิดที่ได้หลังจากการปฏิบัติการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยผ่านบทสวดโพชฌังคปริตรอันจะเป็นแนวคิดที่สามารถนำไปพัฒนาสู่การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ที่ได้รับแรงบันดาลใจ

จากหลักคำสอนหรือบทสวดมนต์ต่าง ๆ เนื่องจากการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ผ่านบริบทของบทสวดมนต์เป็นสิ่งที่ต้องระมัดระวังทั้งในประเด็นการสื่อสารรูปแบบ การจัดวางองค์ประกอบในการแสดงอันจะต้องสามารถนำหลักคิดในบทสวดมนต์ออกมาสู่ผลงานการแสดงโดยไม่นำเสนอออกมาในด้านลบ อันจะกระทบถึงความเชื่อ ความศรัทธาของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ ดังนั้น การค้นหาแนวคิดในการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์นั้นจึงเป็นประเด็นสำคัญของผู้วิจัยโดยศึกษาถึงนิยามศัพท์ต่าง ๆ ให้ความหมายที่ชัดเจนและความเป็นไปได้ในการนำเสนอผลงานนาฏยศิลป์ร่วมสมัยในงานวิจัยฉบับนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อค้นหาแนวคิดที่ได้หลังจากการปฏิบัติการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ร่วมสมัยผ่านบทสวดโพชฌังคปริตร

ประโยชน์การศึกษา

ความสำคัญในการดำเนินงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยคำนึงถึงการพัฒนาต่อยอดแนวคิดที่ได้จากการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ร่วมสมัยผ่านบทสวดโพชฌังคปริตรเพื่อเป็นแนวทางให้แก่ผู้ที่สนใจศึกษาการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ร่วมสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาอันเป็นสิ่งที่มีความอ่อนไหวต่อผู้มีจิตศรัทธาในศาสนาพุทธสู่การตั้งแนวคิดต่อยอดสู่ทฤษฎี นำไปสู่กระบวนการดำเนินงานทางด้านการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ต่อไป อีกทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ผู้สนใจศึกษาด้านนาฏยศิลป์ร่วมสมัยเข้าใจถึงรูปแบบ ความแตกต่างจากขนบในนาฏยศิลป์ชนิดอื่น ๆ และสร้างความรู้ความเข้าใจอันหลากหลายมิติในแนวคิดนาฏยศิลป์ร่วมสมัยในบริบทศิลปะร่วมสมัย

วิธีดำเนินงานวิจัย

การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยผ่านบทสวดโพชฌังคปริตร ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ผู้วิจัยดำเนินการผ่านระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และระเบียบวิธีวิจัยเชิงสร้างสรรค์โดยเชื่อมโยงหลักความคิดทางพระพุทธศาสนา ผ่านบทสวดโพชฌังคปริตรกับองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย โดยในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยนำบทสวดโพชฌังคปริตรอันเป็นบทสวดที่มีการพูดถึงในกระแสสังคมด้วยการบอกเล่าถึงคุณสมบัติพิเศษของบทสวดบทนี้ ในการปิดเป่า ขจัดโรคร้ายไข้เจ็บที่ผู้คนในสังคมกำลังเผชิญหน้ากับสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโควิด 19 (Covid-19) ภาครัฐให้ความสำคัญกับบทสวดนี้ด้วยการจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ประชาชนชาวไทยร่วมสวดมนต์บทนี้ด้วยความหวังที่ว่าจะสามารถปิดเป่าเชื้อไวรัสโควิด 19 ให้หมดไปจากโลกนี้ การดำเนินงานวิจัยการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยผ่านบทสวดโพชฌังคปริตร เพื่อค้นหาแนวคิดที่ได้จากการสร้างสรรค์นั้น ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญถึงการให้ความหมายของคำศัพท์ที่นำมาใช้ในงานวิจัยซึ่งบางคำมีลักษณะความหมายเฉพาะเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการอธิบาย และศึกษาถึงอิทธิพลของแนวคิดร่วมสมัยที่มีต่อศิลปะและนาฏศิลป์อันมีความเชื่อมโยงกันในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้แนวคิดที่ได้จากการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ชุดนี้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ในการเข้าถึงข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่

- 1) ข้อมูลเชิงเอกสาร ทั้งในรูปแบบ หนังสือ ตำรา วิจัย และบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลบทสวดโพชฌังคปริตร ความหมายของบทสวดโพชฌังคปริตร โพชฌังคปริตรกับการรักษาโรค ความหมายของนาฏศิลป์ ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ แนวคิดนาฏศิลป์ร่วมสมัย หลักในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ งานวิจัยระดับดุษฎีบัณฑิตที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัย ทฤษฎีทัศนศิลป์ ทฤษฎีการออกแบบสื่อานาฏศิลป์ รูปแบบการนำเสนอผลงานนาฏศิลป์ร่วมสมัย

2) การสัมภาษณ์จากบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยสร้างสรรค์ทางตรงจากนักแสดงผู้มีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนกระบวนการทดลอง ขั้นตอนพัฒนา ไปจนถึงเป็นผู้แสดงบนเวทีจำนวน 6 คนทั้งหมดเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา คัดเลือกจากผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการแสดง นาฏศิลป์ร่วมสมัยมีความสามารถในการเคลื่อนไหวร่างกายทางนาฏศิลป์ ในแบบนาฏศิลป์ไทยและนาฏศิลป์ตะวันตก ใช้วิธีการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลในระหว่างปฏิบัติการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ผู้วิจัยได้ขอจริยธรรมวิจัยในมนุษย์และได้รับการรับรองให้ทั้ง 6 คน เป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในงานวิจัยชิ้นนี้ และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทั้งในด้านการปฏิบัติและการสร้างสรรค์นาฏศิลป์จำนวน 9 ท่าน ได้แก่ ผศ.ดร.กชกร ชิตท้วม และ ผศ.ดร.คมชวีร์ พสุริจันทร์แดง อาจารย์ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ดร.กรวิช เทพหัสติน ณ อยู่ธยา ผู้เชี่ยวชาญด้านขับร้องและการใช้เสียงในการแสดงดนตรีคลาสสิก ดร.ขวัญชนก โชติมุฑตะ อาจารย์ประจำสาขาวิชาสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ดร.ชนิดา จันทรงาม อาจารย์ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ดร.ภคพร พิมสาร หัวหน้าสาขาวิชาศิลปะการละครและความเป็นผู้ประกอบการสร้างสรรค์ คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ผ.ศ.ดร.ภัทรฤทัย กันตะกนิษฐ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์ไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา คุณนิธิพัฒน์ พลชัย ผู้กำกับศิลป์ คณะ Spine Party Movement และ คุณลัดดา คงเดช นักการละครเวทีอิสระ และสมาชิกพระจันทร์เสี้ยวการละคร วิธีการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการสัมภาษณ์ในประเด็นการพัฒนาแนวคิดสู่การสร้างสรรคนาฏศิลป์ร่วมสมัย

3) สื่อสารสนเทศ การเข้าถึงแหล่งข้อมูลในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ร่วมสมัย ผู้วิจัยจำเป็นต้องเข้าถึงรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัยในต่างประเทศที่มีความหลากหลายในการนำเสนอ

4) การสังเกตการณ์ การรับชมการเผยแพร่ผลงานวิชาการนาฏศิลป์สร้างสรรค์ในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งระดับประเทศและระดับนานาชาติที่มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาหรือบทสวดที่มีอยู่ในปัจจุบัน

จากการรวบรวมข้อมูลเพื่อค้นหาแนวคิดที่ได้รับจากการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยผ่านบทสวดโพชฌังคปริตร ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงความหมายรายละเอียดเนื้อหาที่จะปรากฏในงานวิจัยสร้างสรรค์ฉบับนี้ มีนิยามศัพท์ที่ผู้สร้างสรรค์เห็นควรในการอธิบายความหมายเพื่อให้ผู้อ่านงานวิจัยฉบับนี้เกิดความเข้าใจตรงกัน ดังนี้

นาฏศิลป์ คือ การเคลื่อนไหวร่างกายที่เป็นเครื่องมือแสดงออกถึงอารมณ์ ความรู้สึกภายในจากองค์ประกอบและส่วนต่าง ๆ ภายในร่างกาย จนเกิดเป็นการแสดงที่มีลีลาน่าสนใจ ทำให้นักแสดงและผู้ชมเกิดความคล้อยตาม มีความผูกพันที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณสามารถนำไปสู่การพัฒนาในรูปแบบนาฏศิลป์ในแบบของตนเอง โดยมนุษย์เริ่มการแสดงออกความรู้สึกภายในด้วยการแสดงลีลา จากนั้นผ่านการจัดการของมนุษย์สู่รูปแบบการเต้นรำในรูปแบบต่าง ๆ ดังที่ นราพงษ์ จรัสศรี ได้กล่าวไว้ว่า นาฏศิลป์เป็นศิลปะที่เก่าแก่ชนิดหนึ่งของโลกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ นาฏศิลป์ถือเป็นการแสดงออก (Express) ของอารมณ์ความรู้สึก (Feeling) ที่แสดงออกมาในรูปแบบของกิจกรรมของมนุษย์ บรรพบุรุษของมนุษย์ในอดีตกาลเคยลอกเลียนท่าทางของสัตว์และธรรมชาติแล้วจัดเป็นการแสดงขึ้น เพื่อเป็นการเอาใจหรือแสดงความเคารพต่ออำนาจทางธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถหาคำตอบได้ในสมัยนั้น ในนาฏศิลป์จะมีความผูกพันซึ่งเกี่ยวกับจิตวิญญาณ

ของมนุษย์เสมอ นาฏยศิลป์มักจะเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ เขตแดนพื้นที่ สงคราม ภูตผีปีศาจ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการทางด้าน นาฏยศิลป์ของตัวเอง นราพงษ์ จรัสศรี (2548, น. 2-3)

ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นคุณลักษณะที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ในการทำให้เกิดการพัฒนา และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง สร้างสรรค์สิ่งใหม่ขึ้นมา ความคิดสร้างสรรค์ถือเป็นปัจจัยสำคัญอันจะเป็น สิ่งขับเคลื่อนให้เห็นในมุมมองที่แตกต่างออกไปจากเดิม การนำองค์ความรู้ ด้านต่าง ๆ เข้ามาบูรณาการเพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ กมล โพธิเย็น ให้ความเห็นว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองของคนเรา ในการมองเห็น สิ่งที่ต่างไปจากเดิม เป็นการคิดหลายมุมมองหลายทิศทาง ที่กว้างและ ลึกลงไป ความคิดสร้างสรรค์นั้นจะมีลักษณะที่สำคัญ คือ เป็นการเชื่อมโยง จากสิ่งที่กำลังคิดไปสู่สิ่งอื่น โดยเป็นการมองเห็นทางเลือกหลายทาง อย่างรอบด้าน และยังเป็นความคิดที่ต่างไปจากเดิมที่ตื่นตาตื่นใจ ในขณะเดียวกัน ความคิดสร้างสรรค์จะส่งผลให้เกิดการคิดค้นสิ่งแปลกใหม่ที่เป็นประโยชน์ และจะได้สิ่งประดิษฐ์ นวัตกรรม ตลอดจนได้วิธีการแก้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ เป็นผลลัพธ์สำคัญ กมล โพธิเย็น (2562, น. 12)

นาฏยศิลป์สร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้ให้ความหมายถึง การสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ แสดงถึงเอกลักษณ์ของผู้วิจัยที่ผ่านการคิดวิเคราะห์ข้อมูล สู่การเคลื่อนไหวร่างกายที่แสดงออกถึงอารมณ์ ความรู้สึกภายในจากองค์ประกอบ และส่วนต่าง ๆ ภายในร่างกาย นำองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ เข้ามาวิเคราะห์ ข้อมูลสู่การสร้างสรรคเพื่อให้เกิดสิ่งใหม่ แสดงถึงเอกลักษณ์ของผู้วิจัย ผ่านการนำเสนอสู่พื้นที่ต่าง ๆ นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทางด้านนาฏยศิลป์ เพิ่มเติมโดย ธีระวรธรณ ธีระวรวิสิฐ ได้แสดงทรรศนะว่า “นาฏยศิลป์สร้างสรรค์ คือ การประดิษฐ์คิดค้นการเคลื่อนไหวร่างกายที่เกิดขึ้นจากความคิดหรือ ความรู้สึกภายใน อาจได้รับแรงบันดาลใจมาจากสิ่งเห็นในชีวิตประจำวัน แล้วนำมากระตุ้นความคิด สร้างเป็นผลงานทางนาฏยศิลป์ได้ มุ่งเน้นในเรื่อง

ความคิดสร้างสรรค์ ไม่ยึดติดกับปัจจัยของยุคสมัย” ณัฐวรณ ธีระวราวิสิฐ (2559, น. 16-17) นาฏยศิลป์สร้างสรรค์ คือ การประดิษฐ์คิดค้น การเคลื่อนไหวร่างกายให้มีรูปแบบที่สอดคล้องกับหัวเรื่องที่ผู้วิจัยให้ความสนใจนำเสนอความคิดและจินตนาการผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานตามวัตถุประสงค์

แนวคิดศิลปะร่วมสมัย เป็นแนวคิดที่มีความเชื่อมโยงระหว่างศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art) และศิลปะหลังสมัยใหม่ (Postmodern Art) เป็นแนวคิดที่นำแนวคิด ทักษะ และเทคนิคใหม่ ๆ ในการพัฒนารูปแบบของศิลปะ จากการศึกษาข้อมูลความเป็นมาโดยเริ่มจากความรู้และความเข้าใจในการเข้ามาของศิลปะร่วมสมัย ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์ และคณะ ได้กล่าวถึงการเริ่มใช้คำว่าศิลปะร่วมสมัยว่า ในปี พ.ศ.2510 วงการศิลปะนานาชาติได้มีการพูดถึงลัทธิหลังสมัยใหม่ เริ่มมีการใช้คำว่า “ศิลปะร่วมสมัย” แทนคำว่าศิลปะสมัยใหม่ และปี พ.ศ.2520 ศิลปะร่วมสมัยถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากทั้งในระดับนานาชาติและระดับประเทศไทย ได้มีการนำแนวคิด เทคนิคใหม่ ๆ เข้ามาใช้สร้างสรรค์เป็นงานรูปแบบใหม่ ศิลปะร่วมสมัยเป็นผลงานอันเกิดจากการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาของมนุษย์โดยมีเงื่อนไขของเวลาเป็นสิ่งที่มาก่อนหลักกรรม ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์, ปริญญา ขาวผ่อง และ อภิวัฒน์ สุตสาคร (2555, น. 1) ซึ่งความเป็นมาก่อนที่ศิลปะร่วมสมัยจะได้รับการเดินทางมาสู่ปัจจุบันนั้น ในอดีตศิลปะร่วมสมัยได้เดินทางจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก หลังจากจบสงครามเกิดการขยายตัวของศิลปกรรมสากล การแข่งขันสนับสนุนวงการศิลปะ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจุดเริ่มต้นของศิลปะหลังสมัยใหม่ (Postmodern Art) ที่มีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ศิลปะร่วมสมัยที่ได้พรรณนาเอาไว้แล้ว มุมมองรูปแบบศิลปะร่วมสมัยได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดงผลงานศิลปะและมุมมองที่ได้รับชมงานศิลปะไปอย่างมาก กฤติยา กาวีวงศ์ และมนุพร เหลืองอร่าม (2558) ได้อธิบายไว้ว่า ก้าวแรกสู่ยุคโลกาภิวัตน์

เนื่องด้วย มีการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงคือ โลกไซเบอร์ ซึ่งเป็นการเปลี่ยน กระบวนทัศน์ของคนในยุคสมัยใหม่ ในการเชื่อมโลกเข้าด้วยกันพร้อมกับกระแสความคิดแบบ เดอเลซ และกัตตารี เกี่ยวกับความเป็นไรโซม จึงมีการคิดกรอบการทำงานแบบใหม่ ดังนั้น “สุนทรียศาสตร์เชิงสัมพันธ์” (Relation Aesthetics) โดย นิโกลาส์ บูริโยต์ (Nicolas Bourriaud) ก็ได้ก่อตัวขึ้นเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการแสดงออกทางศิลปะของศิลปิน หัวก้าวหน้าในทศวรรษที่ 1990 ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้ชมได้เห็นความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ งานศิลปะ ได้แก่ มิติของเวลา บริบททางประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของที่ตั้ง และศิลปวัตถุ ผลจากกรรมวิธีทางศิลปะตามแนวคิดดังกล่าวเรียกว่า “ศิลปะเชิงสัมพันธ์” ผลงานศิลปะแนวนี้ มุ่งสร้างความหมายและผลลัพธ์จาก “งานศิลปะ” ให้ขยายขอบเขต การสร้างสรรค์และ “การมอง” งานศิลปะให้ก้าวพ้นจากกรอบสี่เหลี่ยมหรือ กรอบแบบประเพณีนิยมให้ขยายกรอบไปสู่การจัดวางสัมพันธ์ภายในพื้นที่ ที่เปิดกว้างสำหรับจุดจบแบบปลายเปิด กฤติยา กาวีวงศ์ และมนุพร เหลืองอร่าม (2558, น. 46) จากแนวคิดและมุมมองที่เปลี่ยนไปในการสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะส่งผลให้สถานะของผู้ชมไม่ได้เป็นเพียงผู้ที่มาเข้าชมเท่านั้น แต่กลับกลายเป็นผู้ที่เป็นส่วนหนึ่งในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในผลงานศิลปะชิ้นนั้น ๆ ศิลปะเชิงสัมพันธ์อาศัยปัจจัยร่วมที่สำคัญสองประการในการจัดวาง และประกอบสร้างความหมายให้กับ “ศิลปะ” ได้แก่ “เวลา” และ “พื้นที่” เพื่อรวบรวมองค์ประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกันงานประเภทนี้ “เชื่อเชิญ” และ “เปลี่ยนสถานะ” ผู้ชมให้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในฐานะผู้ร่วมแลกเปลี่ยนสนทนา สร้างให้เกิดความเชื่อ จนกระทั่งผู้ชมได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในสถานการณ์ศิลปะ ศิลปะเชิงสัมพันธ์ เปิดโอกาสให้ผู้ชมได้ตอบโต้ แลกเปลี่ยน เพื่อพัฒนาประสบการณ์ทางสุนทรียะด้วยสัมผัสอื่น ๆ ที่นอกเหนือจาก “การมอง” กฤติยา กาวีวงศ์ และมนุพร เหลืองอร่าม (2558, น. 46-47)

ดังนั้น ศิลปะร่วมสมัยในงานวิจัยฉบับนี้เป็นรูปแบบศิลปะที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์บนโลกใบนี้ ไม่ว่าจะเป็นความสันติหลังสงคราม การพัฒนาวัฒนธรรมต่าง ๆ ทางวิทยาศาสตร์ การสะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นบนโลกใบนี้ ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยผ่านบทสวดโพชฌังคปริตรอันเป็นบทสวดที่ปัดเป่าโรคร้ายไข้เจ็บต่าง ๆ โดยเฉพาะในปัจจุบันที่ผู้วิจัยเห็นถึงปัญหาเชื้อไวรัสโควิด 19 ที่กำลังระบาดอยู่ในขณะนี้ ผู้วิจัยจึงได้แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ร่วมสมัยที่สามารถสื่อสารกับผู้ชมที่มากกว่าการมองเห็นเพียงอย่างเดียว การพัฒนาการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยของผู้วิจัยจะคำนึงถึงแนวคิดจากการศึกษาแนวคิดศิลปะร่วมสมัยในครั้งนี้

ทฤษฎีทัศนศิลป์ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ก็เป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่สร้างสรรค์ผลงานผ่านการรับรู้ทางการมองเห็น แสดงออกทางการเคลื่อนไหวเป็นแกนหลัก ซึ่งสามารถกระทบเข้าไปในอารมณ์และความรู้สึกของผู้ที่ได้รับชมซึ่งมีความสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกับทัศนศิลป์ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีรูปแบบนิยม (Formalism) ที่เน้นความรู้สึกภายในของตัวศิลปินเป็นหลัก ผู้ชมสามารถเกิดสุนทรียภาพได้ด้วยประสบการณ์รสนิยมของตัวเอง โดย จตุรรัตน์ กิรติวุฒิปงศ์ ได้อธิบายว่า รูปแบบนิยมแสดงออกเป็นรูปธรรมด้วยการนำส่วนประกอบพื้นฐานหรือทัศนธาตุทางทัศนศิลป์ เช่น เส้น สี ลักษณะพื้นผิวพื้นที่ว่าง รูปร่าง รูปทรง เป็นต้น มาจัดวางหรือแก้ปัญหาบนผืนระนาบทั้งสองและสามมิติ เป็นการสร้างขึ้นโดยผ่านกระบวนการทางด้านการจัดองค์ประกอบก่อให้เกิดคุณค่าในตัวผลงานที่สามารถมองเห็นได้บนพื้นผิวผู้ชมสามารถที่จะสัมผัสเอาความงามคุณค่าทางอารมณ์ความรู้สึกได้โดยอิสระตามพื้นฐานประสบการณ์ รสนิยมของแต่ละบุคคล (จตุรรัตน์ กิรติวุฒิปงศ์, 2558, น. 19) การสร้างสรรค์นาฏศิลป์หากเปรียบเทียบทางกระบวนการคงจะดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือ การแสดงออกทางผลงานผ่านร่างกายอันเปรียบเสมือนต้นกำเนิดของเส้น

การเคลื่อนไหวร่างกายเปรียบเสมือนเส้นที่ถูกวาดบนกระดาษ พื้นที่การแสดง คงเปรียบเสมือนกระดาษเปล่าที่รอให้ผู้สร้างสรรค์บรรจงนำองค์ประกอบต่าง ๆ ใส่ลงไปในพื้นที่ว่างนั้น ๆ เมื่อนำมาใช้กับงานนาฏศิลป์การเลือกใช้อองค์ประกอบทางทัศนศิลป์ในมิติต่าง ๆ นั้นย่อมทำให้ศิลปินผู้ออกแบบเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน เป็นต้นว่าศิลปินมองเห็นลักษณะการเรียงตัวของเส้นตรง เกิดแรงบันดาลใจในการออกแบบนาฏศิลป์ที่ทำให้ความรู้สึกมั่นคง เทียบธรรม และออกแบบองค์ประกอบต่าง ๆ ให้สอดคล้องกัน ขวัญแก้ว กิจเจริญ (2558, น. 240)

อิทธิพลของแนวคิดร่วมสมัยที่มีต่อศิลปะและนาฏศิลป์

อิทธิพลของแนวคิดร่วมสมัยที่มีต่อศิลปะแขนงต่าง ๆ ก่อนที่เราจะทราบถึงอิทธิพลที่จะเข้าไปอยู่ในศิลปะประเภทต่าง ๆ นั้น คงต้องทำความเข้าใจถึงความคลุมเครือในด้านของความหมายที่ศิลปินใช้กัน โดยในช่วงแรกที่มีคำว่าศิลปะร่วมสมัยจะมีความสัมพันธ์กับรูปแบบศิลปะสมัยใหม่ เช่นเดียวกับรูปแบบศิลปะหลังสมัยใหม่ สุธี คุณาวิชยานนท์ ได้อธิบายไว้ว่า คำว่า “ศิลปะร่วมสมัย” เป็นศัพท์อีกคำที่ยากต่อการขีดเส้นแบ่งขอบเขตและให้ความหมายที่แน่ชัดตายตัวโดยทั่ว ๆ ไป “ศิลปะสมัยใหม่” และ “ศิลปะร่วมสมัย” จะมีความคลุมเครือพอกัน เพราะคำแรกบอกนัยว่า “ใหม่” และเป็นของที่เกิดขึ้น “ล่าสุด” ส่วนคำหลังก็บอกความหมายในแนวที่ใกล้เคียงกันว่าเป็นของ “ปัจจุบัน” ทั้งตัวศิลปะ ศิลปินและคนดูต่างอยู่ร่วมยุคร่วมสมัยเดียวกัน หากถือตามนี้ ศิลปะร่วมสมัยที่เป็นปัจจุบันในตอนนี้ อีกหกสิบปีข้างหน้าก็จะกลายเป็นของเก่าไม่ร่วมยุคร่วมสมัยอีกต่อไป สุธี คุณาวิชยานนท์ (2561, น. 152) เห็นได้ว่าการให้ความหมายของศิลปะร่วมสมัยที่ผู้วิจัยได้ตีความถึงการดำเนินไปพร้อมกับยุคนั้น ๆ จากคำอธิบายที่ได้กล่าวถึงศิลปะร่วมสมัยที่อยู่ในอดีตจะไม่ใช่ศิลปะร่วมสมัยในอนาคต สุธี คุณาวิชยานนท์ ได้อธิบายเสริมว่า แต่หากจะกล่าวถึงอย่างจำเพาะเจาะจง ในเชิงลึก ศิลปะสมัยใหม่ที่เกิดจากความคิดแบบลัทธิสมัยใหม่ (โมเดิร์นนิสม์, Modernism)

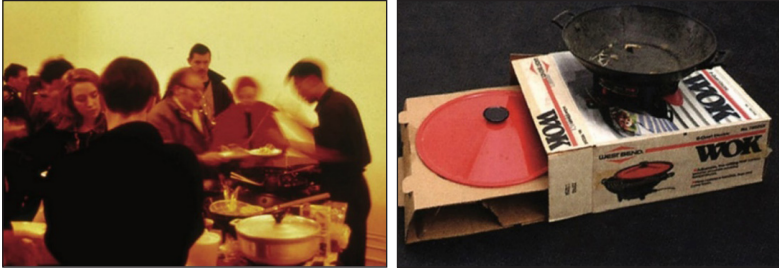
จะเป็นศิลปะที่เก่ากว่าศิลปะร่วมสมัย เพราะในโลกของศิลปะและวิชาการ ตะวันตกยุคของศิลปะจากลัทธิสมัยใหม่ได้จบสิ้นไปแล้ว ตั้งแต่ในราว ปีคริสต์ทศวรรษ 1970 (ในราว พ.ศ. 2520 - 2523) โลกศิลปะซึ่งรวมไปถึง งานวัฒนธรรมและศิลปะแขนงอื่น ๆ ได้เข้าสู่ยุคร่วมสมัยแล้ว หลังจาก ลัทธิสมัยใหม่สิ้นสุดแล้ว โลกจะเข้าสู่ยุคหลังสมัยใหม่ หรือโพสต์-โมเดิร์น หรือไม่ ยังไม่มีคำตอบที่แน่ชัดเพราะคำและความหมายของ “หลังสมัยใหม่” ในระดับนานาชาติ ยังเป็นที่โต้แย้งถกเถียงกันไม่มีข้อสรุปที่แน่นอน ดังนั้น คำว่าศิลปะร่วมสมัยที่ฟังดูเป็นกลางกว่าจึงเป็นที่นิยมแพร่หลายกว่าคำว่า ศิลปะหลังสมัยใหม่ คำว่า “ศิลปะร่วมสมัย” นี้มักจะถูกใช้เพื่อให้เข้าใจว่าเป็น ศิลปะที่ใหม่กว่ามีความก้าวล้ำกว่ามีความแตกต่างและแยกตัวออกจากศิลปะ สมัยใหม่อย่างชัดเจน สุธี คุณาวิชยานนท์ (2561, น. 153)

ดังนั้น ในงานวิจัยฉบับนี้ การวิเคราะห์หัตถิพลแนวคิดร่วมสมัย ที่มีต่อศิลปะและนาฏศิลป์ ผู้วิจัยได้พิจารณาถึงแนวคิดศิลปะและศิลปิน ตั้งแต่ช่วงลัทธิสมัยใหม่ได้จบสิ้นไปแล้ว ประเทศไทยนั้นได้มีการนำแนวคิด ศิลปะร่วมสมัยเข้ามาในช่วงยุคโลกาภิวัตน์ทำให้ประเทศไทยได้รับอิทธิพล จากชาติตะวันตก ดังที่ ชญาน์วัต ปัญญาเพชร ได้อธิบายไว้ว่า พัฒนาการ ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทยเติบโตมาพร้อมกับประวัติศาสตร์การสร้างชาติไทย ซึ่งเกิดขึ้นจากอิทธิพลอำนาจในและอำนาจนอก คือจากตะวันตกในทศวรรษ 1990 เป็นยุคของสังคมโลกาภิวัตน์ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกันทั่วโลกทำให้สังคมไทย เกิดการแลกเปลี่ยนอำนาจอิทธิพลจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นปฏิกิริยา ทั้งการเปิดรับและต่อต้านในเวลาเดียวกัน วงการศิลปะร่วมสมัยไทย มีการสร้างความสัมพันธ์ต่อวงการศิลปะตะวันตกหรือนานาชาติที่ชัดเจนมาก ชญาน์วัต ปัญญาเพชร (2558, น. 91) การพัฒนาศิลปะร่วมสมัยในประเทศ มีความเจริญเติบโตไปพร้อมกับการกลับมาของกลุ่มคนที่ได้ไปศึกษาต่อ ที่ต่างประเทศและกลับมาพร้อมแนวคิดในการนำเสนอศิลปะบนสื่อต่าง ๆ ดังที่ ชญาน์วัต ปัญญาเพชร ได้ทำการศึกษาว่า จากสภาพเศรษฐกิจที่เติบโต

จากทศวรรษที่ผ่านมาทำให้ชนชั้นกลางที่มีฐานะมีมากขึ้นและนิยมส่งลูกหลานไปเรียนต่างประเทศในทศวรรษ 1980 ศิลปินไทยจำนวนหนึ่งกลับมาจากต่างประเทศนำรูปแบบ คอนเซ็ปทวล อาร์ต (Conceptual Art) ศิลปะจัดวาง (Installation Art) เอนไวรอนเมนต์ อาร์ต (Environmental Art) ศิลปะเพอร์ฟอร์แมนซ์ (Performance Art) ศิลปะวิดีโอ (Video Art) เข้ามาท้าทายคำจำกัดความนิยามศิลปะ “ความเป็นไทย” ในช่วงเวลาเดียวกันที่ศิลปะไทยประเพณีถูกฟื้นฟูกลับมาอีกครั้งโดยเรียกว่า “ศิลปะประเพณีไทยร่วมสมัย” ชญาน์วัต ปัญญาเพชร (2558, น. 91)

การที่กลุ่มคนที่มีหัวสมัยใหม่กลับมาสร้างผลงานศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทยคงจะเป็นที่ยอมรับได้ยากในสมัยนั้น เนื่องจากประเทศไทยเองมีวัฒนธรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติคงเป็นธรรมดาที่จะเกิดการหวงแหนเมื่อมีสิ่งใหม่เข้ามา “บุรพาคตินิยมของชาติเปิดเผยให้เห็นว่าตะวันตกใช้ความศิวิไลซ์มาเป็นเหตุผลรองรับรองความชอบธรรม เพื่อครอบครองและครอบงำอาณานิคมหรือตะวันออก” ชญาน์วัต ปัญญาเพชร (2558, น. 98) ถึงแม้ว่าแนวคิดศิลปะร่วมสมัยจะเป็นที่ยอมรับได้ยากในสมัยนั้นแต่ก็มีศิลปินไทยที่นำเสนอผลงานร่วมสมัยที่ได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติ ด้วยการนำเสนอ “เสน่ห์เป็นแบบอื่น” หรือ “Exotic” โดยฤกษ์ฤทธิ์ ตีระวนิช จากชิ้นงานที่มีชื่อว่า “ผัดไทย” (ดังภาพที่ 1)

การให้ความหมายกับสิ่งที่น่าสนใจเป็นสิ่งสำคัญในงานแสดงศิลปะร่วมสมัย จากการแสดงชุด “ผัดไทย” โดยฤกษ์ฤทธิ์ได้ให้ความหมายถึงการใช้หม้อกระทะไฟฟ้าชื่อ West Bend (ดังภาพที่ 1) ไว้ว่า “วิดีโอ (The East It Red the West is Bending)” ของศิลปินหญิง มาร์ธา รอสเลอร์ (Martha Rosler) ผลงานชิ้นนี้เป็นการวิจารณ์ถึงความเป็นตะวันออกที่ถูกดัดแปลงให้เป็นตะวันตก” ชญาน์วัต ปัญญาเพชร (2558, น. 91)

ภาพที่ 1 ผลงานชุดผ้าไทยที่มีชื่อเสียงของฤกษ์ฤทธิและหม้อกระทะไฟฟ้า
ยี่ห้อ West Bendที่เป็นส่วนหนึ่งของผลงานชุด ผ้าไทย
ชฎานันท์ ปัญญาเพชร (2558, น. 101)

อิทธิพลของศิลปะร่วมสมัยยังคงส่งอิทธิพลมาถึงปัจจุบันแต่ยังคงเป็นรูปแบบเฉพาะกลุ่มเท่านั้น สังเกตได้งานนาฏศิลป์ร่วมสมัยมักจะถูกจัดแสดงจากการจัดงานเทศกาลการเต้นในระดับนานาชาติ (ประเทศไทย) เทศกาลศิลปะการแสดง การจัดการแสดงผลงานนาฏศิลป์ของนักศึกษาสาขาวิชานาฏศิลป์ทั้งนาฏศิลป์ไทย และนาฏศิลป์ตะวันตก เพียงเท่านั้น ดังนั้นการดำเนินงานวิจัยการสร้างสรรคานาฏศิลป์ร่วมสมัยผ่านบทสวดโพชฌังคปริตร ผู้วิจัยจะนำแนวคิดคอนเซ็ปชวล อาร์ต ซึ่งเป็นแนวคิดที่ “แต่เดิมคำนี้มีใช้กันมานานพอควร โดยเรียกผลงานศิลปะที่มีความหมายกับแนวคิดที่ซ่อนเร้นอยู่นอกเหนือไปจากที่มองเห็น” กำจร สุนพงษ์ศรี (2558, น. 649)

ผลการวิจัย “แนวคิดที่ได้หลังจากการปฏิบัติการสร้างสรรคานาฏศิลป์ร่วมสมัยผ่านบทสวดโพชฌังคปริตร”

จากการสร้างสรรคานาฏศิลป์ร่วมสมัยผ่านบทสวดโพชฌังคปริตร ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบองค์ประกอบการแสดง 8 ประการ ได้แก่ ด้านบทการแสดง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ออกมาว่า บทสวดโพชฌังคปริตรนั้น

มีความเกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ ร่างกาย จิตใจ และอาการเจ็บป่วย อันมีความเกี่ยวข้องกันอย่างแยกไม่ได้ ด้านนักแสดง 6 คนมีประสบการณ์ในการแสดงนาฏศิลป์ร่วมสมัย ด้านลีลานาฏศิลป์ ทดลองคิดค้นท่าทาง และการจัดวางองค์ประกอบโดยใช้เทคนิคการด้นสด (Improvisation) ในการให้นักแสดงเคลื่อนไหวท่าทางในชีวิตประจำวัน (Everyday Movement) ใช้เครื่องมือในการพัฒนาการเคลื่อนไหว ได้แก่ น้ำหนัก ระดับ ความเร็ว และความลื่นไหล และใช้การด้นสดแบบมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างร่างกายมนุษย์ (Body Contact Improvisation) ในการพัฒนาการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยขึ้นนี้ ด้านเสียงได้นำบทสวดโพชฌังคปริตรพร้อมคำแปลประกอบการแสดงนำเสนอความเชื่อในบทสวดจะทำให้ผู้เจ็บไข้ได้ป่วยมีสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ด้านอุปกรณ์ประกอบการแสดงนำกระจกเงามาใช้ในการสะท้อนทั้งตัวของตัวละคร เบื้องลึกในจิตใจของตัวละคร การใช้สะท้อนผู้อื่น ด้านสถานที่แสดงใช้ผนังและพื้นเป็นสีขาวสอดคล้องกับเนื้อหาและพบว่าสถานที่ไม่ได้มีผลกระทบต่อเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยต้องการนำเสนอ ด้านแสง แสงที่มีความส่องสว่างให้เห็นการเคลื่อนไหวที่ชัดเจน ไม่สร้างความสับสนให้แก่ผู้แสดง เป็นแสงที่มีความนิ่ง เรียบ ด้านเครื่องแต่งกายใช้สีขาวหมายถึงจิตอันบริสุทธิ์ และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ส่วนสีแดงนั้นหมายถึง ร่างกายที่ผู้วิจัยตีความถึงร่างกายที่ปราศจากผิวหนัง เลือดที่ไหลเวียนในร่างกาย นำโครงร่างของดอกบัวเข้ามาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบเครื่องแต่งกาย

จากกระบวนการสร้างสรรค์รูปแบบนาฏศิลป์ร่วมสมัยชุดนี้ ผู้วิจัยได้พบแนวคิดที่ได้หลังจากการปฏิบัติการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ 5 ครั้ง โดยแบ่ง 6 ประเด็นที่มีความสำคัญในแง่ของการตีความ การสื่อความหมาย การแสดงเชิงสัญลักษณ์ และเป็นแนวคิดที่ส่งผลต่อการออกแบบองค์ประกอบการแสดงในแต่ละด้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับบทสวดโพฆมังคปริตร

บทสวดโพฆมังคปริตรเป็นบทสวดที่มีความเชื่อมโยงด้านการรักษาอาการเจ็บไข้ได้ป่วย ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางร่างกายและทางจิตใจ อันเป็นบทสวดที่มีตำนานกล่าวถึงไว้ตั้งแต่สมัยพุทธกาล และในปัจจุบันยังมีกล่าวถึงบทสวดนี้ในการรักษา บัดเปาจากเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ที่เกิดการระบาดอย่างมากในปัจจุบัน ผู้วิจัยนำประเด็นที่อยู่ในบทสวดโพฆมังคปริตร ในการออกแบบบทการแสดงที่มุ่งเน้นไปที่ความสัมพันธ์ของร่างกาย จิตใจ อาการเจ็บป่วย ใช้นักแสดงที่มีความหลากหลายสื่อถึงคนในสังคมที่มีความหลากหลาย ในการสร้างสรรค์การแสดงขึ้นนี้ไม่เพียงแต่นำหลักคิดที่อยู่ในบทสวดมาใช้เพียงเท่านั้น ผู้วิจัยได้เลือกใช้เสียงของบทสวดที่เป็นภาษาบาลีพร้อมคำแปลมาประกอบการแสดงขึ้นนี้ เพราะจากการศึกษา ผู้วิจัยพบว่ามีความเชื่อความศรัทธาที่บอกต่อกันมาว่าบทสวดนี้ไม่เพียงแต่จะบรรเทาความเจ็บป่วยให้แก่ผู้สวดเท่านั้นแต่หมายรวมถึงผู้ฟังด้วย ซึ่งสอดคล้องกับหลักคิดของบทสวดนี้ที่บอกเล่าถึงความสัมพันธ์ระหว่างร่างกายและจิตใจ เมื่อผู้ฟังได้รับฟังอาจก่อให้เกิดสมาธิในการฟังและชมการแสดง เมื่อเกิดความสงบในจิตแล้วก็จะส่งผลดีต่อร่างกายของผู้ที่รับชมและรับฟังตามความเชื่อของบทสวดนี้

ภาพที่ 2 ภาพการออกแบบลีลาที่มุ่งเน้นไปที่ความสัมพันธ์ของร่างกาย

(ธนันท์พัชร อัครเสมาชัย, ผู้ถ่ายภาพ, 2564)

2. แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงนาฏยศิลป์

การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ในบริบทของงานวิจัยฉบับนี้คำนึงถึงความคิดอิสระที่ผู้วิจัยสามารถออกแบบได้อย่างอิสระ ไม่มีกรอบของขนบธรรมเนียมประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้องอันเป็นนิยามสำคัญของการสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจะไม่ปิดกั้นความคิดของตนเองและมองว่าทุกอย่างที่จะทำนั้นเป็นไปได้แต่การที่ผู้วิจัยคิดเช่นนั้นส่งผลให้กระบวนการคิดเพื่อออกแบบองค์ประกอบสำหรับผู้วิจัยนั้นจึงมีความฟุ้งซ่านที่จะนำสิ่งต่าง ๆ เข้ามาใช้ในการแสดงเนื่องจากความอิสระที่มากจนเกินไป การกำหนดกรอบความคิดจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น ดังนั้น การใช้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงนาฏยศิลป์นั้นคงไม่ใช่การทำอะไรก็ได้ แต่ในการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ร่วมสมัยนั้นจะต้องถูกพัฒนามาจากการศึกษาข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมและวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุและผลในการออกแบบองค์ประกอบนั้น ๆ

ภาพที่ 3 พื้นที่แสดงที่ไม่จำเพาะแสดงในโรงละครแต่สามารถนำไปแสดงที่ใดก็ได้

(ฉันทน์พัชร อัสวเสมาชัย, ผู้ถ่ายภาพ, 2563)

3. แนวคตินาฏยศิลป์ร่วมสมัย

งานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้สืบค้นเพื่อหาที่มาของศิลปะร่วมสมัยก่อนที่จะเกิดรูปแบบของนาฏยศิลป์ร่วมสมัยขึ้นมา ในความหมายของความร่วมสมัยในงานวิจัยฉบับนี้ คือ รูปแบบศิลปะ ที่การสะท้อนถึงปัญหา

ที่เกิดขึ้นบนโลกใบนี้ การใช้แนวคิดหลังสมัยใหม่ที่มีความเชื่อมโยงกับหลักความคิดของนาฏศิลป์ร่วมสมัยในปัจจุบัน ผู้วิจัยนำมาใช้ในการออกแบบลีลานาฏศิลป์ มุ่งเน้นการใช้ท่าทางในชีวิตประจำวัน การเดินสัด การดันแบบมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์เข้ามาใช้พัฒนาท่าทางการเคลื่อนไหวให้มีเอกลักษณ์เฉพาะ การออกแบบอุปกรณ์ประกอบแสดงที่มีความเรียบง่ายแต่สามารถสื่อความหมายในเนื้อหา การออกแบบเสียงที่ใช้เสียงสวดบทโพชฌังคปริตรพร้อมคำแปลเป็นการสื่อสารอย่างตรงประเด็นแต่แฝงนัยยะการอวยพรให้ผู้ฟัง ผู้ชมให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์

ภาพที่ 4 ภาพการใช้ท่าทางในชีวิตประจำวัน การเดินสัด
การดันแบบมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์เข้ามาใช้พัฒนา
ท่าทางการเคลื่อนไหวให้มีเอกลักษณ์เฉพาะ
(ธนันท์พัชร อัครเสมาชัย, ผู้ถ่ายภาพ, 2564)

4. แนวคิดสัญลักษณ์ในการแสดงนาฏศิลป์

ผู้วิจัยนำรูปแบบการนำเสนอผ่านแนวคิดคอนเซ็ปทวล อาร์ต โดยมุ่งให้ความสำคัญกับความคิดมากกว่าสุนทรียะความงาม ผ่านการออกแบบองค์ประกอบต่าง ๆ ได้คำนึงถึงสิ่งที่สามารถสอดแทรกเนื้อหาในช่วงต่าง ๆ ในการแสดงโดยผู้วิจัยไม่ได้คำนึงว่าการสร้างสรรค์ผลงานชิ้นนี้จะต้องมีรูปแบบลีลาการเคลื่อนไหวหรือการใช้เสียงประกอบการแสดงเหมือนกับงานนาฏศิลป์ในรูปแบบอื่น ๆ ทั้งการออกแบบลีลานาฏศิลป์ที่ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์

ผ่านท่าทางเรียบง่ายในการสื่อสารเนื้อหา เช่น การถือกระจกเข้าหาตัว ที่เป็นการสะท้อนตนเอง หรือการถือกระจกออกไปที่หาคนอื่นเปรียบเสมือน การมอง การหัดตัวการยึดตัวเล่าถึงความเจ็บป่วยและความเป็นปกติ เป็นต้น ด้านการจัดองค์ประกอบบนพื้นที่แสดงการจัดวางนักแสดงให้อยู่ในรูปของวงกลมเปรียบเสมือนชีวิตมนุษย์ที่เวียนว่ายตายเกิด การเคลื่อนที่ของนักแสดงตามวงของตนเอง เป็นต้น ด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายผู้วิจัยเลือกใช้สีแดงสีขาวในการแสดงถึงความหมายที่มีอยู่ในบทบาทการแสดง ด้านอุปกรณ์ประกอบการแสดงเลือกใช้กระจกเงาเพื่อสะท้อนสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยทำการศึกษาจากข้อมูลต่าง ๆ เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการค้นหาเพื่อให้ได้สิ่งที่สามารถสื่อความหมายของการแสดงชุดนี้ อีกทั้งเป็นกระตุ้นให้ผู้ที่ได้รับชมเกิดการตั้งคำถามและสามารถตอบได้ตามประสบการณ์ของตน

ภาพที่ 5 ภาพการใช้กระจกเงาในการสื่อถึงจิตใจ
และการเลือกใช้สีแดงสีขาวในการออกแบบเครื่องแต่งกาย
(ฉันทพัชร อัสวเสมาชัย, ผู้ถ่ายภาพ, 2564)

5. แนวคิดความคิดหลากหลายในงานนาฏศิลป์

แนวทางการพัฒนารูปแบบทางศิลปะร่วมสมัยได้เดินทางสู่การผสมผสานแนวความคิดจากแหล่งต่าง ๆ สู่การทดลองในกระบวนการให้เกิดผลงานศิลปะที่มีเอกลักษณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างสรรค์ผลงานชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้นำรูปแบบคอนเซ็ปชวล อาร์ต เข้ามาท้าทายความคิดของตนเอง

ด้วยการผสมผสานหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนากับนาฏยศิลป์ร่วมสมัย การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ร่วมสมัยผ่านบทสวด โศกฉกัปปิตถีนี้นอกจากหลักคิดในบทสวดกับแนวคิดศิลปะร่วมสมัยแล้ว ผู้วิจัยได้คำนึงถึงศาสตร์ต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษา ไม่เพียงเฉพาะศาสตร์ทางด้านนาฏยศิลป์ร่วมสมัยเท่านั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงการจัดวางองค์ประกอบจากแนวคิดทางศิลปกรรม ในการออกแบบเส้นจากร่างกายมนุษย์ เครื่องแต่งกาย และอุปกรณ์ประกอบการแสดงจัดวางบนพื้นที่ว่าง การใช้สีเพื่อเติมเสริมจุดเด่น สร้างเอกภาพ ในผลงานสร้างสรรค์อันเห็นได้ว่าการสร้างสรรค์การแสดงชุดนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ความรู้ เนื้อหาจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดกระบวนการในการสร้างสรรค์องค์ประกอบต่าง ๆ ในการแสดงที่มีมุมมองหลากหลายมิติ

6. แนวคิดและทฤษฎีทางด้านศิลปกรรมศาสตร์

แนวคิดและทฤษฎีทางด้านศิลปกรรมในงานวิจัยฉบับนี้ ที่ผู้วิจัยได้คำนึงถึง ประกอบไปด้วยเส้น พื้นที่ สี เงา น้ำหนักที่มีส่วนสำคัญในการนำเสนอสู่สายตาของผู้ชม การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ร่วมสมัยผ่านบทสวดโศกฉกัปปิตถีนี้นี้ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากพื้นที่ว่างเปล่าที่เปรียบเสมือนกระดานเปล่า จากนั้นจึงคิดวิเคราะห์จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา มาเพื่อแต่งเติมสีสัน ลายเส้นบนพื้นที่ว่างเปล่า นั้น อาทิ ผู้วิจัยได้เลือกใช้สีขาว หากแต่ผู้วิจัยเลือกใช้สีขาว ภาพที่อยู่บนพื้นที่ว่างเปล่าก็จะราบเรียบแสดงออกถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่เมื่อผู้วิจัยได้เพิ่มสีแดงเข้าไป ทำให้รูปแบบการแสดงมีมิติของสีมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้น ผู้วิจัยคำนึงถึงการจัดวางบนพื้นที่โดยคำนึงถึงความสูง ต่ำ ความสมมาตร ความสมดุล ทิศทางของนักแสดงผ่านรูปเรขาคณิตทั้งเส้นตรง เส้นโค้ง วงกลม สีเหลี่ยม เป็นต้น เพื่อเสริมความหมายในการแสดง ดังเช่น การเดินเป็นวงกลมทางซ้าย 3 รอบเปรียบเสมือนการเดินรอบพระอุโบสถในพระพุทธศาสนาอันเป็นส่วนที่ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีทางด้านศิลปกรรมใช้กับผลงานชิ้นนี้

สรุปผลการวิจัย

จากการปฏิบัติการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ ผู้วิจัยได้แนวคิดที่ได้หลังจากปฏิบัติการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ 6 ประเด็น ได้แก่ 1) แนวคิดเกี่ยวกับบทสวดโพชฌังคปริตร ผู้วิจัยได้คำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างร่างกายและจิตใจที่อยู่ภายในบทสวดนี้ 2) แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงนาฏศิลป์นับได้ว่าเป็นมีความสำคัญที่จะทำให้ผู้วิจัยได้มีอิสระในการดำเนินกิจกรรม โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงรูปแบบที่มีมาก่อนหน้านั้นแต่ต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ได้รวบรวมและวิเคราะห์ 3) แนวคิดนาฏศิลป์ร่วมสมัยที่ให้ผู้ชมมองความแตกต่างซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเพื่อหารูปแบบของแนวคิดนี้เพื่อให้เกิดความชัดเจนในรูปแบบของศิลปะร่วมสมัยยิ่งขึ้นอันจะสนับสนุนการดำเนินงานสร้างสรรค์องค์ประกอบต่าง ๆ 4) แนวคิดสัญลักษณ์ในการแสดงนาฏศิลป์ถูกสอดแทรกในการแสดง เป็นกระตุ้นให้ผู้ที่ได้รับชมเกิดการตั้งคำถามและสามารถตอบได้ตามประสบการณ์ของตนเอง 5) แนวคิดความคิดหลากหลายในงานนาฏศิลป์เพื่อเสริมให้เกิดการผสมผสานศาสตร์ที่นอกเหนือจากนาฏศิลป์เข้ามาสู่การดำเนินงาน 6) แนวคิดและทฤษฎีทางด้านศิลปกรรมศาสตร์ที่จะทำให้ผู้วิจัยได้คิดถึง เส้น พื้นที่ สี เงา น้ำหนักที่มีส่วนสำคัญในการนำเสนอสู่สายตาของผู้ชม

อภิปรายผลการวิจัย

แนวคิดที่ได้หลังจากการปฏิบัติการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยผ่านบทสวดโพชฌังคปริตรในงานวิจัยฉบับนี้เกิดจากการค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อให้ความหมายของคำแต่ละคำที่ใช้ในงานวิจัยฉบับนี้ และแสดงถึงความเชื่อมโยงระหว่างศิลปะที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบนาฏศิลป์ซึ่งจะทำให้ผู้สนใจในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยมีมุมมองที่แตกต่างออกไปจากการผสมผสานนาฏศิลป์แต่ละรูปแบบเข้าไว้ด้วยกันเท่านั้น แต่หมายถึงกระบวนการค้นหาความหมาย การตีความจากแรงบันดาลใจสู่การออกแบบ

องค์ประกอบการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ด้านต่าง ๆ ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลในแง่มุมที่หลากหลาย แนวคิดที่ได้หลังจากการปฏิบัติการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ทั้ง 6 ประเด็น ผู้ที่มีความสนใจในการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยสามารถนำแต่ละประเด็นไปเป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัยสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยขึ้นอื่นได้และจะประโยชน์ในการศึกษาหาข้อมูลของผู้ที่จะทำงานวิจัยสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การดำเนินการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1) การศึกษาด้านการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยในประเทศไทย ถึงแม้ว่าจะมีการค้นคว้าและการดำเนินงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง แต่การเข้าถึงข้อมูลที่มีความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดศิลปะร่วมสมัยกับการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยในบริบทของสังคมโลกนั้นยังคงมีอยู่ไม่มาก ส่งผลให้ผู้ที่มีความสนใจในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัยไม่สามารถหาข้อมูลในด้านแนวคิดนาฏศิลป์ร่วมสมัยที่ผูกพันไปกับการเดินทางของศิลปะจำเป็นต้องค้นคว้าหาข้อมูลจากเอกสารวิชาการทางด้านศิลปะหรือเอกสารวิชาการต่างประเทศ เพื่อเชื่อมโยงถึงบริบทของศิลปะร่วมสมัยและนาฏศิลป์ร่วมสมัย ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการวิเคราะห์สังเคราะห์จะสามารถเป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัยสร้างสรรค์นาฏศิลป์ร่วมสมัยอันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการศึกษาต่อไป

2) การนำบทสวดมนต์สู่การสร้างสรรค์นาฏศิลป์อาจเป็นประเด็นที่อ่อนไหวสำหรับบางกลุ่มบุคคล ผู้วิจัยจำต้องวิเคราะห์ถึงข้อมูลในบทสวดมนต์นั้น ๆ ค้นหาความหมายที่ซ่อนอยู่ ซึ่งเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้การนำบทสวดมนต์มาสร้างสรรค์นาฏศิลป์นั้นมีความน่าสนใจมากขึ้น เนื่องจากบทสวดต่าง ๆ

ในพระพุทธศาสนาจะถูกนำไปใช้ในวาระและกรรมที่ต่างกันออกไป ดังนั้น เห็นควรว่าสามารถนำบทสวดหรือหลักธรรมใด ๆ มาสร้างสรรค์การแสดงก็ได้ แต่ต้องอยู่ตามหลักเหตุและผลจากข้อมูลที่ได้รับรวบรวมมา ผู้ที่มีความสนใจในการนำบทสวดมาสร้างสรรค์นาฏศิลป์จึงควรที่จะต้องศึกษาความหมายที่อยู่ในบทสวดนั้น ๆ อย่างลึกซึ้งสู่การดำเนินการสร้างสรรค์ในองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้ง 8 ประการ

เอกสารอ้างอิง

- กฤติยา กาวิวงศ์ และมนุพร เหลืองอร่าม. (2558). *โครงการรวบรวมบทความและบทวิจารณ์เกี่ยวกับศิลปะสมัยใหม่และศิลปะร่วมสมัยของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*. (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม.
- กมล โพธิเย็น. (2562, มกราคม - มิถุนายน). ความคิดสร้างสรรค์: พรสวรรค์ที่ครูควรสรรค์สร้างให้ผู้เรียน. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 17(1), 9-27.
- กัจจกร สุนพงษ์ศรี. (2558). *ศิลปะสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ขวัญแก้ว กิจเจริญ. (2558). *การสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากภาพท่าเต้นของนราพงษ์ จรัสศรี*. [วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- จตุรนต์ กิรติวุฒิปงศ์. (2558). *สุนทรีย์ภาพของทัศนธาตุทางทัศนศิลป์: ความบันดาลใจในเรา*. (รายงานวิจัย). นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- ชญานันต์ ปัญญาเพชร. (2558, มกราคม - มิถุนายน). ศิลปะร่วมสมัยไทย ภายใต้แนวคิดหลังอาณานิคมในทศวรรษที่ 1990. *วารสารวิจิตรศิลป์*, 6(1), 86-127.
- ณัฐวรรณ ธีระวารวิสิฐ. (2559). *การสร้างสรรค์นาฏศิลป์ตามแนวคิดสัมมาทิฐิ*. [วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- ธนนท์พัชร อัสวเสมาชัย. (2564). *ภาพการออกแบบลีลาที่มุ่งเน้นไปที่ความสัมพันธ์ของร่างกาย*. [ภาพถ่าย]. กรุงเทพฯ: สาขาวิชานาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

ธนันท์พัชร อัสวเสมาชัย. (2563). *พื้นที่แสดงที่ไม่จำเพาะแสดงในโรงละคร แต่สามารถนำไปแสดงที่ใดก็ได้*. [ภาพถ่าย]. กรุงเทพฯ: สาขานาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

_____. (2564). *ภาพการใช้ท่าทางในชีวิตประจำวัน การเดิน การยืน แบบมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์เข้ามาใช้พัฒนาท่าทางการเคลื่อนไหว ให้มีเอกลักษณ์เฉพาะ*. [ภาพถ่าย]. กรุงเทพฯ: สาขานาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

_____. (2564). *ภาพการใช้กระจกเงาในการสื่อถึงจิตใจและการเลือกใช้สีแต่งสีผิวในการออกแบบเครื่องแต่งกาย*. [ภาพถ่าย]. กรุงเทพฯ: สาขานาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

นราพงษ์ จรัสศรี. (2548). *ประวัตินาฏศิลป์ตะวันตก*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุธี คุณาวิชยานนท์. (2561). *ศิลปะสมัยใหม่และร่วมสมัย: ตะวันตกและไทย*. กรุงเทพฯ: J Print 94.

ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์, ปริญญา ขาวผ่อง และอภิวัดน์ สุดสาคร. (2555). *ปัจจัยความสำเร็จที่มีต่อการสร้างสรรค์งานศิลปะของศิลปินไทย: กรณีศึกษาตลาดศิลปะร่วมสมัยในมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ชิคาโก ประเทศสหรัฐอเมริกา*. (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย กระทรวงวัฒนธรรม.

Lookhin. (2008). *โพธิปักขิยธรรม 7 หมวด 37 ประการ*. สืบค้น 12 สิงหาคม พ.ศ.2563, จาก <https://www.unzeen.com/article/437/>.

การพัฒนาความสามารถด้านการสอนภาษาอังกฤษ
ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู
โดยใช้การสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยง ตามแนวทาง SAIFON
The Development of the Teaching English
in 21st Century for Pre-service teachers by using
Coaching and Mentoring: SAIFON Guidelines

(Received: Oct 20, 2022 Revised: Nov 30, 2021 Accepted: Dec 7, 2021)

สายฝน ทรงเสียงไชย¹
Saifon Songsiangchai

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการสอนภาษาอังกฤษ ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามแนวทาง SAIFON ประชากรคือนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชั้นปีที่ 5 หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม 40 สถาบัน และกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชั้นปีที่ 5 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา โดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง จำนวน 25 คน เพื่อการรวบรวมความรู้ ซึ่งได้ข้อมูลความต้องการมาจากแบบสำรวจความต้องการทั้งหมด และสังเกตการสอนในโรงเรียนที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูทำการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 2 คน ๆ ละ 3 ครั้ง โดยใช้การสุ่มแบบพื้นที่ (Area sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1. แบบสอบถาม

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์าชาวิชาวภาษาอังกฤษ (ค.บ.) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ความต้องการ (Need analysis) 2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) 3. แบบประเมินความสามารถการสอนภาษาอังกฤษ (Evaluation form) 4. แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม (Field note) สถิติที่ใช้ในงานวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ซึ่งมีทั้งวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และแบบบันทึกภาคสนาม (Field note) โดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและเทคนิคการเข้ารหัสและการจัดหมวดหมู่ข้อมูลเพื่อเข้าถึงทฤษฎีฐานราก การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ของแบบสอบถามความต้องการ (Need analysis) และแบบประเมินความสามารถ (Evaluation form) ใช้สถิติพื้นฐาน คือ คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)

ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีความสามารถด้านการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 ของตามแนวทาง SAIFON ซึ่งประกอบด้วย 1) S = Survey the teachers' needs (การตอบสนองความต้องการ), 2) A = Associating with a plan (การวางแผนการอบรม), 3) I = Instructing teaching strategies (การสร้างกลยุทธ์การสอน), 4) F = Feedback on teaching demonstration (การให้ผลสะท้อนกลับ), 5) O = Observing teaching in the real context (การสังเกตการสอน), และ 6) N = Notifying problems and solutions (การให้คำปรึกษา) นอกจากนี้ยังรวมถึงบุคลิกภาพของ Coach และบุคลิกภาพของ Mentor อีกด้วย

คำสำคัญ:

การสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 แนวทาง SAIFON ระบบการสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยง สื่อมัลติมีเดีย แอปพลิเคชัน

Abstract

The purpose of this research is to enhance English language teaching ability in the 21st century for pre-service teachers toward SAIFON guidelines. The population consists of 40 Rajabhat Universities pre-service teachers and the sample group consists of 25 students of the fifth-year pre-service teachers in Bansomdejchaopraya Rajabhat university who studied in the second semester of 2020's academic year who attended in the seminar that gained the data from Need analysis, Furthermore, two pre-service teachers of Bansomdejchaopraya Rajabhat university who were teaching in the schools were observed by using Area sampling. The tools used in the research are 1) Need analysis, 2) In-depth interview, 3) Evaluation form, and 4) Field note. It is a Mixed Method research which includes Qualitative Research, In-depth interview, and Field note, that analyzed by using content analysis and coding technique for grounded theory. The quantitative research which included Need analysis and Evaluation form that analyzed by using Mean and Standard Deviation.

The results revealed that:

Pre-service teachers of Bansomdejchaopraya Rajabhat university enhanced Teaching English ability in 21st century toward SAIFON guidelines that consisted of 6 aspects: 1) S = Survey the teachers' needs , 2) A= Associating with a plan, 3) I = Instructing teaching strategies, 4) F = Feedback on teaching demonstration , 5) O = Observing teaching in the real context, and 6) N = Notifying

problems and solutions. Furthermore, it included the coach personality and the mentor personality.

Keywords: English Teaching in 21st Century, SAIFON Guidelines, Coaching and Mentoring, Multimedia Source, Application

Introduction

การจัดการศึกษาในปัจจุบัน มุ่งเน้นการสร้างบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) โดยครอบคลุมทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ ทักษะด้านศิลปกรรม จรรยาบรรณ และทักษะภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษที่มีบทบาทอย่างยิ่ง ในฐานะภาษาโลก (English as Global Language) ที่ใช้ติดต่อสื่อสารกับคนทั่วโลก (สมบัติ คชสิทธิ์, จันทน์ อินทรสูตรและ ธนกร สุวรรณพฤติ, 2560) ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางในกิจกรรมแทบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็น ด้านการค้าและการลงทุน การศึกษา การติดต่อสื่อสารการท่องเที่ยว และการใช้ชีวิตประจำวัน แม้ว่าปัจจุบันจะมีภาษาต่างประเทศอื่น ๆ เข้ามามีบทบาทมากขึ้น เช่น ภาษาจีน ภาษาเกาหลี ภาษาญี่ปุ่น ฯลฯ แต่ภาษาอังกฤษยังคงเป็นที่ยอมรับและนำมาใช้เป็นภาษากลาง ของคนทั่วโลก (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2556, ออนไลน์)

การพัฒนาทางการศึกษา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเตรียมความพร้อมรับสถานการณ์ดังกล่าวในอนาคต ด้วย เหตุนี้ ครูจึงต้องมีความเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนมีทักษะการดำรงชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม โดยทักษะที่สำคัญที่สุดคือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills) ที่ มุ่งเน้นความรู้ความสามารถ และทักษะจำเป็นซึ่งเป็นผลจากการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอน ดังนั้นครูจะมีบทบาทสำคัญยิ่งกว่าเดิม โดยครูต้องเปลี่ยนบทบาทเป็น “โค้ช” กล่าวคือ ครูต้องให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้รับไป บูรณาการ และต่อยอดได้ สิ่งสำคัญในการเรียนในศตวรรษที่ 21 คือต้องเปลี่ยนระบบการเรียนการสอน คือเปลี่ยนเป้าหมายจาก “ให้ความรู้ไปสู่ “ให้ทักษะ” เปลี่ยนจาก “ครูเป็นหลัก” เป็นผู้เรียนเป็นหลัก” (วิจารณ์ พานิช, 2556) ซึ่งครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดที่จะทำให้คุณภาพของผู้เรียนสูงหรือต่ำลงได้

ดังนั้นมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่มีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจึงมุ่งเน้นเรื่องการผลิตครูให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีความรู้ มีกระบวนการทำงาน การคิด การจัดการการเผชิญปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้มาแก้ไขปัญหาและการจัดการชั้นเรียน นักศึกษาครูจึงต้องมีความสามารถด้านการสอนที่ดีเพื่อจัดการเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมาย

การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูถือได้ว่าเป็นแนวทางสำคัญในการจัดการศึกษาทางด้านสายวิชาชีพ ในทุก ๆ แขนง เพราะเหตุว่าการจัดการศึกษาด้านสายวิชานั้น ผู้เรียนนอกจากจะต้องมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานจริงด้วย ซึ่งในการศึกษาทางศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์นั้น ถือว่าเป็น การจัดการศึกษาทางสายวิชาชีพที่มุ่งเน้นผลิตบุคลากรทางวิชาชีพครูออกไปรับใช้สังคม แต่ปัญหาการขาดทักษะทางด้านการสอนของนักศึกษาเป็นปัญหามาโดยตลอด ทั้งนี้ อาจเนื่องจากนักศึกษาได้รับ การฝึกฝนในด้านการใช้เทคนิคและวิธีสอนไม่เพียงพอ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะถ้านักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพไม่มีคุณภาพแล้ว ก็จะทำให้เกิดผลเสียต่อการเรียนการสอน ในระดับชั้นเรียน ผู้เรียนย่อมได้รับการพัฒนาในด้านความรู้ และทักษะความสามารถได้ไม่ดีพอ (ปวีณา เมืองมูล, 2561, น. 4)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นความสำคัญจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูภาษาอังกฤษโดยใช้ระบบการสอนแนะและพี่เลี้ยง ตามแนวทาง SAIFON (Songsiengchai, 2017, pp. 8-9) เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการสอนภาษาอังกฤษ ซึ่งการใช้แนวทาง SAIFON โดยเริ่มการตั้งแต่การ Survey the teachers' needs: พี่เลี้ยงสำรวจความต้องการในการพัฒนาสรณะด้านการสอนภาษาอังกฤษของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดย ใช้แบบสอบถามความต้องการกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั่วประเทศ พบว่า ด้วยสถานการณ์

ของการระบาดของโรค Covid 19 นักศึกษาจึงต้องมีการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ผ่านเทคโนโลยี และมีความต้องการพัฒนาทักษะการฟังและทักษะการพูดภาษาอังกฤษมากที่สุด หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงนำแนวทางส่วนของ A= Associating with a plan: โดยได้นำผลที่ได้จากการสำรวจความต้องการในการ พัฒนาสื่อนะด้านการสอนภาษาอังกฤษมาจัดการวางแผนการอบรมเพื่อตอบสนองความต้องการของนักศึกษา และมีการนำความต้องการนั้นมาสร้างกลยุทธ์การอบรมคือ I = Instructing teaching strategies: พี่เลี้ยงสร้างกลยุทธ์การอบรมการสอนภาษาอังกฤษตามแผนการอบรม และฝึกนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามกลยุทธ์ที่ได้วางแผนไว้ พร้อมทั้งมีกระบวนการสาธิตการสอนตามกลยุทธ์ หลังจากนั้นในระหว่างการอบรม ผู้วิจัยจะใช้แนวทางขั้น F = Feedback on teaching demonstration: ผู้วิจัยได้ให้ผลสะท้อนกลับต่อการสาธิตการจัดการเรียนการสอนตามกลยุทธ์นั้น เพราะในตารางการอบรมนักศึกษาจะต้องมีการสาธิตการจัดการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงตามข้อเสนอแนะการจากให้ผลสะท้อนกลับ เมื่อเสร็จสิ้นการอบรมจึงจะเข้าสู่แนวทางในขั้น O = Observing teaching in the real context: สังเกตการนำกลยุทธ์นั้นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนจริง ส่วนขั้นตอนสุดท้ายตามแนวทาง SAIFON คือ N = Notifying problems and solutions: พี่เลี้ยงกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพปรึกษาหารือต่อปัญหาการใช้กลยุทธ์นั้น ๆ ต่อการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์จริงเพื่อให้ผลสะท้อนกลับที่เป็นประโยชน์ และเป็นนำกลับไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การยกระดับมาตรฐานทางวิชาชีพและการยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศต่อไป

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธัญญา วุฒินิชย์ (2563, บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการนิเทศ การสร้าง และตรวจสอบรูปแบบการนิเทศ รวมถึงการศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศที่มีประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเทศบาลวัดท่าสะอาด

อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนที่ 1 ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ของโรงเรียนเทศบาลวัดท่าสะต๋อย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 40 คน ขั้นตอนที่ 2 ประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ และครูผู้สอน จำนวน 41 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วย นักวิชาการด้านนิเทศการศึกษา ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จในด้านการนิเทศการศึกษา จำนวน 10 คน ขั้นตอนที่ 3 ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ของโรงเรียนเทศบาลวัด ท่าสะต๋อย อำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 40 คน วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถาม การประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดสนทนากลุ่ม ส่วนการนำรูปแบบไปทดลองใช้ คือ แบบประเมินความพึงพอใจ แบบบันทึกการประชุม และแบบบันทึกการสะท้อนคิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า สภาพการปฏิบัติ ด้านระบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอน ด้านการดำเนินการนิเทศ และ ด้านการประเมินผลการการนิเทศอยู่ในระดับมาก ในส่วนของปัญหาทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่ความต้องการด้านกระบวนการนิเทศ และด้านการนิเทศรูปแบบ “SPIDER Model” อยู่ในระดับมาก ส่วนในด้านการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยรูปแบบการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วยส่วนสำคัญ 6 ส่วน ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) องค์ประกอบ และกระบวนการ SPIDER Model 4) วิธีดำเนินการ 5) ผลลัพธ์ 6) เงื่อนไขความสำเร็จของรูปแบบ และคู่มือการใช้ ประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้คู่มือ ตอนที่ 1 บทนำ ตอนที่ 2 ความรู้ เบื้องต้นเกี่ยวกับการนิเทศการจัดการเรียนการสอน ตอนที่ 3 รูปแบบการนิเทศที่มีประสิทธิภาพ ตอนที่ 4 กระบวนการใช้ ตอนที่ 5 การประเมินผล และภาคผนวก

ส่วนผลการตรวจสอบรูปแบบ และคู่มือการใช้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ผลการใช้รูปแบบการนิเทศที่มีประสิทธิผล พบว่า ผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจอยู่ระดับมากที่สุด การสะท้อนผลการทดลองใช้รูปแบบ พบว่ามีส่วนช่วยให้ครูผู้สอนมีแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนานักเรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ตามทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์มีความเหมาะสม การติดตาม ดูแล ให้คำ แนะนำของครูนิเทศมีประสิทธิภาพ คู่มือการใช้รูปแบบเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินงาน รวมถึงกระบวนการ SPIDER Model ซึ่งเป็นกระบวนการ สำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของรูปแบบการนิเทศการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษ ที่ 21

สมศักดิ์ จีเพ็ชร (2562, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพครู โดยการนิเทศแบบสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยง โรงเรียนมหาสวัสดิ์ (ราษฎร์บารุง) มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการพัฒนาคุณภาพของครู โดยการนิเทศแบบสอนแนะ และการเป็นพี่เลี้ยง (2) ศึกษาความพึงพอใจของครูที่ได้รับการนิเทศแบบสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยง ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ที่สอนในระดับประถมศึกษา เลือกกลุ่มตัวอย่างมาศึกษาโดยวิธีเจาะจง กลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 1 คน โดยทำการนิเทศเป็นเวลา 1 ภาคการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ใช้เก็บข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกข้อมูล และแบบสอบถามประมาณค่า การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์ทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบดังนี้

1. การนิเทศแบบสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยงด้านกระบวนการสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยงมีการปฏิบัติมากที่สุดโดยมีผลการปฏิบัติตามขั้นตอน คือ การเตรียมการมีการปฏิบัติในระดับมาก การประชุมเพื่อ

รับทราบข้อมูลมีการปฏิบัติมากที่สุด การวางแผนเพื่อแก้ปัญหา มีการปฏิบัติมากที่สุด การปฏิบัติทำให้คำชี้แนะและสร้างขวัญกำลังใจมากที่สุด การติดตามผลมีการปฏิบัติมากที่สุด ผู้นิเทศมีทักษะในการนิเทศมากที่สุด ผู้นิเทศมีเทคนิคการให้คำชี้แนะในระดับมากที่สุด ผู้นิเทศมีบทบาทในการให้การนิเทศมากที่สุด จากการสังเกตติดตามผลจากการนิเทศ ด้านปัจจัยผู้รับการนิเทศมีการพัฒนาตนเองทั้งความรู้ ทักษะการสอน และบุคลิกภาพ มีแผนการจัดการเรียนรู้ มีสื่อการสอน ด้านกระบวนการเรียนการสอนมีการดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการพัฒนาทักษะ และความรู้การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์ ด้านการประเมินผลผู้เรียนมีการประเมินผลที่สอดคล้องกับเป้าหมาย และ วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ด้านผลที่เกิดขึ้นผู้รับการนิเทศทุกคนได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ พัฒนานวัตกรรม และมีรายงานการวิจัยในชั้นเรียน นักเรียนได้รับการพัฒนาความรู้ และทักษะ การอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ และการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นในระดับมาก ครูสามารถวิเคราะห์ปัญหาการจัดการเรียนการสอนของตนเอง นำความรู้ และปัญหาร่วมกันวิเคราะห์ และกำหนดเป้าหมายการพัฒนาได้ ดำเนินการพัฒนา ผู้เรียนจนบรรลุเป้าหมาย

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้รับการนิเทศต่อการนิเทศแบบสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยงอยู่ระดับมากที่สุด

อีกทั้งยังมีการศึกษาที่มีแนวทางใกล้เคียงกับการศึกษาครั้งนี้คือการวิจัยและพัฒนาเรื่องการพัฒนา รูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง เพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ 4 ข้อ คือ 1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง เพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่ 2. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง 3. เพื่อทดลองรูปแบบการนิเทศ 4. เพื่อประเมินรูปแบบการนิเทศ โดยกระบวนการพัฒนารูปแบบการนิเทศ ดำเนินการเป็น 4 ระยะ คือ 1. ขั้นศึกษาความต้องการเพื่อการเตรียมการนิเทศ 2. ขั้นพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง 3. ขั้นทดลองใช้รูปแบบการนิเทศ และ 4. ขั้นประเมินรูปแบบการนิเทศ และได้ทดลองใช้รูปแบบการนิเทศนี้ในสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ จำนวน 3 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษา/ ผู้นิเทศก์ จำนวน 30 คน และผู้รับการนิเทศ จำนวน 30 คน ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบบันทึกผลการวิเคราะห์เอกสาร แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ แบบบันทึกผลการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง แบบบันทึกการรับการนิเทศ แบบตรวจสอบพฤติกรรมกรรมการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยงของผู้นิเทศก์ แบบประเมินรูปแบบการนิเทศ และการสนทนากลุ่ม สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและพรรณนาความ และข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง เพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่ ชื่อว่า “ดับเบิลพีแอลซีเอ พลัส” (PPLCA Plus) โดยนำการออกแบบเชิงระบบ ADDIE Model มาใช้เป็นฐานคิดในการวิจัย ทำให้ได้รูปแบบการนิเทศที่ประกอบด้วย ส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ หลักการ เงื่อนไขสำคัญ และองค์ประกอบของรูปแบบ 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1.ขั้นเตรียมความรู้ก่อนการนิเทศ (Preparing: P) 2.ขั้นวางแผนและออกแบบการนิเทศ (Planning: P) 3.ขั้นเรียนรู้และแลกเปลี่ยนในการปฏิบัติการนิเทศ (Learning and Sharing: L) 4.ขั้นการนิเทศด้วยกระบวนการชี้แนะ

และระบบพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring: C) 5. ขั้นสะท้อนคิดหลังการนิเทศ (After Action Review: A) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน พบว่า มีความเห็นค่าดัชนีความสอดคล้องของรูปแบบการนิเทศฯ สำหรับของผลการนำรูปแบบการนิเทศดังกล่าวไปใช้ ทำให้เกิดข้อค้นพบระหว่างการศึกษาคือ พลัส (Plus) ได้น้อมนำหลักการทรงงานและศาสตร์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 (King Bhumibol's Science) มาปฏิบัติในแต่ละองค์ประกอบซึ่งนำลักษณะเด่นของหลักการทรงงานมาประยุกต์ใช้แตกต่างกัน ผู้รับการนิเทศสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 83.33 และสามารถบันทึกหลังการจัดการเรียนรู้ได้ชัดเจน ส่วนผลการตรวจสอบพฤติกรรมการชี้แนะ และระบบพี่เลี้ยงของผู้นิเทศก์อยู่ในระดับมาก คือ ผู้นิเทศก์สามารถปฏิบัติการนิเทศในรายการที่กำหนดไว้ เดือนละ 2 ครั้งขึ้นไป โดยประเด็นที่ผู้นิเทศก์และผู้รับการนิเทศเห็นสอดคล้องกันมากที่สุด คือ การร่วมกันกำหนดเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ และเปิดโอกาสให้ผู้รับการนิเทศได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (วชิรา เครือคำอ้าย และชวลิต ขอดศิริ, 2562, บทคัดย่อ)

จากการที่ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมในการศึกษาในแนวทางที่คล้ายคลึงกันพบว่า การใช้การสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยงสามารถพัฒนาคุณภาพครูหรือนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ผู้ รวมทั้งศึกษานิเทศก์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งล้วนส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ทั้งสิ้น การที่ผู้วิจัยได้เลือกแนวทาง SAIFON มาใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เนื่องจากแนวทาง SAIFON ได้สะท้อนจุดเด่นในการสร้างกลยุทธ์การอบรมและแนวทางการอบรมมาจากความต้องการ (Need analysis) ของผู้ที่ต้องการพัฒนาความสามารถในด้านที่ตนยังต้องการเพิ่มพูนความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนอย่างแท้จริง รวมทั้งมีการสำรวจสภาพแวดล้อมในการทำงาน รวมทั้งภาระการทำงานในสถานที่ทำงาน ระยะเวลาที่ต้องการพัฒนาความรู้ ซึ่งส่งผลให้การผู้ที่ต้องการพัฒนานั้น

มีส่วนร่วมในการออกแบบการพัฒนาการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 ตามแนวทาง SAIFON ที่ตอบสนองความต้องการที่ตรงตามวัตถุประสงค์คำถามในการวิจัยแนวทาง SAIFON ทำให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูมีความสามารถด้านการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 อย่างไร

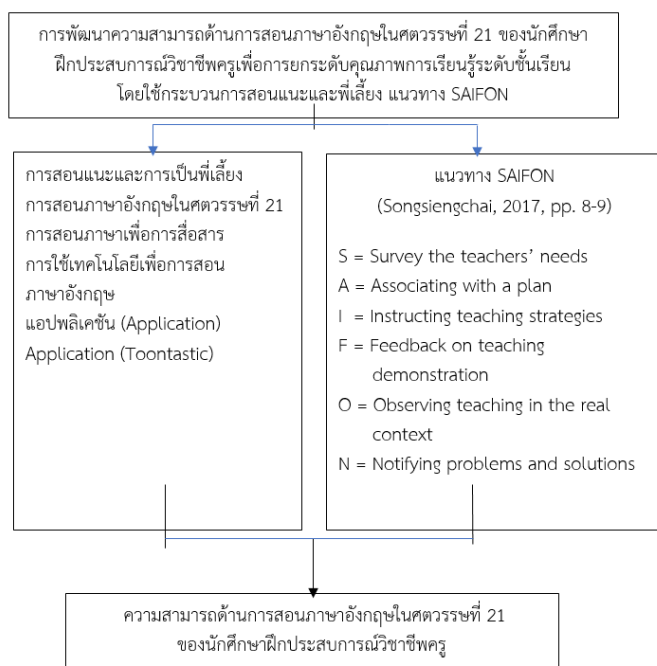
วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการสอนภาษาอังกฤษ ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูตามแนวทาง SAIFON

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้โปรแกรมการฝึกอบรมที่มาจากความต้องการของกลุ่มนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และรูปแบบการพัฒนาความสามารถด้านการสอนภาษาอังกฤษตามแนวทาง SAIFON
2. นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้รับการพัฒนาความสามารถด้านการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการจัดการชั้นเรียนเพื่อเตรียมการในการเป็นครูในอนาคต
3. ได้เผยแพร่โปรแกรมการฝึกอบรมที่มาจากความต้องการของกลุ่มนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู และแนวทาง SAIFON ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับในวงการศึกษา

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 รูปภาพของกรอบแนวคิดในการวิจัย

(Songsingchai, 2017, pp. 8-9)

แนวทาง SAIFON

Songsingchai (2017, pp. 8-9) ได้ศึกษากระบวนการสอนแบบชี้แนะและพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) และได้พัฒนารูปแบบในความแตกต่างและความคล้ายคลึงกัน และนำมาพัฒนาสู่ SAIFON Model ซึ่งเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีความหมายของครูไทยที่ต้องสอนภาษาอังกฤษในชั้นเรียน ให้ได้มีโอกาสเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ เพื่อพัฒนาศักยภาพ

ด้านการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบในความแตกต่างและความคล้ายคลึงกันในกระบวนการพี่เลี้ยง มาสู่ขั้นตอนของแนวทาง SAIFON จำนวน 6 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) S = Survey the teachers' needs: พี่เลี้ยงสำรวจความต้องการในการพัฒนาสรณะด้านการสอนภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยใช้แบบสอบถามความต้องการกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั่วประเทศ ผลจากการใช้แบบสำรวจความต้องการของครูสอนภาษาอังกฤษพบว่าการสอนแนะและพี่เลี้ยงทำให้มีส่วนช่วยในการพัฒนาความสามารถได้ตรงตามความต้องการ การดำเนินการในการบริหารจัดการอบรมดำเนินไปอย่างราบรื่นและได้รับความรู้ได้ตรงตามที่ต้องการ (Chien, 2013, Abstract) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาความต้องการของผู้เรียน (Needs analysis) หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับความต้องการและสนใจของผู้เรียนที่เป็นระบบและต่อเนื่อง การประมวลผลและตีความข้อมูลที่ได้รับ และการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรตามข้อมูลที่ได้รับเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง (Graves, 2000, p. 98)

2) A = Associating with a plan: พี่เลี้ยงนำผลที่ได้จากการสำรวจความต้องการในการพัฒนาสรณะด้านการสอนภาษาอังกฤษ มาจัดการวางแผนการอบรมเพื่อตอบสนองความต้องการนั้นได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ นพมาศ หงษาชาติ (2553) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการอบรมครูภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา ของจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยบูรณาการแนวคิดทฤษฎีภาษาศาสตร์ยุคหลังสมัยใหม่ ซึ่งผู้วิจัยที่ได้จัดทำแบบสอบถามสำรวจความต้องการพัฒนาความรู้ความสามารถตามบริบทของการจัดการเรียนการสอนที่แท้จริง และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อนำมาวางแผนการอบรมเนื้อหาในการพัฒนาสรณะครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ผลการศึกษาพบว่าครูพัฒนาความรู้ในการใช้ภาษาอังกฤษ สามารถจัดทำแผนการเรียนรู้ มีเทคนิคการสอนตามที่ได้รับจากการอบรม

ซึ่งมีแนวทางการศึกษาที่สอดคล้องการศึกษาของยูพารณห์ พิริยศิลป์ (2557, น. 16-30) ซึ่งได้นำแบบสอบถามความต้องการใช้ภาษาอังกฤษของบุคลากรในท้องถิ่น มาวางแผนการพัฒนาบุคลากร ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลเป็นประโยชน์ต่อความต้องการของบุคลากรอย่างชัดเจนและสามารถนำมาวางแผนการจัดทำแผนการอบรมที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่กำหนดไว้ ทำให้ได้หลักสูตรระยะสั้นสำหรับบุคลากรในสถานประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในเขตจังหวัดขอนแก่นที่มีประสิทธิภาพ

3) I = Instructing teaching strategies: พี่เลี้ยงสร้างกลยุทธ์การสอนภาษาอังกฤษตามแผนการอบรม และฝึกอบรมนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ตามกลยุทธ์ที่ได้วางแผนไว้ พร้อมทั้งมีกระบวนการสอนตามกลยุทธ์ พี่เลี้ยงสามารถสร้างกลยุทธ์ให้ครูได้รับการพัฒนาความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนแบบมืออาชีพได้โดยการสร้างประสบการณ์ให้ได้รับการปฏิบัติการจริง (Workshops) การสาธิตให้ดู (Modeling) การชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) (York- Barr & Duke, 2004; นพมาศ หงษาชาติ, 2553)

4) F = Feedback on teaching demonstration: พี่เลี้ยงได้ให้ผลสะท้อนกลับต่อการสาธิตการจัดการเรียนการสอนตามกลยุทธ์นั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ York- Barr & Duke (2004) ซึ่งศึกษาพบว่าการให้ผลสะท้อนกลับ และการชี้แนะจากพี่เลี้ยงจะเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนางานของครูผ่านการปฏิบัติงานปกติ รวมทั้งการให้ผลสะท้อนกลับในรูปแบบของการสร้างกำลังใจเพื่อพัฒนาตนเองให้เจริญเติบโตขึ้น

5) O = Observing teaching in the real context: พี่เลี้ยงสังเกตการจัดการเรียนการสอนหรือการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่โรงเรียนที่ได้ปฏิบัติการสอนในสถานการณ์จริง หลังจากผ่านการฝึกอบรมตามกลยุทธ์ เพื่อสังเกตการนำกลยุทธ์นั้นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนจริงด้วย จากการศึกษาในงานวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการนิเทศ

โดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) เพื่อส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การนิเทศด้วยระบบชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง สามารถพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการให้คำแนะนำปรึกษาเพื่อให้สามารถแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างตรงจุด และการสนับสนุนความรู้ด้านนวัตกรรมใหม่ๆ ที่ใช้ในการจัดการสอน รวมทั้งการนิเทศที่มีบรรยากาศที่เป็นกันเอง ส่งผลให้มีการเปิดใจยอมรับกันระหว่างผู้นิเทศและผู้ถูกนิเทศ และส่งผลให้ผู้รับการนิเทศสามารถเขียนแผนการสอนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ในระดับดีมาก (วชิรา เครืออ้าย และ ขวลิต ขอดศิริ, 2562, น. 121-135)

6) N = Notifying problems and solutions: พี่เลี้ยงกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพปรึกษารื้อต่อปัญหาการใช้กลยุทธ์นั้น ๆ ต่อการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การจริง เพื่อให้ผลสะท้อนกลับที่เป็นประโยชน์ และเป็นนำกลับไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเป็นปัจจัยที่ทำให้ นักศึกษามีความไว้วางใจที่จะยอมรับฟังคำชี้แนะ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอน การมีปฏิบัติสัมพันธ์ที่ดี จะทำให้การปรึกษารื้อกันนั้นดำเนินไปด้วยความไว้วางใจ ซึ่งจะช่วยพัฒนาความศรัทธาต่อพี่เลี้ยง การยอมรับ ปลุกฝังความรับผิดชอบที่มีต่อการพัฒนา ร่วมกัน เกิดเป็นนวัตกรรมแนวใหม่ที่พัฒนาความสามารถแบบมืออาชีพได้ (Chien, 2013, p. 1)

ดังนั้น แนวทาง SAIFON (สายฝน) เป็นแนวทางการสอนแนะ และพี่เลี้ยง ที่จะสร้างความรู้ให้กับนักศึกษาฝึกประสบการณ์การวิชาชีพ รวมทั้งมีการนิเทศสอนงานจะเน้นไปที่การพัฒนาความสามารถด้านการสอนภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chien (2013,

บทคัดย่อ) ผู้ชี้แนะมีบทบาทในการเป็นผู้พัฒนาวิชาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการให้ผู้ถูกชี้แนะได้ลงปฏิบัติงาน (Workshops) ที่ผู้ชี้แนะได้ออกแบบ การอบรมและนำสู่การปฏิบัติ ให้การชี้แนะและพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) ให้กับผู้ถูกชี้แนะ รวมทั้งการสอนให้ดู (Modeling) และช่วยเหลือ ในการเสนอแนะและช่วยสร้างแผนการสอน สามารถทำให้ผู้ถูกชี้แนะ ตระหนักถึงศักยภาพของตนเองได้ดีการสร้างสมดุลของมิติการศึกษา นับว่ากระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง ให้ความสำคัญในการพัฒนา ครูและผู้เรียนอย่างแท้จริง เพราะหัวใจของการ นิเทศด้วยกระบวนการ ชี้แนะและระบบพี่เลี้ยงนอกจากจะ ดูแล ให้คำแนะนำครูอย่างใกล้ชิดแล้ว ครูต้องได้รับการ พัฒนาในหน้าที่การงาน และต้องก้าวเข้าสู่ความเป็นบุคคล มีอาชีพทั้งในด้านการจัดการเรียนรู้ ทักษะที่สำคัญและ จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และการมีเครือข่ายในเวทีชุมชน แห่งการเรียนรู้ทางด้านการนิเทศการศึกษา เพื่อส่งเสริมผู้เรียนให้เป็นคนคุณภาพ เป็นบุคคลที่พร้อมในการเรียนรู้ และเตรียมประกอบอาชีพในอนาคต (วชิรา เครืออ้าย และ ขวลิขิต ขอดศิริ, 2562)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรคือนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ชั้นปีที่ 5 หลักสูตร ครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม 40 สถาบัน ที่ได้รับแบบสอบถาม ความต้องการพัฒนาความสามารถ (Need analysis) กำหนดกลุ่มประชากรตาม สูตรของทาโร่ยามาเน่ (Yamane, 1973) เมื่อกำหนดขนาดความคลาดเคลื่อน และระดับความเชื่อมั่น ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% = 0.05 จะต้องใช้ กลุ่มประชากรจำนวนไม่น้อยกว่า 105 คน

กลุ่มตัวอย่าง

นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling) ผู้วิจัยใช้เหตุผลในการเลือกเพื่อความเหมาะสมในการวิจัยจำนวน 25 คนเพื่อเป็นตัวแทน นักศึกษากลุ่มราชภัฏ 40 แห่ง เพื่อเข้ารับการอบรมด้านความรู้ด้านการสอน ภาษาอังกฤษเป็นเวลา 2 วัน หลังจากการฝึกอบรมแล้วผู้วิจัยได้ไปสังเกต การสอนในสถานการณ์จริง กับนักศึกษาที่ฝึกปฏิบัติการสอนในโรงเรียน ในเขตพื้นที่ธนบุรี โดยใช้การสุ่มแบบพื้นที่ (Area sampling) เนื่องจาก โรงเรียนในเขตพื้นที่ธนบุรี อยู่ในการดูแลของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ เจ้าพระยา จำนวน 2 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน รวม 2 คน ๆ ละ 3 ครั้ง ซึ่งเป็นตัวแทนนักฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูที่เข้ารับการอบรมแล้ว จากจำนวน 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามความต้องการ (Need analysis) สำหรับนักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูจำนวน 40 ราชภัฏ ถึงความต้องการในการพัฒนา ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนด้านภาษาอังกฤษ เพื่อนำความต้องการ ของนักศึกษามาวางแผนและสร้างตารางการอบรม

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยทำการ สัมภาษณ์ประเด็นความถูกต้อง เหมาะสม ความเป็นไปได้และสามารถ นำไปใช้ได้ของแนวทาง SAIFON สภาพการณ์การสอนภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ และการพัฒนาความสามารถ ด้านการสอนภาษาอังกฤษ เพื่อนำแนวคิดไปพัฒนาความสามารถด้านการสอน ภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู

โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ได้แก่ รองฝ่ายวิชาการ ผู้ดูแลนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หัวหน้ากลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ และครูพี่เลี้ยงเพื่อเก็บข้อมูลด้านพัฒนาการของนักศึกษา ก่อนและหลังการใช้แนวทาง SAIFON

3. แบบประเมินความสามารถการสอนภาษาอังกฤษ (Evaluation form) เพื่อประเมินการสาธิตการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในระหว่างการอบรมความรู้ด้านการสอนภาษาอังกฤษ

4. แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม (Field note) ผู้วิจัยได้บันทึกข้อมูลในระหว่างการนิเทศการสอนเพื่อวิเคราะห์ว่านักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู นำความรู้ที่ได้จากการอบรมไปใช้ในห้องเรียนจริงหรือไม่

5. ตารางดำเนินการฝึกอบรม

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาพัฒนาความสามารถด้านการสอนภาษาอังกฤษ ในศตวรรษที่ 21 ด้วย กระบวนการสอนแนะและการเป็นที่เลี้ยง (Coaching and Mentoring): SAIFON ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ทั้ง 6 ชั้นตอน สรุปผลการวิจัยเป็นประเด็นต่าง ๆ จำนวน 7 ประเด็นดังนี้

1. การสำรวจความต้องการในการพัฒนาความสามารถด้านการสอนภาษาอังกฤษของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐาน นักศึกษาได้รับมอบหมายให้ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ด้านทักษะทางภาษาอังกฤษที่ได้รับมอบหมายในโรงเรียนคือ การสอนไวยากรณ์และสอนคำศัพท์มากที่สุด ส่วนทักษะที่มีประสบการณ์การสอนน้อยก็คือทักษะการพูดภาษาอังกฤษ ในสถานศึกษาพบว่ามีคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะและ Projector

เป็นสื่อการสอนที่โรงเรียนใช้เป็นส่วนมาก และโรงเรียนมีการอนุญาตให้นักเรียนนำเครื่องมือสื่อสารมาใช้ที่โรงเรียนได้และมีสัญญาณ อินเทอร์เน็ต หรือ Free wifi รวมทั้งนักเรียนยังได้ให้ความสำคัญต่อการใช้สื่อเทคโนโลยี เพราะนักเรียนมีแพคเกจอินเทอร์เน็ต จากแบบสำรวจยังพบว่านักศึกษา มีการเรียนรู้และการฝึกฝนภาษาอังกฤษด้วยตนเองเช่นการดูหนัง ฟังเพลง เพื่อฝึกฝนด้านภาษาอังกฤษ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีชั่วโมง การสอนส่วนใหญ่ 0-10 คาบต่อสัปดาห์ ซึ่งแสดงว่านักศึกษามีภาระการสอน ไม่มากจนเกินไป และมีประสบการณ์การใช้ Game Based Learning เป็นส่วนใหญ่ นักศึกษามีความรู้เรื่องการใช้ Active Learning Strategies แต่มีข้อสังเกตว่านักศึกษาไม่มีประสบการณ์ในการสอนแบบ Online Teaching อาจจะแสดงว่านักศึกษาส่วนใหญ่ยังใช้การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน เป็นหลัก

2. ส่วนความต้องการในการพัฒนาการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาต้องการพัฒนาการสอนทักษะการพูดอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากแบบสอบถามด้านข้อมูลพื้นฐานนักศึกษาแสดงความคิดเห็นว่ามีประสบการณ์ ด้านการสอนไวยากรณ์และคำศัพท์เป็น จึงทำให้นักศึกษาไม่มีโอกาส สอนทักษะการพูด นักศึกษาจึงมีความต้องการพัฒนาทักษะการพูดมากที่สุด ส่วนด้านการสอนด้วยสื่อเทคโนโลยียพบว่า การสอนด้วย Application ที่เป็นสื่อมัลติมีเดีย ด้านการใช้ Smart Phone นักศึกษาต้องการได้รับการพัฒนา อยู่ในระดับมากที่สุด รวมทั้งการใช้การเรียนการสอนออนไลน์ (Learning Management System) เช่น Line, Facebook, Skype, Zoom, Microsoft team, Google classroom, Youtube, Schoology อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแบบสำรวจพื้นฐานที่นักศึกษาส่วนใหญ่ ไม่มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ แต่โรงเรียน ที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์มีความพร้อมในการการใช้อินเทอร์เน็ต

และนักเรียนมีแพคเกจอินเทอร์เน็ตใช้ อาจเป็นเพราะโรงเรียนเหล่านั้นอยู่ในตัวเมืองจึงมีความตื่นตัวในเรื่องการใช้สื่อโซเชียลต่าง ๆ

3. ความต้องการได้รับการพัฒนาหรือฝึกอบรม (Coaching) นั้น นักศึกษามีความต้องการได้รับความรู้เป็นเวลา 2 วัน เนื่องจากนักศึกษาเหล่านั้นเป็นนักศึกษาฝึกประสบการณ์เต็มรูปแบบ จึงมีเวลาว่างเพียงวันเสาร์และอาทิตย์เท่านั้น และรูปแบบการอบรมนักศึกษาแสดงความคิด การลงมือปฏิบัติ (Workshop) การสาธิต (Demonstration) และการดูต้นแบบ นักศึกษามีความคิดเห็นว่าการบรรยายขอให้มน้อยที่สุดเนื่องจากการดูต้นแบบจากพี่เลี้ยง ได้ลงมือปฏิบัติ และทดลองการสาธิตการสอนจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติได้เมื่อต้องนำไปใช้ในห้องเรียนจริง

4. หลังการฝึกอบรมนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพต้องการให้ Mentor การเข้าสังเกตการสอนเพื่อให้คำแนะนำ (Mentoring) มากที่สุด เมื่อมีการสังเกตการสอน บุคลิกภาพของ Mentor ที่นักศึกษาต้องการคือ เป็นผู้สอน (Teacher) เป็นผู้กระตุ้นส่งเสริม (Encourager) เป็นผู้ดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ (Counselor) เป็นผู้ให้ความเป็นมิตร (Befriender) และเป็นผู้ให้ feedbacked เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องและพัฒนาการสอนให้มีคุณภาพมากขึ้น นักวิจัยหลายท่านได้ศึกษาดังนี้ การสอนแนะและพี่เลี้ยงที่ดีควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ พนักงานใหม่ได้ พี่เลี้ยงต้องมีความเต็มใจถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ และพร้อมที่จะเสียสละเวลาในการพัฒนานักศึกษา ฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นอย่างเต็มที่ ให้คำปรึกษา ถ่ายทอดความรู้ สร้างแรงจูงใจ และให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะที่สร้างสรรค์ได้ ทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง (กิตติศักดิ์ แก้วบุตรดี และ อัจฉรา กิจเดช, 2561, น. 3) พี่เลี้ยงมีบทบาทในการทำให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นสามารถพัฒนาในด้านการทำงาน มีทักษะในการสื่อสารกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นดี ซึ่งจำทำให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็นสามารถรับรู้ถึงความสำเร็จในการเรียนรู้

ในการทำงานจริงได้ สิ่งสำคัญที่สุดคือพี่เลี้ยง จะต้องยอมรับความคิดเห็น และความคิดริเริ่มของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเป็น รวมทั้งให้ความคิดเห็นในเชิงบวกเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุ เป้าหมาย ไปพร้อม ๆ กันอย่างยั่งยืน (Lois, 2011)

5. นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพต้องการให้ Mentor เข้าสังเกตการสอนเป็นเวลา 1-2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และการเข้าสังเกตการสอนแต่ละครั้ง และต้องการได้รับ Feedback ทั้งแบบการสะท้อนจุดเด่น (Warm feedback) และการสะท้อนในจุดที่ควรปรับปรุง (Cool feedback) เพื่อนำมาแก้ไขและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ (MacDonald et al. 2015, pp. 47-48) ส่วนสุดท้ายนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพเกือบ 100% มีความเชื่อมั่นเมื่อได้รับการสอนโดยการฝึกอบรม (Coaching) และการมีพี่เลี้ยง (Mentoring) จะทำให้ท่านพัฒนาตนเอง และปรับปรุงวิธีการสอนของตนเองได้ดีที่สุด สอดคล้องกับ วราณี สัมฤทธิ์ (2557) ค้นพบว่าพี่เลี้ยง มีบทบาทหน้าที่ในการชี้แนะ ถ่ายทอดความรู้ และสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้ผู้ถูกชี้แนะสามารถปรับตัวเข้ากับงานที่รับผิดชอบ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากจะเป็นการพัฒนาตัวเองแล้วยังเป็นการสร้างพื้นฐานความ มั่นคง และยั่งยืนให้กับหน่วยงาน

6. ความสามารถด้านการสื่อสารการสอนในระหว่างการอบรม ของนักศึกษาฝึกสอน ผลการวิจัยสรุปผลว่าภาพรวมในการจัดการเรียนการสอนทักษะการพูดเพื่อการสื่อสารด้วยสื่อมัลติมีเดียจาก Smart Phone และการใช้ Learning management system พบว่านักศึกษามีความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนทักษะการพูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารด้วยสื่อมัลติมีเดียจาก Smart Phone และการใช้ Learning management system ในระดับมากที่สุด เพราะนักศึกษามีความต้องการที่จะพัฒนาทักษะการพูด และมีความสนใจในเรื่องการเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีมีที่ตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียน นักศึกษาให้ความสำคัญกับการกำหนดจุด

ประสงค์ในการทำกิจกรรมชัดเจนมากที่สุด ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ผ่านการใช้สื่อเทคโนโลยีมากที่สุด กิจกรรมส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาใช้ภาษาอังกฤษมากที่สุด สื่อมีความชัดเจน และง่ายต่อการทำกิจกรรมมาก กิจกรรมเหมาะสมกับเนื้อหาทางภาษาอังกฤษมากที่สุด และรูปแบบของกิจกรรมเหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียน มากที่สุด โดยที่นักศึกษาได้ดูต้นแบบการจัดการเรียนการสอนจากพี่เลี้ยงที่สอนแนะ และจึงให้นักศึกษาลงมือปฏิบัติ เมื่อนักศึกษาเข้าใจดีแล้วจึงให้นักศึกษาได้สาธิตการสอนเพื่อให้พี่เลี้ยงให้ผลสะท้อนกลับ (Feedback) ส่งผลให้การประเมินความสามารถเมื่อนักศึกษาสาธิตการสอนในห้องอบรมจึงมีผลการประเมินในระดับมากที่สุดเกือบทุกข้อ

7. การสังเกตการสอนนั้นพี่เลี้ยงได้ทำการสังเกตการสอนในสถานที่ฝึกประสบการณ์จริงของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาสามารถนำความรู้ ความเข้าใจวิธีการเลือกใช้สื่อที่สอดคล้องกับการสอนทักษะการพูดเพื่อการสื่อสาร นักศึกษานำเสนอขั้นตอนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารได้ครบกระบวนการจัดการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มีบรรยากาศในการใช้ภาษาอังกฤษในชั้นเรียน โดยนักศึกษาเลือกใช้สื่อมัลติมีเดียผ่าน แอปพลิเคชั่น Toontastic มาสอนทักษะการพูดซึ่งสื่อนั้นนี้น่าสนใจและเหมาะสมกับเนื้อหา รวมทั้งระดับความรู้ความสามารถของนักเรียนโดยนักศึกษาร่างการ์ตูนสั้น 3 มิติ เคลื่อนไหวได้ มีสี ภาพสวยงาม สร้างขึ้นด้วยความคิดสร้างสรรค์ ปลดปล่อยจินตนาการในการกำกับการ์ตูนสั้น ๆ สามารถพากย์เสียงเองหรือจะสร้างตัวละครแล้วเอาหน้าตัวเองใส่ไป ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้สนุกสนานขึ้นด้วย นักเรียนจึงมีความกล้าที่จะสร้างบทสนทนาและนำเสียงของตนเองให้ปรากฏตัวในรูปแบบของการ์ตูน 3 มิติ สอดคล้องกับนักการศึกษาที่ศึกษาเรื่องของสื่อชนิดนี้กล่าวว่าแอปพลิเคชั่น toontastic เป็นแอปพลิเคชั่นที่สามารถสร้างเรื่องราวขึ้นมาได้ นอกจากนี้ยังสามารถพากย์เสียงลงไปได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมถึงยังสามารถกำหนดฉากในเรื่องราว แต่ประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดแก่

ตัวของผู้เรียน คือ การเสริมสร้างจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ในการคิดเรื่องราว ตัวละคร ฉาก และการพากษ์เสียงจะทำให้เกิดการพัฒนาทางทักษะการพูดของภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้ดี (Xyanyde, 2017, ออนไลน์; จารุณี สิ้นชัยโรจน์กุล, 2017, ออนไลน์; Beartai, 2020, ออนไลน์) สอดคล้องกับ Sue (2017) เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการนี้เกิดขึ้นในห้องเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ซึ่งประกอบด้วยเด็กผู้ชาย 18 คน โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อดูว่าผู้เรียนสามารถสร้างเรื่องราวดิจิทัลได้หรือไม่จากสองแอปพลิเคชันคือ Toontastic และ Little Bird Tales ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนสามารถสร้างเรื่องจากแอปพลิเคชัน Toontastic และ Little Bird Tales ได้ นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีทัศนคติทางบวกต่อ แอปพลิเคชัน Toontastic และ Little Bird Tales เนื่องจากเป็นแอปพลิเคชันที่สามารถใช้งานได้ง่าย

การอภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้แสดงเป็นภาพที่ 2 ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 SAIFON Guidelines

(สายฝน ทรงเลี้ยงไชย, 2564)

ภาพที่ 2 อธิบายได้ว่าการสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) ตามแนวทาง SAIFON มีความถูกต้อง เหมาะสม ความเป็นไปได้และสามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งได้มาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน ได้แก่ รองฝ่ายวิชาการ ผู้ดูแลฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพ หัวหน้ากลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ และครูพี่เลี้ยง เนื่องจากแนวทางนี้มีขั้นตอนในการพัฒนาความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 อย่างเป็นระบบ ชัดเจน และการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทุกประการ ได้ให้ข้อมูลว่าหลังจากที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ได้เข้าร่วมตามแนวทาง SAIFON นักศึกษามีพัฒนาการในการจัดการเรียนการสอน ได้อย่างดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด สามารถเลือกใช้สื่อเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม กับเนื้อหามากกว่าก่อนเข้าร่วมตามแนวทาง SAIFON นักศึกษามีความเชื่อมั่นในการสอนมากขึ้น เพราะมี Coach มาให้การอบรมในสิ่งที่นักศึกษาต้องการพัฒนา และมี Mentor มาให้คำแนะนำถึงสถานที่ฝึกประสบการณ์จริง ซึ่งการมาเป็น Mentor ก็มาขั้นตอนและกระบวนการที่แตกต่างจากการมานิเทศนักศึกษา อย่างทั่ว ๆ ไปของอาจารย์นิเทศ (วาสนา ชูแสง, ศิริกาญจนา ไบคำ, ศิริญา อยู่ยง, พิษญาภักดิ์ รุ่งโรจน์นภาตล และชนิษฐา บุญคง, 2563, สัมภาษณ์) ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้าฝ่ายฝึกประสบการณ์ หัวหน้ากลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ ครูพี่เลี้ยง จำนวน 2 ท่าน ซึ่งเป็นผู้ดูแลนักศึกษาฝึกประสบการณ์และมีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงต่อคุณภาพของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยอภิปรัชญาของการใช้แนวทาง SAIFON ที่ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถด้านการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 ได้ 8 ประเด็นดังนี้

1. การตอบสนองความต้องการ

S = Survey the teachers' needs: พี่เลี้ยงสำรวจความต้องการในการพัฒนาสรณะด้านการสอนภาษาอังกฤษ ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยใช้แบบสอบถามความต้องการกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั่วประเทศ ผลจากการใช้แบบสำรวจความต้องการของครูสอนภาษาอังกฤษ พบว่าการสอนแนะและพี่เลี้ยงทำให้มีส่วนช่วยในการพัฒนาความสามารถได้ตรงตามความต้องการ การดำเนินการในการบริหารจัดการอบรมดำเนินไปอย่างราบรื่นและได้รับความรู้ได้ตรงตามที่ต้องการ (Chien, 2013, abstract) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาความต้องการของผู้เรียน (Needs Analysis) หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการและสนใจของผู้เรียนที่เป็นระบบและต่อเนื่อง การประมวลผลและตีความข้อมูลที่ได้รับ และการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรตามข้อมูลที่ได้รับเพื่อให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนอย่างแท้จริง (Graves, 2000, p. 98) ผู้วิจัยได้ข้อมูลตามแบบสอบถามความต้องการจึงนำมาจัดการสร้างตารางการอบรมและดำเนินการตามแผนการอบรมอย่างเป็นระบบตามข้อมูลที่ได้รับจากนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูอย่างแท้จริง

2. การวางแผนการอบรม

A = Associating with a plan: พี่เลี้ยงนำผลที่ได้จากการสำรวจความต้องการในการพัฒนาสรณะด้านการสอนภาษาอังกฤษมาจัดการวางแผนการอบรมเพื่อตอบสนองความต้องการนั้นได้อย่างแท้จริงสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพมาศ หงษาชาติ (2553) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการอบรมครูภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาของจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยบูรณาการแนวคิดทฤษฎีภาษาศาสตร์ยุคหลังสมัยใหม่ ซึ่งผู้วิจัยที่ได้จัดทำแบบสอบถามสำรวจความต้องการพัฒนาความรู้ ความสามารถตามบริบทของการจัดการเรียนการสอนที่แท้จริง และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อนำมาวางแผนการอบรมในการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ผลการศึกษาพบว่า ครูพัฒนา

ความรู้ในการใช้ภาษาอังกฤษ สามารถจัดทำแผนการเรียนรู้ มีเทคนิคการสอนตามที่ได้รับจากการอบรม ผู้วิจัยได้สร้างแผนด้านการสอนทักษะการฟังและการพูดเพื่อการสื่อสารโดยใช้สื่อมัลติมีเดียผ่าน Application ด้วย smart phone และการจัดการการเรียนการสอนออนไลน์ผ่าน Learning Manage System

3. การสร้างกลยุทธ์การสอน

I = Instructing teaching strategies: พี่เลี้ยงสร้างกลยุทธ์การสอนภาษาอังกฤษตามแผนการอบรม และฝึกอบรมนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพตามกลยุทธ์ที่ได้วางแผนไว้ พร้อมทั้งมีกระบวนการสอนตามกลยุทธ์ พี่เลี้ยงสามารถสร้างกลยุทธ์ให้ครูได้รับการพัฒนาความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนแบบมืออาชีพได้โดยการสร้างประสบการณ์ให้ได้รับการปฏิบัติการจริง (Workshops) การสาธิตให้ดู (Modeling) การชี้แนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) (York- Barr & Duke, 2004; นพมาศ หงษาชาติ, 2553) การสร้างตารางการอบรมที่เกิดจากการใช้แนวทาง SAIFON จึงได้กลยุทธ์และหลักสูตรระยะสั้น ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษาอย่างแท้จริง โดยประเด็นความต้องการพัฒนาทักษะการสอนการพูด และการใช้สื่อเทคโนโลยีตามความต้องการของนักศึกษาจะไปสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารในการจัดการศึกษาด้านภาษาอังกฤษนั้นผู้สอนหากวิธีที่จะสามารถพัฒนาความสามารถทางด้านภาษาของผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และพยายามให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (Life-Long Learning) ดังนั้นผู้วิจัยได้จัดการอบรมที่สอดคล้องกับนักวิจัยที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันผนวกกับความต้องการของนักศึกษาจึงพัฒนาความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง

4. การให้ผลสะท้อนกลับ

F = Feedback on teaching demonstration: พี่เลี้ยงได้ให้ผลสะท้อนกลับต่อการสาธิตการจัดการเรียนการสอนตามกลยุทธ์นั้น การให้ผลสะท้อนกลับ และการชี้แนะจากพี่เลี้ยงจะเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนางานของครูผ่านการปฏิบัติงานปกติ รวมทั้งการให้ผลสะท้อนกลับในรูปแบบของการสร้างกำลังใจเพื่อพัฒนาตนเองให้เจริญเติบโตขึ้น (York- Barr & Duke, 2004)

5. การสังเกตการสอน

O = Observing teaching in the real context: พี่เลี้ยงสังเกตการจัดการเรียนการสอนหรือการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่โรงเรียนที่ได้ปฏิบัติการสอนในสถานการณ์จริง หลังจากผ่านการฝึกอบรมตามกลยุทธ์ เพื่อสังเกตการนำกลยุทธ์นั้นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนจริงด้วย ดังนั้นนักศึกษาสามารถจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างถูกต้องและมีการนำขั้นตอนและกระบวนการจัดการเรียนการสอนทักษะการพูดเพื่อการสื่อสารเข้าในปฏิบัติเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักเรียน อีกทั้งกระตุ้นความสนใจ และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานด้วยการใช้แอปพลิเคชัน Toontastic และ Schoology มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

6. การให้คำปรึกษา

N = Notifying problems and solutions: พี่เลี้ยงกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพปรึกษาหารือต่อปัญหาการใช้กลยุทธ์นั้น ๆ ต่อการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์จริง เพื่อให้ผลสะท้อนกลับที่เป็นประโยชน์ และเป็นนำกลับไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเป็นปัจจัยที่ทำให้ นักศึกษามีความไว้วางใจที่จะยอมรับฟังคำชี้แนะ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอน การมีปฏิสัมพันธ์ที่

ดีจะทำให้การปรึกษาหารือกันนั้นดำเนินไปด้วยความไว้วางใจ ซึ่งจะช่วยพัฒนาความศรัทธาต่อพี่เลี้ยง การยอมรับ ปลุกฝังความรับผิดชอบที่มีต่อการพัฒนา ร่วมกัน เกิดเป็นนวัตกรรมแนวใหม่ที่พัฒนาความสามารถแบบมีอาชีพได้ (Chien, 2013, p. 1)

7. บุคลิกภาพของ Coach

Coach ที่มีบุคลิกภาพที่ดี มีความเป็นมิตรมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนแนะกับผู้รับการสอนแนะ เพื่อก่อให้เกิดความไว้วางใจกัน ทำให้นักศึกษาสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเอง รวมทั้งการแนะแนวทางการสอน เพื่อนำสู่การปฏิบัติจริง การจัดเตรียมข้อมูลของ Coach และการรับรู้ถึงทฤษฎีและการลงมือปฏิบัติ ความน่าเชื่อถือ ความเชี่ยวชาญของ Coach ในการสอนแนะเรื่องการฟัง-พูดเพื่อการสื่อสาร สามารถทำให้นักศึกษายอมรับความสามารถของ Coach เปิดใจยอมรับการชี้แนะ และปฏิบัติตาม ทำให้นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพมีความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนการฟัง-พูดเพื่อการสื่อสาร ในที่สุด (Songsiengchai, 2021, p. 29)

8. บุคลิกภาพของ Mentor

การนิเทศที่มีบรรยากาศที่เป็นกันเอง ส่งผลให้มีการเปิดใจยอมรับกันระหว่างผู้นิเทศและผู้ถูกนิเทศ การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันและกัน ส่งผลให้ นักศึกษาทั้ง 2 คน มีพัฒนาการขึ้นตามลำดับ มีความสะท้อนคิด (Reflection) จากคำถามที่ป้อนโดยพี่เลี้ยงเพื่อให้นักศึกษาได้เกิดความตระหนักได้ด้วยตนเอง ดังนั้นบทบาทของ (Mentoring) จึงจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการดูแลให้คำปรึกษา แนะนำ เช่น การแนะนำ การบอก การให้ผลสะท้อนคิด (Reflection) ฯลฯ พี่เลี้ยงเต็มใจถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ กับนักศึกษา โดยพยายามสอดแทรกองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ มีการให้เวลากับนักศึกษาเพื่อร่วมรับประทานอาหาร ให้ออกกำลังกายกับนักศึกษาเพื่อพูดคุย และการช่วยนักศึกษาให้ผ่อนคลายโดยการชวนนักศึกษาไปเดินเล่นในสถานที่พักผ่อน การให้คำชื่นชม (Warm feedback) ซึ่งการกระทำเหล่านี้ช่วยให้นักศึกษาสามารถพัฒนาตนเอง กล้าพูด กล้าซักถามมากขึ้น

จึงได้ข้อสรุปว่าการสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) ตามแนวทาง SAIFON สามารถพัฒนาความสามารถด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนตั้งแต่การตอบสนองความต้องการ การวางแผนการอบรม การสร้างกลยุทธ์การสอน การให้ผลสะท้อน การสังเกตการสอน และการให้คำปรึกษา รวมทั้งบุคลิกภาพของ Coach และ Mentor ส่งผลให้แนวทาง SAIFON สามารถพัฒนาความสามารถของนักศึกษาได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ แก้วบุตรดี และอัจฉรา กิจเดช. (2561, มกราคม – มิถุนายน). พัฒนาองค์กรด้วยระบบพี่เลี้ยง (มืออาชีพ). *วารสาร Mahidol R2R e-Journal*, 5(1), 1-8. doi: 10.14456/jmu.2018.2
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2556). *ทักษะภาษาอังกฤษ: ความจำเป็นพื้นฐานในวิชาชีพครู*. สืบค้น 14 สิงหาคม 2563, จาก <http://www.kriengsak.com/node/544>
- ชนิษฐา บุญคง. ครูพี่เลี้ยงโรงเรียนสตรีวัดอัมพรสวรรค์. (สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2564).
- จารุณี สิ้นชัยโรจน์กุล. (2019). *การใช้งานแอป Toontastic เพื่อสร้างการ์ตูนแอนิเมชัน*. สืบค้น 30 กรกฎาคม 2563, จาก <https://inspirelearner.com/toontastic-manual/>
- ธนัญญา วุฒินิชย์ (2563). รูปแบบการนิเทศที่มีประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนเทศบาลวัดท่าสะต๋อย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 15(2), 302-314.
- นพมาศ หงษาชาติ. (2553, กรกฎาคม – ธันวาคม). การพัฒนารูปแบบการอบรมครูสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาของจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยบูรณาการแนวคิดทฤษฎีภาษาศาสตร์ยุคหลังสมัยใหม่. *วารสารศิลปศาสตร์*, 2(2), 48-67.
- ปวีณา เมืองมูล. (2561). *การศึกษาพฤติกรรมการสอนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู สาขาวิชาการสอน ภาษาอังกฤษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์*. [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์].

- พิชญากค์ รุ่งโรจน์นาคดล. หัวหน้ากลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ โรงเรียนสตรีวัดอัสพรสวรรค์. (สัมภาษณ์, 29 มีนาคม 2564).
- ยุพาภรณ์ พิริยศิลป์. (2557). ความต้องการทางด้านภาษาอังกฤษของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเขตจังหวัดขอนแก่น. *วารสารการบริหารและการท่องเที่ยวไทย*, 9(2), 16-30.
- วาสนา ชูแสง. รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนวัดนาคนิมิตร. (สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2564).
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษ ที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.
- วชิรา เครือคำอ้าย และชวลิต ขอดศิริ. (2562). การพัฒนารูปแบบการนิเทศโดยใช้กระบวนการชี้แนะและระบบพี่เลี้ยง เพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 24(1), 121-135.
- ศิริกาญจนา ใบคำ. หัวหน้าฝ่ายฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. (สัมภาษณ์, 4 มีนาคม 2564).
- ศรียุญา อยู่ยง. ครูพี่เลี้ยง โรงเรียนสตรีวัดอัสพรสวรรค์. (สัมภาษณ์, 30 มีนาคม 2564).
- สมบัติ คชสิทธิ์, จันทน์ อินทรสูตรและ ชนกร สุวรรณพถิต. (2560, พฤษภาคม - สิงหาคม). การจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียนในยุค THAILAND 4.0. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์*, 7(2). 175-186.
- สมศักดิ์ จีเพ็ชร. (2562). การพัฒนาคุณภาพครูโดยการนิเทศแบบสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยงโรงเรียนมหาสวัสดิ์ (ราชวรบำรุง). *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต*, 15(2), 165-184.
- Beartai. (2020). *Google for Toontastic 3D: Application for Creating the Easy Tales*. Retrieved 12 July 2020, from <https://www.beartai.com/news/mobilenews/144392>

- Chien, Y. C. (2013, June). Verifying the effects of organizational justice and work values upon organizational performance: using organizational citizenship behaviour as the dual mediator. *African Journal of Business Management*, 7(22), 2195-2205.
- Graves, K. (2000). *Designing Language Courses: A guide for teachers*. Boston, MA: Heinle & Heinle.
- Lois, J.Z. (2011). *The Mentor's Guide: Facilitating Effective Learning Relationships*. (2nd ed). US: Jossey Bass.
- MacDonald, J. P., Mohr, N., Dichter, A., & MacDonald, E. C. (2015). *The power of protocols: An educator's guide to better practice*. (3rd ed.). New York: Teachers College Press.
- Songsienchai, S. (2017, July – December). The selection and implementation of Teacher Professional Development: Coaching and Mentoring in teaching approaches using the SAIFON model. *Journal of Information*, 16(2), 1-11.
- Songsienchai, S. (2021, January). The study of the effectiveness of Coaching Program for pre-service teachers to Communicative listening-speaking skills. *Advances in Language and Literary Studies*, 12(2), 21-30.
- Sue, D. (2017). *Multimodal Literacy: iPads and Creative Connections in a First Grade Class*. Brunswick School, Greenwich: USA
- Xyanyde. (2017). *Google Toontastic 3D for Creating the Cartoon Application for Kids*. Retrieved 15 August 2020, from <https://droidsans.com/node-211578/>

- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed). New York: Harper and Row Publications.
- York-Barr, J. & Duke, K. (2004, September). What Do We Know About Teacher Leadership? Findings From Two Decades of Scholarship. *Review of Educational Research*, 74(3), 255-316.

กระบวนการสร้างสรรค์กิจกรรมทางศิลปะที่ชุมชน
สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่
“แลวืถิลา - ไทย บางไส้ไก่ หิรณรุจิ”

The Process of Creating Artistic Activities in Which
the Community Can Participate in the Development
of the Area, “Lae Witee Lao-Thai Bang Sai Kai,
Hirun Ruchi”

(Received: July 22, 2021 Revised: Nov 30, 2021 Accepted: Dec 7, 2021)

อุบลวรรณ โตอวยพร¹, สีนินาถ เจริญศรี², ตั้งปณิธาน อารีย์³,
Ubonwan To-uaiporn, Sineenard Charoensri, Tangpanidhan Aree,
กนกโฉม สุนทรสิมะ⁴, ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์⁵
Kanokchom Soontornsima, Suppakorn Disatapundhu

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์มุ่งศึกษา เรื่อง กระบวนการสร้างสรรค์กิจกรรมทางศิลปะที่ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ “แลวืถิลา-ไทย บางไส้ไก่ หิรณรุจิ” ในชุมชนบางไส้ไก่หรือหมู่บ้านลาว มีความสำคัญทั้งทางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน

¹อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะการแสดง คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

²นิสิตหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาดนตรีไทย วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

⁴อาจารย์ประจำวิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง

⁵ศาสตราจารย์ ดร.ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เป็นชุมชนที่มีมรดกทางวัฒนธรรมตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน คณะทำงานได้มีส่วนร่วมดำเนินการจัดการพื้นที่ดังกล่าว เพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน และใช้กระบวนการทางศิลปะเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนหรือ “Art Intervention” โดยศิลปินจะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับงานศิลปะร่วมกับชุมชน และการบริหารจัดการพื้นที่ เพื่อสร้างสรรค์งานศิลปะชิ้นใหม่ ปรับภูมิทัศน์ และเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่มีอยู่เดิมให้กลับมาเป็นพื้นที่ที่ดึงดูดผู้คนให้เข้ามาในชุมชนได้มากขึ้น และยังส่งผลถึงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: บางไผ่ไก่อ่ หิรัญรูจี วิถีลาว วิถีไทย ศิลปะร่วมกับชุมชน

Abstract

This academic article aimed to study the process of creating artistic activities in which the community can participate in the development of the area, “Lae Witee Lao-Thai Bang Sai Kai, Hiran Ruchi”. Bang Sai Kai Community or Ban Lao Village has played an important role in economics and culture for many generations. It has always been a community with a cultural heritage. The authors participated in the development of this area in order to achieve the sustainable development goals. They used the art process to get involved in the community. This process was called “Art Intervention” in which artists created new artworks with the community and managed the area by changing the landscape and environment into the area that can attract more people to the community, and thus leads to the sustainable community economic development.

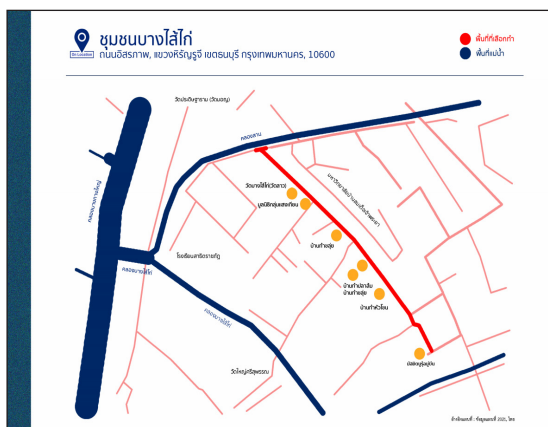
Keywords: Bang Sai Kai, Hiran Ruchi, Witee Lao, Witee Thai, Art Intervention

บทนำ

ชุมชนบางไส้ไก่ หรือ “หมู่บ้านลาว” ตั้งอยู่บนถนน อีสราภพ แขวงศิริบุญศรี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนเก่าแก่ชุมชนหนึ่งของฝั่งธนบุรี ที่มีประวัติยาวนานมากกว่า 200 ปี สาเหตุที่ถูกเรียกว่าหมู่บ้านลาวนั้น เป็นเพราะบรรพบุรุษของชุมชนนี้เป็นชาวลาวจากนครหลวงเวียงจันทน์ ที่ถูกกวาดต้อนมาจากการทำสงครามให้อยู่ในประเทศไทย 2 ครั้งด้วยกัน ครั้งแรก เกิดขึ้นในสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช (พ.ศ. 2321) และในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 (พ.ศ. 2367) พระองค์ทรงให้ชาวลาวตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณคลองบางไส้ไก่เพื่อให้สะดวกในการตั้งบ้านเรือนทำการเกษตรและการคมนาคม

ชาวบ้านที่ถูกกวาดต้อนมามีภูมิปัญญาในการทำแคนและขลุ่ยติดตัวมาด้วย แล้วนำมาประกอบอาชีพในชุมชน ครั้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงชูปเลียงชาวลาวเหล่านั้นไว้ในวังของพระองค์ เนื่องด้วยโปรดการขับร้องเพลงและเป่าแคนเป็นอย่างมาก ทำให้คนไทยในสมัยนั้นหันมานิยมการเล่นเป่าแคนเป็นจำนวนมาก ทำให้คนไทยพากันละทิ้งเครื่องดนตรีไทย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเกรงว่าการเล่นแอ่วลาวจะมีอิทธิพลเหนือนดนตรีไทย จึงทรงออกประกาศห้ามมิให้แอ่วลาวและเป่าแคน ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์เจ้าสนิทพงษ์พัฒน์เดช ซึ่งประทับอยู่ที่คลองบางหลวง บริเวณใกล้กับคลองบางไส้ไก่ ได้ทรงประทานคำแนะนำในการทำขลุ่ยให้กับชาวบางไส้ไก่ (ศรชัย วิบูลย์กร, 2548) ทำให้ชาวบ้านหันมาผลิตขลุ่ย ดังนั้นขลุ่ยหมู่บ้านลาวจึงขึ้นชื่อเรื่องคุณภาพของเสียงและความสวยงาม เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย และเป็นแหล่งผลิตขลุ่ยชั้นดีที่สำคัญแห่งหนึ่งในประเทศไทยมาจนทุกวันนี้

ปัจจุบันชุมชนบ้านลาวบางไส้ไก่ เป็นชุมชนที่ติดกับมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ที่มีจำนวนประชากรประมาณ 1,300 คน 189 หลังคาเรือน มีลักษณะเป็นชุมชนแออัด มีสถานที่สำคัญในชุมชน ได้แก่ วัดบางไส้ไก่ โรงเรียนวัดบางไส้ไก่ บ้านผลิตขลุ่ย บ้านศิลปะไทยหรือบ้านท่าหัวโชน และมูลนิธิกลุ่มแสงเทียน ซึ่งในชุมชนมีถนนซอยหลัก คือซอยอิสรภาพ 15 โดยประชากรในชุมชนพึ่งพาตนเองและพัฒนาศักยภาพของตนเอง พัฒนาองค์ความรู้และเพิ่มทักษะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างสมาชิกกับคนในชุมชน มีการบริหารจัดการองค์ความรู้ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ พัฒนาชุมชนสังคมให้เกิดความสอดคล้องกับภาวะในปัจจุบันให้เกิดชุมชนเข้มแข็ง ยั่งยืนและมั่นคง (ศิริกาญจน์ อุ่นนันทาศ, 2547)

ภาพที่ 1 แผนที่แสดงพื้นที่บริเวณชุมชนบางไส้ไก่
(สินีนาด เจริญศรี, 2564)

ภาพที่ 2 บ้านภูมิปัญญาในชุมชนบางไส้ไก่
(สินีนารถ เจริญศรี, 2564)

ชุมชนหมู่บ้านลาวบางไส้ไก่ เป็นชุมชนที่มีมรดกทางวัฒนธรรม ตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน เป็นพื้นที่ที่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการและผู้คนทางด้านศิลปะ สังคม และวัฒนธรรมมาโดยตลอด แต่ในปัจจุบันชุมชนดังกล่าวมีความเจ็บเหงา ขบเซาลงไปเป็นอันมาก ไม่มีคนเข้ามาให้ความสำคัญกับชุมชนเหมือนดังแต่ก่อน อีกทั้งความเป็นอยู่ของคนในชุมชนมีลักษณะของชุมชนแออัด มีซอยแคบและมีมุมอับเป็นจำนวนมาก ทำให้ไม่ความปลอดภัยในการสัญจรของผู้คนในชุมชน จากปัญหาดังกล่าว ทางคณะทำงานจึงมีความสนใจที่จะนำศิลปะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ชุมชนบางไส้ไก่ ทำให้ผู้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ชุมชนมีความน่าอยู่และดึงดูดบุคคลภายนอกเข้ามาในพื้นที่ สร้างรายได้ที่ยั่งยืนให้กับคนในชุมชน

วัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรม

เพื่อทดลองสร้างสรรค์กิจกรรมทางศิลปะที่ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน “แล่วีถีลาว-ไทย บางไส้โก่ หิริญรูจี” ให้เป็นกิจกรรมต้นแบบ (Prototype)

1. กระบวนการการสร้างสรรค์กิจกรรม

ในการสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อพัฒนาพื้นที่ชุมชนบางไส้โก่ แขวงหิริญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร คณะทำงานได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในลักษณะของการบูรณาการความรู้หลายศาสตร์เข้าด้วยกัน ได้แก่ การพัฒนาในเชิงพื้นที่ การใช้ศิลปะเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน หรือที่เรียกว่า Art Intervention และการเพิ่มมูลค่าให้กับพื้นที่ดังกล่าวด้วยการวางแผนตามหลัก Business Model Canvas โดยมีเนื้อหา ดังนี้

1.1 การพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area based Approach) เป็นเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับพื้นที่ขนาดเล็กไปยังขนาดใหญ่ระดับประเทศ โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงจากฐานราก คือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม “คน” เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระดับครัวเรือน ชุมชน ก่อนที่จะขยายไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงโครงสร้างที่ใหญ่ขึ้น การเปลี่ยนมุมมองการพัฒนาให้ความสำคัญกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของกระบวนการผลักดันการพัฒนาประเทศ โดยการพัฒนาหรือส่งเสริมให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้และสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ใช้ความรู้ในการบริหารจัดการหรือแก้ไขปัญหาของตนเอง ครัวเรือน ชุมชน และประเทศได้อย่างยั่งยืน ในส่วนของการขยายแนวความคิดหรือแนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่ให้เป็นการพัฒนาที่มาจากการริเริ่มในพื้นที่ของชุมชนอย่างแท้จริง ต้องมีการกำหนดประเด็นปัญหาหรือความต้องการของพื้นที่ มีการสร้างเครื่องมือในการหาข้อมูล ความรู้

สร้างกลไกความร่วมมือเพื่อสามารถจัดการกับประเด็นปัญหาหรือความต้องการของพื้นที่ได้จริง

การเลือกพื้นที่ชุมชนบางไผ่ไก่ แขวงทรีญูจิ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เป็นชุมชนเป้าหมายในการพัฒนา เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าว ชุมชนขนาดเล็ก หากชุมชนนี้ได้รับการพัฒนาในหลาย ๆ ด้านที่ดีขึ้น อาจส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิต ส่งเสริมอาชีพที่ยั่งยืนกว่าเดิม รวมไปถึงการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการเรียนรู้ และการท่องเที่ยวในอนาคต ไม่ว่าเป็นการสร้างขึ้นของสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ในชุมชน หรือการสร้างสรรคผลงานศิลปะการออกแบบโครงสร้าง เพื่อสนับสนุนจุดเด่นให้ผู้คนในชุมชนล้วนเป็นผู้สร้างเอกลักษณ์ให้เกิดในพื้นที่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นการพัฒนาในเชิงพื้นที่ทั้งสิ้น

1.2 Art Intervention

การจัดการพื้นที่ดังกล่าวเพื่อให้เกิดการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน ทางคณะทำงานได้ใช้กระบวนการทางศิลปะเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน ดังที่ ปรัชญา คัมภีรานนท์ ได้นิยามคำว่า Art Intervention หมายถึง การที่ศิลปินเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับงานศิลปะ ผู้ชม พื้นที่ หรือสถานการณ์ที่เป็นอยู่ เพื่อสร้างสรรค์งานศิลปะชิ้นใหม่ที่เปลี่ยนแปลงสภาพที่มีอยู่เดิม (ปรัชญา คัมภีรานนท์, 2562)

1.3 Business Model Canvas

Business Model Canvas เป็นการอธิบายองค์ประกอบของธุรกิจ ซึ่งมี 9 ส่วน ให้อยู่ภายในหน้ากระดาษแผ่นเดียว เพื่อให้ทุกคนเข้าใจง่าย สามารถสื่อสารสิ่งที่ต้องการออกมาได้อย่างตรงประเด็น แนวคิดเรื่องนี้ถูกคิดค้นขึ้นโดย ดร.อเล็กซานเดอร์ ออสเทอร์วัลเดอร์ มหาวิทยาลัยโลซานน์ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ผู้เขียนหนังสือชื่อ Business Model Generation ปัจจุบันทฤษฎีนี้เป็นที่ยอมรับในองค์กรชั้นนำทั่วโลก

[illegible]

ภาพที่ 3 Business Model Canvas
(สินีนารถ เจริญศรี, 2564)

การสร้างสรรค์กิจกรรม “แลวิถีลาว-ไทย บางใส่ไก่” หิรัญรูจี
มีขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1. การลงพื้นที่ เพื่อสำรวจลักษณะทางกายภาพของชุมชน
สำรวจทรัพยากรที่มีอยู่ของชุมชนในด้านทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรที่เป็น
มรดกทางภูมิปัญญา สถานที่ในเชิงประวัติศาสตร์ และเชิงพาณิชย์
2. การสำรวจความต้องการของชุมชน เพื่อให้การออกแบบ
กิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงและสามารถพัฒนาชุมชน
ได้อย่างยั่งยืน
3. การออกแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับภูมิปัญญา วิถีชีวิต
ประจำวันของคนในชุมชน

กลุ่มเป้าหมายในการจัดกิจกรรมดังกล่าวนี้ เพื่อเป็นการทำงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ภายในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชนบางไส้ไก่ ผู้คนในชุมชนบางไส้ไก่ วัดบางไส้ไก่ มูลนิธิเด็กกลุ่มแสงเทียน (สถานสงเคราะห์เด็ก) และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในส่วนของประโยชน์ที่จะได้รับของกิจกรรมที่คณะทำงานได้จัดขึ้น คือ คนในชุมชนเกิดความตระหนักรู้และวางแผนวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง และสืบทอดไว้ไม่ให้สูญหาย และเพื่อให้ชุมชนบางไส้ไก่ หิรัญรูจี เป็นที่รู้จักของบุคคลภายนอก อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนบางไส้ไก่ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานครอีกทางหนึ่ง

2. ออกแบบพิพิธภัณฑ์ชุมชนบางไส้ไก่

2.1 พิพิธภัณฑ์ (Museum)

พิพิธภัณฑ์ชุมชนบางไส้ไก่ เป็นสถานที่หรือสถาบันที่จัดตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาในลักษณะสันถนาความรู้ที่ได้รับจากการจัดแสดง ร่วมกับการอนุรักษ์จัดเก็บฟื้นฟูสภาพ โดยจัดแสดงทั้งในรูปแบบของวัตถุที่มนุษย์ทำขึ้น ได้แก่ โบราณวัตถุ ศิลปะ วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของชุมชนบางไส้ไก่ เช่น ชุดเย็บปักเย็บต่าง ๆ ผลิตภัณฑ์ชุมชน วิถีชีวิตและการละเล่นในเทศกาลต่าง ๆ โดยจัดแสดงให้เข้าชมได้ถาวร หรือจัดแสดงชั่วคราว เพื่อแสดงความภูมิใจของท้องถิ่น ดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยพิพิธภัณฑ์จะผู้ดูแลที่เรียกกันว่า ภัณฑารักษ์พร้อมให้ข้อมูล ความรู้ในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งเป็นคนที่อาศัยอยู่ในชุมชน

2.2 ชุมชน (Community)

ที่พักอาศัยของประชาชนในลักษณะใดก็ได้ อยู่ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นในเมืองหรือชนบท โดยในด้านกายภาพมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตร่วมกัน เช่น ถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำประปา วัด โรงเรียน เป็นต้น (อรุณรัตน์ ยะอนันต์, 2547) คนกลุ่มนี้มีลักษณะทางสังคม กิจกรรม

ทางสังคม และเศรษฐกิจบางอย่างร่วมกันชัดเจน ขอบเขตของชุมชนจะมีอาณาบริเวณที่ชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นขอบเขตทางธรรมชาติหรือขอบเขตที่สร้างขึ้นเองก็ตาม ซึ่งชุมชนบางไส้ไก่เป็นชุมชนขนาดเล็กที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจน รายล้อมด้วยความเจริญแบบสังคมเมือง จึงทำให้ชุมชนนี้มีความน่าสนใจที่จะนำศิลปะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

2.3 ภูมิสถาปัตยกรรม (Landscape Architecture)

สถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและการออกแบบเฉพาะที่ดินและสัมพันธ์กับอาคารที่อยู่รอบ ๆ หรือเป็นการวางแผนในการสร้างอาคารในพื้นที่บริเวณนั้นๆ สถาปัตยกรรมภูมิทัศน์เป็นการผสมผสานการวางแผนพื้นที่ (Site) การจัดสวน การฟื้นฟูศิลปะและสิ่งแวดล้อมเพื่อช่วยเชื่อมโยงพื้นที่กับอาคารรอบ ๆ ทำให้ภูมิทัศน์น่าดึงดูด เนื่องจากเป้าหมายของงานภูมิสถาปัตย์เป็นการสร้างพื้นที่ที่น่าพึงพอใจต่อการใช้งาน และมีความสวยงามเพื่อตอบสนองความต้องการของเจ้าของหรือพื้นที่สาธารณะ

ในการเข้าไปสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชนบางไส้ไก่ คณะทำงานจำเป็นต้องการวางแผนในหลายด้าน หลายมุมมอง ทั้งเรื่องความเหมาะสมการจัดสรรที่ดิน การออกแบบโครงสร้างของพิพิธภัณฑ์ โดยคำนึงถึงผลดีผลเสีย ในความต้องการเบื้องต้นต้องการสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชนในรูปแบบทันสมัย เน้นความเรียบง่ายทั้งการใช้สอย และวัสดุที่ใช้ในการสร้าง อีกทั้งยังต้องการให้เกิดความร่วมมือขึ้นในชุมชน ให้เป็นสถานที่ที่โดดเด่น สวยงามทันสมัย เพื่อรองรับ ส่งเสริม การเรียนรู้ของคนในชุมชนไปถึงบุคคลภายนอก อีกทั้งยังเป็นการวางแผนเพื่อใช้รองรับการท่องเที่ยวในอนาคตอีกด้วย ดังนั้นการนำแนวคิดเชิงภูมิสถาปัตยกรรมเข้าเกี่ยวข้องกับการวางแผนโดยรวมของการสร้างพิพิธภัณฑ์ชุมชนนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญในการกำหนดรายละเอียดของการออกแบบได้เป็น อย่างดี

ภาพที่ 4 ตัวอย่างการออกแบบพิพิธภัณฑ์ชุมชน
(สินีนารถ เจริญศรี, 2564)

3. กิจกรรม Street Painting เพื่อลดอุบัติเหตุบนถนน

3.1 จิตรกรรม (Painting)

ผลงานศิลปะที่แสดงออกด้วยการขีดเขียน การวาด และระบายสีเพื่อให้เกิดภาพงานศิลปะที่มี 2 มิติขึ้นมา เป็นรูปแบบไม่มีความลึกหรืออนุหนา แต่สามารถเขียนลงตาให้ดูเหมือนมีความลึก หรืออนุได้ตามการเลือกแสดงออกโดยศิลปิน ความงามของจิตรกรรมสามารถเกิดจากการใช้สีในลักษณะที่ต่างแตกต่างกัน หรือใช้สีไปในทิศทางเดียวกัน (รสริน อัครรัตนานุรักษ์, 2557) เนื่องจากซอยบางลำไ้เป็นซอยแคบและมีการสัญจรพลุกพล่านโดยคณะทำงานได้ออกแบบลดทอนลายจิตรกรรม Street Painting ให้เป็นจุดสนใจของคนในชุมชน เพื่อลดอุบัติเหตุบนท้องถนน

3.2 ศิลปะข้างถนน (Street Art)

ศิลปะข้างถนนเป็นศิลปะที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายไปทั่วทุกมุมของโลก เปรียบเสมือนเป็นการติดต่อ การสื่อสาร ที่ศิลปินผู้สร้างต้องการสื่อสาร หรือเป็นการระบายออกทางความคิด ความรู้สึก Street Art นั้น

มีหลากหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นงาน ฟันสี ระบายสีบนผนังหรือกำแพง อีกทั้ง Street Art ยังเป็นงานศิลปะที่พัฒนามาจากการสร้างสรรค์งานในพื้นที่สาธารณะ ซึ่งเรามักจะพบเห็นตามถนนหนทางต่าง ๆ โดยเรามักเข้าใจหรือรับรู้กันว่า ศิลปะประเภทนี้เป็นศิลปะที่อยู่ผิดที่และผิดกฎหมาย แต่แท้จริงแล้วมันเป็นการสะท้อนความคิดของการต่อต้านทางสังคม หรือการดักเตือน รวมไปถึงกฎระเบียบของสังคม

คณะทำงานได้ร่วมกันสร้างสรรค์ Street Painting เพื่อลดอุบัติเหตุ เป็นอีกบริบทหนึ่งของการแสดงออกทางศิลปะ โดยการนำศิลปะข้างถนน (Street Art) เข้ามาใช้ในการสื่อสาร หรือสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นของพื้นที่นั้น ๆ คณะทำงานเชื่อว่าศิลปะสามารถเข้าไปช่วยแก้ไข ปัญหา ทำให้ผู้คนในชุมชนนึกถึงอุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นกับชีวิตได้ทุกนาที โดยมีศิลปะเป็นเครื่องมือหลักในการสร้างสรรค์ผลงานร่วมกับพื้นที่ และการสร้างศิลปะ Street painting บนพื้นถนนยังเป็นเครื่องมือหนึ่งในการใช้ศิลปะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คน สถานที่ รวมถึงสิ่งแวดล้อมในชุมชนบางไส้ไก่ได้เป็นอย่างดี

3.3 การรับรู้ (Perception)

การรับรู้เป็นการสัมผัสที่มีความหมายหรือการรับรู้ความรู้สึกได้รับจากสิ่งเร้า หรือสภาพต่าง ๆ ที่มาทำปฏิกิริยากับบุคคล เป็นการแปลอาการสัมผัสให้มีความหมายขึ้นเกิด ซึ่งเป็นความรู้สึกเฉพาะตัว เมื่อบุคคลมีความรู้สึกเกิดขึ้นจากอวัยวะในการรับความรู้สึก ได้แก่ ตา หู ปาก จมูก ผิวหนัง หากเกิดความรู้สึกขึ้น จึงมีการตีความถึงการรู้สึกที่เกิดขึ้น นั่นถือว่ามีกรรับรู้เกิดขึ้นแล้ว ณ ขณะนั้น การสร้างสรรค์ศิลปะ Street Painting มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้คนเกิดการรับรู้ผ่านการสร้างสรรค์บนท้องถนน ซึ่งเป็นการรับรู้ด้วยการมองผ่านสายตาส่งผลไปยังความรู้สึกนึก คิด จนไปสิ้นสุดที่นึกคิด และการตีความในสมอง เพื่อทำความเข้าใจกับผลงานศิลปะที่เกิดขึ้นในบริเวณนั้น โดยออกแบบ Street Painting

ในรูปแบบ 3 มิติ เป็นรูปบ่อน้ำสี่กกลางสามแยกที่ไม่มีสัญญาณไฟจราจร ในกรณีนี้ ศิลปะกำลังสะท้อนให้เกิดการรับรู้ถึงความระมัดระวังในการใช้ถนน เพื่อต้องการให้รถที่ขับมาบริเวณนั้นลดความเร็วลง

3.4 ความตระหนักรู้ (Awareness)

ประจักษ์ พันธุ์เพชร ได้ให้นิยามของความตระหนักรู้ไว้ว่า การที่บุคคลหนึ่งได้ถูกคิด หรือ เกิดความรู้สึกว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่ง ภายใต้อาสาภาวะจิตใจที่สามารถ แสดงออก ด้วยการพูด การเขียน การอ่าน รูปภาพ หรืออื่น ๆ โดยอาศัยระยะ เวลา ประสบการณ์ หรือ สภาพแวดล้อมทางสังคม หรือสิ่งเร้าจากภายนอก (ประจักษ์ พันธุ์เพชร, 2543) ทำให้เกิดความรู้สึกจากการสัมผัสการรับรู้ความคิด รวบรวม การเรียนรู้ หรือความรู้ส่งผลให้เกิดความตระหนักและนำไปสู่พฤติกรรมที่แสดงออก ในสิ่งนั้น การตระหนักรู้ในตนเอง (Self Awareness) คือ การที่พยานารู้ตัวเอง ว่าเป็นอย่างไรและมี ความรู้สึกอะไรเกิดขึ้นในขณะนี้และเดี๋ยวนี้ (Here and Now) ทราบถึงลักษณะเฉพาะของตนเอง และรู้ถึงสิ่งต่าง ๆ (สกล วรเจริญศรี, 2550)

คณะทำงานได้ร่วมกับชุมชนในการสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะ Street Painting บนท้องถนน เพื่อต้องการให้เกิดการรับรู้ที่ดีและเกิด ความตระหนักรู้ถึงเรื่องอุบัติเหตุอย่างจริงจังในบริเวณชุมชน โดยใช้เส้น รูปภาพ ตัวอักษร หรือลวดลาย เข้ามาใช้ในการนำเสนอเพื่อให้คนในชุมชน เกิดความตระหนักรู้ และส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้รถใช้ถนน ของเขตชุมชนในอนาคตภายภาคหน้า

ภาพที่ 5 การออกแบบ Street Painting เพื่อลดอุบัติเหตุ
(สินีนารถ เจริญศรี, 2564)

4. การออกแบบป้ายสัญลักษณ์บอกทาง

4.1 การออกแบบ (Design)

การคิดค้น การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ หรือการปรับปรุง ดัดแปลง สิ่งที่มีอยู่ให้ดีขึ้น มีรูปแบบที่เปลี่ยนไปจากเดิม การถ่ายทอดรูปแบบ จากความคิดออกมาเป็นผลงาน ที่ผู้อื่นสามารถมองเห็น รับรู้หรือสัมผัสได้ ซึ่งการออกแบบครอบคลุมถึงการออกแบบวัตถุประสงค์ หรือปฏิสัมพันธ์ ของมนุษย์และยังรวมไปถึงการคิดเชิงออกแบบที่ออกมาอาจเป็นสิ่งที่เป็นไปได้จริง หรือที่เป็นเพียงนามธรรม (ธนภัทร รุ่งธนาภิรมย์, 2542)

4.2 สัญลักษณ์ หรือ เครื่องหมาย (Symbol)

อัมพร จิตตะวิทยา ได้ให้ความหมายของสัญลักษณ์ หรือเครื่องหมาย โดยพื้นฐานคือสิ่งที่ใช้แทนความหมายของอีกสิ่งหนึ่ง หรือในเชิงลึกลงไป สัญลักษณ์ หมายถึง วัตถุ อักษร รูปร่าง สี สันซึ่งใช้ ในการสื่อความหมายหรือแนวความคิดให้มนุษย์เข้าใจไปในทางเดียวกัน อาจจะเป็นรูปธรรม หรือนามธรรม สัญลักษณ์หรือความหมายช่วย

ในการสื่อสาร ช่วยให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารเข้าใจตรงกันแม้จะพูดกันคนละภาษา การรับรู้สัญลักษณ์เหล่านี้ล้วนขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้ส่งสารและผู้รับสารในการเข้าใจสัญลักษณ์นั้น ๆ (อัมพร จิตตะวิทยา, 2553)

4.3 ทฤษฎีสัญญะวิทยา (Semiology)

สัญญะวิทยาเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวกับระบบของสัญลักษณ์ที่ปรากฏอยู่ในความคิดของมนุษย์ สัญลักษณ์ ได้แก่ ภาษา รหัส สัญลักษณ์เครื่องหมาย ฯลฯ สัญญะวิทยาเป็นทฤษฎีที่นำมาอธิบายการสื่อสารของมนุษย์ว่า การสื่อสารคือจุดกำเนิดของ ความหมาย ไม่เกี่ยวข้องกับการประสิทธิผลและความถูกต้อง แต่เป็นแนวทางการศึกษาเชิงสังคมหรือความแตกต่างของวัฒนธรรมระหว่างผู้ให้และผู้รับสาร ตลอดจนความหลากหลายของความหมายภายในระบบภาษา วัฒนธรรม และความเป็นจริงที่ไม่สามารถแสดงผลหรือสื่อสารโดยตรงได้ (ประจักษ์ พันธุ์ชูเพชร, 2543)

คณะทำงานได้สร้างสรรค์ป้ายสัญลักษณ์เพื่อบอกทางซึ่งป้ายบอกทางเหล่านี้ได้สอดแทรกกลดลายหรือภาพในเชิงศิลปะลงไปเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ เช่น ป้ายห้ามจอด แสดงออกผ่านรูปยูเอชไอที่กำลังดูรถขึ้นไป หรือป้ายห้ามทิ้งขยะสร้างสรรค์จากรูปก้างปลา ซึ่งอยู่ในรูปสัญลักษณ์ของกากบาท อย่างไรก็ตามป้ายที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นล้วนสื่อสารอยู่ในรูปทรงเดิมเพียงเปลี่ยนหรือเสริมสัญลักษณ์ในเชิงศิลปะลงไป และสร้างสรรค์ผ่านการเลือกใช้รูปที่สามารถสนับสนุนให้เกิดความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกันโดยเลือกรูปภาพมาใช้เป็นสัญลักษณ์ที่สามารถเข้าใจได้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ

ภาพที่ 6 ตัวอย่างการออกแบบป้ายสัญลักษณ์บอกทางเพื่อลดอุบัติเหตุ
(สินีนารถ เจริญศรี, 2564)

สรุป

คณะทำงานได้ทำการออกแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชน
คือ พิพิธภัณฑ์ชุมชนบางไส้ไก่ ในรูปแบบสโตร์ทันสมัย เน้นความเรียบง่าย
ทั้งการใช้สอย และวัสดุที่ใช้ในการสร้าง อีกทั้งต้องการให้เกิดความร่วมมือ
ขึ้นในชุมชน กิจกรรม Street Painting เพื่อลดอุบัติเหตุบนถนน
เป็นอีกบริบทหนึ่งของการแสดงออกทางศิลปะ โดยการนำศิลปะข้างถนน
(Street Art) เข้ามาใช้ในการสื่อสาร สะท้อนถึงปัญหาที่เกิดขึ้นของพื้นที่นั้น ๆ
คณะทำงานเชื่อว่าศิลปะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาคือทำให้คนในชุมชนฉุกคิดถึง
อุบัติเหตุที่อาจเกิดขึ้นกับชีวิตเราได้ทุกนาที โดยมีศิลปะเป็นเครื่องมือหลัก
ในการสร้างสรรค์ผลงานร่วมกับพื้นที่ และการสร้างศิลปะ Street Painting
บนพื้นถนนยังเป็นเครื่องมือในการใช้ศิลปะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล สถานที่
สิ่งแวดล้อมในชุมชนได้เป็นอย่างดี และกิจกรรมการออกแบบป้ายสัญลักษณ์
บอกทางได้สอดแทรกภาพในเชิงศิลปะลงไปเพื่อให้เกิดความน่าสนใจ
โดยมีเป้าหมายให้คนในชุมชนเกิดความตระหนักรู้ในการใช้รถใช้ถนน
ตามความเหมาะสมตามบริบทของแต่ละพื้นที่

ในการสร้างสรรค์กิจกรรมเพื่อพัฒนาพื้นที่ชุมชนบางไส้ไก่ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในลักษณะของการบูรณาการศาสตร์ความรู้ ได้แก่ การพัฒนาเชิงพื้นที่ การใช้ศิลปะเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน หรือที่เรียกว่า Art Intervention และการเพิ่มมูลค่าให้กับพื้นที่ดังกล่าว ด้วยการวางแผนตามหลัก Business Model Canvas โดยใช้การพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area Based Approach) เป็นเป้าหมาย เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับพื้นที่ขนาดเล็กไปยังขนาดพื้นที่ขนาดใหญ่ และส่งผลต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีอาชีพที่ดี และยั่งยืนกว่าเดิม รวมไปถึงการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับในด้านการเรียนรู้ การท่องเที่ยวในชุมชน ได้แก่ การสร้างขึ้นของสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ในชุมชน หรือการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ การออกแบบโครงร่างเพื่อสนับสนุนจุดเด่น และผู้คนในชุมชนล้วนเป็นสร้างเอกลักษณ์ให้เกิดในพื้นที่บริเวณนั้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นการพัฒนาในเชิงพื้นที่ทั้งสิ้น

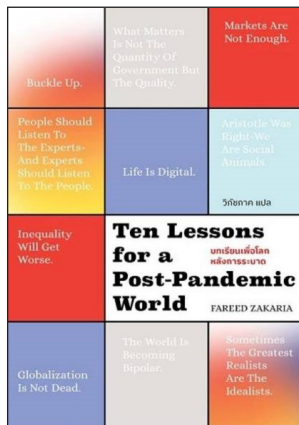
เอกสารอ้างอิง

- ธนภัทร รุ่งธนาภิรมย์. (2542). *ทฤษฎีความงาม*. กรุงเทพฯ: ริเวอร์บุ๊คส์.
- ประจักษ์ พันธุ์ชูเพชร. (2543). *การเมืองและการปกครอง: มิติทางประวัติศาสตร์ และสถาบันทางการเมือง*. กรุงเทพฯ: มายด์ พับลิชชิง.
- ปรัชญา คัมภีรานนท์. (2562, กรกฎาคม - ธันวาคม). แนวคิดและการปฏิบัติของการแทรกแซงด้วยการออกแบบ. *วารสารวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 10(2), 71-92
- รสริน อัครรัตนานุรักษ์. (2557). *วาดเส้น จิตรกรรม วิจิตรศิลป์ ขั้นพื้นฐาน*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- ศรชัย วิบูลย์กร. (2548). *ธนบุรี ล่องเรือชมชีวิตสองฝั่งแม่น้ำลำคลอง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิบูลย์พาณิชย์การพิมพ์.
- ศิริกาญจน์ อุ่นนันทาศ. (2547). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาอาชีพที่ยั่งยืน*. [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่].
- สกล วรเจริญศรี. (2550). *การศึกษาทักษะชีวิตและการสร้างโมเดลกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น*. [ปริญญาานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
- อรุณรัตน์ ยะอนันต์. (2547). *พัฒนาการของกลุ่มอาชีพในชุมชนชนบท*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อัมพร จิตตะวิทยา. (2553). *เครื่องหมาย สัญลักษณ์ต่าง ๆ ใช้อย่างไร*. นครปฐม: พิตยาสน์การพิมพ์.

ปริทัศน์หนังสือ (Book Review)
บทเรียนเพื่อโลกหลังการระบาด
(Ten Lessons for a Post-Pandemic World)

ประยงค์ อ่อนตา¹

Prayong Onta

ซาคาเรีย, ฟารีด. (2564). *บทเรียนเพื่อโลกหลังการระบาด = Ten Lessons for a Post-Pandemic World*. กรุงเทพฯ: มติชน.

โรคระบาดที่ชื่อว่า โควิด-19 ได้แพร่กระจายทำลายชีวิตมนุษย์มาได้ 2 ปีเต็มและยังไม่รู้จะสิ้นสุดเมื่อใด เนื่องจากเชื้อไวรัสมีการกลายพันธุ์เปลี่ยนแปลงตัวมันเองเป็นสายพันธุ์ใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น แต่ความหว้นวิตกดูจะน้อยลงกว่าในช่วงระยะแรก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมนุษย์เริ่มมีองค์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคระบาดนี้มากขึ้น การเกิดโรคระบาดใหญ่ครั้งนี้ได้ให้บทเรียน

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

แก่นมนุษย์เราหลายอย่างโดยเฉพาะเมื่ออ่านหนังสือของ FAREED ZAKARIA ที่แปลโดย วิชาภาค จะนำไปให้อ่านได้พบกับบทเรียนสำคัญหลังจากที่สังคมโลกต้องเผชิญกับโรคระบาดมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง ผู้เขียนได้นำเสนอข้อมูล วิเคราะห์ และนำเสนอทางออกของแต่ละประเด็นไว้อย่างน่าสนใจรวมแล้ว 10 ประเด็น ซึ่งจะได้เล่าประเด็นที่น่าสนใจแก่ผู้อ่าน ดังนี้

บทนำได้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของโรคระบาด วิธีรับมือกับโรคระบาดที่เคยใช้ในอดีตซึ่งปัจจุบัน บางวิธียังคงใช้อยู่ คือการเว้นระยะห่างทางสังคม สวมหน้ากาก และล้างมือ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญเพื่อชะลอการแพร่ระบาดของไวรัส สิ่งที่เพิ่มเข้ามาในยุคไวรัสโคโรนาคือ การตรวจหาเชื้ออย่างสม่ำเสมอ สิ่งที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่สังคมโลกเป็นวงกว้างปัจจุบันเกิดจากอนุภาคของไวรัสซึ่งเล็กกระจิ๋ว มีค้างคาว เป็นต้นเป็นพาหะ แต่กลับมีพลังอำนาจทำให้โลกตื่นตระหนกตกตะลึง เกิดอาการงงงวยทำอะไรไม่ถูก เพราะนึกไม่ถึงว่าจะมีอนุภาคล้างล้างสร้างความเสียหายได้รวดเร็วรุนแรงถึงเพียงนี้ ซึ่งทำให้แต่ละประเทศต่างรีบปิดบ้านของตนเองไม่ยอมรับแขกอีกต่อไป เพราะต้องเอาตนเองให้รอดพ้นจากภาวะวิกฤตให้ได้ก่อน

บทเรียนที่ 1 ว่าด้วยการคาดเข็มขัด (Buckle Up) บทนี้ชี้ให้เห็นสภาวะโลกที่มีเชื่อมโยงถึงกันด้วยสายใยแห่งการพึ่งพากันและกันอย่างแข็งแกร่ง ท่วมกลางการช่วงชิงความได้เปรียบกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านสินค้า การบริการ วัฒนธรรมและไอเดียต่าง ๆ ซึ่งแพร่กระจายไปด้วยความรวดเร็วอย่างสูง ภาวะเช่นนี้ทำให้สังคมไม่มีความเสถียรเนื่องจากไม่มีสิ่งที่เป็นเกาะกำบังตนเอง เมื่อเกิดโรคระบาดขึ้นการแพร่กระจายของเชื้อโรคเป็นไปอย่างรวดเร็วเช่นกัน ก่อให้เกิดความสูญเสียชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมอย่างไม่ประสบมาก่อน ถึงเวลาที่จะติดเครื่องนิรภัยให้กับมนุษย์โลกแล้วหรือยัง เป็นคำถามที่ผู้เขียนได้ทิ้งท้ายให้อ่านคิด

บทเรียนที่ 2 **สิ่งสำคัญคือคุณภาพของรัฐบาลไม่ใช่ขนาด** จะพบตัวอย่างรัฐบาลที่สามารถทั้งจัดการกับหาต่าง ๆ ได้ดีกับตรงกันข้าม แต่ครั้งถึงปัญหาโรคโควิด-19 บางประเทศที่ควรจัดการปัญหาได้ดี เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่มีระบบสาธารณสุขที่มีคุณภาพเป็นอันดับต้น ๆ ของโลกกลับพบว่าในระยะแรกมีผู้ติดเชื้อถึง 25% ของผู้ติดเชื้อทั่วโลก ทั้งนี้เนื่องจากการตอบสนองที่ล่าช้าของรัฐบาลสหรัฐ ในขณะที่ประเทศเล็ก ๆ อย่างสิงคโปร์กลับควบคุมได้ดีกว่า ดังนั้น รัฐบาลมีคุณภาพไม่ได้ขึ้นอยู่กับขนาดใหญ่หรือเล็ก

บทเรียนที่ 3 **แค่ตลาดไม่เพียงพอ** อธิบายถึงประวัติพัฒนาการของธุรกิจที่อยู่ภายใต้ระบบสังคมทุนนิยมกับสังคมนิยมที่แข่งขันกันมาตลอด การเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของผู้บริโภคที่สะท้อนให้เห็นความเลื่อมล้ำที่เกิดจากการที่ประเทศยากจนต้องเดินตามแนวทางที่ประเทศร่ำรวยวางไว้ในหนังสือได้นำเสนอรูปแบบของประเทศที่มีระบบการตลาดที่ดีและประเทศที่มีระบบการตลาดที่ไม่ดี แต่อย่างไรก็ตาม เราไม่สามารถที่จะปิด หยุดยั้ง ขัดขวางความก้าวหน้าของตลาดและเทคโนโลยีได้ การออกแบบโครงสร้างทางสังคมที่สามารถรับประกันได้ว่าก่อให้เกิดการแข่งขันอย่างยุติธรรมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น

บทเรียนที่ 4 **ประชาชนควรฟังผู้เชี่ยวชาญและผู้เชี่ยวชาญก็ควรฟังประชาชน** เนื้อหาเริ่มต้นด้วยการเอ่ยถึงอดีตประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ซึ่งเปรียบเสมือนตัวแทนของประชาชนชาวอเมริกาที่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับผู้เชี่ยวชาญ ในกรณีเกิดการระบาดของไวรัสโควิด-19 เมื่อคุณหมอเฟาซีได้ส่งเสียงเตือนแทนที่จะรับฟังกลับพูดให้ประชาชนไม่เชื่อมั่นในผู้เชี่ยวชาญซึ่งส่งผลให้เชื้อไวรัสแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ถึงกระนั้นโลกเรายังต้องการผู้เชี่ยวชาญเพื่อทำหน้าที่บริหารกิจการของประเทศ แต่ผู้เชี่ยวชาญต้องคิดให้หนักว่าจะสื่อสารเชื่อมโยงกับประชาชนได้อย่างไร

บทเรียนที่ 5 **ชีวิตดิจิทัล** การปฏิวัติซอฟต์แวร์สร้างโลกใหม่ สิ่งที่ดีคือทำให้เศรษฐกิจดิจิทัลและกายภาพมีความแตกต่างกันน้อยลง สิ่งที่น่าวิตกกังวลคือประสิทธิภาพของคอมพิวเตอร์ที่มีมากจนกระทั่งอาจทำให้มนุษย์ทำอะไรไม่ได้หากปราศจากคอมพิวเตอร์ ในอีกด้านหนึ่ง การที่มีเทคโนโลยีใหม่เกิดขึ้นก็แสดงให้เห็นถึงความเป็นเลิศด้านสติปัญญาของมนุษย์ สิ่งที่เราควรหันกลับมาให้ความสนใจในยุคนี้คือทฤษฎีของความเป็นมนุษย์ของเราให้มากขึ้น

บทเรียนที่ 6 **ถูกของอริสโตเติล** เราเป็นสัตว์สังคม ความเป็นสัตว์สังคมทำให้มนุษย์สามารถสร้างสรรค์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในบางช่วงต้องประสบกับภาวะวิกฤต เช่น โรคติดต่อทำให้สูญเสียชีวิตเป็นอันมากกว่าจะสามารถกลับมาสู่สภาพปกติอย่างที่เคยเป็น มีการคาดการณ์ว่าในปี 2030 ประเทศกำลังพัฒนาจะมีเมืองใหญ่เกิดขึ้น มนุษย์สร้างเมืองและเมืองสร้างมนุษย์ เมืองใดก็ตามที่พร้อมด้วยภาวะผู้นำที่ดีก็จะสามารถดึงดูดให้เกิดความร่วมมือกัน แต่ความหนาแน่นของเมืองก็ไม่ใช่ว่าจะกำหนดโชคชะตาว่า ทุกคนต้องได้รับผลกระทบด้านลบจากการอยู่อาศัยในเมืองเสมอไป

บทเรียนที่ 7 **ความไม่เท่าเทียมจะยิ่งแย่ลง** เมื่อทุกอย่างถูกซื้อได้ ทุกแง่มุมชีวิตจึงไม่เท่าเทียมกัน สิ่งที่แสดงให้เห็นความไม่เท่าเทียมที่ชัดเจนในปัจจุบันคือโรคโควิด-19 ที่ทำให้เห็นความแตกต่างตั้งแต่ระดับโลกจนไปถึงระดับชีวิตของคนแต่ละคน ระดับโลกจะเห็นว่าประเทศที่พัฒนาแล้วมีความสามารถที่จะจัดการบริการด้านสาธารณสุขให้ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ประเทศยากจน เช่น ในประเทศบังกลาเทศมีเตียงรองรับคนไข้น้อยกว่า 8 เตียงต่อประชากร 10,000 คน ประเทศแอฟริกา 41 ประเทศมีเครื่องช่วยใจทั้งทวีปน้อยกว่า 2,000 เครื่อง เทียบกับสหรัฐอเมริกาเพียงอย่างเดียวมีถึง 170,000 เครื่อง ความไม่เท่าเทียมอาจหลีกเลี่ยงไม่ได้แต่มนุษย์อาจจะเท่าเทียมในแง่ของศีลธรรมได้

บทเรียนที่ 8 โลกาภิวัตน์ยังไม่ตาย สิ่งที่ย้อนทำลายยุคยิ่งใหญ่สุดท้ายของโลกาภิวัตน์ ไม่ใช่ผลสะท้อนกลับรุนแรงของเศรษฐกิจหรือเทคโนโลยี แต่คือการเมืองชนิดเก่าแก่ที่สุดที่กำลังหวนคืนไปสู่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศแบบเก่าที่แบ่งออกเป็นสองขั้ว โดยปัจจุบันมีจีนเป็นผู้นำขั้วหนึ่ง สหรัฐเป็นผู้นำอีกขั้วหนึ่ง ทั้งคู่กำลังแข่งขันแย่งอำนาจอย่างเข้มข้นซึ่งจะทำให้เกิดความขัดแย้งที่ไม่สิ้นสุดและมีแนวโน้มที่รุนแรงมากขึ้นด้วย

บทเรียนที่ 9 โลกกำลังกลายเป็นสองขั้ว การแข่งขันของสองฝ่ายเกิดขึ้นท่ามกลางโลกาภิวัตน์ด้านเศรษฐกิจและนวัตกรรมเทคโนโลยีที่มีแนวโน้มที่จะนิยมระบอบเผด็จการที่กำลังผงาดขึ้นมาพร้อมกับระบบเศรษฐกิจที่รัฐคุ้มครองโดยมีตัวอย่างของประเทศที่ประสบความสำเร็จคือประเทศจีน เมื่อฝ่ายที่ครองอำนาจสูงสุดอย่างสหรัฐอเมริกาเชื่อว่ากำลังจะเสียตำแหน่งให้ผู้ท้าทายใหม่ซึ่งลงมือโจมตีก่อนเพื่อหวังฉกฉวยความได้เปรียบจากช่วงที่ผู้ท้าทายกำลังเปราะบาง เมื่อพิจารณาจากจุดนี้การที่โลกจะแบ่งออกเป็น 2 ขั้วเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก

บทเรียนที่ 10 บางครั้งนักนิยมความจริงผู้ยิ่งใหญ่ก็เป็นนักอุดมคติ การได้ประจักษ์ถึงต้นทุนของชาตินิยมและผลประโยชน์ส่วนตนแคบ ๆ โดยไร้การควบคุมทำให้ทั้งนักรบและรัฐบุรุษซึ่งรอดชีวิตเชื่อว่าพวกเขามีหน้าที่ต้องสร้างโลกที่จะไม่ถอยกลับไปสู่การแข่งขันอย่างไร้ศีลธรรมแบบนั้นอีก เนื่องจากเกิดการกล่าวหากันโดยปราศจากหลักฐานที่แท้จริง เช่น กรณีที่อดีตประธานาธิบดีทรัมป์ ได้กล่าวหาประเทศจีนว่าเป็นผู้แพร่เชื้อโรคและโจมตีองค์การอนามัยโลกว่าเป็นผู้สมรู้ร่วมคิดกับจีน

บทสรุป ไม่มีอะไรถูกลิขิตไว้ เริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงภาพยนตร์เรื่อง Lawrence of Arabia ที่กล่าวถึงการช่วยเหลือชายคนหนึ่งที่อยู่ท่ามกลางทะเลทรายอันร้อนระอุ บนความเชื่อ 2 แบบ คือ เชื่อว่า ถึงเวลาของผู้ที่อยู่ท่ามกลางทะเลทรายแล้ว เพราะถูกลิขิตไว้ แต่ผู้ที่ออกไปช่วย

เหลือเชื่อว่า ไม่มีอะไรถูกลิขิตไว้ ผลก็คือการออกไปช่วยเหลือทำให้สามารถช่วยเหลือชีวิตคนคนหนึ่งได้ จากนั้นก็เป็นการสรุปภาพรวมของหนังสือทั้งเล่ม ซึ่งถ้าเปรียบแล้วก็เหมือนบทสรุปของการวิจัยหรือวิทยานิพนธ์นั่นเอง ถ้าใครไม่มีเวลาอื่นรายละเอียดเนื้อหาก็สามารถอ่านบทสรุปนี้ได้ แต่ถ้าอยากเข้าใจอย่างละเอียดก็ต้องอ่านทั้งหมดครับ

ข้อกำหนดในการส่งต้นฉบับบทความ เพื่อลงพิมพ์เผยแพร่ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีรายละเอียด หลักเกณฑ์ และรูปแบบในการเสนอบทความเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ ดังต่อไปนี้

บทความที่รับตีพิมพ์

- ผลงานที่รับตีพิมพ์ ได้แก่ บทความวิจัย บทความวิชาการ และวิทยานิพนธ์ในสาขาที่เกี่ยวข้องทางศาสตร์มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- บทความต้องไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารใดมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการพิจารณาของวารสารอื่น
- บทความเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ
- บทความที่จะได้รับการลงตีพิมพ์ผ่านการตรวจอ่านและประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 ท่าน โดยพิจารณาแบบ Double - Blind Peer Review และกลั่นกรองการตีพิมพ์โดยกองบรรณาธิการของวารสาร

ลิขสิทธิ์

บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ถือเป็นลิขสิทธิ์ของผู้เขียนบทความ ผู้ใดต้องการตีพิมพ์ซ้ำต้องได้รับอนุญาตจากผู้เขียนก่อน บทความที่ได้รับการตอบรับเพื่อตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาจะต้องไม่ปรากฏในสิ่งพิมพ์อื่นใดก่อนที่จะปรากฏในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กองบรรณาธิการจะส่งวารสารที่มีบทความของผู้เขียนตีพิมพ์

ให้แก่ผู้เขียนจำนวน 2 ฉบับ หากผู้เขียนต้องการได้บทความที่ตีพิมพ์เพิ่มเติมสามารถดาวน์โหลดได้ที่เว็บไซต์ <http://huso.bsru.ac.th/husocjournal/download.php>

การส่งต้นฉบับ

1. ส่งต้นฉบับผ่านระบบ E-Journal ของวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ดำเนินการลงทะเบียนสมัครสมาชิกก่อนเข้าสู่ระบบ โดยเข้าไปยังหน้าเว็บไซต์ ลิงก์ไปที่วารสารอิเล็กทรอนิกส์ (E-Journal) วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
2. ส่งต้นฉบับผ่านระบบเป็นไฟล์บันทึกข้อมูลในรูปของ MS Word และรอรับผลยืนยันการได้รับตีพิมพ์
3. กองบรรณาธิการพิจารณารูปแบบและเนื้อหาเบื้องต้น ก่อนส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน หากไม่เป็นไปตามข้อกำหนดจะแจ้งให้ผู้เขียนทราบโดยไม่ส่งต้นฉบับคืน
4. รอรับผลการตรวจประเมินบทความโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Reviewer) และตรวจสอบผลการประเมิน
5. กรณีที่บทความผ่านเกณฑ์การประเมิน อนุญาตให้ตีพิมพ์ได้ ให้แก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิชี้แจง จากนั้นส่งต้นฉบับ (ฉบับแก้ไข) ผ่านระบบกลับมาอีกครั้ง เป็นไฟล์บันทึกข้อมูลในรูปของ MS Word
6. การอนุญาตตีพิมพ์เพื่อเผยแพร่บทความเป็นสิทธิของกองบรรณาธิการ ด้วยเหตุที่บทความนี้ปรากฏในวารสารที่เข้าถึงได้ จึงอนุญาตให้นำบทความไปใช้ประโยชน์ทางการศึกษา แต่มีใช้เพื่อการพาณิชย์

สิ่งที่ผู้เขียนจะได้รับ

กองบรรณาธิการจะมอบวารสารฉบับที่บทความของผู้เขียนลงตีพิมพ์จำนวน 2 ฉบับ ในกรณีที่ผู้เขียนร่วมจะมอบให้ผู้เขียนชื่อแรก
การเตรียมต้นฉบับ

1. ต้นฉบับต้องมีความยาวไม่เกิน 15 หน้า กระดาษขนาด A4 ระยะบรรทัด 1 เท่า พิมพ์หน้าเดียวพร้อมระบุเลขหน้า เป็นไฟล์ในรูปแบบ MS Word

2. กรณียกความมีภาพประกอบ ดำเนินการส่งไฟล์รูปภาพนามสกุลไฟล์ .jpeg ความละเอียด 100 - 300 Pixels ทางอีเมล husocjournal@bsru.ac.th

3. ตัวอักษรที่ใช้ในการพิมพ์ ใช้ฟอนต์ TH SarabunPSK

4. การตั้งค่าหน้ากระดาษ

4.1 ขอบบน และขอบซ้าย กั้นขอบกระดาษ 1.5 นิ้ว

4.2 ขอบขวาและขอบล่าง กั้นขอบกระดาษ 1 นิ้ว

4.3 ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) ใช้ตัวหนา
ขนาด 20 พอยต์ ไว้กึ่งกลางหน้ากระดาษ

4.4 ชื่อผู้เขียนใช้ตัวเอียง ขนาด 16 พอยต์ ซิดขวา

4.5 หัวข้อหลักใช้ตัวหนา ขนาด 18 พอยต์ ซิดซ้าย

4.6 หัวข้อรองใช้ตัวหนา ขนาด 16 พอยต์ ซิดซ้าย
ให้เยื้องจากหัวข้อหลัก

4.7 หัวข้อย่อยใช้ตัวปกติ ขนาด 16 พอยต์

4.8 เนื้อเรื่องใช้ตัวปกติ ขนาด 16 พอยต์

ส่วนประกอบของต้นฉบับบทความ

1. ชื่อเรื่อง (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

2. ชื่อผู้เขียนบทความ ชื่อ - นามสกุล ผู้เขียนบทความ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) รายละเอียดเกี่ยวกับผู้เขียนให้ระบุวุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางวิชาการ และสังกัด (ใส่ที่เชิงอรรถ)

3. บทคัดย่อ ความยาวไม่เกิน 250 - 300 คำ และคำสำคัญ 3 - 5 คำ (ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

4. เนื้อเรื่อง

4.1 บทความวิจัย และบทความวิทยานิพนธ์ ประกอบด้วยบทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะการวิจัย เอกสารอ้างอิง

4.2 บทความวิชาการ ประกอบด้วย บทนำ เนื้อเรื่อง และสรุป

4.3 นอกเหนือจากเนื้อเรื่อง หากมีตารางหรือภาพประกอบ ที่มีขนาดใหญ่ ให้บันทึกไฟล์แยกต่างหากเพิ่มเติม และความละเอียด 300 Pixel/High resolution ขนาดไม่ต่ำกว่า 500 KB

4.4 ภาพประกอบควรมีความชัดเจนและคุณภาพดี ทั้งนี้ต้องอ้างอิง แหล่งข้อมูลแบบนาม - ปี ไว้ได้ภาพประกอบทุกครั้ง

การอ้างอิง

1. การอ้างอิงเอกสารในเนื้อเรื่อง ให้ใช้วิธีการอ้างอิงแบบนาม - ปี โดยระบุชื่อผู้แต่งและปีที่พิมพ์ของเอกสารไว้ข้างหน้าหรือข้างหลัง ของข้อความที่ต้องการอ้างอิง เพื่อบอกแหล่งที่มาของข้อความนั้น และระบุเลขหน้าของเอกสารที่อ้างอิงด้วยดังตัวอย่างข้างท้าย

2. กรณีบทความที่นำมาอ้างอิงแบบนาม - ปี นำมาจากอินเทอร์เน็ต เป็นภาษาต่างประเทศให้ใช้คำว่า “Online”

3. การอ้างอิงท้ายบทความ (เอกสารอ้างอิง) ให้รวบรวมเอกสารทั้งหมด ที่ใช้อ้างอิง (นาม - ปี) ไว้ท้ายบทความ โดยใช้คำว่า “เอกสารอ้างอิง” หรือ “References” ทั้งนี้ ให้จัดเรียงตามลำดับอักษรของชื่อผู้แต่ง (ก-ฮ, A-Z) ถ้ามีเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้เรียงภาษาไทยไว้ก่อน สำหรับรูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิง ให้ใช้ตามระบบ APA (American Psychological Association) ดังตัวอย่างข้างท้าย

การใช้เครื่องหมายวรรคตอน	
เครื่องหมาย . (จุด) ปิดท้ายแต่ละรายการหลังเครื่องหมายให้เว้น 2 ตัวอักษร	เครื่องหมาย : (จุดคู่) ให้เว้นหลัง 1 ตัวอักษร
การอ้างอิงแบบนาม – ปี	การอ้างอิงท้ายบทความ
หนังสือ	
ปัญญา ใบบางยาง (2555, น. 18)	ปัญญา ใบบางยาง. (2555). <i>พุทธประวัติฉบับโปรด</i> . (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:ธรรมบาลี.
Kaufman (2010, pp. 11-12)	Kaufman, F. (2010). <i>The African Roots of Jazz</i> . Sheman Oaks: Alfreds.
บทความในหนังสือ	
สุดารัตน์ ชาญเลขา (2556, น. 26)	สุดารัตน์ ชาญเลขา. (2556). เล่าเรื่อง การอนุรักษ์ของโบราณที่บ้านสมเด็จ. ใน <i>ที่ทัศนวัฒนธรรม</i> . กรุงเทพฯ: สำนักศิลปและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัย ราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
วารสาร	
สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์, บุญยืน จันทร์สว่าง และศศิพิมล ประพินพงศกร (2552, น. 61)	สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์, บุญยืน จันทร์สว่าง และศศิพิมล ประพินพงศกร. (2552, มกราคม - มิถุนายน). บทบาทในการสอน การรู้สารสนเทศของครูบรรณารักษ์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร, <i>วารสารวิจัยสมาคมห้องสมุด แห่งประเทศไทย</i> . 2(1), 52 - 57.

อินเทอร์เน็ต	
ทีมงานทรูปลูกปัญญา. (2552, ออนไลน์)	ทีมงานทรูปลูกปัญญา. (2552). <i>การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย</i> . สืบค้น 22 มกราคม 2557, จาก http://truepookpanya.com/Knowledge_details.php?mul_content_id=2818
Wu, et al. (n.d., Online)	Wu, F. S., et al. (n.d.). <i>The Great Wall</i> . Retrieved April 1 2014. From http://www.hechinaaide.com/index.php?action=activity/greatwallofChina
วิทยานิพนธ์	
สุพรรณ ส่องแสงจันทร์,บุญยืน จันทร์สว่าง และศศิพิมล ประพินพงศกร. (2552, น. 61)	ดารารัตน์ กำเสริฐ. (2544). <i>บริการห้องสมุดสำหรับนักศึกษาหูหนวกและหูตึง: กรณีศึกษาวิทยาลัยราชสุดา</i> . [วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง].
ฐานข้อมูลออนไลน์	
Murphy, P. C. (2006, Online)	Murphy, P. C. (2006). <i>What a Book Can Do: Silent Spring and Media Borne Public Debate</i> . PhD diss., University of North Carolina, 2000. In Proquest Dissertations and Theses.
สัมภาษณ์	
พยุณ กลิ่นขจร (2557, สัมภาษณ์)	พยุณ กลิ่นขจร. <i>นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาดี</i> . (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2557).

การอ้างอิงแบบนาม – ปี	การอ้างอิงท้ายบทความ
รูปภาพ	
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม, ผู้ถ่ายภาพ (2560)	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม. (2560). แหล่งเรียนรู้กรุงเทพมหานคร. [ภาพถ่าย]. กรุงเทพฯ: สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
รายงานการประชุม อบรม สัมมนา	
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.สำนักศิลปะและวัฒนธรรม. (2560, กรกฎาคม).	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม. (2560, กรกฎาคม). ฟัฟาน้องนำชมแหล่งเรียนรู้กรุงเทพมหานคร ใน การอบรม เชิงปฏิบัติการยุวมัคคุเทศก์ ณ ห้องประชุมชั้น 15 อาคาร 100 ปี ศรีสุริยวงศ์ และแหล่งเรียนรู้กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
รายงานผลการวิจัย	
อารยา สุขสวัสดิ์. (2561, มีนาคม)	อารยา สุขสวัสดิ์. (2561). รายงานผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาวรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

**ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
เรื่อง อัตราการเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความ
ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา**

ตามที่คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้ดำเนินการจัดทำวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยและผลงานทางวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของบุคลากรทั้งภายในและภายนอก ซึ่งวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้ผ่านการรับรองคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) และอยู่ในฐานข้อมูล TCI กลุ่มที่ 2 สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาจึงกำหนดอัตราการเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความเพื่อใช้เป็นค่าตอบแทนผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ และค่าจัดทำวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 31(1), (2) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ.2547 จึงออกประกาศไว้ ดังนี้

ข้อ 1 ประกาศนี้เรียกว่า “ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เรื่อง อัตราการเก็บค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา พ.ศ.2563

ข้อ 2 ประกาศฉบับนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่ถัดจากวันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ 3 ประเภทบทความที่รับพิจารณาตีพิมพ์ ได้แก่

3.1 บทความวิจัย (Research Article) เป็นผลงานวิจัยที่ได้มาจากการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้วยตนเอง ประกอบด้วย บทคัดย่อ บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย ข้อเสนอแนะการวิจัย และเอกสารอ้างอิง

3.2 บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นผลงานที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมทางวิชาการ มีการวิเคราะห์เปรียบเทียบ โดยมุ่งเน้นการนำเสนอความรู้ใหม่ในเชิงวิชาการ ประกอบด้วย บทคัดย่อ บทนำ เนื้อหา สรุป และเอกสารอ้างอิง

ข้อ 4 การสมัครสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมสมาชิกรายปี ปีละ 500 บาท โดยสมาชิกจะได้รับวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา จำนวน 2 ฉบับในรอบปีที่เป็นสมาชิก

ข้อ 5 ผู้ที่ประสงค์ส่งบทความตีพิมพ์ในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ บ้านสมเด็จเจ้าพระยา สามารถส่งบทความโดยชำระค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์บทความเพื่อเป็นค่าดำเนินการและค่าตอบแทนการพิจารณาถ้อยแถลงบทความของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

5.1 อัตราค่าธรรมเนียมปกติ

5.1.1 อัตราค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์บทความสำหรับบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย ราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

(1) บทความภาษาไทย

บทความละ 2,000 บาท

(2) บทความภาษาต่างประเทศ

บทความละ 3,000 บาท

5.1.2 อัตราค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์บทความสำหรับบุคคลภายนอก

(1) บทความภาษาไทย

บทความละ 2,500 บาท

(2) บทความภาษาต่างประเทศ

บทความละ 3,500 บาท

5.1.3 อัตราค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์บทความสำหรับบุคคลภายนอกที่เป็นสมาชิกวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ให้คงอัตราเดียวกันกับข้อ 5.1.1

5.2 อัตราค่าธรรมเนียมกรณีส่งแบบเร่งด่วน (Fast Track)

5.2.1 อัตราค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์บทความสำหรับบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย ราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

(1) บทความภาษาไทย

บทความละ 3,500 บาท

(2) บทความภาษาต่างประเทศ

บทความละ 4,000 บาท

5.2.2 อัตราค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์บทความสำหรับบุคคลภายนอก

(1) บทความภาษาไทย

บทความละ 5,000 บาท

(2) บทความภาษาต่างประเทศ

บทความละ 5,500 บาท

5.2.3 อัตราค่าธรรมเนียมในการตีพิมพ์บทความสำหรับบุคคลภายนอกที่เป็นสมาชิก วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ให้คงอัตราเดียวกันกับข้อ 5.2.1

ข้อ 6 มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาจะไม่คืนเงินค่าธรรมเนียมตามข้อ 5 ให้กับผู้ส่งบทความ ไม่ว่ากรณีใด ๆ

ข้อ 7 บทความต้องผ่านการตรวจสอบการคัดลอกผลงานวรรณกรรมทางวิชาการ (Plagiarism) โดยส่งผลการตรวจสอบพร้อมกับบทความ

ข้อ 8 บทความวิจัยต้องมีเอกสารรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (มคมจ.) ที่สอดคล้องกับข้อบทความ

ข้อ 9 บทความภาษาต่างประเทศต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของไวยากรณ์โดยเจ้าของภาษาหรือผู้เชี่ยวชาญในภาษาต่างประเทศก่อนส่งบทความพิจารณา

ข้อ 10 หากไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขของประกาศฉบับนี้ให้อยู่ในดุลยพินิจของอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

สถานที่ติดต่อ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

1061 ซอยอิสรภาพ 15 แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพฯ 10600

โทรศัพท์: 0 2473 7000 ต่อ 2073

มือถือ: 081 - 657 - 4023

อีเมล: husocjournal@bsru.ac.th

เว็บไซต์: <http://human.bsru.ac.th/ejournal/index.php>

บทความวิจัย

- การวิเคราะห์บทละครของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมเชษฐมณฑล ในฐานะวรรณกรรมเพื่อการแสดง
- การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง สืบวัฒนธรรมไทย สำหรับนักศึกษาชาวจีน
- การสื่อสารอัตลักษณ์สินค้ากระเป๋าทอของของกลุ่มผู้ผลิตและผู้ประกอบการ
- ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการยอมรับการทำนาเกษตรอินทรีย์ ในอำเภอหนองฮี จังหวัดร้อยเอ็ด
- ความสำคัญของเพลงในการสอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาติ
- งานนมัสการหลวงพ่อเพชรและสมโภชเมืองพิชัย: องค์ประกอบ และบทบาทของพิธีกรรม
- แนวคิดที่ได้ในการสร้างสรรค์นาฏยศิลป์ร่วมสมัยผ่านบทสวดโพชฌังคปริตร
- การพัฒนาความสามารถด้านการสอนภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูโดยใช้การสอนแนะและการเป็นพี่เลี้ยง ตามแนวทาง SAIFON

บทความวิชาการ

- กระบวนการสร้างสรรค์กิจกรรมทางศิลปะที่ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาพื้นที่ “แลวี่ลาว-ไทย บางไผ่ไค้ ศรีบุญรุจิ”

คณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

BANSOMDEJ
CHAO PRAYA
RAJABHAT UNIVERSITY

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
เลขที่ 1061 ถนนวิสุทธิภาพ ซอยวิสุทธิภาพ 15
แขวงศรีบุญรุจิ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600
โทรศัพท์: 02-473-7000 ต่อ 2073 และ 081-657-4023
อีเมล: husocjournal@bsru.ac.th
เว็บไซต์: <http://huso.bsru.ac.th/husocjournal/>